This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

UNIVERSITY of MICHIGAN
GENERAL LIBRARY
OCTAVIA WILLIAMS BATES
BEQUEST

GT
2271
.K3

JOHANNIS KIRCHMANNI LUBECENSIS

DE

ANNULIS

LIBER SINGULARIS.

FRANCOFURTI,

Sumpt. THOMÆ HENR. HAUENSTEINII, Bibliop. Hannov. & Zellenſis.

Typis JOANNIS GÖRLINI.

M DC LXXII.

Bates
De Criscio
6-5-25
9194

Admodum-Reverendo Generoſo, ac Excellentiſſimo Domino,

DN. JOHANNI ADOLPHO KIELMANNO à KIELMANSECK, DOMINO Hæreditario in Satrupholm & Opdorff: Eccleſiæ Cathedralis, quæ eſt Hamburgi, PRÆPOSITO, Sereniſſimi Cimbrorum Ducis Regnantis, CONSILIARIO INTIMO, Cameræ DIRECTORI & CANCELLARIO, nec non PRÆFECTO in Moorkirch, Dolroth & Langſtede;

Domino ac Patrono ſuo Gratioſiſſimo.

SOlemne quaſi ac tralatitium eſt, Admodum Reverende, Generoſe, ac Excellentiſſime Domine Cancellarie, ut Clarorum Virorum lucubrationes Illuſtribus ac Principibus Viris aliisve in ſumma dignitate conſtitutis conſecrentur, ut inde non ſolum ſplendorem quendam fœnerentur, ſed etiam tanquam ſub tutelari aliquo Numine ſecurius in publicum procedant. Cum itaque ab aliquot jam annis id egerim, ut optimi beneque de me meriti Parentis mei Librum de *Annulis*, per literarum orbem jam pridem diſtractum, ac Doctiſſimis quibuſq; hujus ſeculi Viris probatum, meliore editione auctiorem ac correctiorem typographi opera publiei juris facerem, flagitium

certè me admiſſurum putavi, ſi ſub alio, c
ſplendiſſimo Tuo Patrocinio illum in luc
mitterem. Cauſſæ autem, quæ me eò im
runt, in promptu ſunt longè graviſſimæ, ac
illas facile familiam ducit ſingularis iſta o
vantia, qua Te piiſſimus Pater meus à mult
nis proſecutus eſt, quam &, quamdiu vi
huncce ſpiritum hauſit, Tibi abſq; fuco ac
ciis more majorum illibatam ſervavit: null
de cauſſa, quam ob auguſtas ac planè divi
nimi Tui dotes, in quibus exornandis & i
ſymbolum aliquod olim contuliſſe, Ipſem
Tuis 25. die Octob. Anno 1629. poſt reditu
Bataviâ Itzehoæ datis ad ipſum litteris, te
mni exceptione major es. Et ſanè non faci
xerim, quanto ille gaudio perfundebatur,
ex Generoſiſſimo Domino *VVinterfeldio*, &
olim diſciplinæ alumno (de quo nihil tam
gnificè dici poteſt, quin id merita in hoſce
catus ſuperent) intellexerit, Te à Sereni
Principe noſtro in auguſtiſſimum *Conſiliari*
aulicorum numerum cooptatum eſſe, ill
ampliſſimâ Senatoriâ dignitate ſumma
laude fungi. Quid autem animi ipſum jam
putares, ſi in hunc uſq; diem fata illum reſe
ſent, ac de cæteris ſummis iſtis dignitatibu
quas Principum maximi Te poſtmodum
merito certatim evexerunt, audiviſſet? Qu
nam quæſo Germaniæ angulus eſt, ad quem

penetravit famoſiſſima illa totique Regio-Ducali Domui Holſaticæ ſalutaris Legatio, quam antè aliquot luſtra auſpiciis Sereniſſimi *Principis* Tui in Ratisponenſibus Comitiis ac aula Cæſarea difficillimo rerum ſtatu obiviſti, & quidem tam inſolita cum dexteritate, ut non ſolummodò partes Tibi demandatas ex voto adimpleveris, ſed & Illuſtriſſimos Imperii Ordines in Tui admirationem accenderis, Cæſareamq; Majeſtatem adeò Tibi devinxeris, ut Te digniſſimum judicarit, quem non ſolum hæreditario jure, Nobilitate donaret, verum etiam & Auguſtalis Dignitatis ſuæ participem faceret, ac inter ſplendidiſſimos illos Sacri Palatii Comites allegeret. Egregium mehercule & verè Cæſareum de Ingenii Tui magnitudine ac in ponderoſis rebus gerendis ſolertia judicium! Sic enim

Principibus placuiſſe Viris non ultima Laus eſt.

Cujus quæſo, Generoſe Domine Cancellarie, acroama Tibi honorificentius eſſe poteſt, quam illius, qui omnium Principum Princeps eſt Maximus ac inter eos tantum eminet, quantum inter minora cœli lumina Luna ſolet? Nec longè inferior eſt hæcce dignitas, qua Sereniſſimus Princeps Tuus Te iisdem de cauſſis non ita multò poſt ornavit, dum Summum Magiſtratum, qui quidem hiſce in locis in Virum togatum cadere poteſt, ac proinde quaſi quoddam honorum ſolſtitium eſt, ſine ullo ambitu Tibi de-

mandavit, quem etiam tanta cum prudentia a
vitę ſanctimoniâ geris, ut omnium bonorum ju
dicio quaſi de cœlo miſſus videaris, qui juſtiti
ſuperioris ſeculi dicam an hominum? vitio, loc
motam, tanquam alter Papinianus poſtlimini
in priſtinum ſtatum reſtituas. Non eſt itaque, u
aliquis admiratione afficiatur, quod Ordo E
queſtris Ducatus Schlesvvicenſis Te Civem ſu
eſſe voluit, ac Sereniſſimus Princeps Tuus tan
ſplendidam Præfecturam, quam in ſuperioribu
annis nulli niſi Eminentiſſimi Nobiles iſtius Du
cat⁹ adminiſtrarunt, fidei Tuę concredidit. Me
rita Tua in Principem ac Patriam utrumq; Tib
conciliarunt, quæ ſanè tanta ſunt, ut non ſolum
modò omnibus Anteceſſoribus Tuis, quotquo
fuerunt in Officio Cancellariatus palmam ha
in re planè dubiam facias, verũ etiam iis, qui po
ſteris erunt in annis, adſcenſum deſperatione i
mitationis planè prohibeant. Sed quo me duci
ampliſſimorum meritorũ tuorum commemo
ratio? quorum laudes ne culpa ingenii mei dete
rere videar, ſilentio ea obſignabo; ad exemplun
ſagacis iſtius pictoris, qui velo obumbraſſe dici
tur, quod penicillo exæquare deſperabat. Præ
terquam itaq;, quod reſpectu auctoris, tam cha
riſſimi ac fidiſſimi quondam capitis tui, Libr
hujus Dedicatio optimo jure Tibi competat, vo
lui & ego illa ipſa omnem ingrati animi macul
à me amoliri, & meam erga Te devotionem, qu
nul

nulli Tuorum clientum cedo, publicè teſtari. Eſt enim proh dolor! inter homines ita jam cõſtitutum, ut pro beneficiis vix ulla eſſe gratia, imò beneficiorum memoria breviſſimo temporis ſpatio planè exſtirpari ſoleat: ne itaq; alicui idem de me ſuſpicari liceret, omnẽ ſuſpicionis anſam hacce Nuncupatione præcidere volui. Accipe igitur, Admod. Reverende, Generoſe ac Excellentiſſ. Dom. Cancellarie, Patrone gratioſiſſime, hunc Optimi Parentis mei de *Annulis* libellum, tanquã ſummæ meæ erga Te Tuamq; Familiam obſervantiæ ac devotionis teſſeram, & quidẽ vultu illo ſereno ac benigno, quo iſtius auctorem olim amplexus es, & me porro, ut cœpiſti, de optimâ nota Tibi commendatum habe. Supremus ille vitæ necisque Dominus Te tum corporis tum animi præſertim bonis quamdiu ſervet ſuperſtitem atq; illam longiſſimam, quã deſignat *Annulus*, Æternitatem Tibi Nobiliſſimæq; Tuæ familiæ felicem ac beatam eſſe velit. Dabam *Schleſvvigæ* Anno poſt Chriſtum natum 1657. 20. die Martii, quo ante 14. annos piiſſimus Parẽs meus mortalitatis onus placidè depoſuit.

Admodum-Reverendæ
ac
Generoſæ Dignitatis
Veſtræ

Obſervantiſſimus
ac devotus
cliens

JOHANNES KIRCHMANN D.

Nobiliſſimo & Ampliſſimo Viro,

DN. JANO RUTGERSIO

SERENISSIMI SUECIÆ

REGIS

GUSTAVI ADOLPHI

Conſiliario & ad Potentiſsimos

ORDINES

Belgii Fœderati Legato, Domino & amico ſuo magno

JOHANNES KIRCHMANNUS

S. P. D.

ANni ſunt hodie novem, Nobiliſſime Rutgerſi, quando hac tranſiens, ad me quem Roſtochio huc commigraſſe intellexeras, ſalutandi cauſa ultro veniebas, &, quæ tua eſt humanitas, me nihil tale cogitantem ad amicitiam tuam non admittebas ſolum, ſed & advocabas. Ex illo tempore etſi quidem Fortunate & Virtus certatim ad ampliſſimas dignitates evexêre: non tamen ſemel conceptos amoris noſtri igniculos intermori paſſus es, ſed eos non ſolum abſens inter tot negotia, quibus quotidie diſtringebaris, ſuaviſſima tum epiſtolarum

quaſi

quaſi flabello ventilaſti : verum etiam quoties in hanc Urbem veniſti, ea benevolentiæ & amoris ſigna mihi incoram oſtendiſti, ut majora vix poſſes ulli eorum, quos quotidianus vitæ uſus tibi adjunxit. Hæc tua ſingularis humanitas ita me cepit, ut rationem mihi eſſe ineundam putarem, qua meam quoque erga te obſervantiam declararem, niſi vellem perpetuam ingratitudinis notam ſuſtinere. Quare cum hoc ipſo temporis articulo, quo Sereniſſimi & fortiſſimi Regis tui ad Belgii Fœderati Ordines Legatus hac denuo tranſis, libellus noſter de Annulis, fatone an caſu? Typographi opera abſolutus exiret, largiter mihi ingenium amicitiæ noſtræ peccaturus videbar, ſi eum alteri quam tibi inſcriberem. Præter enim quàm quod tu me ad illum perficiendum & divulgandum crebrò hortatus es, tu quoque omnium optimè judicare de his ſtudiis potes; quæ ab ineunte ætate ſic ſemper coluiſti, ut jam in Republ. litteraria unanimi ſuffragio omnium litteratorum jus ſpectandi in ipſa orcheſtra conſequutus ſis: quæque ſic etiam nunc amas, ut nec in graviſſimis occupationibus tuis, non in difficilimis & periculoſiſſimis itineribus, quibus fere florem ætatis tuæ contriviſti, priſcos ſcriptores è manibus deponas. Teſtantur id libri Variarum Lectionum, multiplici eruditionis copia referti, quibus æternitati nomen tuum

conſecraſti: teſtabuntur id Venuſinæ Lectiones, quibus ut aliquid otii nactus extremam tandem manum imponas, nec earum editionem orbi diutius invideas, omnes Muſarum alumni te rogamus. Nolo hic cæteras animi tui dotes recenſere, ne quid auribus tuis dare videar. Hoc tantùm à te etiam atque etiam peto, ut tenuem hunc libellum, quem clariſſimi nominis tui auſpiciis jam in publicum emitto, tanquam exiguum pignus & monumentum magnæ in te obſervantiæ magnique cultus benigna fronte accipias, eique locum aliquem in ſelectiſſima tua bibliotheca aſſignes. Quod ſi, ut ſpero, à te impetravero, voti mei ſummam me conſequutum putabo. Vale Vir Ampliſſime, & me ſolito amore complecti perſevera. Datum Lubecæ a.d. 4. Kal. Decemb. Anno Chriſti 1623.

JOHANNES RUTGERSIUS
JOHANNI KIRCHMANNO ſuo
S. D.

PErlegi, Vir Clariſſime, & ita me Deus amet, perlegiſſe jucundum fuit, ea folia, quæ è tuo de Annulis Libello ad me miſiſti. Tam enim accuratè, tantaque cum eruditione tota ejus Hiſtoria à te tradita eſt, ut neque ei ad perfectionem, neque tibi ad ſummam laudem quicquam deeſſe videatur. De quo ego plura dicerem, ſi tot mihi linguæ forent, quot tu eo libello tibi obligaſti. Quod verò me petiſſi-

tiſſimum eligere tibi placuit, cujus honori tam præclarum laborem dedicares, verba non invenio, quibus gratias tibi condignas agam. Sed totum illud, cui ego ſolvendo non ſum, à tantopere devinctâ tibi & præſenti & ventura ætate feres. Interim quando aliud, quod reponam, nihil habeo, hunc animum in perpetuum tibi devoveo. Cujus ego, ut tu tuum erga me hoc Annulo *tuo obſignaſti, teſtem atque obſidem hanc epiſtolam eſſe volo. Valè Vir Clariſſime, &, quod facis, te imitari perge. Dabantur Hamburgi, ipſis Kalend. Decemb. 1623. Dionyſiano.*

JUDICIA CLARISSIMORUM Virorum.

HANNIBAL à SCHAUENBURG Eques Meletenſis,

S. Cæſareæ Majeſtati FERDINANDO II. à Conſiliis bellicis ac Ducis Wallenſtenii ſupremus excubiarum Præfectus.

GRatum quidem mihi fuit, quod mihi noſtram in Academia Piſana ante 27. annos contractam amicitiam per litteras in memoriam revocare Tibi volupe fuerit: Longè gratius, quod etiam me nuper coram inviſeris, ac non ſolummodò tui alloquii copiam, verum etiam de pace cum Danorum Rege ineundâ certam nobis ſpem feceris.

Gra

Gratiſſimum autem animo meo accidit aureum illud donum Tui de Annulis *libelli nec mihi ſolum, ſed & cæteris Cæſareis Legatis, qui in ardua quadam cauſſa cum veſtra Civitatis Conſ. Dn. Colero agenda, Tuum & conſilium & auxilium deſiderant. Adſis ergo nobis craſtino die, volente Deo, in prandio, & omnes pro Tuo de* Annulis *Libro magnam Tibi reponemus gratiam, maximam autem relinquemus Reipublicæ Litterariæ: ad quam emolumentum iſtius libri potiſſimum redundat. Lubecæ* 10. *Januar. Anno* 1629.

FOPPIUS AB AISSEMA.

Fœderatarum Belgij Provinciarum ad Civitates Anſeaticas Legatus.

R*Ugerſius cum iret in Hollandiam, dies aliquot hic ſubſtitit. Qui cum fortè in prandio mihi adeſſet cum nonnullis hujus loci, editionem excellentiſſimi tui Laboris de* Annulis *mihi aperuit. Ex eo quod & ejuſdem me participem facere dignatus es, pergratum fuit. Vix initia Libri perlegere mihi licuit ob publicas quaſdam occupationes, comperi autem confeſtim ex ungue Leonem, & ſingula omnia vere tua, hoc eſt, accurata, nitida, latina. Quanti tua Virtus & doctrina apud me ſint, mavelim re ipſâ quam verbis teſtari, ſi contingat quandoque occaſio. Interea viſum fuit ſymbolum aliquod exile propenſimi mei in te animi tibi ſtrenæ loco reponere, nummum hunc aureum. Sumes eum ab amico, qui tantum te veneratur, quantum tu literas. Hoc eſt Impensè &c. Hamburgi* 17 *Jan. An.* 1624.

ISAA-

ISAACUS CASAUBONUS.

T*Uum de* Annulis *Commentarium, ut omnia tua, perexſpecto cupidè. Perg*[illegible] *ἀγαθῇ τύχῃ, & rem auge litterariam.* [illegible]*, ut ſi quis alius. Lutetia Pariſiorum* 8. *Kal. April.* 1608.

GEORGIUS CALIXTUS D.

E*X quo doctiſſimos tuos de* Funere Romanorum & Annulis *Libros videre datum eſt, quod adoleſcente antè annos niſi fallor* 30. *contigit, amare equidem Te cœpi & colere. Dexteritatem enim judicii cum multiplici lectione conjunctam mirabar & oſculabar. Flensburgi poſtridie Kalend. Jan. ineuntis anni* 1635. *quem tibi felicem & fauſtum nobisque omnibus ſalutarem & tantopere deſiderata paci feracem exopto.*

DANIEL HEINSIUS.

M*Unus tuum verè eximium de Annulis accepi, pro nomine non uno me obſtrictum tibi ſcire debes. Nam & ab auctore eo eſt profectum, quem ex accuratis de Funere Antiquorum Libris pridem admiratus ſum & inſcriptum ei, quem in terris cariſſimum habeo, quodque caput rei eſt, ſic ſcriptum: ut cum hoc tempore vel ſituli vel voluptatis cauſſa legamus, longe doctior à Lectione illius diſceſſerim. Quare noli dubitare, quin ſim inter eos, quos tu aliud agendo plurima docere potes &c. Hagæ Comitis An.* 1624. 24. *Octob.*

THO-

THOMAS LINDEMANN J. U. D.
ac Profeſſor in Acad. Roſtoch.

DE Annulo *tuo jam antè inaudieram, ſed ego iſtum nondum indueram, nec ejusdem virtutes indagaram. Nunc quo preſſius eundem examino, eò penitius ſcrutari deſidero. Magno is tibi labore conſtitit, aſt immortalitatem retribuit: ad quam rectam viam uti graſſaris, ita eandem diutiſſimè & feliciſſimè proſequaris voveo. Optant hæc non tantum Viri magni tibi Amici, ſed & juvenes infiniti &c. Roſtochii 3. die Nov. An.* 1625.

MICHAEL PICCARTUS.

TRactatum tuum de *Annulis avidè expectamus, teque rogamus, ut matures: mirificè me affecit Caroli Paſchalii Opus de Coronis, non minus animum perpruriſcere facit ſpes tui de Annulis ſyntagmatis. Nam ex* Funeribus *tuis quæ nobis voluptas nata? quantò major ſperanda ex nitore & dignitate Annulorum? Altorfio* 4. *Kal. Jan.* 1613.

GERARDUS JOH. VOSSIUS.

E*Quidem feci te ſemper plurimi, ob excellentem interiorum litterarum doctrinam. Atque hoc ſatis per ſe erat ad nos conciliandos. Quanto nunc magis id fieri à me æquum eſt, cum litteris tuis, quibus Nobiliſſimum Juvenem* Johannem Fridericum à Winterfeldt *mihi recommendaſti, benevolentiam teſtatus ſis prior? Quod vero hactenus iis non reſponderim, infortunii potius eſt quam* volun-

voluntatis &c. Atque eò id magis nunc exigebatur, quia dono etiam obſtringere me tibi voluiſti: Libro nimirum de Annulis *monumento ingenii tui docto ſanè & laborioſo. Quod quantò ego accuratius lego, tantò magis jucunda ejus nec fructuoſa minus lectione oblector. Pluraque de præclaro & immortali hoc opere adderem. Sed quia me meaque litteris ipſe extollis tuis: alibi ſanè (nam Doctiſsimi cujuſque ſcriptis celebrari mereris) commodius id fiet, quam hîc loco: ne videat epiſtolam tuam imitari, mutuoque potius gratificari quam pro meritis efferre virtutes tuas. Lugd. Batav.* 1628.

MATTHIAS BERNEGGERUS.

E*X quo primitus egregios illos Libros* de Funeribus Romanorum & Annulis *videre contigit, Kirchmanne Clariſsime, etiam illud alterum evenit, quod ſolet ubi hæc talia oculis noſtris offeruntur. Quid autem? ut voce ita ſenſu Virgiliano, PERII. Ita dico, & Libros illos, & multo magis eorum auctorem, ſed quaſi tacitus amavi: & ex eo quæſivi occaſionem, cum auctore, hoc eſt, Tecum per litteras quando comminus non licet, confabulandi. Hactenus denegata fuit, jam demum ſatis commoda affertur &c. Argentorati* 20. *Jan. An.* 1630.

JOH. MICHAEL DILHERRUS.

P*Oſtquam Libros illos tuos reconditæ eruditionis* de Funere Romano *atque* Annulis *ſumma animi oblectatione perlegi, in penitiſsima & ſacræ & ſecularis Litteraturæ adyta Te perrupiſſe animadverti. Alter famam tuam rogo*

ſunt-

funereo eripiet; alter nomini tuo annos addet innumerabiles. Jenæ prid. Cal. Octobr. 1636.

JOH. HENRICUS BOECLERUS.

D*E cætero ſi fas eſt publico nomine aliqua meæ preces apud te moliri , cum plurima cottidiè domi tuæ naſci compererim ad rempublicam litterariam ornandam pertinentia, noli quæſo ea diutius, quam cuperent eruditi, premere , ſed quibus ampliſſima eruditionis tuæ documenta, Libros dico* de Funeribus Romanorum ac Annulis *dediſti, eorum deſideria perpetua benignitate implere perge. Argentorati* 1642. *ad Febr.* 16.

JOHAN.

JOHANNIS KIRCHMANNI
DE ANNULIS
LIBER SINGULARIS.

CAPUT I.

Annuli etymon & varia ſignificationes. Ungulus, Condalus.

ANnulorum hiſtoria non admodum in vulgus nota eſt, quæ tamen multos inſignes & notabiles ritus continet, quorum explicatio magna luce perfundere poterit priſcos ſcriptores. Ea re nobis viſum fuit, quæ de iis ſparſim legimus, hoc libro collecta vulgare, & hanc operam gratificari illis, qui antiquitatis & humaniorum literarum ſtudio tenentur. Ne verò quenquam longiore antelogio detineamus, jam nunc à carceribus proſilimus in ipſum circum, quem ita decurremus, ut à nominis notatione, quod in quaque re Stoici facere conſueverunt, exorſi, ut aliud ex alio in mentem nobis inciderit, ita quodque perſequamur.

Annulus igitur, vel ut alii ſcribunt, *Anulus* & *Anellus*, diminutiva ſunt, & à voce *Anus*, quæ circulum ſignificat, derivantur. Nam *ut parvuli circuli annuli: ſic magni dicebantur anni*, teſte Varrone lib. 5. de ling. Latina: qui etiam hinc *tempus illud, à bruma ad brumam dum ſol redit, Annum*, dici autumat. Cui adſtipulatur Ser-

vius in lib. 1. Æneidos: *Annus dictus quaſi anus, id eſt, anulus, quod in ſe redeat: ut eſt in ſecundo Georg: Atque in ſe ſua per veſtigia volvitur annus.* Ob quam cauſam etiam annus apud Ægyptios, ante inventas literas indicabatur *picto dracone caudam ſuam mordente: quia in ſe recurrit,* ut ait idem Servius ad hæc verba: *Septem ingens gyros* lib. 5. Æneidos.

Habet igitur hæc vox duplicem ſignificationem, Laxam & Aſtrictam. Hæc eſt, qua uſitatum & vulgo notum digitorum geſtamen propriè denotatur. Græci à digitis Δακτύλιον appellavere, teſte Plinio l. 33. cap. 1. Priſci *Ungulum* interpretati ſunt; quod, præter Plinium dicto loco, teſtatur Feſtus: *Ungulus Oſcorum lingua annulus.* Pacuvius in Iliona: *Repugnanti eo porro hunc vi detraxi ungulum.* Et in Atalanta: *Suſpenſum in lævo brachio oſtendo ungulum.* Idem autem Feſtus notat annulum quoque *condalum* dici ſolitum: *Condalus, ait, annulus: Condalium ſimiliter annuli genus*, à Græco Κόνδυλος, quod digiti articulum ſignificat: mutato υ in a, ut κύλιξ calix. Plaut. Trinum: Act. 4. ſce. 3. verſ. 7. *Satin' in thermopolio condalium es oblitus, poſtquam thermopotaſti gutturem.* Et verſ. 15. *Inter eoſne homines condalium te redipiſci poſtulas?* Idem Plautus Menandri fabulam, quæ Δακτύλιον inſcribitur, & ab Athenæo libr. 6. laudatur, cum vertere vellet, Condalium eam nominavit, ex qua Varro lib. 6. de ling. Lat. locum quendam citat.

Laxior ſignificatio eſt cum Annuli appellatione ſignamus, quicquid ferè orbiculari forma præditum eſt. Quo ſenſu *Annulos velares* dixit Plinius, quibus aulæa & cortinæ contrahuntur, aut expanduntur lib. 13. cap. 9. *Lignum intus* (loquitur de Perſica Ægypti) *grande, firmaque duritia, ex quo velares detornant annulos.* Lori-

cam

n quoque eſſe *tunicam ex anulis ferream* ait Varr. l. 4. Ling. Lat. Et compedes, quibus noxiorum, vel fu-ivorum pedes vinciuntur, *Annulos* vocavit Martialis n alibi, tum lib. 3. Epigr. 29. quo Zoilum perſtringit, i ex ſervo eques factus priores annulos, puta compe-s, Saturno dedicabat:

Has cum gemina compede dedicat catenas
Saturne tibi Zoilus annulos priores.

Eodem ſignificatu & Apulejus ſumſit lib. 9. Metam. i deſcribit homines in piſtrino laborantes, quorum *nulli exiguo tegili tandummodo pubem injecti; cuncti non ſic tunicati, ut eſſent per pannulos manifeſti, frontes rati, & capillum ſemiraſi, & pedes annulati.* Sed & de tortis illis crinibus, qui aliàs *cirri* dicuntur, uſurpat em Martialis lib. 2. Epigr. 66.

Unus de toto peccaverat orbe comarum
Annulus, incerta non bene fixus acu.

e Inauribus Plautus in Pœnulo Act. 5. ſce. 2.

Milph. *Viden' homines ſarcinatos conſequi?*
Atq; ut opinor digitos in manibus non habent.
Agor. *Quid jam?* Milph. *Quia incedunt cum an-nulatis auribus.*

Eodem modo etiam apud Græcos Δακτύλιος vox variè cipitur. Nam prӕterquam quòd, ut apud Latinos *nus*, ſic ipſa quoque podicem ſignificat, etiam retibus ς δακτυλίυς tribuit Xenophon libro de Venatione; Et masque rotӕ extremitates; & ferreos illos circulos, per nos habenӕ trahuntur: & perforatôs lapides, quibus alligare rudentes ſolent, Δακτυλίυς appellari, notat Jul. Pollux lib. 1. Onomaſtici cap. 10. 11. Et lib. 10. cap. 30.

CAPUT II.

Annulos à Prometheo originem trahere fabuloſum. Eorum uſum apud Hebræos & Ægyptios etiam ante Trojana tempora extitiſſe. Græcos lignis à vermibus exeſis res quasvis ante inventos annulos ſignaſſe. θριπήδεστα. *Romanos à Sabinis vel Hetruſcis annulorum uſum accepiſſe. Statuas quoque annulis fuiſſe ornatas.*

ORigo annulorum incerta eſt. Fabulæ illorum vetuſtatem à rupe Caucaſea repetunt & Promethei vincula eò detorquent. Narrant enim ipſum, quòd ferulâ ignem è cœlo furtim ſuſtuliſſet, à Jove ad Caucaſum religatum, & volucri objectum; ſed poſtea, cum Jovem monuiſſet, ut à Thetide abſtineret, niſi vellet ab eo, quem ipſa paritura eſſet, regno expelli, ejus indulgentiâ ab Hercule liberatum, hac tamen lege, quoniam juraverat, ſe nunquam eum ſoluturum, ut ad pœnæ præteritæ judicium annulum ferreum digito geſtaret, cui ſaxi fragmentum eſſet incluſum: hoc exemplo deinde mortales in gratiam Promethei annulos primum digitis induiſſe. Plinius in præfatione lib. 36. & Servius in 6. Eclogam Virgilii. Verùm hoc Plinio meritò videtur eſſe fabuloſum, cum lib. 33. cap. 1. inquit: *Peſſimum vitæ ſcelus fecit, qui annulum primus induit, nec hoc quis fecerit traditur. Nam de Prometheo omnia fabuloſa arbitror, quanquam illi quoque ferreum annulum dederit antiquitas, vinculumque id, non geſtamen intelligi voluerit.* Quomodo & apud Germanos *fortiſſimus quisque ferreum annulum [ignominioſum id genti] velut vinculum geſtabat, donec ſe cæde hoſtis abſolveret*, teſte Tacito de Moribus Germanorum. Trojanis temporibus Annuli uſum

fuiſſe

e ignoratum affirmat idem Plinius, hac ratione ductus, quòd Homerus eorum nullam fecerit mentio-
i, *cum & codicillos miſſitatos epiſtolarum gratia indi-* liad. ζ *& conditas arcis veſtes, ac vaſa aurea, argen-* *ne & ea colligata nodi, non annuli nota* Odyſſ. θ. De
cis quidem hæc verè dicuntur. Nam hos, & præ-
m Lacones, ante inventum annuli ſignatorii uſum,
is à vermibus exeſis res quasvis ſignaſſe, legimus in
corum Commentariis. Heſychius: Οἱ Λάκωνες
ιγῖσιν ἐχρῶντο ξύλοις ὑπὸ θριπῶν βιβρωμένοις κατασημαι-
νοις ὁπότε βούλοιντο. Ubi ex Philoſtephano tradit,
culis id fuiſſe inventum. Hinc ſignacula illa θριπή-
ι & θριπόβρωτα fuerunt nuncupata. Etymologici au-
: θριπήδεστα, τὰ ὑπὸ τῶν θριπῶν διαβεβρωμένα ξύλα, οἷς
σφραγῖδι ἐχρῶντο. Euſtathius odyſſ. α. θριπήδε-
ξυλήφια τὰ ὑπὸ θριπῶν βεβρωμένα, οἷς ἐχρῶντο οἱ σφόδρα
ομικοὶ ἀντὶ γλυπτῶν σφραγίδων. Suidas θριπήδεστα,
ι ὑπὸ θριπῶν βεβρωμένα, οἷς ἐσφράγιζον. Atque hujus
ſuetudinis fit mentio apud Lycophronem Caſſan-
, & Ariſtophanem θεσμοφοριαζούσαις ut præter Caſau-
um notavit Clariſſ. Meurſius ad Lycophronis Caſ-
lram. Notat etiam Theophraſtus ſuâ ætate mul-
ignaſſe lignis, quæ vermiculi vel teredines pertude-
, lib. 5. hiſtor. cap. 1. πλὴν ὑπὸ τὸν φλοιὸν ὑποδυόμενοι
ινες ἐπιπολῆς ἐγγράφουσι τὸ στέλεχος, οἷς καὶ σφραγίζον-
ταί τινες. *Cæterum vermes ſub corticem ſe inſinuan-* *truncum in ſuperficie corrodunt, quibus quidam loco* *orum utuntur.* Quibus verbis θριπόβρωτα vel θρι-
ἐστα σφραγῖδα intelligi dicit Salmaſius ad Solinum,
.933. A. Sed apud Hebræos, & Ægyptios etiam
illaca tempora annulos fuiſſe uſurpatos apparet,
i ex facto Judæ, qui Thamari nurui ſuæ, quam forni-
am eſſe putabat, mercedem concubitus hædum

poſcenti, pignoris loco dedit annulum, cum monili, & virga. Gen. 38. verſ. 18. tum etiam ex hiſtoria Joſephi, qui à Pharaone Ægypti rege annulo ſignatorio donatus legitur Gen. cap. 41. & apud Joſeph. lib. 2. cap. 3. Atque ideo non poſſum ſatis mirari, cur Plinius libr. 33. cap. 1. neget Ægyptios annulis uſos eſſe: *Nullos omninò annulos*, inquit ille, *major pars gentium hominumque etiam, qui ſub noſtro imperio degunt, hodieque habet. Non ſignat oriens, aut Ægyptus etiam nunc, literis contenta ſolis.* Niſi fortè Plinius de privatis hominibus intelligendus eſt, cum Moſes de regio annulo loquatur. Fuit tamen uſus annolorum Ægyptiis etiam tunc cognitus: à quibus ille, ut multa alia, ad Græcos manavit, & inde rurſum fortè ad veteres Italiæ populos. Nam Sabines etiam Romuli temporibus annulos geſtaſſe autor Dionyſius Halicarn. libr. 2. pag. 105. ubi de Tarpeja. Καὶ αὐτὴν ἔρως εἰσέρχεται τῶν ψαλίων, ἃ περὶ τοῖς ἀριστεροῖς βραχίοσιν ἐφόρουν καὶ τῶν δακτυλίων. χρυσοφόροι γὰρ ἦσαν οἱ Σαβῖνοι τότε καὶ Τυῤῥηνῶν οὐχ ἧττον ἁβροδίαιτοι. Id eſt: *Hanc cupido ſubiit annulorum, & armillarum, quas illi geſtabant in ſiniſtris brachiis. Gaudebant enim tunc Sabini aureis ornamentis, & non minus, quàm Hetruſci molli victu ac cultu delectabantur.* Suidas de eadem hiſtoria: ὁρῶσα σφραγῖδας ἀπὸ χρυσοῦ καὶ ψέλλια ταῖς χερσὶν ἐπιθύμησε τοῦ χρυσοῦ. Eadem Livius lib. 1. quanquam de re ipſa dubitare videtur: *Additur fabula, quod vulgò Sabini aureas armillas magni ponderis brachio lævo gemmatosque magna ſpecie annulos habuerint, pepigiſſe eam, quod in ſiniſtris manibus haberent.* A Sabinis igitur hunc morem Romani videntur accepiſſe; vel certè ab Hetruſcis, quod innuere videtur Florus, qui inter alia magiſtratuum inſignia, quæ Tarquinius Priſcus à Tuſcis debellatis ſumpſit, etiam annulos ponit lib. 1. cap. 5. *Duodecim Tuſcia populos*

fre-

frequentibus armis ſubegit, & inde Faſces, Trabea, Curules, Annuli, Phalera, Paludamenta, Prætexta. Sed quicquid ſit ſive ab his, ſive ab illis annulorum uſus ad Romanos pervenerit, hoc conſtat, ipſos tardè hanc conſuetudinem amplexos, & ne Reges quidem omnes annulis delectatos fuiſſe. Nam præter Numæ & Ser. Tullii ſtatuas, nullam aliam ex iis, quæ Regibus in Capitolio poſitæ erant, annulum habuiſſe auctor Plinius lib. 33. cap. 1. *Nullum habet Romuli in Capitolio ſtatua, nec præter Numæ Serviique Tullii alia, ac ne L. quidem Bruti. Hoc in Tarquiniis maximè miror, quorum è Græcia fuit origo, unde hic annulorum uſus venit, quanquam etiam nunc Lacedæmone ferro utantur. Sed à Priſco Tarquinio omnium primò filium, cum in prætexta annis occidiſſet hoſtem, bulla aurea donatum conſtat: unde mos bullæ duravit, ut eorum, qui equo meruiſſent, filii inſigne id haberent, cæteri lorũ. Et ideo miror Tarquinii ejus ſtatuam ſine annulo eſſe.* Quod verò de ſtatuis annulo ornari ſolitis Plinius ſcribit, id ipſum etiam Cicero confirmat, qui lib. 6. Epiſt. 1. ad Atticum ex ſtatu, amictu, annulo, imagine colligit ejuſdem Scipionis Africani ſtatuam eſſe, & quæ ad Opis & quæ ad Pollucis ædem poſita eſſet: *De ſtatua Africani ain' tu? Scipio hic Metellus proavum ſuum neſcit Cenſorem non fuiſſe? Atqui nihil habuit aliud inſcriptum niſi COS. ea ſtatua, quæ ad Opis per te poſita in excelſo eſt. In illa item, quæ eſt ad πολυδεύκους, hercule inſcriptum eſt COS. quam eſſe ejuſdem ſtatus, amictus, anulus, imago ipſa declarat.*

CAPUT III.

Annulos vel è ſimplici metallo vel è mixto. Samothracii qui? Annulos partim ſolidos, partim caſſos. Flamines Diales

quo annulo uſi? Annulos alios gemmam habuiſſe, alios ea caruiſſe. Gemmas fuiſſe vel figurâ aliquâ inſignes, vel nulla. Tres annuli partes: Orbiculum, Palam ſive Fundam, & Gemmam. πύελ@, πυελὶς, σφενδόνη, ψῆφ@. *Annulos etiam ex integra gemma, è ſuccino & ebore fuiſſe.*

ANnulorum non unum genus reperio. Alii fiebant è ſimplici metallo, puta ferro, argento, auro. Alii autem è metallo mixto. Nam vel inaurabant ferrum, & argentum, vel aurum ferro cingebant. Erant enim quidam annuli οἱ ἐντὸς σιδηροῖ, quidam οἱ ἐκτὸς. De his Artemidorus lib. 2. ὀνειροκριτικῶν cap. 5. Δακτύλιοι ἐκτὸς σιδηροῖ ἀγαθὸν μὲν, οὐκ ἄνευ δὲ καμάτου τὰ ἀγαθὰ σημαίνουσι. *Annuli extra ferrei bonum quidem, ſed non citra laborem ipſa bona ſignificant.* De illis Plinius lib. 33. cap. 1. *Nec non & ſervitia jam ferrum auro cingunt: Alii per ſeſe mero auro, decolorant, cujus licentiæ origo nomine ipſo in Samothrace id inſtitutum declarat.* Utriusque generis annulos geſtaſſe videtur Trimalcio ille Petronianus, de quo Satyricus: *Habebat etiam in minimo digito ſiniſtræ manus annulum grandem, ſubauratum; extremo verò articulo digiti ſequentis minorem, ut mihi videbatur, totum aureum, ſed planè ferreis velut ſtellis ferruminatum.* Dicti verò hi annuli *Samothracii* teſte Plinio, ſive è ferro eſſent fabricati, & auro cincti; ſive è mero auro, & colore quodam fuſco decolorati. Neque enim audiendus Iſidorus, qui libro 19. cap. 15. de Annulis, *Samothracium aureum quidem* eſſe aſſerit, *ſed capitulo ferreo à loco ita vocatum.* Nam etiam è ferro fieri ſolitos indicat Lucretius lib. 6. diſſerens de magnete ferrum alliciente:

Exultare etiam Samothracia ferrea vidi.

Erant etiam alii, quibus cum circulus totus eſſet aureus; ſigil-

ſigillum tamen gemmæ loco erat argenteum: & è contrario quibus circulus erat argenteus, ſigillum verò aureum: Cujusmodi videre eſt apud Gorlæum Num. 95. 96. 97. 98. Rurſum alii erant Solidi, alii Caſſi, & pervii. Artemidorus lib. 2. cap. 2. Ἀεὶ δὲ ἀμείνονες οἱ ὁλόσφυροι. οἱ γὰρ κενοὶ καὶ θεῖον ἔνδον ἔχοντες δόλους καὶ ἐνέδρας σημαίνουσι διὰ τὸ ἐμπεριέχειν τὸ ἐγκεκρυμμένον. οἱ δὲ μείζονας τὰς προσδοκίας τῶν ὠφελειῶν διὰ τὸ μείζονα τὸν ὄγκον τοῦ βάρους ἔχειν, i. e. *Semper autem meliores ſunt annuli ex toto fabrefacti, nulla inanitate & completi. Vacui enim cavique & qui divinum ac ſacrum quippiam intra ſe habent dolos ac inſidias ſignificant, ob id, quod in ſe continent occultatum. Vacui verò ac cavi etiam majores expectationes, quàm commoditates præſagiunt, propterea quod majorem molem, quàm gravitatem habent.* Solidis non licebat uti Flaminibus Dialibus, ſed tantùm caſſis & perviis. Feſtus in Edera: *Sed ne annulum quidem gerere Flamini Diali licebat ſolidum.* Agellius lib. 10. cap. 15. *Flamini Diali annulo uti, niſi pervio caſſoque, fas non eſt.* Rurſum alii erant ſine gemma, qui Græcis ἄπειροι. ἄλιθοι, ἄψηφοι dicuntur. Ariſtoteles lib. 3. φυσικῆς ἀκροάσεως cap. 9. καὶ γὰρ τοὺς δακτυλίους ἀπείρους φασὶ τοὺς μὴ ἔχοντας σφενδόνην. *Etenim annullos illos, qui pala carent,* ἀπείρους *eſſe ajunt.* Julius. Pollux libro 6. cap. 33. Tit. 7. τὸν δὲ περιφερῆ, καὶ ἄλιθον δακτύλιον, ἀπείρονα καλοῦσι: niſi fortè ἄπειρον ſcriptum reliquit Pollux. Nam ἀπείρων valet quidem idem quod ἄπειρος, ſed poëticum eſt. Artemidorus ἀψήφους vocat libr. 2. cap. 5. Cujus verba mox aſſcribam. Hujus generis annuli duo ſunt apud me, quorum alter exterius octangulâ, intus rotundâ forma conſtat, & inſcriptionem habet GENIO CASSI SIGNIF. cujus copiam mihi fecit illuſtris Marcus Velſerus Reipub. Auguſtanæ 2. VIR Præfectus, columen antiquitatis, & Germaniæ noſtræ, cum

viveret, lumen; in cujus obitu quantam literæ jacturam fecerint, vix decem linguis quis explicare poſſit. Alter in orbiculo, qua parte gemmæ ſolent claudi, continet has literas NER quadrangulæ figuræ incluſas: Hunc donavit mihi Nob. & ampliſſ. Janus Rutgerſius potentiſſimi Sueciæ Regis GUSTAVI ADOLPHI Conſiliarius & legatus, de cujus admirabili ingenio & inſigni eruditione nunquam ita magnificè quicquam dixero, quin id virtus illius ſuperet.

Alii verò gemmam habebant, eamque vel figurâ aliquâ inſignem, vel nulla. Plinius lib. 33. cap. 1. *Multis hoc modis, ut cætera omnia, luxuria variavit, gemmas addendo exquiſiti fulgoris, cenſuque opimo digitos onerando: mox & effigies varias cælando, ut alibi ars, alibi materia eſſet in pretio. Alias deinde gemmas violari nefas putavit, ac ne quis ſignandi cauſam in annulis eſſe intelligeret, ſolidas induit.* Quid? quod duas quoque gemmas (fortè & plures) uni annulo inſertas fuiſſe, videre eſt ex Epiſtola Valeriani Imperatoris, ubi *annuli bigemmei uncialis* fit mentio apud Trebell. Pollionem in D. Claudio. Notat CL. V. Ælius Everhardus Vorſtius Celſiſſimi ac invictiſſimi Herois D. MAURITII Principis Auraici & Comitis Naſſovii Medicus ordinarius in Commentariolo de annulorum origine, quem Abrahamus Gorlæus Dactyliothecæ ſuæ præfixit, nullum fuiſſe lapidis pretioſi genus, modò aut ſcalpro aut cœlo corrumpi poſſet, quod antiquis illis luxuriæ magiſtris intactum ſit relictum: Soli Adamanti ob indomitam, ut credebatur, duritiem parcitum: ſed hic quomodo vitiaretur, noſtra ætate reperiſſe Mediolanenſem quendam Jacobum Trecciam, qui Philippi Hiſpaniarum Regis gentilitia inſignia Adamanti ſumma arte inſculpſit. Cum verò omnes ferè gemmæ ad uſum ſigillorum inciden-

ten-

rentur aut cælarentur, tres tamen maximè omnium ad hos uſus aptabantur, Achates, Onyx, & Sarda, eò quod ceram non traherent, pulcherrimeque ac ſine labe effigiem exprimerent. Vitreas gemmas in annulis vulgus uſurpabat. Plinius lib. 35. cap. 6. extremo: *Annulare* (color annularis) *quod vocant candidum eſt, quo mulıebres pictura illuminantur. Fit & ipſum ex creta admixtis vitreis gemmis ex vulgi annulis: unde & annulare dictum.*

Cæterùm imagines, quæ gemmis incidebantur, aliæ erant cavæ, quæ ſcalpro fiebant: Aliæ extuberantes prominentesque, quæ cœlo: unde & gemmæ, quæ ejuſmodi imaginem exhibebant, *Ectypa* dicebantur, ἀπὸ τῦ ἐκ τὸς ἔχειν τὸν τύπον: Seneca lib. 4. de Beneficiis, cap. 26. *Paulus Prætorius in convivio quodam Tiberii Cæſaris habens imaginem ectypa & prominente gemma.*

Talis igitur annulus, qui gemmam habet, ut id quoque hoc loco moneam, conſtat tribus partibus: Orbiculo, Pala, Gemma. Apulejus in Floridis de Hippia philoſopho: *Etiam pedum tegumenta crepidas ſibi compegerat, & annulum in lava aureum faberrimo ſignaculo: quem oſtentabat. Ipſe ejus annuli & orbiculum circulaverat, & palam clauſerat, & gemmam inſculpſerat.* Orbiculus eſt ipſa annuli περιφέρεια. Pala [quæ & *funda* dicitur Plinio lib. 37. cap. 8. *Præſtantiores funda clauduntur,*] eſt pars annuli, cui gemma inſeritur. Philargyr. in 3. Georg. *Paleam* appellat. Polluci πυελὸς vel πυελὶς dicitur: καὶ τῦ δακτυλίου τὸ μὲν ὁ κύκλος, τὸ δὲ ἵνα ὁ λίθος ἐναρμόζεται, πυελός τε καὶ πυελίς. Harpocration. πυελίδα τὸ ὑφ' ἡμῶν λεγόμενον σφραγιδοφυλάκειον. Alii σφενδόνην vocant. Gloſſarium: *Ῥaleta*, lege *Pala* σφενδόνη δακτυλίου. Julius Philargyrus in 3. Georg. *Palearia. Unde & palea, quæ collum ampleſtuntur, & ea pars annuli, quæ gemmam*

cobi-

cohibet, propter ſimilitudinem Palea dicitur. Cic. de offic. 3. Cum paleam ejus annuli converteret. Quanquam exemplaria Ciceronis antiquiſſima *palam* non *paleam* legunt, ut obſervavit Johan. à Wovver. Gemma annulo incluſa Græcis dicitur ψῆφος. Suidas: ψῆφον καλοῦμεν λίθον τὸν ἐν τῷ δακτυλίῳ, καὶ τὸν χρημάτων ἀριθμόν. Hinc Artemidorus lib. 2. cap. 5. Ἀγαθοὶ δὲ καὶ οἱ χρυσοῖ οἵγε ψήφους ἔχοντες. ἐπεὶ οἵγε ἄψηφοι ἀκερδεῖς τὰς ἐγχειρήσεις σημαίνουσι, διὰ τὸ ἄψηφον, ψῆφον γὰρ καλοῦμεν ὥσπερ λίθον τὸν ἐν δακτυλίῳ, οὕτω δὴ καὶ τὸν τῶν χρημάτων ἀριθμόν. Hoc eſt: *Boni ſunt etiam aurei, qui lapillos habent nam, qui lapillis carent, minimè lucroſas aggreſſiones ſignificant, propterea, quod* ψήφους *non habent;* ψῆφον *enim vocamus tum lapillum in annulo, tum etiam pecuniarum numerum.* Erat & genus annulorum, quibus clavis erat adjuncta ad duplicem uſum, ſignandi aperiendique. Cujusmodi annulos (ferreos tamen, ut appareat ſervorum fuiſſe, aut vulgarium militum) in Batavis erutos complures ſe vidiſſe, teſtatur Juſtus Lipſius ad Tacitum, qui formam eorum exhibet, uti & Hadrianus Junius in Hiſtoria Bataviæ cap. 10. imprimis verò Gorlæus Num. 42. Salmaſius verò negat iſtos annulos duplicem uſum habuiſſe, nimirum annuli ſignatorii & clavis. Siquidem nullum in his ſigillum preſſum ad ſignandum aptum. Ac proinde meras claves fuiſſe putat cum annulo, qualis & hodie fieri ſoleat in noſtris clavibus, quæ ſunt longiore ſcapo, ad Solinum pag. 932. Nec verò ex metallo ſolùm, ſed & è ſuccino, & ebore, integrisque gemmis annulos factos legimus. Annulum ex Sarda integra cum pala aurea, & circulo argenteo exhibet Gorlæus in Dactyliotheca ſua Num. 101. Succineorum, Eburneorumque meminit Artemidorus lib. 2. cap. 5. Σούχινοι δὲ καὶ ἐλεφάντινοι καὶ ὅσοι ἄλλοι δακτύλιοι γίνονται, γυναιξὶ μόναις συμφέρουσι: *Succinei & eburnei, & quicunque*

alii

alii fieri annuli ſolent, ſolis mulieribus conferunt. Suidas eadem: Σούκινοι καὶ ἐλεφάντινοι δακτύλιοι γυναιξὶν εἰσὶ σύμφοροι. Succino autem multùm gaviſas fuiſſe mulieres, teſtatur Plinius lib. 37. cap 2. *Proximum locum in deliciis, fœminarum tamen adhuc tantum, ſuccina obtinent, eandemque omnia hæc, quam gemmæ autoritatem.* Hinc Ovidius lib. 2. Metamorphoſeos de Phaëtontiadum lacrymis:

Inde fluunt lacrymæ, ſtillataque ſole rigeſcunt
De ramis electra novis, quæ lucidus amnis
Excipit & nuribus mittit geſtanda Latinis.

Prudentius περὶ στεφάνων de Eulalia:

Spernere ſuccina, flare roſas
Fulva monilia reſpuere &c.

CAPUT IV.

Annulos utraque manu quidem geſtatos & potiſſimum ſiniſtrâ & quare? Digitos omnes, excepto medio, annulis oneratos. Ratio Ægyptiaca de vena à corde ad digitum annularem pergente refutata. Κρείανον Ακαρες.

SEd nec modus geſtandi annulos unus idemque apud veteres fuit. Dextra quidem geſtatos, evidenter oſtendit Jeremias, qui cap 22. v. 24. Deum inducit ſic loquentem: *Etiamſi eſſet Jechonia filius Joakim regis Juda annulus ſignatorius in manu dextra mea, inde evellam eum.* Sirach. c. 49. v. 13. *Quomodo amplificemus Zorobabel? nam & ipſe quaſi ſignum in dextra manu Iſrael.* Apud Romanos verò ante uſum gemmarum (ſi Attejo Capitoni apud Macrob. lib. 7. fides habenda eſt) cum ſculptura adhuc annuli materiæ imprimebatur, ſive ex ferro foret,

foret, ſive ex auro, *geſtabatur, ut quisque vellet, quacunque manu, quolibet digito.* Sed poſtquam gemmæ etiam addi cœperunt, ſiniſtra potiſſimum manus huic geſtamini deſtinata fuit: niſi quòd interdum homines ſupra modum molles, & luxuriæ dediti, etiam dextram in ſubſidium vocabant, ſi ſors ſiniſtra ferendo oneri non eſſet: id quod ſubindicare videtur Lucianus in Navigio, apud quem cum Timolaus multos ſibi annulos optaſſet, quorum beneficio & rectè valeret, & robore alios ſuperaret, & alios in ſoporem collocare, aut aliud quippiam, quod conditionem humanam excedat, præſtare poſſet, quærit ex ipſo Lycinus: Ἀτὰρ εἰπέ μοι καὶ τόδε, τί δήποτε οὐχ εἷς δακτύλιος ἅπαντα ταῦτα δύναταί σοι, ἀλλὰ τοσούτους περιθέμενος βαδιῇ, τὴν ἀριστερὰν πεφορτισμένος, κατὰ δάκτυλον ἕνα, μᾶλλον δ' ὑπερπαίει ὁ ἀριθμὸς καὶ τὴν δεξιὰν συνεπιλαβεῖν. *At vero etiam hoc reſponde mihi, cur tandem non unus annulus omnia tibi iſta poteſt, ſed tam multis revinctus ſiniſtra gravata per ſingulos digitos? imò verò excedit numerus & neceſſe erit etiam dexteram ferendo oneri ſuccedere.* Quòd autem læva manus annulorum ſedes fuerit, ſicut hodieque eſt, multa ſcriptorum loca teſtantur. Plin. lib. 33, cap. 1. *Manus & prorſus ſiniſtra maximam autoritatem conciliavêre auro.* Horat. lib. 2. Sat. 7.--

——*Sæpe notatus*
Cum tribus anellis, modo læva Priſcus inani
Vixit inæqualis.

Silius Italicus lib. 11.

——*Quos ſignum illuſtre ſuperbis*
Mos læva geſtare viris.——

Tertullianus capite ultimo De habitu muliebri: *Graciles aurium cutes Kalendarium expendunt, & ſiniſtra per ſingulos digitos de ſaccis ſingulis ludit.* Sed cur huic potiſſi-

um manui annulos aptarit Antiquitas, duas repe-tiones: Unam, quòd læva ſit otioſior, quàm dex-:ujus officium fuiſſet non ſolùm annulorum geſta-impeditum, ſed & ipſi annuli crebro motu facilè ſſent lædi. Diſertè Attejus Capico apud Macrob. Saturn. *Poſtea uſus luxuriantis ætatis ſignaturas pre-temmis cœpit inſculpere, & certatim hæc omnis imita-eſſivit, ut de augmento pretii, quo ſculpendos lapides 'ent, gloriarentur. Hinc factum eſt, ut uſus annulorum ptus dextra, quæ multum negotiorum gerit, in lævam iretur, quæ otioſior eſt: ne crebro motu & officio manus 'a pretioſi lapides frangerentur.* Alteram, quòd hæc is plerumque lateat, nec ſe tam crebrò oculis ho-m ingerat. Cum enim, qui primum annulos inve-it, propter rei novitatem & inſolentiam in propa-eos geſtare erubeſcerent, ſiniſtræ manui tanquam s latenti annulos induerunt, ne ſi apertè geſtarent, rehenſionem aliorum incurrerent. Hanc Plinius s ſuppeditat lib. 33. cap. 1. *Qui primus inſtituit* it ille) *cunctanter defecit, lævisque manibus ac laten-induit, cum, ſi honos ſecurus fuiſſet, dextra fuerit tandus: Quod ſi impedimentum potuit in ea ali-intelligi, etiam ſartoris uſus* (retineo veterem le-iem defenſam & explicatam ab Adr. Turnebo libr. verſ. cap 22.) *argumentum eſt, majus in læva fuiſſe, cutum capitur.* Si etiam in levi, inquit, artificio ſar-m, impedimentum futurum fuit geſtato dextra an-, quanto majus eſt, cum ſiniſtra eo onerata tractatio :i impeditur?

De digitis quibus annuli inſerebantur, copioſè Pli-quem operæ pretium eſt audire: *Singulis*, inquit *rimò digitis geri mos fuerat, qui ſunt minimis proximi. s Numæ & Servii Tullii ſtatuis videmus. Poſtea* *polli-*

pollici proximoq; induere, etiam Deorum ſimulachris. Dein juvat & minimo dare. Gallia Britanniaque in medio dicuntur uſa. Hic nunc ſolus excipitur, cæteri omnes onerantur. Vides inter digitos, qui annulo inſigniebantur, primum fuiſſe eum, qui minimo proximus eſt, dictus ob id Δακτυλιώτης vel *Annularis.* Macrobius *Medicinalem*: Autor ad Herennium lib. 3. *Medicum* vocat, ubi de memoriæ artificio tractans ita imaginem quandam inſtruit: *Et reum ad lectum ejus ſtatuemus, dextra poculum, ſiniſtra tabulas, medico teſticulos arietinos tenentem.* Non enim dubium eſt, quin è digito eo, qui ſit minimo proximus, ſuſpenſas haberi velit ſcorteas, id eſt, è teſtibus arietinis pelliceas crumenas, ut locum hunc interpretatur Politianus cap. 42. Miſcellaneorum. Cur autem communis conſenſus annulum in hoc digito, & manu præcipuè ſiniſtrâ geſtandum ſibi perſuaſerit, de hac re Macrobius dicto loco duas affert opiniones: unam Hetruſcam, & Ægyptiacam alteram, quas hîc adſcribere non pigrabor. Hetruſca deſumitur ex fragmento Atteii Capitonis, quod extat apud Macrobium: *Electus autem in ipſa læva manu digitus minimo proximus, quaſi aptior cæteris, cui commendaretur annuli pretioſitas: Nam Pollex, qui nomen ab eo, quod pollet, accepit, nec in ſiniſtro ceſſat, nec minus quàm tota manus ſemper in officio eſt, unde apud Græcos ἀντίχειρ vocatur, quaſi manus altera. Pollici vero vicinus nudus, & ſine tuitione alterius appoſiti videbatur: Nam pollex ita inferior eſt, ut vix radicem ejus excedat. Medium & Minimum vita verant, ut ineptos, alterum magnitudine, brevitate alterum: Et electus eſt, qui ab utroque clauditur, & minus officii gerit, & ideo ſervando annulo magis accommodatus eſt.* Ægyptiaca nititur fundamentis anatomiæ: Nam ut Diſarius apud Macrobium inquit: *De hac quæſtione ſermo quidem ad nos ab*

Ægy-

pto venerat, de quo dubitabam, fabulamne, an ve-
ationem vocarem. Sed libris Anatomicorum poſtea
ltis, verum reperi, nervum quendam de corde natum
um pergere uſque ad digitum manus ſiniſtra minimo
mum, & ideo viſum veteribus, ut ille digitus annulo
tam corona circumdaretur. Eadem fere habet A-
.. 10 c. 10. *Veteres Gracos annulum habuiſſe in digito*
mus ſiniſtra manus, qui minimo eſt proximus. Roma-
noque homines ajunt ſic plerumque annulis uſitatos. au-
ſſe huic rei Appion in libris Ægyptiacis hanc dicit,
inſectis apertisque humanis corporibus, ut mos in Ægy-
vit, quas Graci ἀνατομὰς appellant, repertum eſt, ner-
quendam tenuiſſimum, ab eo uno digito, de quo dixi-
ad cor hominis pergere ac pervenire. Propterea non in
m viſum eſſe, eum potiſſimum digitum tali honore de-
ndum, qui continens, & quaſi connexus eſſe cum princi-
cordis videretur. Quæ αὐτόλεξει deſcripſit Johannes
iberienſis lib. 6. Policratici cap. 12. Gratianus Can.
ina 30. quæſt. 5 ex Iſidori Hiſpalenſ. lib. 2. de divinis
:lis cap. 19. *Unde & quarto digito annulus idem inſeri-*
quòd in eo vena quadam, ut fertur ſanguinis, ad cor uſque
eniat. Sed jam pridem exploſa eſt hæc opinio à Me-
s recentioribus, qui ex diligenti & accurata corporũ
ianorum ſectione obſervarunt, nullam in digito an-
tri majorem illuſtrioremvè aliam, quæ ad cor perve-
, venam aut arteriam, quàm in aliis reperiri, neque
ullo peculiari privilegio aut naturæ indulgentia
dere, ut cauſa nulla ſit cur hoc quidem nomine reli-
digitis præferri debeat. Tantum de Annulari: Por-
:undem honorem quoque Indici tributum, teſtatur
m Plinius. Annulum verò, quo Index ornabatur,
eci κορειανὸν peculiari nomine dixerunt. Jul. Pollux
5. cap. 16. Κορειανὸν ὁνάλυν τῷ λιχανῷ περιηρτημένον.

Sed de hoc digito pauciora extant apud probatos autores veſtigia:plura de digitorum, ut Arnobii voce utar, miniſſimo, quem ipſum quoque annulo ornari ſolitum, teſtatur idem Plinius eodem capite; *Sunt, qui tres uni minimo congerant: alii verò & huic unum tantum, quo ſignanda ſignent. Conditus ille, ut res rara, & injuria uſus indigna, velut è ſacrario promitur: & unum in minimo digito habuiſſe, pretioſioris in recondito ſupellectilis oſtentatio eſt.* Et notat Gorlæus pleroſque annulos ſigillaritios, qui hodie reperiuntur, circumferentia (Græci περιφέρειαν dicunt) adeo eſſe arcta ſeu anguſta, ut, niſi rarò admodum alii, quàm minimo digito aptari poſſint. Dicebatur autem hic annulus propriè Ἄκαρὶς; Pollux lib. 5. περὶ δὲ τῷ σμικρῷ δακτύλῳ ἐφόρουν ὁ Ἄκαρὶς ἐκάλουν διὰ σμικρότητα. Ait, annulum iſtum qui minimo digito geſtabatur, propter parvitatem dictum fuiſſe Ἄκαρὶς. Nam ἄκαρ Græcis idem eſt, quod μικρὸν οὐδὲν, teſte ſcholiaſte Ariſtophanis. Hinc ſcriptores hominem lautiſſimè divitem notaturi, tribuunt ipſi grandem in hoc digito annulum. Petronius de Trimalcione: *Habet etiam in minimo digito ſiniſtræ manus annulum grandem ſubauratum.* Lucianus in Dial. Meretriciis: εἶχε δὲ καὶ αὐτὸς Παρμένων δακτύλιον ἐν τῷ μικρῷ δακτύλῳ μέγιστον πολύγωνον.

Medium digitum Plinius excipit, quanquam Gallis olim Britaniſque morem fuiſſe aſſerit, ut eo annulos geſtarent: Cujus tamen rei teſtimonium, non memini me alibi legere. Romani verò videntur ideo vitaſſe, quòd hic digitus infamis vulgò & inpudicus cenſeatur, ut legimus apud Perſ. Sat. 2. & Martialem lib 6. Epigram. 70. Proditum autem memoriæ eſt à Plinio lib. 28. cap. 6. ſingultum & ſternutationem ſedari, *ſi quis annulum è ſiniſtra in longiſſimum dextra digitum transferat:* quod utrum verum ſit, naturalium rerum indagatores viderint.

Pol-

Pollicem Plinius præterit: Sed tamen eo etiam interdum geſtatos fuiſſe annulos, non obſcurè indicat Julius Capitolinus, qui Maximinum Cæſarem aſſerit fuiſſe *pollice ita vaſto, ut uxoris dextrocherio uteretur pro annulo.*

Caput V.

De Annulo Signatorio, qui & ſigillaritius. *Tabulas pacta & conventa continentes fuiſſe obſignatas. Ritus in teſtamentis ſignandis.*

SEquitur de annulorum uſu, qui multiplex, præcipuus tamen in ſignando: quam unicam fuiſſe annuli geſtandi cauſam, indicat Attejus Capito apud Macrobium: *Veteres non ornatus, ſed ſignandi cauſa annulum ſecum circumferebant.* Et ipſa vox *Signare* inter alia, teſte Feſto, etiam *annulo ſigna imprimere* ſignificat. Ipſe verò annulus, quo ſigna imprimebantur, dictus *ſignatorius* L.74. D. De verb. ſignificat: & L. 25. § 10. D. *De Aur. Argento.* Vopiſcus *ſigillaritium* vocat in Aureliano.

Signabantur autem, ut uſitatiſſimum hunc ſignandi morem per partes declarem, inter alia primò omnes tabulæ; quæ pacta conventaque continebant. Cum enim maxima pars mortalium fluxam fidem gerat, hæc à priſcis inventa ratio eſt, ut impreſſis ſignis pacta conventaque ſervarentur. De qua re inſignis locus exſtat apud Senecam lib. 3. de beneficiis cap. 15. *Utinam nulla ſtipulatio emptorem venditoremque obligaret, nec pacta conventaque impreſſis ſignis cuſtodirentur: fides potius illa ſervaret & æquum colens animus. Sed neceſſaria optimis prætulerunt, & cogere fidem, quàm ſpectare malunt. Ad-*

hibentur ab utraque parte teſtes. Ille per tabulas plurium nomina interpoſitis parariis facit. Ille non eſt interrogatione contentus, niſi rem manu ſua tenuit. O turpem humano generi fraudis ac nequitiæ publicæ confeſſionem! Annulis noſtris plus, quàm animis creditur. In quid iſti viri ornati adhibiti ſunt? in quid imprimunt ſigna? Nempe, ne ille neget accepiſſe, quod accepit. Quod autem hic Seneca optat, ut homines ſine ſigillis pacta conventa cuſtodiant, id Strabo tribuit priſcis Indis, quos ait in contractibus neque teſtibus uti neque ſigillis, ſed ſimpliciter credere. Verba ejus lib. 15. Geographiæ pag. 488. hæc ſunt: Καὶ ἐν τοῖς νόμοις δὲ ἐν τοῖς συμβολαίοις τὴν ἁπλότητα ἐλέγχεσθαι ἐκ τοῦ μὴ πολυδίκας εἶναι· οὔτε γὰρ συνθήκης οὔτε παρακαταθήκης εἶναι δίκας. οὐ δὴ μαρτύρων οὐδὲ σφραγίδων αὐτοῖς δεῖν, ἀλλὰ πιστεύειν παραβαλλομένοις. Hoc eſt: *In legibus & contractibus maximè ſimplicitatem eo argui, quod non multum habeant litium: nam neque commiſſi, neque depoſiti jura ulla habere, neque teſtibus uti nec ſigillis, ſed ſimpliciter credere.* Verum & hodie reperiuntur & olim reperti ſunt, qui annulis ſuis obſignata inficiari non verentur; de quibus queritur Juvenal. Satyr. 13.

Si decies lectis diverſa parte tabellis
Vana ſupervacui dicunt chirographa ligni,
Arguit ipſorum quos litera gemmaq; princeps
Sardonichus, loculis quæ cuſtoditur eburnis.

Malè ob hanc rem audiverunt Græci, de quibus Polybius in fin. lib. 6. παρὰ μὲν τοῖς Ἕλλησιν ἐὰν ταλαντὸν μόνον πιστευθῶσιν, ἀντιγραφεῖς ἔχοντες δέκα, καὶ σφραγῖδας τοσαύτας καὶ μάρτυρας διπλασίους, οὐ δύνανται τηρεῖν τὴν πίστιν. Id eſt: *In Græcia unum talentum ſi fortè creditur, & ſi decem adhibiti antigraphariis, & totidem ſigilla, & teſtes duplo tanto (plures) fidem ſervare neſciunt.* De tabulis Nuptialibus

libus diſertè Suetonius in Claudio cap. 29. *Illud omnem fidem exceſſerit, quòd nuptiis, quas Meſſalina cum adultero Silio fecerat, tabellas dotis & ipſe conſignaverit.* Apulejus in Apologia: *Habes Æmiliane cauſam totam, cur tabulæ nuptiales inter me ac Pudentillam non in oppido ſint, ſed in villa ſuburbana conſignatæ.* Juvenalis Sat. 2.

Signatæ tabulæ, dictum Feliciter? ingens
Cœna ſedet; gremio jacuit nova nupta mariti.

Sponſiones quoque obſignari ſolitas, liquet ex eo, quod Plutarchus de Cinnæ obitu narrat in Pompejo: ὁ δὲ φεύγων καὶ καταλαμβανόμενος ὑπό τινος τῶν λοχαγῶν γυμνοῦ τοῦ ξίφους διώκοντος, προσέπεσε τοῖς γόνασι καὶ τὴν σφραγῖδα προὔτεινε πολυτίμιον οὖσαν. ὁ δὲ καὶ μάλα ὑβριστικῶς εἰπών. Ἀλλ' οὐκ ἐγγύην ἔρχομαι σφραγιούμενος, ἀλλὰ ἀνόσιον καὶ παράνομον τιμωρησόμενος τύραννον, ἀπέκτεινεν αὐτόν. Hoc eſt: *Cinna fugiens & deprehenſus à quodam manipuli ductore, qui ſtricto enſe eum inſequebatur, ſubmiſit ſe ad hujus genua, eique annulum ſuum ſignatorium magni pretii obtulit. Ille verò cum eum increpaſſet perquàm inſolenter: At ego non ad ſponſionem ſignandam adſum, ſed ad nefarium & ſceleratum tyrannum puniendum, eum obtruncavit.*

De Teſtamentis res eſt vulgatiſſima non ſolùm ex Juriſconſultorum libris, ſed & aliis ſcriptoribus. Cæſar libr. 1. de bello Gallico, ubi militum ſuorum, quibus jamjam adverſus Germanos pugnandum erat, pavorem perſtringit: *Vulgo* (ait) *totis caſtris teſtamenta obſignabantur.* Appianus Alexandrinus lib. 1. ἐμφυλίων de exceſſu Syllæ: Σύλλας δὲ ἐν τοῖς ἀγροῖς ἐνύπνιον ἔδοξεν ἰδεῖν, ὡς αὐτὸν ὁ δαίμων ἤδη καλοίη. καὶ ὁ μὲν αὐτίκα μεθ' ἡμέραν τοῖς φίλοις τὸ ὄναρ ἐξειπὼν, διαθήκας συνέγραφεν ἐπειγόμενος, καὶ αὐτῆς ἡμέρας συνετέλει. σφραγισαμένῳ δὲ αὐτὰς περὶ ἑσπέραν πυρετὸς ἐμπίπτει. *Sylla in ruſtico*

ſeceſſu ſomniavit, vocari ſe jam à fato: Quamobrem mox, ut illuxit, enarrato amicis ſomnio, teſtamenti tabulas eadem die confecit: quibus obſignatis ſub veſperam febris eum invaſit. Cic. lib. 3. ad Quint. Fratrem Epiſt. ultima. *De Felicis teſtamento tum magis quereêre, ſi ſcias. Quas enim tabulas ſe putavit obſignare, (lapſus eſt per errorem & ſuum & Sicura ſervi) non obſignavit.* Et Leg. 15. D. De Teſtamento militari. *Et ideo, cum miles adduxiſſet teſtamentum ſuum, mox annulo ſuo ſignaſſet, qui ſuper ea re cogniturus erit, conſiderabit, quo propoſito id fecerit.*

Ad hujuſmodi tabulas ſignandas etiam amici advocabantur, qui rei geſtæ teſtimonium perhiberent, eaſque ſuo annulo confirmarent: Idque inter recepta Romæ officia numerabatur. Plin. lib. 1. Epiſt. 9. *Ille me ad ſignandum Teſtamentum, ille in advocationem, ille in conſilium rogavit.* Idem lib. 2. Epiſt. ult. *Aurelia ornata fœmina, ſignatura Teſtamentum ſumpſerat pulcherrimas tunicas: Regulus cum veniſſet ad ſignandum, Rogo, inquit, has mihi leges.* Suetonius in Tib. Claudio cap. 44 *Non multo poſt Teſtamentum etiam conſcripſit, ac ſignis omnium magiſtratuum obſignavit.* Seneca Epiſt. 8. *Non videor tibi plus prodeſſe, quam cum ad vadimonium advocatus deſcenderem, aut tabulis teſtamenti annulum imprimerem, aut in ſenatu candidato vocem & manum commodarem.* Reſpexit hunc ritum Tertullianus in De Idololatria; *Signata ſignis non Advocatorum, ſed Angelorum.* Dicebantur autem hi *teſtes claſſici.* Feſtus: *Claſſici teſtes dicebantur, qui ſignandis teſtamentis adhibebantur.* Dicti iidem & *Signatores,* vel *obſignatores.* Cic. lib. 12. ad Atticum. Epiſt. 18. *Quod ſcribis Terentiam de obſignatoribus mei teſtamenti loqui.* Et in orat. pro Cluent. *Oppianicus obſignatores ad eum, qui neque Aſinium, neque Avillum noſſent, adducit* Juvenalis Satyra 1.

Signa-

Signator falſò qui ſe lautum atque beatum
Exiguis tabulis & gemma fecerat uda.

Idem Satyra 10.

Veniet cum ſignatoribus auſpex.

Suetonius in Tiber. cap. 23. Alluſit etiam huc Prudentius Hymno Epiphaniæ,

Hunc & prophetis teſtibus,
Iisdemq; ſignatoribus
Teſtator, & ſator jubet.
Adire regnum & cernere.

Atque hos teſtes, ſi quidem ad tabulas teſtamenti obſignandas vocati erant, oportebat in conſpectu teſtatoris uno & eodem tempore convenire, nomen ſuum ſubſcribere, & annulo obſignare. Nam ſi quis ex teſtibus nomen ſuum non adſcripſerit, veruntamen ſignarit: vel ſi adſcripſerit ſe, non tamen ſignarit, pro eo eſt, ac ſi adhibitus non eſſet, ut ait Ulpianus in L. *Ad teſtium.* §. *Si quis. D. Qui teſtamentum fac.* Si etiam coram teſtatore non omnes eodem loco teſtes ſuo vel alieno annulo ſignaverint, jure deficit teſtamentum, ut eſt in L. 12. C. *de Teſtamentis.* Michael Attaliata in ſynopſi, Tit. 32. *de imperfecto teſtamento*: μὴ κρατείτω διαθήκη ἑνὸς τῶν μαρτύρων χωριζομένου εἰ μὴ πάντες, ὁρῶντος τοῦ διατιθεμένου, κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον σφραγίζωσιν ἐν ἰδίῳ ἢ καὶ ἀλλοτρίῳ δακτυλίῳ. Unde etiam hoc diſcimus, teſtes non ſuo tantùm, ſed & alieno annulo ſignare potuiſſe: Imò ſi teſtis ab ipſo teſtatore annulum accepiſſet, & ſignaſſet, valebit Teſtamentum, ut eſt in L. *Ad teſtium. D. Qui teſta. facere.* Addit verò Juſtinianus Imperator in §. *Poſſunt.* Inſtit. *de Teſtamentis ordinandis*, potuiſſe omnes teſtes & uno annulo ſignare Teſtamentum, potuiſſe & ſeptem annulos eadem & una ſculptura eſſe, id eſt, eundem χαρακτῆρα, idem ἀποσφράγισμα habere. Michael Attaliata in

ſynopſi Tit. 31. *de Teſtamento & codicillis:* ὀφείλε εἰδέναι, ὅτι καὶ ἐνὶ δακτυλίῳ ἤ τι βυλλωτηρίῳ δυνάνται σ ϛίζειν οἱ μάρτυρες τὴν διαθήκην. An verò quæ alia, quàm annuli impreſſio in teſtamentis locum bere poſſit, Juriſconſ. diſputant, *ac magis eſt, n nulo tantum quis poſſit ſignare, dum tamen habeat ch Aera*, L. 22. §. 5. D. *Qui teſtam. fac.* Vide Cujac. l 14. Obſer. cap. 11. Giphan. ad Inſtit. de Teſt. ordi Poſſunt a. teſtes. Quod ſi ſigna teſtamenti vetu vel alio caſu interierint, ſubſcriptiones teſtium ſint adhuc ſalvæ, teſtamenti fidem nullo modo l factam vult Leo Imp. conſtitutione 82. Κελεύομε μὲν τῆς σφραγῖδος ἡ ζωτηρία ἀπέλθη τῇ διαθήκῃ, τὴν πιςίαν ὑπογραφαὶ δύναιντο προσμαρτυρεῖν, μὴ διαμαρ τοῦ εἶναι βέβαιον αὐτήν. i. e. *Jubemus etiamſi ſigilla t menti non ſuperſint, ſi idoneam fidem ſubſcriptiones t mento adhibeant, nequid ob eam rem teſtamenti fides i metur:* ut emendat ac interpretatur idem Cujacius l 17. Obſerv. cap. 32. Rebuffus in Conſtit. Reg. A gl. 1. n. 86.

CAPUT V.

Annuli uſus in obſignandis literis. Perſarum reges & ſares Romanos probatæ fidei viris annuli curam i miſiſſe, qui literas obſignarent.

NEc verò Tabulæ ſolùm, quæ publici privat contractus ſcripturam continebant, ſed & Ep læ, ac Diplomata annulis ſolebant obſignari; q morem arbitror apud pleraſque omnes gentes uſita fuiſſe. De Romanis quidem putidum ſit exempl ponere. De Judæis verò planum ex hiſtoria Ac

egis Samariæ, cujus annulo obſignatæ fuerunt literæ, ibus Nabothus occidi jubebatur, libro 3. Reg. cap. 1. verſ. 8. Apud Perſas quoque eundem morem btinuiſſe teſtatur hiſtoria Eſther cap. 8. ubi Ahaſve-s concedit Mardochæo poteſtatem mittendi literas gio annulo obſignatas ad omnes populos imperio o ſubjectos, ut edictum de extirpandis Judæis, uod Haman à Rege impetraverat, abrogaretur. Et enophon libro 1. ἑλληνικῶν autor eſt, Lacedæmonio-um legatum à Dario Perſarum Rege ad omnes Aſiæ feriotis homines literas ſigillo regio munitas ſecum tuliſſe: Επιςολὴν τε ἔφερε τοῖς κάτω πᾶσι τὸ βασίλειον ἔχουσαν σφράγισμα. Erat verò harum literarum, quæ Re-s Perſarum annulo obſignatæ erant, tanta autoritas, t iis nemo contradicere auderet. Nam cùm Rex Iardochæo mandaſſet, ut literas ſuo nomine ſcriptas ſam annulo ſuo obſignaret, mox addit ad firmandam utoritatem literarum, quibus regium ſigillum impreſ-um: ὅσα γὰρ γράφεται τοῦ βασιλέως ἐπιτάξαντος καὶ σφραγισθῇ τῷ δακτυλίῳ μου, οὐκ ἔστιν αὐτοῖς ἀντειπεῖν. Eſther cap. 8. d eundem modum Alexander Magnus quoque *lite-as, quas in Europam mitteret, veteris annuli gemma bſignabat: iis, quas in Aſiam ſcriberet, Darii annulus mprimebatur*, teſte Curtio lib. 6. Et Perſarum quidem eges videntur non ſolùm ipſi annulos geſtaſſe; ſed & liis, quorum fidem perſpectam habebant, eorum cu-am commendaſſe. Ita enim Ahaſverus annulum Ha-ano, qui cruci affigendus erat, ademiſſe, & Mardo-hæo tradidiſſe, legitur Eſther cap 8. verſ. 2. videatur ibi Tirinus in Commentar.

Sed hunc morem quoque Cæſares Romanos uſur-aſſe video. Nam Trogi Pompeii patrem *ſub Cajo Cæſa-e militaſſe, Epiſtolarumque & Legationum ſimul & annuli*

curam habuiſſe, tradit Juſtinus lib.43. Eſt aute
intelligendus ille Cajus Cæſar, qui ſuperato Pon
Rempubl. tenuit; non is, qui poſt Tiberium im
potitus eſt; cùm à bello Mithridatico, quo Trogi
jam fuit,ad Cæſarem Caligulam, ſint ut minimum
centum; ut rectè, mea quidem opinione, exiſtima
pliſſimus, & antiquitatis peritiſſimus Jacobus Bo
ſius Heinrici IV. Galliæ & Navarræ Regis in Ge
maniam legatus, amicus noſter,dum vivebat,ſingu
Mæcenatem quoque & Agrippam in tanto hono
Auguſt. Cæſare habitos, ut quaſcunque ille literas a
natum vel alios mitteret, ipſi perlegerent,&iis,qua
lent, immutatis, annulo, quem hac fine ab ipſo acc
rant, obſignarent, autor Dio lib.51. τοσαύτην γε ἐπὶ
καὶ ἐκείνῳ (Agrippam intelligit) καὶ τῷ Μαικήνᾳ ἐξουσίαν ἔδ
ὥστε σφᾶς καὶ τὰς ἐπιστολὰς ἃς ἐς τὴν βουλὴν καὶ τοῖς ἄλλοις ἐγ
προαναγινώσκειν, κἀκ τούτου καὶ μεταγράφειν, ὅσα ἐβούλοντο,
τοῦτο δὲ δακτύλιον ἔλαβον παρ᾽ αὐτοῦ, ἵνα ἐπισφραγίζεσθαι
ἔχωσι. Sic Mutianus cùm omnia ſuo arbitratu, e
abſque mandato Veſpaſiani gereret ſcriberetque,
mine tantùm Veſpaſiani adſcripto, annulum geſt
quem ad ipſum Veſpaſianus miſerat, ut ea, quæ e
ret, ſigillum principis haberent. Καὶ διὰ τοῦτό γε καὶ
τύλιον πεμφθέντα ἐφόρει, ἵνα τὸ αὐτοκρατορικὸν σφράγισμ
σημαινόμενα λαμβάνῃ, ut ait Xiphilinus in Veſpaſi
Nec dubito, quin alii quoque principes hunc mo
ſervarint. Sed ſilere malo, quæ teſtibus ac ta
conſignare non licet, quàm conjecturis inniti. I
quam verò antiqua illa imperii ſedes mutata, & à C
ſtantino Magno Bizantium translata fuit, reperio
officiales Palatii fuiſſe, qui Reſponſa Impp. ſigna
Fit horum mentio in L. 14. Cod. Theodoſ. De Extr
dinariis muneribus: *Eos qui cum honore Comitum, n*

ꝰ Magiſtrorum , Memoriæ præfuerunt vel Epiſtolis vel Libellis: item eos, qui ibidem peragendis ſignandisque Reſponſis noſtræ manſuetudine obſecundant, omnium vilium munerum fieri jubemus exſortes. Quomodo autem & à quibus hujuſmodi Reſponſa obſignata fuerint, mox oſtendam; ſi priùs morem obſignandi tabulas epiſtolasque priſcis Romanis uſitatum indicâro.

CAPUT VII.

De Lino & Cera in obſignationibus uſurpari ſolita. Cretam quoque huic rei inſerviſſe. γῆ σημαντρὶς. Incidere linum, Epiſtolam ſolvere. *Signa cognoſcebantur ante aperturam.*

IN obſignationibus literarum tabularumq́ue tria adhibebantur: Linum, Cera vel Creta, & Signum. De Signis inferiùs dicemus. Linum erat vinculum illud, quo conſtringebatur obligabaturq́ue id, quod erat obſignandum. Hinc imponebatur Cera vel Creta, in quam ſigillum imprimebant, ſed, quod hodieq́ue vulgò fieri ſolet, priùs ſalivâ madefactum, ne cera illi adhæreret. Unde Juvenalis Satyra 1. *Gemmam udam* dixit, quam Scholiaſtes interpretatur *ſalivâ tactam propter ſignaculi impreſſionem.* Et Ovid. libr. 5. Triſt. Eleg. 5.

Flens quoq; me ſcripſit: nec qua ſignabar ad os eſt
Antè, ſed ad madidas gemma relata genas.

Idem lib. 9. in fabula Biblidos:

Protinus impreſſa ſignat ſua crimina gemma,
Quam tinxit lacrymis, lingua defecerat humor.

Quæ duo loca mihi indicavit nobiliſſimus & ampliſſimus Dn. Janus Rutgerſius, amicus noſter non è multis, quem honoris cauſâ nomino.

Cre-

Creta ſignandi mos eſt antiquiſſimus. Servius lib. 4. Æneid. ad illa: longæva ſacerdos. *Sibyllam Apollo pio amore dilexit: & ei obtulit poſcendi quod vellet arbitrium. Illa hauſit arenam manibus, & tam longam vitam popoſcit. Cui Apollo reſpondit, id poſſe fieri, ſi Erythræam (in qua habitabat) inſulam relinqueret, & eam nunquam videret. Profecta igitur Cumas tenuit: & illic defecta corporis viribus, vitam in ſolâ voce retinuit. Quod cum cives ejus cognoviſſent, ſive invidia ſive commiſeratione commoti, ei Epiſtolam miſerunt, cretâ antiquo more ſignatam: qua viſa, quia erat de ejus inſula, in mortem ſoluta eſt.* Meminit cretæ & Cicero 4. in Verrem: *Cum Valentio ejus interpreti Epiſtola Agrigenti allata eſſet, caſu ſignum iſte animadvertit in cretula. Placuit ei: exquiſivit unde eſſet Epiſtola: reſpondit, Agrigento. Iſte literas, ad quos ſolebat, miſit, ut is annulus ad ſe primo quoque tempore afferreretur.* Et pro Flacco: *Hac qua à nobis prolata laudatio, obſignata erat creta illa Aſiatica, qua ferè eſt omnib. nota nobis: quâ utuntur omnes non modo in publicis, ſed etiam in privatis literis.* Herodotus videtur appellare γῆν σημαντρίδα lib. 2. ubi deſcribit morem Ægyptiorum ſacerdotum, quem in probando bove ſacrificiis apto ſolebant uſurpare. Locum alibi adduximus.

De Cera verò & Lino res eſt notiſſima. Cicero 4. Acad. Quæſt. *Quid ſi in ejuſmodi cera centum ſigilla hoc annulo impreſſero, ecqua poterit in agnoſcendo eſſe diſtinctio? an tibi erit quærendus annularius.* Plaut. in Bacchidibus.

Cedo tu ceram ac linum: age obliga, obſigna citò.

Et in Pſeudo ſcena prima:

Phœnicium Calidoro amatori ſuo
Per ceram & linum, literasque interpretes
Salutem mittit.

In-

Inſtit. lib. 2. Tit. de pupillari ſubſtitutione. *Separa-*
n in inferioribus partib. ſcribere, eamque partem proprio
io, propriaque cerâ conſignare. Cæterum morem iſtum
nculis colligandi tabellas apud Græcos quoque obti-
niſſe docent nos Æmylius Probus in Paulania, c. 4. *In-*
rim Argilius quidam Adoleſcentulus, quem puerum Pau-
nias amore venereo dilexerat, cum epiſtolam ab eo ad Ar-
bazum accepiſſet, eique in ſuſpicionem veniſſet, aliquid in
idere ſe ſcriptum, quod nemo eorum rediiſſet, qui ſuper
lis cauſa eodem miſſi erant: vincula epiſtolæ laxavit, ſigno-
ve detracto cognovit, ſi pertuliſſet, ſibi eſſe pereundem.

Et Curtius lib. 7. cap. 2.

Parmenion vinculum epiſtolæ ſolvens, quidnam Rex
geret, requirebat.

In tabulis tamen, quæ publici & privati contractus
ſcripturam continebant, peculiaris aliquis modus ob-
ſervabatur, quem Paulus lib. 5. Sententiarum Tit. 25. de-
ſcribit his verbis: *Ampliſſimus ordo decrevit, eas Tabulas,*
quæ publici & privati contractus ſcripturam continent, ad-
hibitis teſtibus ita ſignari, ut in ſumma marginis ad mediam
partem perforatæ triplici lino conſtringantur, atque impoſi-
tum ſupra linum ceræ ſigna imprimantur, ut exteriores
ſcripturæ fidem interiori ſervent. Aliter Tabulæ prolatæ ni-
hil momenti habent. Autor hujus formæ Senatus fuit Ne-
ronianis temporib. quemadmodum Suetonius oſtendit
in Nerone cap. 17. *Adverſus falſarios tunc primum reper-*
tum, ne Tabulæ niſi pertuſæ ac ter lino per foramina traje-
cto obſignarentur. Non poterant autem Tabulæ vel
epiſtolæ aperiri, niſi lino ſoluto. Lucianus in Timo-
ne: Ἐπειδὰν τὸ σημεῖον ἀφαιρεθῇ, καὶ τὸ λίνον ἐντμηθῇ καὶ ἡ
δέλτος ἀνοιχθῇ καὶ ἀνακηρυχθῇ μου ὁ καινὸς δεσπότης.
Poſteaquam autem ſignum ablatum fuerit, & linum in-
ciſum, & tabula aperta & declaratus meus novus dominus.

Unde

Unde apud Curtium lib.7. *Parmenio vinculum Epiſtolæ ſolvens, quidnam Rex ageret, requirebat.* Et apud Cicer. 3.Catil. *incidere linum*; alibi *ſolvere Epiſtolam.* Plaut. in Amphitr. *ſolvere ciſtulam.* Plutarchus πολιτικοῖς παραγγέλμασι, ait λύειν ἐπιστολήν. Soluto autem vel inciſo lino plerumque ſignum quoque cum eo frangebatur: ideò antè aperturam jubebant ſigna cognoſci, fidei cauſa. Plaut. Amphitr. Actu. 2. Sc. 2.

——*So. An etiam id credis quæ in hac ciſtellula*
Tuo ſigno obſignata fertur? AMP. ſalvum ſignum eſt, SO inſpice.
AMP. Rectè, ita eſt ut obſignavi--Et paulò pòſt:
AMP. Agedum eam ſolve ciſtulam.
SO. Quod ego iſtam exſolvam? obſignata eſt rectè: res geſta eſt benè,
Tu peperiſti Amphitruonem, ego alium peperi Soſiam.
Nam ſi pateram patera peperit, omnes congeminavimus.
AMP. Certum eſt aperire atq; inſpicere. SO. vide ſis ſigni quid ſiet.
Ne poſterius in me culpam transferas.

Et Bacchidibus Actu 4. Sc. 6.

CHR. Nunc haſce tabellas ferre me juſſit tibi:
Orabat, ut, quod iſtic eſſet ſcriptum, fieret.
NIC. Cedo. CHR. noſce ſignum. NIC. novi.

Et Pſeudolo Actu 4. Sce. 2.

BAL. Cedo mihi Epiſtolam.
ST. Accipe, hem cognoſce ſignum.

Cicero 3. Catilin. *Tabellas proferri juſſimus, quæ à quoque dicebantur datæ. Primum oſtendimus Cethego: Signum cognovit: nos linum incidimus, legimus.* Et mox. *Introductus eſt Statilius: cognovit & ſignum & manum ſuam.*

ſuam. Recitatæ ſunt tabellæ in eandem ferè ſententiam. Confeſſus eſt. Tum oſtendi Tabellas Lentulo, & quæſivi cognoſceretne ſignum? Annuit. Eſt verò, inquam, imago avi tui clariſſimi viri. Saluſtius de hac ipſa re in Conjurat. Catilin. *Pellectis literis, cum prius omnes ſigna ſua cognoviſſent, Senatus decrevit.* Apulejus in Apologia: *Porrige Æmiliano tabulas iſtas. Linum conſideret, ſigna, quæ impreſſa ſunt, recognoſcat.* Reſpexit huc Plautus Vidularia: *Signum rectè comparebat: hujus contendi annulum.* Et Quintilianus lib. 12. cap. 8. *Denique linum ruptum aut turbata cera, aut ſine agnitione ſigna frequenter invenies.* De Teſtamentorum apertione diſertè Paulus lib. 4. Sententiar. Tit. 6. *Tabulæ Teſtamenti aperiuntur hoc modo, ut maxima pars eorum adhibeantur, qui ſignaverint teſtamentum: ita ut agnitis ſignis, rupto lino, aperiatur & recitetur &c.* Hinc Suetonius in Tiberio cap. 23. *Illatum deinde teſtamentum Auguſti, non admiſſis ſignatoribus niſi Senatorii ordinis, cæteris extra curiam ſigna agnoſcentibus, recitavit per libertum.* Eratque officium Prætoris, cum initio aperiendæ erant tabulæ, ut cogeret ſignatores convenire & ſigilla ſua recognoſcere. L. 4. D. *Teſtament. quemadmodum aper.*

Ideo autem literarum ſigna recognoſcebantur, quia inde, ut & è ſcribentis manu, autor illarum poteſt cognoſci. Sic L. Junius Brutus primus Romanorum Conſul filiorum conjuratorum literas primum *ex utriusque ſigillo*, ταῖς σφραγῖσιν ἑκατέρων δὲ μετὰ τὸ λῦσαι τὰ σημεῖα τοῖς αὐτογράφοις, *& poſt avulſa ſignacula etiam è manu* cognovit, teſte Dionyſio Halicarnaſſæo lib. 5. Utrumque indicat & Ovidius lib. II. de Ponto Eleg. 10.

Ecquid ob impreſſa cognoſcis imagine cera
Hæc tibi naſonem ſcribere verba Macer?
Auctoris que ſui ſi non eſt annulus index,

Cogni-

Cognitane eſt noſtra litera facta manu?

Interdum quoque ex ipſo ſtylo vel ſermone habito. D. Bernhardus Epiſtola 330. *Sigillum non erat ad manum, ſed qui leget, agnoſcet ſtylum: quia ipſe dictavi.* Et Epiſtola 339 ad Balduinum Epiſcopum. *Nupera materies locutionis pro ſigillo ſit: quia ad manum non erat.* Atque hæc potiſſimum de Privatorum hominum literis intelligenda ſunt.

CAPUT VIII.

De obſignatione Principalium literarum, quæ fiebat Bullarum appenſione. Bulla *quid*, Bullare. *Bulla quadruplices: Aurea, Argentea, Cerea & Plumbea, ſingularumque uſus. Ceream fuiſſe duplicem: Rubram & Praſinam.* Διπνέιον. *Reſcripta Imperialia dicta* χρυσόβουλλα, *licet ſigillum aureum non haberent. Aureas bullas miniatis literis & encauto muriceo conſignari conſueviſſe. Additas etiam in fronte bullarum tres cruces. Tutorem Imperatoris viridi colore uſum, Patriarcham cæruleo. Patriarchalis annuli cuſtos Chartophylax.*

NUnc verò etiam de literis Principalibus dicemus, præſertim iis, quæ pragmaticas ſanctiones ad totum imperium vel poſteritatem pertinentes, quæ privilegia & conſtitutiones Principibus vel Præſulibus vel Collegiis vel civitatibus vel Præſulibus datas, aliasque magni momenti res continerent. Hæ non lino & cera; ut vulgò, obligari obſignarique ſolebant, ſed erant, ut hodie loquimur, patentes. In quarum tamen ima parte fidei cauſa ſigillum apponebatur, ut legimus in Pragmatico Childeberti Regis apud Aimoinum lib. 2. de

ſtis Francor. cap. 20. *Et ut hæc præceptio ceſſionis e futuris temporibus, Deo auxiliante, firmior habea- vel per tempora inviolabiliter conſervetur, manibus tis vel noſtris ſignaculis ſubter infra decrevimus robo-* Et in Edicto Caroli Magni de obedientia Epiſco- : Sacerdotibus præſtanda apud CL. Goldaſtum .3. pag. 146. *Ut has literas certius credatis, de an- noſtro ſubterius decrevimus roborare.* Et in donatio- idovici Einhardo conceſſa, quæ præfixa eſt to- veterum ſcriptorum à Juſto Reubero collecto- : *Et ut hæc autoritas largitionis noſtra per curricula rum inviolabilem atq; inconvulſam perpetuo obtineat tatem, & à fidelibus noſtris tam præſentibus quàm & ·is, ſeu etiam à ſucceſſoribus noſtris a nobis facta verius usque credatur, eam manu propria ſubter firmavimus, nuli noſtri impreſſione ſignari juſſimus.* Et in privile- Caroli Calvi Francorum Regis apud Aimonium lib. : geſtis Francor. cap. 34. *Et ut hæc autoritas, quam ei amorem & remedium animæ noſtræ ſtatuimus atque ravimus, firmiorem obtineat vigorem, & deinceps in- ulſa perdurare queat, manus noſtræ conſcriptione eam rfirmavimus, & de annulo noſtro ſigillari juſſimus.* ervandum hîc quod Jacobus de Breul notat ad cap. ib. 2. Aimoini ex Petro Caroli VI. Francorum Re- Capellano, qui in Chronicon Damaſi Papæ vel po- in Catalogum & vitas Romanorum Pontificum ımentatus. *Olim,* inquit, *non appendebantur ſigilla per igiam vel fila, ſicut hodie, ſed affigebantur literis, tene- q; chartam amplexam ab utraq; parte cum bona quan- e cera. Idque obſervatum eſt uſq; ad Ludovicum Craſ- , qui regnare cœpit Anno Domini* CIↃ CX. *Hic enim nus cœpit appendere ſigilla, cū ejus patris Philippi Primi eriorū Regum privilegia, & in noſtro Chartophylacio*

extant, habeant illa affixa, atque ab utraque parte pergameni apparentia. Hactenus ille.

Sigilla autem illa, quæ literis principum appendebantur, à ſequioris ævi ſcriptoribus tam Græcis quàm Latinis *Bullæ* appellantur: Unde & ipſas Principales literas, Pontificumque decreta interdum Bullas dici legimus: Non quòd in iis conſuleretur aut decerneretur aliquid ab Imperatore vel Pontifice, voce à Græco βουλὴ deducta: ut argutè quidem ingenioſiſſimus Christophorus Colerus exiſtimat cap. 4. Parergῶν: ſed quòd Bulla, id eſt, majus ſigillum, vel ceræ impreſſum, vel capſulæ cuidam ex auro aut argento aut plumbo incluſum literis illis appenderetur, non aliter ſanè, quàm olim bullæ pueris prætextatis, ut notat nobiliſſimus & antiquitatis hiſtoriarumque prudentiſſimus Marq Freherus Notis in lib. 2. Petri de Andlo. cap. 5. ac Limnæus in ſuo de Jure Publ. tractatu egregio tom. I. lib. 1. c. 11. n. 14. & ſeqq. Hinc *Bullare* nihil aliud eſt, quam ſigillare apud Petrum Bleſenſem & alios, Arnoldus Hiſtor. Salvor. lib. 7. cap. 20. *Et Rex, vade, ait, & poſt modicum revertere & invenies literas bullatas.* Petrus de vineis Epiſt. 21. lib. 1. *Exiſtens ipſe bullator & ſcriptor & forſitan numerator.* c. licet. §. eos etiam de crimine falſi. Nec aliunde dicti *Doctores Bullati*, quàm quòd ejusmodi literis ſuæ doctoræ ſigillatis, abſque legitimo examine & promotione nitantur.

Erant autem Bullæ hujusmodi quadruplices: Aurea, Argentea, Cerea, Plumbea, Jul. Cæſar Bulingerus de Rom. Imp. lib. 2. p. 349. Omnibus utebatur Imperator, & Aurea quidem in majoris momenti negotiis: Cujuſmodi tres vidi in archivo inclytæ hujus Reipublicæ; duas Friderici II. Imperatoris, quarum unâ ille avi ſui Friderici I. cognomento Barbaroſſæ privilegia urbi

Lu-

Lubecæ Anno CIↃ C LXXXVIII. conceſſa confirmat: alterâ eam Liberam Imperii Urbem pronunciat & novis inſuper beneficiis cumulat. Tertia erat Ludovici IV. Imper. qua jus cudendæ monetæ tam aureæ quam argenteæ huic urbi concedit. In earum antica parte videtur effigies Imperatoris in ſolio ſedentis & tenentis dextrâ ſceptrum, ſiniſtrâ globum cruciferum, cum hoc titulo: *FRIDERICUS DEI GRATIA ROMANORUM IMPERATOR SEMPER AUGUSTUS REX JERLEM ET SICILIÆ.* Item: *LUDOVICUS IV. DEI GRATIA ROM. &c.* In parte poſtica, caſtrum turritum cum hac inſcriptione: *ROMA CAPUT MUNDI REGIT ORBIS FRENA ROTUNDI.* De aliis vid. Limnæum Tom. 1. Juris P. L. 1. c. 11. n. 20. Talis eſt etiam illa nobiliſſima Caroli IV. Imperatoris, quæ κατ' ἐξοχὴν *Aurea Bulla* nuncupatur. Ejus deſcriptionem à Marq. Frehero Notis ad Petrum de Andlo allatam, non poſſum, quin hoc loco adjiciam. Eſſe autem ait verba cujuſdam Pilei Cardinalis, ab Urbano VI. Pontifice in Germaniam miſſi, Anno CIↃ. CCCLXXIX. atteſtantis, ſe vidiſſe & tenuiſſe quasdam literas patentes bonæ memoriæ Caroli Imperatoris Romani tum librum illum Aureæ Bullæ, quem ita deſcribit: Prædictus liber erat ſcriptus in pergameno in 24 foliis, cujus coopertura groſſa, in quo erant ſcripta diverſa negotia ſacrum Imperium & Electores ejuſdem tangentia: qui quidem liber transfixus erat cum filis ſericis glauci & rubei coloris involutis, cum bulla ſeu ſigillo aureo rotundo Imperiali appendente, in cujus uno latere apparebat figura Imperialis in majeſtate ſedens, cum Corona imperiali in capite, habens in manu dextra ſceptrum, & in ſiniſtra manu pomum cum cruce deſuper modo Imperiali: & à latere dextro Clypeum cum

Aquila, & ſiniſtro Clypeum cum forma Leonis. In circumferentia verò legebantur hæc verba : *CAROLUS QUARTUS DIVINA FAVENTE CLEMENTIA ROMANORUM IMPERATOR SEMPER AUGUSTUS ET BOHEMIÆ REX.* Ab alio verò latere caſtrum magnum cum duabus turribus , habens portam inferius in medio cum literis: *AUREA ROMA.* In circumferentia verò legebantur hæc verba: *ROMA CAPUT MUNDI REGIT ORBIS FRENA ROTUNDI.* Hæc ille. Ad eundem modum per Bullam Auream Comitiva Palatina ab eodem Carol. IV. donata fuit Fr. Petrarchæ, ut ipſe teſtatur in Epiſtola ad Johannem Epiſcopum & Cancellarium, cui hoc nomine gratias agit, lib. 12. Epiſt. Famil. 2. *Quanto me nuper, inquit, & quàm raro privilegio honeſtaſti? Quod & ſi ſolum feceras, ſecretum tamen Imperii ſignum & ingentem bullam auream adjeciſti. Cujus vel aſpectus ſolus immenſum quiddam majeſtatis & gloriæ contemplantibus ingerit, & venerabundos cogit ſummi imperii & veteris Romæ atque aurei ſeculi meminiſſe.*

Cæterum hoc moris pariter & verbi Græcos etiam Impp. uſurpaſſe legimus. Novellas conſtitutiones Aurea bulla ſignatas fuiſſe clarum eſt ex illa Baſilii Porphyrogeniti tom. I. Juris GræcoRomani pag. 118. Καὶ ὥστε ἀσφαλῆ τε καὶ ἀμετάθετον εἶναι τὴν παροῦσαν διάταξιν, οἰκείᾳ χειρὶ ὑποσημηνάμενοι χρυσῷ σφραγῖδι ταύτην ὑποσφραγισθῆναι διωρισάμεθα, μηνὶ Ἀπριλλίῳ δʹ ἐπινεμήσεως. αʹ *Utque ſancta & immutabilis eſſet hac conſtitutio , propria manu ſubnotatam, aureo quoque ſigillo ſubſignari juſſimus, menſis Aprilis die quarto indictione prima.* Et Nicephori Botaniatæ tomo eodem pag. 123. Καὶ γὰρ ἐπισφραγίζουσα ἡ βασιλεία μου τὰ κεκριμένα καλῶς καὶ οἰκονομηθέντα συνοδικῶς, καὶ τὸ παρὸν ἐξέθετο χρυσόβουλλον εἰς ἐπικύρωσίν τε καὶ στερεότητα ὑποσημηνάμενον ἐν

αὐ-

αὐτῇ δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων, καὶ διὰ τούτων τὴν ἀλήθειαν φανερωτέραν ὑπαγορεύουσα, κορωνὴν ὥσπερ δή τινα χρυσῆν τὴν, ἀληθῶς σφραγῖδα τούτῳ ἀπαιωρήσασα: Quippe majeſtas mea præclarè dijudicata geſtaque per ipſam Synhodum obſignans, præſentem hanc auream bullam promulgavit, ad confirmandum & ſtabiliendum ea: cui bullæ rubris literis ſubſcripſit, & per eas veritatem clariorem dictans, verum ei ſigillum, quaſi quoddam aureum corollarium, appendit. Utebatur eadem Imperator etiam in mandatis ad Reges, Sultanos & Toparchas. Clarè Codinus De Official. Palatii Conſtantinopolit. *ὁ μέγας Λογοθέτης διατάττει τὰ παρὰ τοῦ Βασιλέως ἀποστελλόμενα προστάγματα καὶ χρυσόβουλλα πρός τε Ῥῆγας, Σουλτάνους καὶ Τοπάρχους. καὶ τοῦτο μὲν ἴδιον τοῦ μεγάλου Λογοθέτου ὑπηρέτημα. Magnus Logotheta diſponit mandata & bullas aureas, quæ ab Imperatore mittuntur, ad Reges, Sultanos & Toparchas: atque hoc quidem proprium eſt magni Logothetæ miniſterium.* Ad Clerum quoque datam Bullam auream innuit Nicetas in Manuele Comneno lib. 3. ubi narrat Logothetam magis contra Stypiotam Theodorum inflammatum, quòd Imperator illi auream bullam cum radiantibus gemmis dediſſet, mandaſſetque, ut in magna Blacherina Eccleſia jurejurando præeſſet, quo imperii ſucceſſio Alexio Hungaro & filiæ Mariæ confirmaretur, quod munus ad Logothetæ potius officium pertinebat. Verba Nicetæ hæc ſunt: *ἐκεῖνον κατὰ καρδίας ἑτέραν αἰτίαν παλιγγενῆ εἰληφὼς ὁ δηλωθεὶς Λογοθέτης ἐκ τοῦ τῷ Στυππειώτῃ δεδοῦναι δοχεῖον, ἐρυθροδανοῦ διάλιθον χρύσεον, καὶ τοῖς ὅρκοις τοῦτον ἐπιστατῆσαι κατὰ τὸν ἐν Βλαχέρναις μέγαν νεὼν, ἐπὶ τὴν τοῦ κράτους διαδοχὴν ἐκπεδοῦν Ἀλεξίῳ τε σὺν ἐξ Οὐγγρείας, καὶ τῇ θυγατρὶ τοῦ βασιλέως Μαρίᾳ, ἀπὸ λογοθετικῶν δήπουθεν ὀφφικίων ἡσαι ἁρμόδια.*

De Argentea Phrantzes Chron. lib. 2. cap. 10. *Ego*

cum literis bulla argentea inſignitis & jurejurando firmatis & multo milite miſſus ſum, ut Athenas & Thebas in poteſtatem reciperem. Luitprandus in Legat. *Tulerunt autem & alias literas argento ſignatas, atque dixerunt, Papam veſtrum &c.*

Cerea bulla utebantur ad matrem, uxorem, filium; ad Deſpotas verò, patriarchas, & reliquos principes honorariores Plumbea. Hic enim ſenſus verborum Codini Curapalatæ De Official. Aulæ Conſtantinopolit. ὁ παρακοιμώμενος τῆς σφενδόνης τὴν τοῦ βασιλέως σφενδόνην λαμβάνων σφραγίζει διὰ κηροῦ δηλαδή. οὐδαμοῦ γίνεται ἀλλαχοῦ παρὰ τοῦ βασιλέως, ἢ μὴ πρὸς τὴν δέσποιναν τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ δέσποιναν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὸν βασιλέα τὸν υἱὸν αὐτοῦ. πρὸς δὲ δεσπότας, πατριάρχας καὶ τοὺς λοιποὺς ἄρχοντας τοὺς ἐντιμωτέρον, διὰ μολιβδίνης βούλλης. Quæ quidem verba diſertè teſtantur, Ceream & Plumbeam Bullam ſignatam fuiſſe ab Accubitore palæ vel Annuli: ſic enim interpretantur τὸν παρακοιμώμενον τῆς σφενδόνης: quemadmodum Auream (opinor & Argenteam) à magno Logotheta fuiſſe ſignatam paulò antè dixerat. Sed Ceream quoque in Novellis Conſtitutionibus appendi ſolitam reperio: quod teſtatur ſolennis formula, διὰ ἐρυθρῶν γραμμάτων τοῦ βασιλέως. καὶ ἡ διὰ κηροῦ συνήθης σφραγίς, qua multorum Impp. Novellæ concluduntur. Ipſe etiam Alexius Comnenus in quadam Novella Tom. 2. pag. 186. edicit, ne impoſterum cujuscunque Reſcripti ratio habeatur, quod alicui judicum transmiſſam ad ſe litem exhibere prohibeat, κἂν διὰ κινναβάρεως ὑποσεσημασμένη τυγχάνῃ, κἂν τὸν κηρόβουλλον σφραγῖδα φέρηται. *Licet minio forte ſubſcriptum ſit, licet bulla cerea ſigillum habeat.* Et Nicolaus Patriarcha in Synhodali epiſtola ad Alexium Imperatorem affirmat, ſe accepiſſe ejus θείαν ἐπίλυσιν διὰ σφραγῖδος ἐκ κηροῦ καὶ φοινικῶν αὐτοχείρων γραμμάτων τὸ ἀξιό-

πιστον

πιστὸν κεκλημένην. *Divinum reſcriptum per ſigillum cereum puniceasque propria manu literas idoneè munitum. pag.271.*

Erat autem bulla Cerea, ut hoc quoque obiter moneamus, duplex: Rubra ſcilicet & Praſina, dicebaturque Δικήριον. Et utebatur quidem utraque Imperator: quo innuebatur ad eum pariter atque ad Patriarcham docendi munus pertinere. Balſamo de Privilegiis Patriarch. pag.444. Ἐντεῦθεν γὰρ οἱ πιστοὶ δεσπόται καὶ αὐτοκράτορες κατηχητικῶς ὁμιλοῦσι τῷ χριστωνύμῳ λαῷ ἢ θυμιῶσιν, ὡς ἱερεῖς καὶ μετὰ δικηρίου σφραγίζουσι. i. e. *Hinc enim uſu venit, ut fideles principes & imperatores Catechetico more cum populo Chriſtiano colloquantur, aut ſuffitum faciant more ſacerdotum, & cum cera duplici obſignent.* Sed Patriarcha tantum Praſinâ. Itaque legitur bis in ſolutionibus quarundam quæſtionum Manuelis: Εἶχε τὸ μηνὶ Ἰουλίῳ ἐπινεμήσεως ἢ καὶ τὴν κηρίνην πρασίνην σφραγῖδα.

Præter Bullam autem Ceream Praſinam Patriarcha etiam Plumbea ſolebat uti. Quod diſcimus ex Sanctis quorundam Patriarcharum, quæ extant Tomo 1. Juris Græco Rom. ut lib. 1. Sentent. Synhodalium Germani Patriarchæ. pag. 236. Εἶχε τὸ, μηνὶ Ἰουνίῳ, ἐπινεμήσεως ἑ, διὰ τῆς πατριαρχικῆς καὶ θείας χειρός. ἀπῃώρητο δὲ καὶ κάτωθεν μολιβδίνη βοῦλλα, ἔχουσα ἐν μὲν τῷ μέρει τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον, παλάμαις φέρουσαν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν: ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ γράμματα, ταῦτα: Γερμανὸς ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνου πόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης. Id eſt: *Habuit ſcriptum, Menſe Junio, Indictione 5. patriarchali & divina manu. Pendebat autem infernè plumbea bulla, habens ex una parte ſanctiſſimam Deiparam, ulnis geſtantem dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ex altera autem has literas: Germanus Dei miſeratione, Archiepiſcopus Conſtantinopoleos nova Roma, & œcumenicus patriar-*

 cha.

cha. Et in Manuelis pag. 242. εἶχε τὸ, μηνὶ Ἰουλίῳ ἐπινεμήσεως η. διὰ τῆς πατριαρχικῆς καὶ θείας χειρὸς καὶ τῆς συνήθους μολιβδίνης βούλλας, *Habuerunt hoc, Menſe Julio, Indictione 8. per patriarchalem divinamque manum & ſolitam plumbeam bullam.* Et libr. 2. in Alexii Patriarchæ, pagin. 256. Ταῦτα οὕτω συγκεφαλαιωθέντα καὶ ὁρισθέντα καὶ ἐπὶ συνεδρίων τῶν θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν ἐν ὑπομνήμασιν ἐντεθέντα, τῇ συνήθει διὰ μολύβδου σφραγῖδι ἐβεβαιώθη, καὶ ἐπεδόθη μηνὶ Ἰανουαρίῳ, ἐπινεμήσεως ια. *Hæc ita ſummatim expoſita & definita, inque conſeſſibus religioſiſſimorum metropolitanorum monumentis allata, conſueto plumbeo ſigillo corroborata ſunt & data menſe Januario, indictione 11.* Et in Conſtantini Lichudis pag. 264. Ἐγράφη τὰ δικαιώματα ἐκκλησιαστικῷ ἔθει καὶ σφραγισθέντα τῷ διὰ μολίβδου βουλλωτηρίῳ, ἐπεδόθη μηνὶ Δεκεμβρίῳ, ἐπινεμήσεως. ιβ. *Hæc ita ſancita & eccleſiaſtico more perſcripta & obſignata per bullam plumbeam, data ſunt menſe Decembri, indictione 12, &c.* Porro Romanos quoq; Pontifices literis ſuis bullas plumbeas appendere ſolere, res eſt vulgo nota. Quod verò Venetorum Duces etiam literas & monumenta publica plumbo obſignant, id Alexandro Pontifici acceptum ferunt, quem Sabellicus libr. 7. Decad. primæ ſcribit, *cum ducem literas ad Fridericum Imperat. de fide Legatis habenda cera obſignantem conſpexiſſet, in Ciani & aliorum gratiam mandaſſe, ut Ducariæ deinceps literæ plumbo munirentur.* Quanquam ex Obbone veteri hiſtorico refert idem ſcriptor paulò pòſt, *duplici Venetos principes ad eam diem ſignandi forma uſos fuiſſe, ut publica monumenta plumbo, Epiſtolas ac reliquos libellos cerâ communirent: Sed tumprimum Alexandro autore receptum, ut in his quoque plumbo illi uterentur. Renatus, Chopvinus de Dominio Galliæ l. 2. tom. 2. fol.*

fol. 224.*num.* 8. Atque hæcce Pontificialis conceſſio Baldum fortean movit, quod literas Ducis Venetorum non plumbatas ſuſpectas eſſe aſſerat in L. de quib. color. 2.ff.de Leg. Sed de Bullis, quæ Impp. Regum, Patriarcharum & Pontificum literis appendi ſolebant, ſatis ſuperque dictum eſt; hoc monendum reſtat; Imperatorum Edicta vel Reſcripta, etſi quidem aureo ſigillo munita non erant, χρυσόβουλλα tamen interdum appellari, ut ex Johannis Comneni Novella, quæ ſtatuit, *Nequid ab Eccleſia Epiſcopo ſuo orbata Quæſtor exigat*, videre eſt.

Nam ea χρυσοβούλλου titulum præfert, cum tamen Cereum ſigillum illi fuerit appenſum. His aureis bullis Imperator manu, ſi Dis placet, divina ſubſcribebat, & quidem ſingulari quodam genere encauti. Nam Leo Imp. in L. 6. C. *de diverſis Reſcriptis* diſertè vetat, ſacra Reſcripta alio colore, quam purpurea inſcriptione luſtrari, & coctis muricis tritique conchylii ardore ea ſignari præcipit, atque hujus ſacri encauti confeſſionem privatis ſub gravi pœna interdicit. Et ſi autem quale hoc encautum (Græci appellant σεβασμία κεραία, σεβασμίας & θεοειδεῖς κεραίας. Gothofred.) fuerit, liquidò nobis non conſtat; tamen ex illa Leonis lege patet, imperialia reſcripta purpureis literis & encauto muriceo inſigniri conſueviſſe. Sic Palæologus Imperator Conſtantinopolitanus Romæ, in æde Spiritus S. Eccleſiæ Romanæ Subjectionem jurans Syngrapham, conchylii ſanguine à ſe ſubſcriptam, teſtatam reliquit. Epitome Chronicorum Wervveronis Leodienſis monachi apud Briſſonium. Gothofred. ad L. 6. jamjam allegatam C. de diverſ. reſcriptis. Hinc illa uſitata in Bullis Aureis verba, δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων

τῆς βασιλικῆς χειρὸς. Nicetas in Manuel. Comneno ἐρυθροσήμαντον γράμμα, & ἠρυθροδανωμένην βασίλειοι φὴν vocat, ubi ſcribit Johannem Axuchum Ma Domeſticum cuſtodiæ palatii intentum, atque id tem, ut Manuel etiam à civibus Imperator ſalutar literas rubras, aureoque ſigillo & ſerico filo muni conchæ ſanguine pictas Clero magni templi obt quibus eis argenteæ monetæ nummi ad CC. minas mittebantur: eundem etiam alias rubricatas Impe rias literas apportaſſe, quæ eandem ſummam nu aureis deſignarent. Ὁ δὲ μέγας Δομέστικος τῆς τ βασι φυλακῆς ἐπιμεληθεὶς, ὡς τ τ βασιλέως Μανουὴλ περὶ τοῖς ἀναγορεύσεως, γράμμα ἐρυθροσήμαντον σφραγῖδι τιχρυ σηρικῷ νήματι ἔμπεδον κόγχης ἀναδεδεμένῳ αἵματι, τῷ τ μεγάλῃ νεὼ ἐπιδίδωσι, τυπῶν αὐτοῖς ἀργύρεα ἐτήσι ματα εἰς μνᾶς δὶς ἑκατὸν κορυφούμενα, Ἐλέγετο δὲ καὶ ἑτέρα θροδανωμένην βασίλειον γραφὴν ἐπιφέρεσθαι τ Ἀξούχου χρυσίων ταυτὰ βραβεύουσαν. Et lib. 6. idem Nicetas eſt, Sultanum Imperatori Conſtantinopolitano ciſſe, τὸ πρόχειρον εἰς παρασπόνδησιν, ὡς τὸ φιλίας εὐκόλως πηδᾶν, ὡς συγχέειν ἐκ τ παραυτίκα τὰς ὑπὲρ εἰρήνης τε θεσμοὺς καὶ τὸ πλείσταις μὲν ἐκεῖνον ἐπαίρειν φιλοδωρειῶν σεσι, καὶ βασιλικαῖς ἀποσημαίνειν ταύτας γραφαῖς ὡς βαφαῖς γα δὲ χορηγεῖν. *Facilitatem in violandis fœderibus, tatem in diſſolvenda amicitia & pacis conditionibus te abrogandis & inanes magnorum munerum pollicitati quas rubricatis quidem literis inſigniret, ſed pauca p ret.*

Sed & Cinnabari uſos Imperatores in ſubſcri nibus legimus: quod præter locum ex Alexii Com Novella ſupra laudatum, teſtatur etiam Gregorius logu Epiſt. 1. ad Leonem Iſaurum, quæ extat to Annalium Baronii. Καὶ τέως πρῶτον, ὡς ἐξαίρετον, ὅτι

γράμματα καὶ οὐκ ἀλλότρια, ταῖς σφραγῖσιν ἐσφραγισμένα ἀσφαλῶς καὶ ἔσωθεν ἀσφαλεῖς ὑπογραφαὶ διὰ κινναβάρεως ἰδιοχείροις σου, ὡς ἔθισο τοῖς βασιλεῦσιν ὑπογράφειν. h. e. *Inprimis autem & præcipuè, quod literæ tuæ & non alienæ ſigillis Imperatoriis obſignatæ diligenter eſſent, & accuratæ intus ſubſcriptiones, per cinnabarim propria manu tua, ut mos eſt Imperatoribus ſubſcribere.*

Præter hanc ſubſcriptionem tres quoque in fronte cruces ejuſdem coloris addebant, per quas tacitè ſcilicet jurabant, rata ſe ea velle quæ ſcriberent. Phranzes lib. 3. cap. 4. *Imperator manu ſua, eo vidente, cruces cinnabarè in fronte bullæ ad confirmationem pro conſuetudine expreſſit, bullamque auream Legato in manu tradit.* Tutor Imperatoris impuberis viridi colore ſubſcribebat, quod diſcimus ex Niceta, qui in Alexio Man. Comneni F. teſtatur, Alexium Protoſebaſtum edictum impetraſſe, quo continebatur, ea, quibus manus Imperatoris adhuc impuberis ſubſcripſiſſet, μὴ ἄλλως εὐπαράδεκτα οἴεσθαι, εἰ μὴ πρότερον ὀφθεῖεν τῷ Ἀλεξίῳ, καὶ οὕτω τὴν δεξιὰν τοῦ βατραχείῳ ἐπιδοὺς χρώματι, τὴν τοῦ ΕΤΗΡΗΘΗΣΑΝ ἐπισημασίαν βραβεύσειε, h. e. *non aliter rata fore, niſi prius Alexius ea vidiſſet, & colore viridi ſubſcripſiſſet, RATA SUNT.* Patriarcha verò ſubſcriptione cærulea ut cœpit ſub primis Palæologis. Cantacuzenus lib. 3. cap. 36. *Patriarcha quia gradum permutare non poterat, habitu ſe anguſtiorem fecerat, & in ſubſcriptionibus, colore cæruleo uſus eſt.* Sed quemadmodum Magno Logothetæ vel etiam Accubitori palæ curam annuli vel ſigilli, quo literæ Imperatoriæ obſignabantur, commiſſam fuiſſe, paulò ante oſtendimus: Ita etiam Chartophylax erat cuſtos annuli Patriarchalis, quem ille à Patriarcha ſolenniter acceptum in pectore geſtabat. Balſamon de privileg. Patriarch. pag. 458. Ἐγκλείζει τούτῳ καὶ χρυσοῦν, ὡς ἄν τις εἴποι, δακτύλιον,

Polybius hiſtoria 15. θύρας διηλυωτὰς διαφανεῖς, ut & Caſſiodorus *feneſtratas januas:* Ariſtophanis Scholiaſtes ad Veſpas: Κιγκλὶς ἡ θύρα τοῦ δικαστηρίου, ἣν καὶ καγκελλωτὴν καλοῦσι. Julius Pollux lib. 8. αἱ μὲν οὖν τῶν δικαστηρίων θύραι κιγκλίδες ἐκαλοῦντο, ἃς οἱ Ρωμαῖοι καγκελλωτὰς λέγουσι. Illa verò nunc πετάσματα, nunc παραπετάσματα, nunc διαπετάσματα dicuntur. De Cancellis quidem res clara eſt ex Ammiano Marcellino lib. 30. ubi de quarto genere cauſidicorum Romanorum agit: *Cumque intra cancellorum venerit ſepta & agi cœperint alicujus fortuna vel ſalus &c.* Et ex Baſilio Seleuciæ Epiſcopo lib. 1. de vita Theclæ: ubi loquitur de Thamyre, qui D. Paulum ſua manu in judicium trahebat: εἴσω δὲ τῆς δικαστικῆς κιγκλίδος παρελθὼν καὶ στὰς ἐπὶ τοῦ βήματος, τοιῶνδε ἀπήρξατο λόγων: *cum ſubſelliorum cancellos eſſet ingreſſus, ſtans præ ſuggeſtu, hujusmodi orationem exorſus eſt.* Vela verò quod attinet, ea in cauſis quidem levioribus vulgaribusque removeri, & pandi ſolebant, quod *levato vela cognoſcere,* dicebatur, id eſt: palàm omnibus admiſſis, aperta fore: quomodo intelligenda eſt. L. 5. C. De Naufragiis, ubi Honorius & Theodoſius Imperatores ajunt: *De ſubmerſis navibus decernimus, ut levato velo cauſa iſta cognoſcantur.* vid. Menoch. de A. J. Qu. l. 2. c. 3. cas. 297. In cauſis verò gravioribus, & præcipuè criminalibus, quæque ampliorem deliberationem requirerent, vela hæc obtendebantur, ut ita à conſpectu litigantium reorum reliquique vulgi judices ſecernerentur, ſepararenturque; qua de re eſt inſignis locus D. Baſilii Magni Epiſtola ad Euſtathium, qui dignus totus hic legi: οἱ γὰρ οἱ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχοντες, ὅτ' ἄν τινα τῶν κακούργων θανάτῳ καταδικάζειν μέλλωσιν, ἐφέλκονται τὰ παραπετάσματα, καλοῦσι δὲ τοὺς ἐμπειροτάτους πρὸς τὴν ὑπὲρ τῶν ὑποκειμένων σκέψιν. Καὶ πολὺν ἀναχολάζουσι χρόνον, νῦν μὲν τοῦ νόμου τὸ αὐστηρὸν ὁρῶντες, νῦν δὲ τὴν

αν τῆς φύσεως δυσωπέμϑυοι ἢ πολλὰ στενάξαντες ἢ τὴν
ὡ ἀπολοφυρόμϑυοι, δῆλοι πᾶσι γίνονται πρὸς ἀνάγκην
ὄντες τοῦ νόμου, ἐ κατ' οἰκείαν ἡδονὴν ἐπάγοντες τὴν κα-
τιν, h. e. *Si enim principes hujus mundi, cum facino-*
aliquem ad mortem condemnare volunt, adducunt
& advocant ad conſiderationem cauſa experientiſſi-
vosque multumque temporis inſumunt, nunc legis ri-
continentes, nunc natura communionem ſufficien-
judicandi neceſſitatem deplorantes, nemini non mani-
faciunt, quod non ex propria libidine, ſed ex neceſ-
legis miniſterio condemnationis inferant ſententiam.
Magoum lib.2.Miſcell.c.13. in eandem ſententiam
ue B. Clemens Romanus lib.2. Conſtitutionum S.
tolorum cap.56. *Aſpicite mundana judicia, quo-*
poteſtati videmus tradi homicidas, adulteros, veneſi-
pulchrorum perfoſſores, latrones: de quibus cum qua-
unt præfecti judicio ab iis, qui illos in judicium addu-
nt, demum interrogant reos, an illa ita ſe habeant?
bus affirmantibus, non continuò eos ad ſupplicium mit-
ſed per plures dies quæſtiones exercent, cum multo
lio & velo interjecto. Tandem verò is, qui ſententiam
is in reum pronunciaturus eſt, ſublatis manibus ad-
u ſolem, ſe innocentem ab illius ſanguine conteſtatur.
ae hinc jam lucem capit D Chryſoſtomus homil. 5.
ad Timotheum ubi ait: οἱ λῃσαὶ ἐν μὲν τῷ δεσμωτη-
ὄντες ἀδεῶς ζῶσιν. ὅταν δὲ παρὰ τὸ πέτασμα ἀγαγὼν στά-
ντὺς, διαλύονται τῷ φόβῳ. *Latrones quamdiu cuſtodia*
ventur, ſecuri vivunt: ubi verò productos ad velum
ſtiterit, tum jam metu diſſolvuntur, quippe jam morti
ius admoti. Nam *ad velum ſiſti*, hic nihil aliud eſt,
m coram judice in judicio ſiſti. Adhoc confirman-
faciunt, & illa, quæ leguntur apud Baronium tom.
nalium fol.784. edit. Plant. in actis Euplii Diaconi:
Cal-

τῆς βασιλικῆς χειρός. Nicetas in Manuel. Comneno lib. 1. ἐρυθροσήμαντον γράμμα, & ἠρυθροδανωμένην βασίλειον γραφὴν vocat, ubi ſcribit Johannem Axuchum Magnum Domeſticum cuſtodiæ palatii intentum, atque id agentem, ut Manuel etiam à civibus Imperator ſalutaretur, literas rubras, aureoque ſigillo & ſerico filo munitas & conchæ ſanguine pictas Clero magni templi obtuliſſe, quibus eis argenteæ monetæ nummi ad CC. minas promittebantur: eundem etiam alias rubricatas Imperatorias literas apportaſſe, quæ eandem ſummam nummis aureis deſignarent. Ὁ δὲ μέγας Δομέστικος τῆς τῶν βασιλείων φυλακῆς ἐπιμεληθεὶς, καὶ τῆς τοῦ βασιλέως Μανουὴλ παρὰ τοῖς ἀστοῖς ἀναγορεύσεως, γράμματα ἐρυθροσήμαντα σφραγῖδι τεχρυσείᾳ καὶ σηρικῷ νήματι ἔμπεδον κόγχης ἀναδεδευμένα αἵματι, τῷ κλήρῳ τῆς μεγάλης νεὼ ἐπιδίδωσι, τυποῦν αὐτοῖς ἀργύρεα ἐτήσια κέρματα εἰς μνᾶς δὶς ἑκατὸν κορυφούμενα. Ἐλέγετο δὲ καὶ ἑτέραν ἠρυθροδανωμένην βασίλειον γραφὴν ἐπιφέρεσθαι τὸν Ἀξοῦχον, διὰ χρυσίων ταῦτα βραβεύουσαν. Et lib. 6. idem Nicetas autor eſt, Sultanum Imperatori Conſtantinopolitano objeciſſe, τὸ πρόχειρον εἰς παρασπόνδησιν, καὶ τὸ φιλίας εὐκόλως ἀποπηδᾶν, καὶ συγχέειν ἐκ τοῦ παραυτίκα τοὺς ὑπὲρ εἰρήνης τεθέντας θεσμοὺς καὶ τὸ πλείσταις μὲν ἐκεῖνον ἐπαίρειν φιλοδωρειῶν ὑποσχέσεσι, καὶ βασιλικαῖς ὑποσημαίνειν ταύτας γραφαῖς καὶ βαφαῖς, ὀλίγα δὲ χορηγεῖν. *Facilitatem in violandis fœderibus, levitatem in diſſolvenda amicitia & pacis conditionibus temerè abrogandis & inanes magnorum munerum pollicitationes, quas rubricatis quidem literis inſigniret, ſed pauca praberet.*

Sed & Cinnabari uſos Imperatores in ſubſcriptionibus legimus: quod præter locum ex Alexii Comneni Novella ſupra laudatum, teſtatur etiam Gregorius Dialogu Epiſt. 1. ad Leonem Iſaurum, quæ extat tom. 9. Annalium Baronii. Καὶ τέως πρῶτον, καὶ ἐξαίρετον, ὅτι τὰ σὰ γράμ-

ματα δὲ ἐκ ἀλλότρια, ταῖς σφραγῖσιν ἐσφραγισμένα ἀσφα-
ἐζωθεν ἀσφαλεῖς ὑπογραφαὶ διὰ κινναβάρεως ἰδιοχείροι
ς εἴθισο τοῖς βασιλεῦσιν ὑπογράφειν. h. e. *Inprimis autem
ecipuè, quod litera tua & non aliena ſigillis Imperato-
ſignata diligenter eſſent , & accurata intus ſubſcri-
is, per cinnabarim propria manu tua, ut mos eſt Im-
ribus ſubſcribere.*

Præter hanc ſubſcriptionem tres quoque in fronte
s ejuſdem coloris addebant, per quas tacitè ſcilicet
ant, rata ſe ea velle quæ ſcriberent. Phranzes lib. 3.
. *Imperator manu ſua, eo vidente, cruces cinnabari
nte bulla ad confirmationem pro conſuetudine expri-
bullamque auream Legato in manu tradit.* Tutor
ratoris impuberis viridi colore ſubſcribebat, quod
nus ex Niceta, qui in Alexio Man. Comneni F. te-
t, Alexium Protoſebaſtum edictum impetraſſe, quo
inebatur, ea, quibus manus Imperatoris adhuc im-
ris ſubſcripſiſſet, μὴ ἄλλως ἐυπαράδεκτα ὄιεσθαι, εἰ μὴ
ρον ὀφθεῖεν τῷ Ἀλεξίῳ, καὶ ὅυτω τὴν δεξιὰν τοῦ βατραχείῳ
ὲς χρώματι, τὴν τοῦ ΕΤΗΡΗΘΗΣΑΝ ἐπισημασίαν βραβεύ-
. e. *non aliter rata fore, niſi prius Alexius ea vidiſſet,
lore viridi ſubſcripſiſſet, RATA SUNT.* Patri-
a verò ſubſcriptione cærulea ut cœpit ſub primis Pa-
gis. Cantacuzenus lib. 3. cap. 36. *Patriarcha quia
um permutare non poterat, habitu ſe anguſtiorem fe-
, & in ſubſcriptionibus, colore caruleo uſus eſt.* Sed
nadmodum Magno Logothetæ vel etiam Accubi-
alæ curam annuli vel ſigilli, quo literæ Imperato-
bſignabantur, commiſſam fuiſſe, paulò ante oſten-
is: Ita etiam Chartophylax erat cuſtos annuli Pa-
chalis, quem ille à Patriarcha ſolenniter acceptum
ctore geſtabat. Balſamon de privileg. Patriarch.
158. Ἐγχειρίζει τούτῳ καὶ χρυσοῦν, ὡς ἄντις εἴποι, δακτύ-
λιον.

Polybius hiſtoria 15. θύρας διύλωτας διαφανεῖς, ut & Caſſiodorus *feneſtratas januas*: Ariſtophanis Scholiaſtes ad Veſpas: Κιγκλὶς ἡ θύρα τοῦ δικαστηρίου, ἣν καὶ καγκελωτὴν καλοῦσι. Julius Pollux lib. 8. αἱ μὲν οὖν τῶν δικαστηρίων θύραι κιγκλίδες ἐκαλοῦντο, ἃς οἱ Ῥωμαῖοι καγκελωτὰς λέγουσι. Illa verò nunc πετάσματα, nunc περιπετάσματα, nunc παραπετάσματα dicuntur. De Cancellis quidem res clara eſt ex Ammiano Marcellino lib. 30. ubi de quarto genere cauſidicorum Romanorum agit: *Cumque intra cancellorum venerit ſepta & agi cœperint alicujus fortuna vel ſalus &c.* Et ex Baſilio Seleuciæ Epiſcopo lib. 1. de vita Theclæ: ubi loquitur de Thamyre, qui D. Paulum ſua manu in judicium trahebat: ἔσω δὲ τῆς δικαστικῆς κιγκλίδος παρελθὼν καὶ στὰς ἐπὶ τοῦ βήματος, τοίων δὲ ἀπήρξατο λόγων: *cum ſubſelliorum cancellos eſſet ingreſſus, ſtans præ ſuggeſtu, hujusmodi orationem exorſus eſt.* Vela verò quod attinet, ea in cauſis quidem levioribus vulgaribusque removeri, & pandi ſolebant, quod *levato vela cognoſcere*, dicebatur, id eſt: palàm omnibus admiſſis, aperta fore: quomodo intelligenda eſt. L. 5. C. De Naufragiis, ubi Honorius & Theodoſius Imperatores ajunt: *De ſubmerſis navibus decernimus, ut levato velo cauſa iſta cognoſcantur.* vid. Menoch. de A. J. Qu. l. 2. c. 3. cas. 297. In cauſis verò gravioribus, & præcipuè criminalibus, quæque ampliorem deliberationem requirerent, vela hæc obtendebantur, ut ita à conſpectu litigantium reorum reliquique vulgi judices ſecernerentur, ſepararenturque; qua de re eſt inſignis locus D. Baſilii Magni Epiſtola ad Euſtathium, qui dignus totus hic legi: εἰ γὰρ οἱ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχοντες, ὅτ' ἂν τινα τῶν κακούργων θανάτῳ καταδικάζειν μέλλωσιν, ἐφέλκονται τὰ περιπετάσματα, καλοῦσι δὲ τοὺς ἐμπειροτάτους πρὸς τὴν ὑπὲρ τῶν προκειμένων σκέψιν. Καὶ πολὺν ἀναχολάζουσι χρόνον, νῦν μὲν τοῦ νόμου τὸ αὐστηρὸν ὁρῶντες, νῦν δὲ τῆς

κοινω-

ta illis fideliter cuſtodirent. Tandem verò ſub noſtris Imperatoribus, ut & ſub Regibus Francorum, eo aſcendit Cancellarii dignitas; ut quo munere olim apud Romanos Quæſtor ſacri palatii, Gail. lib.1. de PP. c.5. n.29. Cothm. ad Cod. Rub. 21.22. vel Logotheta apud Conſtantinopolitanos, eodem hodie in aulis principum & Regum utatur Cancellarius: qua voce etiam λογοθέτην interpretatur Nicetas Choniates lib. 7. de rebus geſtis Manuelis Comneni; ubi narrat Fridericum I. Imperator. Epiſcopo Moguntino Cancellario ſuo cum magnis copiis miſſo urbes Italicas à Papa avulſas ſine ullo motu ſubegiſſe: ὁ μὲν οἰκεῖον, ὡς ἡ Λατίνων βούλεται φωνὴ, καγκελλάριον, ὡς δ' Ἕλληνες εἴποιεν, λογοθέτην (ἦν δὲ οὗτος ὁ Μαγεντζῆς ἐπίσκοπος) πέμψας μετὰ πλείστης δυνάμεως, &c. Imò illi ipſi tres ad Rhenum Archiepiſcopi Electorales pro tribus Imperii Germano-Romani regnis, quæ olim corpori Imperii Occidentalis inſerta erant, hoc titulo inſigniuntur, ita ut Moguntinus Antiſtes per Germaniam, Trevirenſis per Galliam, Colonienſis per Italiam Cancellarii & Archicancellarii nomen & dignitatem uſurpet. Quanquam deficientibus duobus regnis, Galliæ ſcilicet totius, & parte Italiæ, poſteriorum duorum Cancellariorum poteſtas quodammodo exſpiravit, adeo ut nihil ferè niſi nomina reſtare videantur. Reinking. de Regim. Sec. lib.1. Cl.4. cap.7. n.11.

CAPUT X.

Varias res annulis obſignatas, ut templa, domus, ſupellectilem, pecuniam, alia. Concham ſigillis appoſitam. Claxendix.

IAm verò è diverticulo in viam, à qua aliquantulum aberravimus, revertamur, & alia porrò recenſere per-

Calviſianus, intra velum interius ingrediens, ſententiam dictavit, & foras egreſſus, afferens tabellam legit: Euplium Chriſtianum, edicta Principum contemnentem, gladio animadverti jubeo. Qui vela ſervabant *Velarii* dicti, ut in veteri lapide: *TI. CL. THALLUS PRÆPOSITUS VELARIORUM DOMUS AUGUSTIANÆ.* Qui cancellos, *Cancellarii.* Vox non admodum antiqua, cujus nullam in Digeſtis mentionem factam, notant viri docti: in Codicis verò titulo de Aſſeſſoribus & alibi, *miniſterium cancellariorum* ſæpius leges. Id verò cujusmodi fuerit, luculenter deſcribit Agathias. Narrat ille lib. 1. Narſen ducem Juſtiniani, qui in Italia contra Gothos bellum gerebat, Ravennam aliquando veniſſe, ſolis famulis ſuis comitatum ac ſatellitibus & iis, inquit, ὅσοι τῆς ἀρχῆς αὐτῷ ὑπηρέται ἐτύγχανον ὄντες. οἷς δὴ τὰ ἀρχεῖα ἐπετετρόπευτο, τῆς ἄλλης εὐκοσμίας πέρι, καὶ ὅπως μὴ χύδην ἅπασι τοῖς βουλομένοις ὡς αὐτὸν εἰσιτητέα εἴη. τούτους δὲ ἔθος Ῥωμαίοις ἐκ τῶν κιγκλίδων ἐπονομάζειν, καὶ τῆς ἐν τούτοις ἐπιμελείας. Videmus appellari ὑπηρέτας & miniſtros τῆς ἀρχῆς: præcipuumque fuiſſe eorum munus, ut ad cancellos hærerent, admiſſionem curarent, & nequid tumultus, ut fieri amat in turba, audiretur, proſpicerent. Simile munus hodie in curia eorum, qui *oſtiarii* dicuntur; quod nomen hi acceperunt ab oſtia, ut illi à cancellis, quæ pro oſtio erant. Hæc prima inſtitutio & antiquiſſimum cancellariorum munus: Unde jam liquido apparet, cur Vopiſcus rem indignam & fœdam fuiſſe pronunciet, quòd Carinus Imperator præfecturam Urbis, omnibus, quæ intra urbem erant, dignitatibus antecellentem, uni ex Cancellariis ſuis commendaſſet: *Præfectum urbi,* inquit ille, *unum ex cancellariis ſuis fecit: quo fœdius nec cogitare potuit aliquando nec dici.*

Acceſſit poſtea aliquid dignitatis huic generi hominum, ſed

ltò poſt Carini & Vopiſci tempora. Nam Caſ-
us in formula Cancellariatus libr. 11. ſic munus
ſcribit , ut appareat ipſius ætate Cancellarium,
it olim , oſtiarii munus ſuſtinuiſſe , verùm ex parte
eorum , qui hodie in aulis principum à ſecretis
antur, & à libellis ſupplicibus : Sic enim ille:
tur laudabile præjudicium , ſententiam gratioſam,
im domeſticam à 12. indictione Cancellorum ubi de-
ibuit ; ut conſiſtorii noſtri ſecreta fideli integritate
as: per te præſentandus accedat: per te noſtrus auri-
iderium ſupplicis innoteſcat : juſſa noſtra ſine ſtudio
tatis expedias; omniaque ſic geras, ut noſtram poſſis
indare juſtitiam. Adhuc tamen, ut ibi dicitur, *luci-*
es tenebat & clauſtra patentia. Sic paſſim apud ſcri-
s citimæ vetuſtatis legimus fuiſſe in obſequiis im-
orum, regum & majorum utriuſque imperii magi-
um Cancellarios , quorum miniſterio variè ute-
r. Nam Præfectum prætorio, cui inter cætera an-
totius ſumma procuratio incumbebat, habuiſſe in
o Cancellarios, quos per provincias dimittebat,
gimus ex Caſſiodoro, lib. 12. ubi & Campaniæ,
iiæ, Brutiorum , Samnii & aliarum provinciarum
ellarii nominantur. Præfectum quoque urbi Can-
ios cum ſcribis in officio habuiſſe , indicare vide-
tiquum Edictum ex autoritate Turcii Aproniani
Urb. propoſitum, quod extat apud Briſſon. libr. 3.
n mulis, & Inſcript. p. ɔɔcxlvii. *Ratio docuit utilitate*
nte, conſuetudine micandi ſummota, ſub exagio potius
a vendere, quàm digitis concludentibus tradere : Sed
iſo pecore, capite, pedibus, & ſevolactante, & ſubgulari
cedentibus ; reliqua caro cum pelle & interraneis pro-
venditori, ſub conſpectu publico fide ponderis compro-
: ut quantum caro occiſi pecoris appendat , & emptor

d noris

norit & venditor: commodis omnibus & præda damnan- quam Tribunus, officium, Cancellarius, & ſcriba de pecu- riis capere conſueverant. Quæ forma interdicti & diſpo- ſitionis ſub gladii periculo, perpetuò cuſtodienda mandatur. In imperio Orientis etiam Quæſtori ſuos fuiſſe Cancel- larios, apparet ex Novella x. Conſtantini Tom. 2. Juris Græco-Romani: pag. 154. περὶ ἀνοίξεως διαθηκῶν, de a- periendis teſtamentis: ἐπειδὴ αἱ διαθῆκαι παρὰ τῷ κυαί- σωρι ἀνοίγονται, τοῖς ὑπουργοῦσι ἐν τῇ ἀνοίξει καγκελλαρίοις ἐπὶ τῇ συναγωγῇ τῶν μαρτύρων, καὶ τῶν ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμων ἢ λεγαταρίων, καὶ τῶν δι' ἑτέρας χρείας ὀφειλόντων παρεῖναι, π- ρέχεσθαι νόμισμα ἐν τῷ πρωτοκαγκελλαρίῳ, ἕτερον νόμισμα τοῖς δυσὶ νοταρίοις, ἀνὰ ἥμισυ τοῦ νομίσματος. *Quoniam teſtamenta apud Quæſtorem aperiuntur, & in eorum aper- tione cancellarii ſuas exhibent operas, tam colligendis teſti- bus & hæredibus ab inteſtato ſuccedentibus, aut etiam le- gatariis, quàm cæteris, qui ob alias cauſas adeſſe debent, ſo- lidus unus primo cancellario præſtabitur, & unus item dua- bus notariis, dimidius ſcilicet ſingulis.* In Conſtitutio- bus etiam Caroli Magni Cancellarius ſimpliciter pro ſcriba & actuario uſurpatur: *Ut nullus Cancellarius pro ullo judicato aut ſcripto aliquid amplius accipere valeat, niſi dimidiam libram argenti de majoribus ſcriptis.* Qui verò huic ordini erat præpoſitus, ſummus & primus Cancellarius, in quanta fuerit dignitate, ex Adalhardo Abbate, Corbejenſi Caroli Magni propinquo docet Hincmarus Rhemorum Archiepiſcopus Epiſt. 3. cap. 16. *Apocriſiarius, quem noſtrates Capellanum vel Palatii Cu- ſtodem appellant, omnem clerum Palatii ſub cura & diſpo- ſitione ſua regebat. Cui ſociabatur ſummus Cancellarius, qui à ſecretis olim appellabatur, erantque illi ſubjecti pru- dentes & intelligentes ac fideles viri, qui præcepta regia ab- que immoderata cupiditatis venalitate ſcriberent, & ſecre-*

ta

ta illis fideliter cuſtodirent. Tandem verò ſub noſtris Imperatoribus, ut & ſub Regibus Francorum, eo aſcendit Cancellarii dignitas, ut quo munere olim apud Romanos Quæſtor ſacri palatii, Gail. lib. 1. de PP. c. 5. n. 29. Cothm. ad Cod. Rub. 21. 22. vel Logotheta apud Conſtantinopolitanos, eodem hodie in aulis principum & Regum utatur Cancellarius: qua voce etiam Λογοθέτην interpretatur Nicetas Choniates lib. 7. de rebus geſtis Manuelis Comneni; ubi narrat Fridericum I. Imperator. Epiſcopo Moguntino Cancellario ſuo cum magnis copiis miſſo urbes Italicas à Papa avulſas ſine ullo motu ſubegiſſe: ὁ μὲν οἰκεῖον, ὡς ἡ Λατίνων βούλεται φωνὴ, καγκελλάριον, ὡς δ' Ἕλληνες εἴποιεν, Λογοθέτην (ἦν δὲ οὗτος ὁ Μαγεντζῆς ἐπίσκοπος) πέμψας μετὰ πλείστης δυνάμεως, &c. Imò illi ipſi tres ad Rhenum Archiepiſcopi Electorales pro tribus Imperii Germano-Romani regnis, quæ olim corpori Imperii Occidentalis inſerta erant, hoc titulo inſigniuntur, ita ut Moguntinus Antiſtes per Germaniam, Trevirenſis per Galliam, Colonienſis per Italiam Cancellarii & Archicancellarii nomen & dignitatem uſurpet. Quanquam deficientibus duobus regnis, Galliæ ſcilicet totius, & parte Italiæ, poſteriorum duorum Cancellariorum poteſtas quodammodo exſpiravit, adeo ut nihil ferè niſi nomina reſtare videantur. Reinking. de Regim. Sec. lib. 1. Cl. 4. cap. 7. n. 11.

CAPUT X.

Varias res annulis obſignatas, ut templa, domus, ſupellectilem, pecuniam, alia. Concham ſigillis appoſitam. Claxendix.

IAm verò è diverticulo in viam, à qua aliquantulum aberravimus, revertamur, & alia porrò recenſere pergamus,

gamus, in quibus obſignandis annulos uſurpatos legimus.

De templo obſignato extat illuſtris hiſtoria apud Danielem cap. 14. ubi ſacerdotes Beli, Darium decepturi, ut templum annulo regio obſignetur, poſtulant; quod illi poſtea per occultos aditus ingreſſi, quicquid ciborum ſimulachro appoſitum erat, cum uxoribus & liberis abſumpſerunt, fraude per Danielem animadverſa, qui in cinere, quo pavimentum clam aſperſerat, veſtigia introeuntium & exeuntium deprehendit.

In Elide quoque obſignatam eſſe illam domum, in qua tres vacui lebetes Dionyſio collocabantur, qui paulò poſt ſigillo, quod integrum manſerat, revulſo, ab ingreſſis vino pleni reperti ſint, tradit Ariſtoteles De Miraculoſis Auditis: verba mihi non poſſum temperare, quin huc aſcribam. ἐν ἤλιδι, inquit, λέγουσιν εἶναί τι οἴκημα σταδίους ἀπέχον ὀκτὼ μάλιστα τῆς πόλεως, εἰς ὃ τιθέασι τοῖς Διονυσίοις λέβητας χαλκοῦς τρεῖς κενούς. τοῦτο δὲ ποιήσαντες παρακαλοῦσι τῶν Ἑλλήνων τῶν ἐπιδημούντων τὸν βουλόμενον ἐξετάσαι τὰ ἄγγεα, καὶ τοῦ οἴκου καὶ σφραγίζεσθαι τὰς θύρας. καὶ ἐπειδὰν μέλλωσιν ἀνοίγειν, ἐπιδείξαντες τοῖς πολίταις καὶ τοῖς ξένοις τὰς σφραγῖδας, οὕτως ἀνοίγουσιν. οἱ δὲ εἰσελθόντες εὑρίσκουσι τοὺς μὲν λέβητας πλήρεις, τὸ δὲ ἔδαφος καὶ τοὺς τείχους ὑγιεῖς, ὥστε μηδεμίαν ὑποψίαν λαβεῖν, ὡς τέχνῃ τινι κατασκευάζουσιν. h. e. *in Elide ædificium eſt, ut ferunt, ſtadiis diſtans octo ab urbe, in quo collocantur tres Dionyſio lebetes vacui, vocatisque peregrinis, quibus ſcrutari hæc libeat, januarum clauſtra ſigillis obſignant, quæ deinde reſerant. Porro ingreſſi lebetes vino plenos cernunt, pavimento & parietibus omnibus integris & illæſis, ut artis doloſæ ſuſpicio facilè abeſſe videatur.*

Sic fores Gynæceorum ſigillo & peſſulo à maritis obfirmari, queritur mulier illa apud Ariſtophanem θεσμοφοριαζούσαις

εἶτα

Εἶτα διὰ τοῦτο ταῖς γυναικωνίτισιν
Σφραγῖδας ἐπιβάλλουσιν ἤδη καὶ μοχλοὺς
Τηροῦντες ἡμᾶς, καὶ προσέτι μολοττικοὺς
Τρέφουσι μορμολύκεια τοῖς μοιχοῖς κύνας.

De quo more etiam Menander apud Stobæum, irdens eos, qui tam arctè uxores obſervent.

Ὅστις δὲ μοχλοῖς καὶ διὰ σφραγισμάτων
Σώζει δάμαρτα, κ᾽ ἀνδρὶ δὴ δοκῶν σοφὸς
Μάταιός ἐστι, καὶ φρονῶν οὐδὲν φρονεῖ.

Ad eundem modum lapidem illum, qui ponebatur per os lacus, in quem Daniel demiſſus, & beſtiis obctus erat *Rex obſignavit annulo ſuo, & annulo optimaım ſuorum, ne quid fieret contra Danielem*, Daniel. cap. . verſ. 17. Joſeph. lib. 10. Antiquit. cap. 12. Quoıodo & lapis ſepulchri, in quod Salvator noſter illatus ıit, à Phariſæis obſignatus legitur, Matth. cap. 26. verſ. timo.

Supellectilem atque adeò penum univerſam ab atntis patribusfamilias annulo obſignatam, ne quid neigentia aut furto periret, teſtatur Plinius lib. 33. cap. 1. *ua fuit illa Priſcorum vita, qualis innocentia, in qua ıhil ſignabatur? At nunc cibi quoque & annulo vindiıntur à rapina.* Plautina materfamilias in Caſina:

Obſignate cellas, referte huc annulum ad me.

t Sigaſtrio ſervus in Perſa Act. 2. Scen. 2.

Id demum lepidum eſt, triparcos homines, vetulos, avidos, aridos.

Bene admordere, qui ſalinum ſervo obſignant cum ſale.

Ioratius lib. 2. epiſt. 2. verſ. 133.

——Poſſet qui ignoſcere ſervis.
Et ſigno læſo non inſanire lagena. ubi

'id. Torrentium.

Martialis lib. 9.

Nunc ſignat meus annulus lagenam.

Perſius Sat. 6.

Et ſignum in vapida naſo tetigiſſe lagena.

Tertullianus in Apologetico cap. 6. matronam quandam olim *ob reſignatos cellæ vinariæ loculos*, inedia à ſuis necatam ſcribit. Et matrem Ciceronum *lagenas etiam inanes obſignaſſe, ne dicerentur, inanes aliquas fuiſſe, quæ furtim eſſent exſiccatæ*, legimus in Epiſtola Qu. Fratris ad Tironem lib. 16. Hujus moris meminit & Theophraſtus in Characteribus ; ubi inter notas hominis ἀπίστου refert, ſi quis in lecto cubans uxorem interroget, εἰ κέκλεικε τὴν κιβωτὸν, καὶ εἰ σεσήμανται τὸ κυλιοῦχιον, καὶ εἰ ὁ μοχλὸς εἰς τὴν θύραν τὴν αὐλείαν ἐμβέβληται, i. e. *an capſam benè clauſerit, aut probè ſit arca obſignata, an veſtibuli foribus peſſulus ſit obditus.* Juvenalis de homine ſordido loquens, Satyra 14.

Ipſe quoque eſuriens, nec enim omnia ſuſtinet unquam
Mucida cœrulei panis conſumere fruſta:
Heſternum ſolitus medio ſervare minutal
Septembri, nec non differre in tempora cœnæ
Alterius concham, æſtivi cum parte lacerti,
Signatam, vel dimidio putrique ſiluro.

Irriſus ob hanc rem à Parthis ſuis fuit Venones Phraatis filius, quod diverſus à majorum inſtitutis, Græcos haberet comites, & vilem etiam ſupellectilem, annulo obſignaret. Tacitus lib. 2. Annal. *Irridebantur & Græci comites ac viliſſima utenſilium annulo clauſa.*

Solebant autem hujusmodi ſigna olim tegi & occultari concha, fortean ne vel per imprudentiam violarentur, vel alii in fraudem ſimilia ſculperent. Dicta illa concha *Claxendix*. Priſcianus lib. 5. *Claxendix, Significat concham, quâ ſignum tegitur.* Plautus Vidularia: *Appoſita eſt claxendix. at ego ſigni dicam quid ſit.*

Sed

Sed cur hæc in obſignandis domi rebus diligentia, odò ne modum excedat, adhibenda ſit, rationem af- rt Clemens Alexandrinus lib. 3. Pædag. 11. ubi cum xiſſet, fœminis datum eſſe annulum aureum, non ad :natum, ſed ad ſignandum ea, quæ domi cuſtodienda nt, propter curam domeſticam, quæ illis incumbit; atim ſubjungit: εἰ γὰρ οἱ πάντες ἦσαν παιδαγωγούμενοι, οὐδὲν ς σφραγίδων ἔδει. ἐπίσης ὄντων δικαίων καὶ οἰκετῶν καὶ δεσπο- ῶν ἐπεὶ δὲ ἡ ἀπαιδευσία πολλὴν ἐκδίδωσι ῥοπὴν εἰς ἀδικίαν, ραγίδων ἐδεήθημεν. *Si omnes à Pædagogo rectè inſtituti ſſemus, ſupervacua eſſent ſignacula, omnibus ex æquo bo- is, ſervis, dominisque. Sed quoniam aut nulla aut mala ſtitutio cauſam magnam præbet injuriæ, opus habuimus illis.* Quo pertinet ridiculum illud Neronianum de urace ſervo, apud Cicer. lib. 2. de Orat. in Jocis, nimi- um *ſolum eſſe, cui nihil ſit nec obſignatum nec occluſum, uod idem in bono ſervo dici ſolet.* Quemadmodum enim rvo bonæ fidei herus omnia committit, nihil annulo bſignat, nihil claudit ſerâ: Ita ſervus furax omnia reſi- nat & recludit. Id quod teſtatur lepida illa de Lacy- e narratiuncula, quæ extat apud Diogenem Laertium b. 4. de vitâ Philoſophorum. Ἐπειδὰν γὰρ τι προέλοιτο τῶν μείου σφραγισάμενος πάλιν εἴσω τὸν δακτύλιον διὰ τῆς ὀπῆς ῥίπτει, ὡς μηδέποτε αὐτοῦ περιαιρεθείη, καί τι βασταχθείη τῶν ποκειμένων. Μαθόντα δὴ τοῦτο τὰ θεραπόντια ἀπεσφράγιζε, ὅσα ἐβούλετο, ἐβάσταζεν. Ἔπειτα τὸν δακτύλιον διὰ τῆς ὀπῆς ἐνίει ς τὴν στοάν. Καὶ τοῦτο ποιοῦντα οὐδέποτε ἐφωράθη. Hoc eſt: *um ex penu promere quicquam voluiſſet, obſignato aditu, rſus annulum per foramen intrò jaculabatur, ut nihil in- e ex reconditis rebus tolleretur. Id cum animadvertiſſent muli, reſignabant, quæ ſignata erant, & quæ voluiſſent, ide tollebant, & deinde annulum in porticum per rimam mittebant: idque cum ſæpè facerent, nunquam depre-*

 hendi

bendi potuerunt. Vid. Salmaſius ad Solin. pag. 933. Et ad hunc morem reſignandi & obſignandi annulo ea, quæ aſſervare volumus, alludit Teognis non procul ab initio ſuæ Elegiæ:

Κύρνε σοφιζομένῳ μὲν ἐμοὶ σφρηγὶς ἐπικείσθω,
Τοῖς δ' ἔπεσιν λήσει δ' οὔποτε κλεπτόμενα.

Quod ingenioſiſſimus Caſpar Barthius ſic reddidit:

Annulus in ſignum hac ſciſſenti Cyrne prematur,
Qui lateat nunquam ſurripiente dolo.

Et Lucianus Epigrammate, quod extat lib. 1. Antholog. Tit. 51.

Ἀῤῥήτων ἐπέων γλώσσῃ σφρηγὶς ἐπικείσθω:
Κρείσσων γὰρ μύθων ἢ κτεάνων φυλακή.

Arcanis dictis linguam obſignare memento:
Dictorum majus depoſitum eſt opibus.

Atque huc pertinet memorabile illud Alexandri Magni factum, qui cum aliquando arcanas quasdam literas à matre Olympiade ad ſe ſcriptas Hephæſtioni legendas dediſſet, annulum digito detractum ori ejus admovit, hac ratione ſilentium illi imperans, ne, quas ipſi monſtrarat literas, aliis vulgaret. Plutarch. in Alexandro. Πολλάκις δὲ ταῦτα τῆς Ὀλυμπιάδος γραφούσης, ἐφύλαττεν ἀπόῤῥητα τὰ γράμματα, πλὴν ἅπαξ Ἡφαιστίωνος, (ὥσπερ εἰώθει) λυθεῖσαν ἐπιστολὴν αὐτῷ συναναγινώσκοντος, οὐκ ἐκώλυσε, ἀλλὰ τὸν δακτύλιον ἀφελόμενος τὸν αὐτοῦ, προσέθηκε τῷ ἐκείνου στόματι τὴν σφραγῖδα. h. e. *Ea cum identidem ad ipſum ſcriberet Olympias, ſervabat in abdito epiſtolas, niſi ſemel Hephæſtioni (ut aſſueverat) ſolutam epiſtolam ſecum legenti non vetuit, verum detracto annulo digito, ſigillum ori illius admovit. Nec alienum ab hoc loco eſt votum illud Sirachi ſaluberrimum, quod exſtat cap. 22. v. ultimo.* Τίς δώσει μοι ἐπὶ στόμα μου φυλακὴν, καὶ ἐπὶ τῶν χειλέων μου σφραγῖδα πανοῦργον, ἵνα μὴ πέσω αἰφνιδίως ἀπ' αὐτῆς, καὶ ἡ γλῶσσά μου

μὴ

πολέσῃ με. h. e. *Quis dabit ori meo cuſtodiam, & ſuper a mea ſignaculum certum, ut non cadam ab ipſis, & lin- mea ne perdat me.*

Prætericram pæne morem obſignandi pecuniam icculo, vel ciſta conditam, ſi fortè eam vel apud ımularios vel in æde ſacra deponere volebant: cujus s crebra fit mentio apud Juriſconſultos, ut in L. 1. ſ. *ecunia in ſacculo ſignato depoſita ſit*: & §. *Si ciſta ſigna- epoſita ſit*, De Depoſiti. Item in L. 29. *Si ſacculum vel ıntum ſignatum depoſuero*. D. eodem. Item in L. 7. *Et ulum cum ſignatorum ſignis obſignavit.* D. de lege nmiſſoria. Item in L. 39. *Si ſoluturus pecuniam tibi juſſu ſignatam, eam apud nummularium depoſuerim, periculi eam fore*, Mela lib. 10. ſcribit: quod verum *cum eo tamen, ut illud ſpectetur, an per te ſteterit, quò ıus in continenti probetur.* D. De ſolutionibus. Item in . §. *Sin autem ſocius vel ſocii recuſaverint pretium acci- , licentiam ei damus offerre hoc per publicas perſonas igillo impreſſo in ædem ſacram deponere*, C. De Com- ni ſervo manumiſſ. Eundem obſignandi morem ıius quoque tangit lib. 2. cap. 51. ubi de fulminum a- miraculis: *Aurum & æs & argentum liquitur intus, ulis ipſis nullo modo ambuſtis, ac ne confuſo quidem ſi- cera.* ubi Ludov. Dorleans in Tacit. lib. 2. legit. *ar- tum ſignatum uritur intus, ſacculis &c.* Extat hujus ſignationis inſigne exemplum apud Apul lib. 10. Me- ıorph. *Sed ne fortè aliquis iſtorum, quos offers, aut eorũ ıuam vel adulter reperiatur, in hoc ipſo ſacculo conditos annulo tuo prænota, donec altero die nummulario præ- te comprobentur. Sic inductus, ſignavit pecuniam quam nde, ut iſte repræſentatus eſt judicio, juſſi de meis aliqui riculo tabernâ promptam afferre: & ecce prolatam corã ubeo, videat, & ſuum ſigillum recognoſcat.* Et aliquantò

 pòſt,

pòſt: *Qui prater judicii religionem cum fidem ſuam cora[...] lacerari videret, multiplicato ſtudio verberonem illum contendit redarguere, donec juſſu magiſtratuum miniſteria publica contrectatis nequiſſimi ſervi manibus, annulum ferreum deprehenſum cum ſigno ſacculi conferunt: qui comparatio pracedentem roboravit ſuſpicionem.*

Non etiam ſilentio prætereundum eſt, quod Cn. Pompejus, cum in Sicilia bellum gereret, audiretque milites flagitioſè vivere illorum gladiis ſigillum impreſſit, quod qui amoviſſet, huic pœna infligebatur. Ἀκούων δὲ τοὺς στρατιώτας ταῖς ὁδοιπορείαις ἀτακτεῖν, σφραγῖδα ταῖς μαχαίραις αὐτῶν ἐπέβαλεν, ἣν ὁ μὴ φυλάξας ἐκολάζετο. in vita Pompeii. De Votorum obligatione videndus nobiliſſimus D. Janus Rutgerſius noſter lib. 5. Var. Lect. cap. 5. ubi multis accuratè docet. veteres vota concepta tabellis inſcripſiſſe, obſignaſſe, Deorum genibus plerumque affixiſſe; & tandem votorum compotes, eas tabellas ſolviſſe, hoc eſt, laceraſſe, ac Diis reddidiſſe ea, quæ daturos ſe promiſerant. Colv. in 1. Apolog. Apulei & ibi quoque Scipio Gentilis.

CAPUT XI.

De ſculptura annulorum. Δακτυλιογλύφοι. Flaturarius ſigilliarius. σμύρεις. *Deorum imagines in annulis geſtatas. Pythagora ſcitum:* ἐν δακτυλίῳ εἰκόνα θεοῦ μὴ περιφέρειν *explicatum. Mos ſuperſtitioſorum, qui ſe juvari putabant geſtatione alicujus ſimulacri.*

AD Signa jam propero, id eſt, imagines Annulorum ſigillaritiorum. Hæ initio quidem inſculpebantur cælabanturque in ipſo metallo, ex quo annuli facti erant: augente verò luxuriâ, etiam in ipſis gemmis.

DI-

Diſertè id tradit Attejus Capito apud Macrobium lib. 7. cap. 18. *Imprimebatur autem ſculptura in ipſa materia annuli, ſive ex ferro, ſive ex auro foret. Poſtea uſus luxuriantis ætatis ſignaturas pretioſis gemmis cœpit inſculpere, & certatim hac omnis imitatio laceſſivit, ut de augmento pretii, quo ſculpendos lapides paraſſent, gloriarentur.* Etſi autem Claudii Cæſaris principatu nullas admittebant gemmas in annulis cælatas ſculptasve, ſed auro ipſo ſignare tum moris erat, teſte Plinio lib. 33. cap. 1. non tamen ille mos diu duravit, & paulò poſt tam in gemmis, quàm metallo imagines, fingi cælarique jus fuit. Qui verò gemmas auro includebant, vel ſigna gemmis & auro incidebant inſculpebantve, Græcis δακτυλιογλύφοι dicebantur. Hieronymus in Hieremiam cap. 24. *artifices incluſoresque auri atque gemmarum* vocat. Auguſtinus lib. 21. de Civitate Dei cap. 4. *aurifices inſignitoresque gemmarum.* Vetus Inſcriptio *Flaturarios ſigilliarios.* pag. ıↄcxxxviii. N. vi.

C. IVNIO THALATIONI
C. MÆCENATIS LIBERTO
FLATVRARIO
SIGILLARIO
C. IVNIVS EVOCATVS FELIX
TIT DD.

Atque hujuſmodi δακτυλιογλύφον fuiſſe Mneſarcham Pythagoræ pat[illegible], tradit Diogenes Laertius in ejus vita lib. 8. Lapis autem, quo annularii gemmas abſtergent, dicitur Σμύρις. Dioſcorides lib. 5. cap. 123. σμύρις λίθος ἐστιν, ἧ τὰς ψήφους οἱ δακτυλιογλύφοι σμήχουσι.

Porro non erant annulorum ſculpturæ, ut hodie, gentilitiæ ac familiares, ſed fiebant pro cujuſque libitu: interdum etiam habebant aliquid ſignificationis occultæ. Quod ut planum fiat, pleraſque, quarũ apud priſcos

ſcri-

ſcriptores mentio fit, recenſebo, facto initio à Deorum Imaginibus, quas annulo inſculpi olim nefas fuit, & quidem, ut apparet, ex ſcito Numæ, quem Plutarchus ſcribit vetuiſſe, Deo hominis aut beſtiæ alicujus formam tribuere. ὡς οὔτε ὅσιον ἀφομοιοῦν τὰ βελτίονα τοῖς χείροσιν, οὔτε ἐφάπτεσθαι θεοῦ δυνατὸν ἄλλως ἢ νοήσει. Hoc eſt: *Tanquam fas non ſit anguſtiora exprimere humilioribus, nec fieri queat, ut quis Deum aliter, quam mente aſſequatur.* Atque ex hoc eodem fonte promanavit quoque Pythagoræ ſymbolum: ἐν δακτυλίῳ εἰκόνα Θεοῦ μὴ περιφέρειν. Quod Clemens Alexandrinus lib. 5. Stromatων ita effert, & interpretatur. Δακτύλιον μὴ φορεῖν, μηδὲ εἰκόνας αὐτοῖς ἐγχαράσσειν Θεῶν, παρεγγυᾷ ὁ Πυθαγόρας. ὥσπερ Μωϋσῆς πρόπαλαι διαρρήδην ἐνομοθέτησεν, μηδὲν δεῖν γλυπτὸν ἢ χωνευτὸν ἀγαλμά τε καὶ ἀπεικόνισμα ποιεῖσθαι. Ὡς μὴ τοῖς αἰσθητοῖς προσανέχωμεν, ἐπὶ δὲ τὰ νοητὰ μετίωμεν. Ἐξευτελίζει γὰρ τὴν τοῦ θείου σεμνότητα ἡ ἐν ἑτοίμῳ τῆς ὄψεως συνήθεια, καὶ τὴν νοητὴν οὐσίαν δι' ὕλης σεβάζεσθαι, ἀτιμάζειν ἐστὶν αὐτὴν δι' αἰσθήσεως. *Non eſſe geſtandos annulos, neque Deorum imagines eſſe iis inſculpendas, præcepit Pythagoras: Sicut Moyſes multis ante ſeculis apertè legem ſanxit, nullam oportere ſculptilem vel pictam vel fictam imaginem ſimulachrumve facere, ut ſenſilia minimè attenderemus, ſed ad ea tranſiremus, quæ percipiuntur intelligentia. Ut Dei enim majeſtas vilis & contempta reddatur, efficit, quæ in promptu eſt videndi conſuetudo: & quæ intelligentia percipitur, eſſentiam colere per materiam, eſt eam per ſenſum vilipendere.* Nec multum hinc abludit interpretatio Jamblichi in Protreptico Symbolo 24. qui poſtquam primam ſymboli hujus partem de non geſtandis annulis expoſuit, mox ſubjungit. Τὸ δὲ θεοῦ τύπον μὴ ἐπιγλύφειν δακτυλίῳ, κατὰ τὴν προλεχθεῖσαν ἔννοιαν προτροπῇ χρῆται τοιᾷδε. Φιλοσόφει, καὶ ἀσωμάτου, περὶ παντὸς ἡγοῦ θεοὺς ὑπάρ-

ἱερχειν. Τὸ γὰρ κυριώτατον ῥίζωμα τῶν Πυθαγορικῶν δογμάτων τοῦτό ἐστιν, ut legit Rittershuſius, ἐξ οὗ τὰ πάντα ἐκπήρτηται, καὶ ὑφ᾽ οὗ μέχρι τέλους κρατιοῦνται. Μὴ νόμιζε δὲ μορφὰς αὐτοὺς κεχρῆσθαι, εἴτε εἰσὶ σωματικαὶ μὴ δὲ προσδέχεσθαι ποσὰς ὑλικὴν καὶ οἷον δεσμῷ ὑλικῷ σώματι, ὥσπερ τὰ ἄλλα ζῶα. ... ἐν δακτυλίοις γλυφαὶ, τοῦτ᾽ ἐστιν δεσμὸν δι᾽ ὧν τοῦ δακτυλίου φαί: ... καὶ τὴν σωματικὴν ... τότε αἰσθητὸν εἶδος, καὶ ὡσανεί ... τῶν ἐπὶ μέρους ζώων διὰ τῆς γλυπτῆς προσόψεων. ἧς χωρίον μάλιστα τὸ τῶν Θεῶν γένος, ὡς ἀΐδιόν τε καὶ νοητὸν καὶ κατ᾽ αὐτὰ, καὶ ὡσαύτως ἀεὶ ἔχειν, ὡς ἐν τῷ περὶ Θεῶν ἰδίως καὶ πληρέστατα τεχνολογεῖται. Ab his tamen diverſus abit Malchus ſtudio & induſtriâ cl. Rittershuſii noſtri primùm lucem editus, qui in libro de vita Pythagoræ hoc ſymbolum ita exponit. Θεῶν εἰκόνας ἐν δακτυλίοις μὴ φορεῖν, τουτέστι, τὴν περὶ θεῶν δόξαν καὶ λόγον μὴ πρόχειρον, μηδὲ φανερὸν ἔχειν, μηδ᾽ εἰς πολλοὺς προφέρειν.

Sed redeo ad Romanos, apud quos etſi quidem (ut dictum & Attejus Capito diſertè affirmat) fas non erat Deorum formas annulis inſculpi: Video tamen illos hunc morem migraſſe, & cum aliorum, tum Ægyptiorum numinum imagines in annulis geſtaſſe. Unde Plinius perſtringens hanc conſuetudinem libr. 2. cap. 7. *Illis nullus eſt Deorum reſpectus, aliis pudendus: Exteris famulantur ſacris, ac digitis Deos geſtant.* Et lib. 33. cap. 3. *Jam verò etiam Harpocratem ſtatuasque Ægyptiorum numinum in digitis viri quoque portare incipiunt.* Non ignoro, hæc loca de annulis magicâ arte formatis exponi. Sed nihil impedit, quò minus etiam intelligamus de ſuperſtitione illorum, qui ſimulachrum alicujus numinis, à quo ſe juvari putarent, quotidie circumferebant. Sic Veneris armatæ effigiem geſtabat C. Julius Cæſar. Dio lib. 43. τότε ὅλον τὴν γε Ἀφροδίτην

πᾶς ἀνέκειτο, καὶ πείθειν πάντας ἤθελεν, ὅτι καὶ ἄνθος τι ὥρας ἀπ' αὐτῆς ἔχει. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ γλύμμα αὐτῆς ἔνοπλον ἐφόρει, καὶ σύνθημα αὐτὴν ἐν τοῖς πλείστοις καὶ μεγίστοις ἐποιεῖτο. *Omnino enim Venerem colebat, à quâ ſe etiam forma quandam venuſtatem habere perſuadere omnibus nitebatur. Ideo ſculptam Veneris armata imaginem geſtabat, eaque teſſerâ in rebus ſummis plerumque utebatur.* De Aſclepiade Philoſopho, qui illis temporibus vivebat, Am. Marcellinus lib. 22. narrat, ipſum *Dea Cœleſtis argenteum breve figmentum, quocunque ibat, ſecum ſolitum efferre.* Tale quid fuiſſe videtur, quod Apulejus habuit ſudario linteo involutum: de quo ipſe in Apologia. *Nam morem mihi habeo, quoquo eam, ſimulacrum alicujus Dei inter libellos conditum geſtare.*

Nec ſolùm Dei alicujus ſimulacrum: ſed & hominis pro Deo habiti vel Herois interdum ferebant: Ut Alexandri Magni imaginem familia Macrianorum. Trebellius Pollio de Quieto uno ex 30. Tyrannis. *Videtur mihi non prætereundum de Macrianorum familiâ, quæ hodieque floret, id dicere, quod ſpeciale ſemper habuerunt. Alexandrum Magnum Macedonem viri in auro & argento, mulieres in reticulis & dextrocheriis & in annulis in omni ornamentorum genere exſculptum ſemper habuerunt; eo uſque ut tunicæ & limbi & penulæ matronales in familiá ejus hodieque ſint, quæ Alexandri effigiem de liciis variantibus monſtrent. Vidimus proximè Cornelium Macrum in eadem familia virum, cum cœnam in templo Herculis daret, pateram electrinam, quæ in medio vultum Alexandri haberet, & in circuitu omnem hiſtoriam contineret, ſignis brevibus & minutulis Pontifici propinare: quam quidem circumferri ad omnes tanti illius viri cupidiſſimos juſſit. Quod idcirco poſui, quia dicuntur juvari in omni actu ſuo, qui Alexandrum expreſſum vel*

vel auro geſtitant, vel argento. Sed de Deorum Imaginibus hæc quidem mihi in mentem veniebant: unum addo, noſtris temporibus Viglium Zuichemum præſtantiſſimum Juriſconſultum, Pallade ſignare ſolitum, teſte Mureto in Catilinarias orationes Ciceronis, qui refert, ſe aliquot Eraſmi Roterodami epiſtolas vidiſſe, quæ omnes ſignatæ fuerint Termino, additis duabus vocibus: *NULLI CEDO*, non ſine ſuſpicione arrogantiæ, vid. & Eraſmi Adag. Chil. 3. cent. 5. adag. 42.

Caput XII.

Effigies majorum, amicorum, Regum, Principum annulis inſculptas. Principum imagines in annulo geſtare non ſemper licitum, nec tutum fuiſſe.

SEquitur jam de Imaginibus Humanis, quas annulis inſculptas legimus. Solebant autem plerumque effigiem alicujus ex Majoribus in annulis geſtare, qui tamen illis, ſi à majorum virtute degenerabant, detrahebatur. Valerius Maxim. lib. 3. cap. 5. De Africani filio loquens, id diſertè oſtendit, *Cn. Scipio ſuperiori Africani filius pratura petitor candidam togam adeo turpitudinis maculis obſoleſactam in campum detulit, ut niſi gratia Cicerei, qui patris ejus ſcriba fuerat, adjutus eſſet, honorem à populo impetraturus non videretur. Quanquam quid interfuit, utrum repulſam, an ſic adeptam praturam domum referret? Inſuperque è manu ejus annulum, in quo caput Africani ſculptum erat, detraxerunt.* Sic Pub. Lentulus Sura quoque avi ſui imagine in ſignando utebatur. Cicero 3. Catil. *Tum oſtendi tabellas Lentulo & quaſivi, cognoſceretne ſignum: Annuit. Eſt verò, inquam, ſignum quidem notum, imago avi tui, clariſſimi viri, qui ama-*

aureo geſtare, niſi quibus admiſſionum liberti jus illo dediſſent. Ita enim intelligendus eſt locus Plinii lib. 33. cap. 3. *Fuit & alia Claudii principatu differentia his ſolis, quibus admiſſionum liberti jus dediſſent imaginem Principis in annulo ex auro gerendi, magna criminum occaſione: quæ omnia ſalutaris exortus Veſpaſiani Principis abolevit, æqualiter publicando Principem.* Magna autem cautio adhibenda erat iis, qui Principis imaginem geſtabant, ne delatoribus calumniandi occaſio præberetur. Nam ſub Tiberio capitale erat, teſte Sueton. cap. 63. *circa Auguſti ſimulacbrum ſervum cecidiſſe, veſtem mutaſſe, nummo vel annulo effigiem impreſſam latrina aut lupanari intuliſſe.* Imò matulam ſumere ea manu, quæ annulum principis imagine ſignatum habebat, crimini dabatur: Cujus rei memorabile exemplum extat apud Senecam lib. 3. de Benefic. cap. 26. *Cœnabat Paulus Prætorius in convivio quodam, imaginem Tiberii Cæſaris habens ectypa, & eminente gemma. Rem ineptiſſimam fecero, ſi nunc verba quæſiero, quemadmodum dicam illum matulam ſumpſiſſe. Quod factum ſimul & Maro ex notis illius temporis veſtigatoribus notavit. At ſervus ejus, cui nectebantur inſidiæ, ei ebrio annulum extraxit. Et cum Maro convivas teſtaretur, admotam eſſe imaginem obſcenis, & jam ſubſcriptionem componeret, oſtendit in manu ſua ſervus annulum.* Cui non multum abſimile, quod Philoſtratus narrat in vita Apollonii, *quendam impietatis damnatum, quòd ſervum ſuum verberaſſet, qui drachmam argenteam Tiberii imagine ſignatam geſtabat.*

Quid? quod etiam ſua ipſorum imagine inſignitos geſtabant annulos. Ecce in Pſeudolo, ſcen. 1.

Ea cauſa miles hic reliquit ſymbolum
Expreſſam in cera ex annulo ſuam imaginem.

Idem

Idem fecit Auguſtus Cæſar: Nam is initio quidem i diplomatibus libellisque & epiſtolis ſignandis Sphin-e, mox imagine Alexandri Magni, noviſſimè verò Dioſcoridis manu ſculpta utebatur, teſte Suetonio. Neque enim ſemper idem ſignum uſurpabant, ſed mutaant pro libitu, aut ſi caſu amiſiſſent; quod planum ex 'rinummo Scena: *Ut mihi rem:*

Nonne arbitraris eum adoleſcentem annuli
Paterni ſignum noviſſe? Me *Etiam tu taces?*
Sexcenta ad eam cauſa poſſunt colligi:
Eum quem habuit perdidit, fecit novum.

Caput XIII.

'aria animalia, hiſtorias item & fabulas, res inanimatas, literas, Hieroglyphica & alia annulis inſculpi ſolita. Symmachus explicatus. De annulis Chriſtianorum.

Ed Sphinx Auguſti me monet, ut jam etiam aliquid agam de imaginibus brutorum animalium, quæ in nnulorum ſculptura uſurpari ſolebant. *Sphinge* Auguum inter initia ſignaſſe diximus: *duas enim* (ut Plinius t lib.37.cap.1.) *in matris annulis jam indiſcreta ſimili-idinis invenerat. Altera per bella civilia, abſente eo, mici ſignavere epiſtolas & edicta, quæ ratio temporum omine ejus reddi poſtulabat, non infaceto lepore accipienum: Ænigmata afferre eam Sphingem. Sed Auguſtus oſtea ad evitanda convitia Sphingis, Alexandri Magni nagine ſignavit.* Imaginem Sphingis nummo inſcultam in honorem Auguſti, qui ea ſignare ſolitus, affert ebaſtianus Erizzo libr.2. de Numiſmatis Antiquis pain.10. Mœcenas *Ranam* uſurpabat, idem Plinius: *Quin etiam Mæcenatis Rana per collationem pecuniarum*

Δακτύλιος λίθῳ τῇ καλουμένῃ παντάρβῃ τὴν σφενδόνην ἐνδεδεμένος, γράμμασι δὲ ἱεροῖς τισιν ἀνάγλυπτος. Ut rem in pauca conferam, quod cuique in mentem veniebat, hoc vel illo Apoſphragiſmate utebatur: plerumque tamen, ut CL. & doctiſſimus Meurſius notavit, eas annulis ſignaturas inſculpebant, quæ ſibi convenirent, vel ob eventum quempiam, vel artem, quam factitarent, vel munus quod gererent. *Ob Eventum*, ut colligere eſt ex iſto, qui in munitione oppidi cujuſdam inventus, Victoriæ effigiem, & tropæum habuit, quem à victore quopiam in rei præclarè geſtæ memoriam ita inſignitum veriſimile eſt. Sueton. in Galba cap. 10. *Per idem fortè tempus in munitione oppidi, quod ſedem belli delegerat, repertus eſt annulus opere antiquo, ſcalptura gemmæ Victoriam cum tropæo exprimente.* Eadem de cauſa in annulo Pompeii tria tropæa fuere inſculpta; quo ſigno etiam Syllam uſum, tradit Dio. lib. 42. ubi cum dixiſſet. Romanos Pompeii mortem non prius credidiſſe, quàm annulum ejus viderent, ſubjungit: ἐνεγέγλυπτο δὲ ἐν αὐτῷ (δακτυλίῳ) τρόπαια τρία, ὥσπερ καὶ ἐν τῷ τοῦ Σύλλου. Tropæum quoque fuit inſculptum annulo, quem Thymoleon in ſortitione primus eduxit, teſte Plutarcho in ejus vita, cujus verba cap. 23. adduco. *Ob artem munusve.* Sic apud Plautum Curculione Sc. *Beatus*, miles Terapontigonus annulo inſculptum habet militem clypeatum, qui elephantum machæra diſſecaret:

CU. *multam me tibi*
Salutem juſſit Terapontigonus dicere
Et has tabellas dare me juſſit. LY. *Mihin'?* CU. *ita*
Cape ſignum, noſce, noſtin'? LY. *Quidni noverim:*
Clypeatus elephantum ubi machæra diſſicit.

Interdum etiam iis ſignaturis utebantur, quæ no-

mei

——SO. *Ubi patera nunc eſt?* ME. *in ciſtula. Amphitruonis obſignata ſigno.* SO. *ſigni dic quid eſt?* ME. *Cum quadrigis Sol exoriens: quid me captas carnifex?*

Non diſſimile huic publicum ſigillum Locrorum Heſperiorum, qui & Ozoli dicti, cui Heſperum ſtellam fuiſſe inſculptum Strabo ſcribit lib 9. Ἔχουσί τε ἐπὶ τῇ δημοσίᾳ σφραγῖδι τὸν Ἕσπερον ἀστέρα ἐγκεχαραγμένον. Talis quoque ille Regum Perſarum, quorum ſigillo inſculptam fuiſſe imaginem Rhodogunes disjectis capillis præditæ, autor Polyænus lib. 8. Verba ejus hæc ſunt: Ῥοδογούνη λουομένη τὰς τρίχας ἐρρύπτετο. ἧκέ τις ἀγγέλλων ἔθνος ὑπήκοον ἀφέστηκεν, ἡ δὲ οὐκ ἀποκρυψαμένη τὰς τρίχας, ἀλλὰ ὡς εἶχεν ἀναδησαμένη, τόν τε ἵππον ἀνέβη, καὶ τὴν στρατιὰν ἐξήγαγε καὶ ὤμοσε μὴ πρότερον ἀποκρύψαι τὰς τρίχας, εἰ μὴ κρατήσειε τῶν ἀποστάντων, καὶ δὴ πολλῷ χρόνῳ πολεμήσασα, ἐκράτησε. Μετὰ τὴν νίκην ἐλούσατο, καὶ τὰς τρίχας ἀπεκρύψατο. Τοῖς περσῶν βασιλεῦσι σφραγὶς βασιλικὴ εἰκὼν ἐστὶ ἀναλελυμένην τὰς τρίχας ἔχουσα Ῥοδογούνην. *Rhodogune lavans crines abſtergebat. Venit quidam nuncians ſubditam gentem defeciſſe. Illa non abſterſis capillis, ſed ita ut erant, revinctis, equum conſcendit, & exercitum eduxit, juravitque non ante ſe crines purgaturam, quam à defectoribus victoriam reportaſſet, longoque tempore bellum ducens, tandem victoria potita eſt. Poſt victoriam lavabat, & crines colligebat: unde Perſarum Regum ſigillum etiamnum imaginem impreſſam habet Rhodogunem disjectis capillis præditam.* Talis erat Clearchi, Græcorum, qui Cyro militaverant, ducis, in quo Caryatides ſaltantes inſculptæ erant. Plutarchus in Artaxerxe: ἐπεὶ δὲ Κλέαρχον καὶ τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς Τισσαφέρνης ἐξηπάτησεν καὶ παρεσπόνδησεν ὅρκων γενομένων, καὶ συλλαβὼν ἀπέπεμψεν ἐν πέδαις δεδεμένους, δεηθῆναί φησι αὐτοῦ τὸν Κλέαρχον ὁ Κτησίας, ὅπως κτενὸς εὐπορήσειε. τυχόντα δὲ καὶ τημελήσαντα τὴν κεφαλὴν,

μεμνήσεται, καὶ τῶν ἐξ ὕδατος ἀνασπωμένων παιδίων. οὐ γὰρ εἰδώλων πρόσωπα ἐναποτυπωτέον: οἷς καὶ τὸ προσέχειν ἀπείρηται. οὐδὲ μὴν ξίφος, ἢ τόξον τοῖς εἰρήνην διώκουσιν: ἢ κύπελλα τοῖς σωφρονοῦσιν. πολλοὶ δὲ τῶν ἀκολάστων, γεγυμνωμένους ἔχουσι τοὺς ἐρωμένους, ἢ τὰς ἑταίρας: ὡς μηδ' ἐθελήσασιν αὐτοῖς, λήθην ποτὲ ἐγγενέσθαι δυνηθῆναι τῶν ἐρωτικῶν παθημάτων, διὰ τὴν ἐνδελεχῆ τῆς ἀκολασίας ὑπόμνησιν. Id eſt: *Sint autem nobis ſignacula Columba vel Piſcis, vel Navis, quæ celeri curſu à vento fertur: vel lyra Muſica, qua uſus eſt Polycrates, vel Ancora nautica, quam inſculpebat Seleucus: Et ſi piſcans aliquis, meminerit Apoſtoli & puerorum, qui ex aqua extrahuntur. Neque enim idolorum ſunt imprimendæ facies, quibus vel ſolum attendere prohibitum eſt: Sed nec enſis vel arcus iis, qui pacem perſequuntur: nec pocula iis, qui ſunt moderati aut temperantes. Multi autem libidinoſi nudatos habent eos, quos amant vel amicas, ut ne ſi velint quidem, poſſint affectionis amoris oblivisci, quod libido & intemperantia ejus perpetuo in mentem revocatur.* Scalpturam Columbæ, cujus hic meminit, ſed olivæ ramum roſtro ferentis, addita ſupra Iride, infra autem arca Noëtica, ut planè Chriſtianum agnoſcas hominem, exhibuit Gorlæus in Dactyliotheca ſua Num. 118. Solebant etiam Chriſtiani annulos ſuos inſignire duabus literis Chriſti nomen exprimentibus, per primos duntaxat characteres, litera Græcanica P. ſcilicet decuſſata & ſciſſa per medium ipſa X. hoc modo.

☧ cujuſmodi aliquot è ruderibus effoſſos ſe vidiſſe teſtatur Cardinalis Baronius tom. 1. Annalium, in Actis anni 57. pag. 505. & extat ejusmodi ſcalptura apud Gorlæum Num. 194. quam tamen figuram non in annulis ſolùm, ſed & Nummis & Labaro, & Clypeis & galeis, priſci Chriſtiani Imp. uſurpabant, ut videre eſt apud Ant. Auguſtinum Dialogo primo de

Num-

Nummis Antiquis, & Lipſ. lib. 3. de Cruce. Ipſum quoque ſignum Crucis in ſignatorio annulo Matrinæ virginis fuiſſe impreſſum, teſtatur Gregorius Nyſſenus in ejus vita. Notat autem idem Baronius dicto loco apud Chriſtianos antiquum uſum obtinuiſſe, ut ſponſalitius annulus Fidei ſigno, quod eſt mutui fœderis ac concordiæ ſymbolum, ſculperetur. Id enim præ ſe ferunt conjunctæ ſimul dextræ, quarum porrectione fidem ſponderi, res eſt vel pueris nota.

Caput XIV.

De annuli ſignatorii cuſtodia. Annulo non diligenter aſſervato fraudem ſæpe commiſſam. Signa adulterina, *quæ? Lex Solonis de annuli ſigillo. Tabulas & literas non lectas annulo non eſſe obſignandas.*

CÆterum de annulo ſignatorio plusquam ſatis: illud tamen etiam monendum, hujuſmodi annulo non diligenter aſſervato magnam ſæpe fraudem commiſſam eſſe: id quod ſacra pariter & prophana hiſtoria teſtatur. In ſacra legimus Jeſabelem, poſtquam intellexit Nabothum nolle ſuam vineam, cujus emendæ deſiderio rex tenebatur, vendere, literas nomine Achabi regis ad ſeniores populi dediſſe, easque annulo regio obſignaſſe, quibus inſcio marito innocentis Nabothi cædem mandavit 3. Reg. cap. 21. verſ. 8. Eodem dolo etiam uſus Hannibal, cum annulo Marcelli conſulis potitus eſſet. Nam Salapiam literas miſit Marcelli nomine compoſitas, quibus ſignificavit ſe nocte, quæ diem illum ſequutura eſſet, eò venturum, parati milites eſſent, qui in præſidio erant, ſi qua opera eorum opus eſſet. Et verò hoc ſtrategema ipſi forſan non infeliciter

μεμνήσεται, καὶ τῶν ἐξ ὕδατος ἀνασπωμένων παιδίων. οὐ γὰρ εἰδώλων πρόσωπα ἐναποτυπωτέον: οἷς καὶ τὸ προσέχειν ἀπείρηται: οὐδὲ μὴν ξίφος, ἢ τόξον τοῖς εἰρήνην διώκουσιν: ἢ κύπελλα τοῖς σωφρονοῦσιν. πολλοὶ δὲ τῶν ἀκολάστων, γεγυμνωμένους ἔχουσι τοὺς ἐρωμένους, ἢ τὰς ἑταίρας: ὡς μηδὲ ἐθελήσασιν αὐτοῖς, λήθην ποτὲ ἐγγενέσθαι δυνηθῆναι τῶν ἐρωτικῶν παθημάτων, διὰ τὴν ἐνδελεχῆ τῆς ἀκολασίας ὑπόμνησιν. Id eſt: *Sint autem nobis ſignacula Columba vel Piſcis, vel Navis, quæ celeri curſu à vento fertur: vel lyra Muſica, qua uſus eſt Polycrates, vel Ancora nautica, quam inſculpebat Seleucus: Et ſi piſcans aliquis, meminerit Apoſtoli & puerorum, qui ex aqua extrahuntur. Neque enim idolorum ſunt imprimendæ facies, quibus vel ſolum attendere prohibitum eſt: Sed nec enſis vel arcus iis, qui pacem perſequuntur: nec pocula iis, qui ſunt moderati aut temperantes. Multi autem libidinoſi nudatos habent eos, quos amant vel amicas, ut ne ſi velint quidem, poſſint affectionis amoris oblivisci, quod libido & intemperantia ejus perpetuo in mentem revocatur.* Scalpturam Columbæ, cujus hic meminit, ſed olivæ ramum roſtro ferentis, addita ſupra Iride, infra autem arca Noëtica, ut planè Chriſtianum agnoſcas hominem, exhibuit Gorlæus in Dactyliotheca ſua Num. 118. Solebant etiam Chriſtiani annulos ſuos inſignire duabus literis Chriſti nomen exprimentibus, per primos duntaxat characteres, litera Græcanica P. ſcilicet decuſſata & ſciſſa per medium ipſa X. hoc modo.

☧ cujuſmodi aliquot è ruderibus effoſſos ſe vidiſſe teſtatur Cardinalis Baronius tom. 1. Annalium, in Actis anni 57. pag. 505. & extat ejusmodi ſcalptura apud Gorlæum Num. 194. quam tamen figuram non in annulis ſolùm, ſed & Nummis & Labaro, & Clypeis & galeis, priſci Chriſtiani Imp. uſurpabant, ut videre eſt apud Ant. Auguſtinum Dialogo primo de

Num-

'ummis Antiquis, & Lipſ. lib. 3. de Cruce. Ipſum quo-
ue ſignum Crucis in ſignatorio annulo Matrinæ virgi-
's fuiſſe impreſſum, teſtatur Gregorius Nyſſenus in e-
s vita. Notat autem idem Baronius dicto loco apud
hriſtianos antiquum uſum obtinuiſſe, ut ſponſalitius
nulus Fidei ſigno, quod eſt mutui fœderis ac con-
rdiæ ſymbolum, ſculperetur. Id enim præ ſe ferunt
njunctæ ſimul dextræ, quarum porrectione fidem
onderi, res eſt vel pueris nota.

Caput XIV.

'e annuli ſignatorii cuſtodia. Annulo non diligenter aſſervato fraudem ſæpe commiſſam. Signa adulterina, *qua? Lex Solonis de annuli ſigillo. Tabulas & literas non lectas annulo non eſſe obſignandas.*

Æterum de annulo ſignatorio plusquam ſatis: il-
lud tamen etiam monendum, hujuſmodi annulo
on diligenter aſſervato magnam ſæpe fraudem com-
iſſam eſſe: id quod ſacra pariter & prophana hiſtoria
ſtatur. In ſacra legimus Jeſabelem, poſtquam intel-
xit Nabothum nolle ſuam vineam, cujus emendæ de-
ſerio rex tenebatur, vendere, literas nomine Achabi
gis ad ſeniores populi dediſſe, easque annulo regio
bſignaſſe, quibus inſcio marito innocentis Nabothi
edem mandavit 3. Reg. cap. 21. verſ. 8. Eodem dolo
iam uſus Hannibal, cum annulo Marcelli conſulis po-
tus eſſet. Nam Salapiam literas miſit Marcelli nomi-
e compoſitas, quibus ſignificavit ſe nocte, quæ diem
um ſequutura eſſet, eò venturum, parati milites eſ-
nt, qui in præſidio erant, ſi qua opera eorum opus eſ-
t. Et verò hoc ſtrategema ipſi forſan non infeliciter

dinus libro de originibus Conſtantinopolitanis à Georgio Duza edito, cujus verba, propter hiſtoriam memorabilem, quam continent, non poſſum quin adſcribam: Θέλων δὲ ὁ μέγας Κωνςαντῖνος οἰκῆσαι τὴν πόλιν αὐτοῦ, μάλιςα δὲ τοὺς Ρωμαίους εἰς τὸ Βυζάντιον, ἔλαβεν ἐξ αὐτῶν λαθραίως τὰ δακτυλίδια αὐτῶν ἑνὸς ἑκάςου ἰδίως, καὶ ἀπέςειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν τῶν Περσῶν βασιλέα, ὅςις ἐκαλεῖτο Σάβαρος. Τέσσαρας μὲν μαγίςρους, τὸν Ἄδον, τὸν Προβάσιον, τὸν Σκώλυμβρον, τὸν Φιλόξενον. Ὀκτὼ δὲ πατρικίους, τὸν Πρόβον, τὸν Δομνῖνον, τὸν Δάρειον, τὸν Μαῦρον, τὸν Ῥωδανὸν, τὸν Σαλλίωνα, τὸν ἔπαρχον Μώδεςον, τὸν Εὔβουλον, μετὰ πλείςου ςρατοῦ ἐξαπέςειλεν αὐτοὺς, ποιήσαντας δέκα ἓξ μῆνας ἐν Περσίδι. Ὁ δὲ μέγας Κωνςαντῖνος ἀποςείλας εἰς Ῥώμην, ἀνελάβετο τὰς γυναῖκας αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τὰς φαμελίας. ὥςε δὲ καὶ κτίςας μηχανικοὺς, ἵνα ἴδωσι τοὺς οἴκους αὐτῶν τόπους ἑνὸς ἑκάςου, ποῦ τι κεῖνται καὶ ὅπως, ἑτέρας ἐπὶ τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς θαλάσσης, ἄλλας ἐπὶ τοὺς ἠπείρους, καὶ τὰ σχήματα τῶν κλισμάτων, καὶ τὰς ἀνόδους οἵας ἦσαν κοχλιώδεις. Καὶ λαβόντες τὰς φαμελίας τῶν συγκλητικῶν, ἀπῆλθον ἐπὶ τὸ Βυζάντιον, καὶ ἔκτισαν ὅμοια ἕκαςα, καὶ ἐκάθισαν ἐντὸς αὐτῶν τὰς φαμελίας τούτων ἐκεῖσε. Ἐλθόντες γοῦν ἐκ τῆς Περσικῆς χώρας μετὰ νίκης, ἀναλαβόμενοι καὶ ἵππαρχα κεντηνάρια τριακόσια ἑξήκοντα πέντε, ἐδέξατο αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς, καὶ ποιήσας εὐωχίας εἶπεν αὐτοῖς: θέλετε ἀπελθεῖν εἰς τὴν Ῥώμην; δοκιμάζων αὐτούς. Οἱ δὲ ἔφησαν μὴ κατελθεῖν μέχρι δύο μηνῶν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔφη. Ἀπόψε ἔχω δοῦναι ὑμῖν τὰς οἰκίας ὑμῶν. προςτάξας Ευφράτῃ τῷ παρωκοιμωμένῳ αὐτοῦ, ὅςις καὶ ἐποίησε τὸν μέγαν Κωνςαντῖνον χριςιανὸν, ἐν ἑκάςῳ ἀποδοῦναι αὐτῶν τοὺς οἴκους. ὡς γοῦν εἶδον τοὺς πολαιῶνας, καὶ τὰς αὐλὰς, καὶ τὰς ἀνόδους ὁμοίας ταῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ, καὶ τὰ μέτρα, καὶ τὰ σχήματα, καὶ τὰ ὕψη, καὶ τὴν ἀπόβλεψιν τῶν θυρίδων, ἔδοξαν εἶναι ἐκ φαντασίας εἰς τὴν Ῥώμην. Εὑρόντες δὲ καὶ τὰς φαμιλίας αὐτῶν, ἐξεπλάγησαν. ἐρωτήσαντες δὲ τὰς ἑαυτῶν φαμελίας, καὶ μαθόντες ἀκριβῶς, τότε ἐπίςευσαν ὡς ἐκ θεοῦ φαν-

ϛασμα, ἀλλὰ φρόνησις τοῦ βασιλέως, ὅτι ἀνηθείσας, ἐ μὴ
λομένους ὤκησεν ἐν ταῦτα. *Magnus autem Conſtantinus*
u vellet ſuam civitatem Byzantium maximè à Romanis
bitari, annulos cujusque viri occultè accepit & miſit
is contra Perſarum regem, qui vocabatur Sabarus,
atuor magiſtros, Adum, Portaſium, Scolimbrum,
iloxenum, & octo patricios, Probum, Dominum,
arium, Maurum, Rhodanum, Saltionem, Modeſtum
aſectum, Eubulum, cum Magno exercitu in Perſiam
iſit, ubi ſedecim menſes commorabantur. Magnus verò
nſtantinus legatis Romam miſſis, uxores ipſorum, libe-
s & familias vocavit. Conſtituit etiam opifices, ut do-
us ipſorum & loca ſingula, ubi & quomodo ſita eſſent,
orane maritima vel continente, ut formam ſtructuræ,
quales gradus eſſent tortuoſi obſervarent. Aſſumptis
gò ſecum familiis vocatorum, Byzantium redierunt, ibi-
ue ſingula ſimili modo condiderunt, in iisque familias ipſo-
um habitare juſſerunt. Cum itaque ex Perſia potiti victo-
a rediiſſent, & trecenta ſexaginta quinque centenaria al-
ta recepiſſent, Imperator eos convivio excepit, illisq; dixit,
ultis abire Romam? probans eos. Illi autem dixerunt, ſe
ite duos menſes non reverſuros. Imperator verò dixit, Ve-
eri dabo vobis ædes veſtras. Juſſerat enim Euphrati accu-
itori ſuo, qui & Magnum Conſtantinum Chriſtianum effe-
rat, ut unicuique ædes ſuas reſtitueret. Ut igitur vide-
unt portas, atria, gradus, menſuram & formam, altitu-
inem, & proſpectum feneſtrarum Romanis ſimiles, puta-
ant ſe per ſomnium eſſe Romæ. Cum verò & familias
ias invenirent, obſtupeſcebant. Et cum interrogarent
ias familias, & penitus intelligerent, crediderunt non eſſe
hantaſiam, ſed prudentiam Imperatoris, quòd invitos &
olentes degere hic juſſerit.

Sed & fictis annulis interdum fraudem eſſe factam

legimus: quomodo Sextum Tarquinii Superbi filium, qui Gabiis erat, literas fictas & *patris ſigillo obſignatas*, σημειωμένας τῇ τοῦ πατρὸς σφραγῖδι, domi Antiſtii Petronis, qui præcipuæ apud Gabios dignitatis erat, per ejus ſervos pecunia corruptos deponendas curaſſe, ut illum, quem ſibi obſtare videbat, proditionis convictum è medio tolleret, & Gabios in ſuam poteſtatem redigeret, autor eſt Dionyſius Halicarnaſſæus lib. 4. Haud diſſimili dolo Siſeni Perſæ exitum machinatus eſt Alexander Macedo, de quo Curtius lib. 3. cap. 7. *Erat in exercitu Regis Siſnes Perſes, quondam a Prætore Ægypti miſſus ad Philippum, doniſque & omni honore cultus, exilium patria ſede mutaverat. Secutus deinde in Aſiam Alexandrum, inter fideles ſocios habebatur. Huic epiſtolam Cretenſis miles obſignatam annulo, cujus ſignum haud ſanè notum erat, tradidit. Naburazanes Prætor Darii miſerat eam, hortabaturque Siſenem, ut dignum aliquid nobilitate ac moribus ſuis ederet,* (alii legunt, auderet) *magno id ei apud regem honori fore. Has literas Siſenes, utpote innoxius, ad Alexandrum ſæpe deferre tentavit, ſed cum tot curis, apparatuque belli regem videret urgeri, aptius ſubinde tempus exſpectans, ſuſpicionem initi ſceleſti conſilii præbuit: namq; epiſtola, priusquam ei redderetur, in manus Alexandri pervenerat, lectamque eam ignoti annuli ſigillo impreſſo, Siſeni dare juſſerat ad æſtimandam fidem Barbari. Qui quia per complures dies non adierat regem, ſceleſto conſilio eam viſus eſt ſuppreſſiſſe, & in agmine à Cretenſibus, haud dubiè juſſu Regis occiſus eſt.* Nec contentus hoc in vili peregrini capite facinus admiſiſſe, eadem poſtea fraude in Parmenione, Macedonum ſuorum facile Principe uſus eſt, namque epiſtolam Philotæ nomine ad Parmenionem patrem ſcriptam, ejusdem ſigno obſignavit. Curtius lib. 7. cap. 2.

Ad

Ad Parmenionem quoque epiſtolas feres, unam à me, eram Philota nomine ſcriptam. Signum annuli ejus in tá poteſtate eſt. Pater credet à filio impreſſum, ſic, cum te derit, nihil metuet.

Hujuſmodi fraudis ſuſpicionem ut à ſe prorſus removerent Ægyptii, poſt cæſum Pompejum annulum is Cæſari tradendum curarunt. Aurelius Victor de uſtribus.cap.LXXVII. *Caput ab Acchila, Ptolomæi ſa- lite, Ægyptio velamine involutum, cum annulo Cæſari æſentatum eſt. Qui non continens lacrymas illud pluri- is, & pretioſiſſimis odoribus cremandum curavit.* Eadem ioque ratione Vitalianum præfectum prætorio occi- m tradit Jul. Capitolinus in Gordianis tribus: *Ficta nt literæ Maximini, ſignatæ quaſi ejuſdem annulo, & miſſi um quæſtore milites, qui eas ferrent, addentes quædam pro- er literas, ſecreto eſſe dicenda. Longam igitur porticum itierunt, & cum ille ea, quæ ſibi erant ſecretò dicendo per- ureret, hortantibus ut prius ſignum inſpiceret Epiſtolæ, um conſiderat interemptus eſt. Perſuaſum deinde eſt mi- ibus, juſſu Maximini Vitalianum interemptum.* De hu- ſmodi crimine falſi à legatis Græcis commiſſo Gun- erus lib.5.Ligurini v. 368.

Nam qui prædicti mandata priora tyranni
Auſonias urbes Hetruſcaq; regna tenenti
Attulerant, Friderice, tibi, gentil bus uſi
Fraudibus, impreſſas falſo ſub nomine Regis
Mendaces chartas ſibi confecêre ſigillo.

Tale quid ſibi quoque accidiſſe à quodam falſario onquerntur S. Bernhardus Epiſtola 284. ad Eugenium apam: *Periclitati ſumus in falſis fratribus & multa lite- a falſata ſigillo noſtro in manus multorum exierunt, & uod magis vereor, etiam uſque ad nos dicitur falſitas per- olaſſe. Hac neceſſitate abjecto illo novello, quod cernitis*

de novo utimur , continente & imaginem noſtram & *men. Figuram aliam tanquam ex noſtra parte jam recipiatis, niſi fortè pro Epiſcopo Clarimontis , cui ſub ſigillo literas dedi, cum nondum iſtud haberem.* Atqui juſmodi crimen falſi à ſe non eſſe commiſſum cum care Ovidius vellet, ſic l. 2. de ponto Elegia 9. loqu

Nec mea ſubjecta convicta eſt gemma tabella
Mendacem ceris impoſuiſſe notam.

Vel ut JCtorum princeps Cujacius teſte Grutero l. Suſpicionum cap. 8. diſtichon in mſs invenit:

Nec mea convicta eſt fallaci gemmâ ſigillo
Mendaces linis impoſuiſſe notas.

De falſis literis adulterino T. Quinctii annulo gnatis vid. Fragm. Polybii lib. 46. cujus meminit gerſius lib. 1. var. Lect. c. 1. Dicta autem fuerunt ſigna *Adulterina.* Feſtus: *Adulterina ſigna dicuntur nis annulis facta.* L. 30. D. Ad leg. Corneliam de f *Lege Cornelia teſtamentaria obligatur, qui ſignum ad rinum fecerit, ſculpſerit.* L. 4. Inſtitut. de publ. judiciis Ad hujuſmodi fraudem igitur cavendam Solon le tulit, ne liceret annulario retinere ſigillum annuli diti, teſte Laertio: Δακτυλιογλύφῳ μὴ ἐξεῖναι σφραγῖδ λάττειν τοῦ πραθέντος δακτυλίου. Ratio legis erat, ne p ὁ δακτυλιογλύφος alio facto ſimili annulo fraudem cere, cui priorem vendidiſſet.

Quare cùm adeo in proclivi ſit crimen falſi pe terius annulum committere, cavendum, ne veni poteſtatem eorum, qui illo poſſint abuti. Atque mihi cauſa videtur fuiſſe cur Sextus Pompejus, pu navali victus & fractus in miſerabili fuga annulos in mare abjecerit, ut narrat Sueton. lib. 4. cap. 8. *Qu modò trecentarum quinquaginta navium Dominus, ſex ſeptemve fugiebat , exſtincto Prætorio navis lum*

nnulis in mare abjectis, pavens atque reſpectans. Itemque Petronius, qui flagitia Principis ſub nominibus exletorum fœminarumque & novitate cujuſque ſtupri erſcripſerat, atque obſignata miſerat Neroni, annuum fregerit, ne mox uſui eſſet ad facienda pericula ut it Tacitus l. 16. Annal. cap. 19.

Sed nec temerè quibuslibet tabellis Annulus imrimendus eſt. Magnum enim levitatis & ſupinæ neligentiæ indicium eſt, præſertim in principe viro, tabus vel diplomata non lecta nec expenſa annulo obſinare, vel annulum ſignatorium temerè cuivis committere: quod Cicero Qu. Fratri ſtudioſè cavendum monet in elegantiſſima illa & planè aurea, quam ad ipſum Aſiæ minoris rectorem ſcripſit, Epiſtola; his verbis: *Sit annulus tuus non ut vas aliquod, ſed tanquam ipſe tu: non miniſter alienæ voluntatis, ſed teſtis tuæ.* Hoc enim ſenſit Cicero, quemadmodum Turnebus lib. 27. Adverſar. cap. 1. interpretatur, ne paſſim ſinat annulum ſuum à quovis, ut domeſtica vaſa, tractari, vulgoque & temerè ſine delectu quidvis obſignari, ſed eo ſolus utatur, alius non abutatur, ſolusque quod jus faſq; ſit, annulo ſignet. Vas igitur eſt, ut ſi Græcè σκεῦος diceres. Vaſorum autem in domeſtica familia uſus eſt communis. Hic verus eſt, meo quidem judicio, hujus loci ſenſus: quanquam Franciſc. Robortell. lib. 2. Emendationum c. 17. contra P. Manutium contendit eſſe legendum *vas aliquis*, ita, ut *vas vadis* non pro vaſe accipiatur, ſed pro ſponſore, quaſi dicat Cicero: videndum tibi eſt, ò Quinte ne annulus tuus ſit tanquam vas aut ſponſor alienæ voluntatis, id eſt, ne aliquis tuorum quæſtum hâc ratione faciat in provincia, dum annulo tuo prætorio multa obſignat, te inſciente, corruptus largitione alicujus provincialis. Fuiſſet igitur tum annulus tuus verè ſponſor ac vas volun-

tatis alienæ, id eſt, eorum qui pecunia c‹rrupti e
Nam ſicuti creditores vadem poſtulant: ita illi pr‹
ciales, ne temerè pecuniam darent iis, qui po
erant, ſe obſignaturos prætoris edictum aut Int
ctum aliquod, poſtulabant ante vadem ‹c veluti ſ
ſorem aliquem. Is autem erat annulus propræt‹
Obſignationem autem ubi viderant, ſe decipi p
poſſe non credebant. Nam vulgò ſi habemus m‹
& ſigillum alicujus, tum dicimus nos vadem ſeu fid
ſionem ſufficientem habere. Ita accipit & em‹
hunc locum Fr. Robortell. Sed cum lectio uſitat‹
tentiam contineat nec ineptam, nec inſulſam, imò
prudentiæ & gravitatis plenam, cauſæ nihil eſt, cur
ſit recedendum.

Cæterùm cum quanto periculo conjunctum
principes viri decretis, tabulis, vel literis non lectis
diligenter ponderatis annulum ſignatorium ſtatir
primant, vel ſaltem, quod idem eſt, ſubſcribant,
tur exemplum Theodoſii II. Imp. cujus cùm tant‹
in obſequendo quibuslibet facilitas, ut ſæpè literi
lectis manu ſua ſubſcriberet, Pulcheria ejus ſoror
dè ſe munus petere ſimulans, per literas poſcebat ſ
ſervitutem tradi Eudoxiam conjugem, quam im‹
ab ipſo diligi non ignorabat. Quas cum ille nc
ctas ſubſcriptione confirmaſſet; ſoror monſtratis
ctis literis, acriter eum reprehendit, & ut deinceps
tanti momenti cautior eſſet, graviter ac amicè mo
teſte Suida in voce πυλχερία: ubi de Theodoſio ſi
quitur: Ὁ δὲ φύσει νωθρός τε καὶ ἀπειρόσκεπτος, ἐς πάντ‹
ὑπεῖρχε, μάλιστα δὲ ἐς τοὺς ὑποβάλλοντας αὐτῷ χάρειτας ἀπ
γνώστως ὑπέγραφεν. ὅπερ ἡ σοφωτάτη γνοῦσα πολὺ Πυλχ
σοφῶς ὑπῆλθεν αὐτὸν δωρεὰν ἀπολαβοῦσα δῆθεν πρὸς δυ
τὴν ἑαυτοῦ γαμετὴν Εὐδοκίαν. ἣν καὶ καθυπογράψας μὴ

τερον ἀναγνοὺς, ὕστερον δεινῶς ὠνειδίζετο παρὰ τῆς Πουλχερίας. Vide & Nicephorum l.4.cap.23. Socratem lib.7.cap. 22. Theodoretum lib.5.cap.36. Eandem levitatem in Imperatore Alexio Comneno perſtringit Nicetas lib.1. ubi ait, illum in honoribus conferendis adeò facilem fuiſſe, ut quodcunque ſcriptum quis ipſi porrexiſſet, id è veſtigio ſubſignaretur, ſive inepta dictione conſtaret ſive qui id obtulerat peteret, ut terra quidem navigaretur, mare autem araretur, & montes in medium mare transferrentur, vel, ut eſt in fabulis, Athon Olympo imponeretur. Verba ejus hæc ſunt: ὁ γάρ τις προσενήνεγκε χάρτην τῷ βασιλεῖ, αὐτίκα ὑπεσημαίνετο, κἂν σολοίκως εἶχε τῆς φράσεως, κἂν ὁ προτείνων, ἐδεῖτο ναυτίλλεσθαι μὲν τὴν ξηρὰν ἀροῦσθαι δὲ τὴν θάλασσαν, ἢ τὰ ὄρη ἐν καρδίαις θαλασσῶν μετατίθεσθαι, εἴτε μὴν (ὡς ὁ μῦθος βούλεται) Ὀλύμπῳ Ἄθων ἐπανατίθεσθαι. Idipſum etiam tanquam crimen Fridericus I. objecit Papæ Adriano IV. apud cujus legatos cum multa paria literarum reperta eſſent, & ſchedulæ ſigillatæ ad arbitrium eorum ſcribendæ adhuc, quibus per ſingulas Eccleſias Teutonici regni conceptum iniquitatis ſuæ virus reſpergere, altaria denudare, vaſa domus Dei aſportare, cruces excoriare nitebantur, ne ultra procedendi facultas daretur, Imperator eadem, qua venerant, via ad urbem illos juſſit redire, ut patet ex Epiſtola Friderici Barbaroſſæ ad principes Imperii, quæ extat inter conſtitutiones imperiales à Nob. & Cl.V. Melchiore Haiminsfeldio Goldaſto collectas, pag.60. Atque hæc fuit una ex cauſis, cur Wenceslao imperium ademptum: ut teſtatur ſententia Exauctorationis Wenceslai Rom. Regis à principibus Electorib. Imp. Ita & pronunciata An. CIƆCCCC. *Præterea membranas per plures nudas raſasque, ſua tamen majeſtatis ſigillo munitas amicis pecunia vendidit: in*

tatis alienæ, id eſt, eorum qui pecunia corruptie
Nam ſicuti creditores vadem poſtulant: ita illi pro
ciales, ne temerè pecuniam darent iis, qui pol
erant, ſe obſignaturos prætoris edictum aut Inti
ctum aliquod, poſtulabant ante vadem ac veluti ſ
ſorem aliquem. Is autem erat annulus propriætc
Obſignationem autem ubi viderant, ſe decipi p
poſſe non credebant. Nam vulgò ſi habemus ma
& ſigillum alicujus, tum dicimus nos vadem ſeu fid
ſionem ſufficientem habere. Ita accipit & eme
hunc locum Fr. Robortell. Sed cum lectio uſitat
tentiam contineat nec ineptam, nec inſulſam, imò
prudentiæ & gravitatis plenam, cauſæ nihil eſt, cur
ſit recedendum.

Cæterùm cum quanto periculo conjunctum
principes viri decretis, tabulis, vel literis non lectis
diligenter ponderatis annulum ſignatorium ſtatin
primant, vel ſaltem, quod idem eſt, ſubſcribant, t
tur exemplum Theodoſii II. Imp. cujus cùm tanta
in obſequendo quibuslibet facilitas, ut ſæpè literi
lectis manu ſua ſubſcriberet, Pulcheria ejus ſoror
dè ſe munus petere ſimulans, per literas poſcebat ſi
ſervitutem tradi Eudoxiam conjugem, quam imp
ab ipſo diligi non ignorabat. Quas cum ille no
ctas ſubſcriptione confirmaſſet; ſoror monſtratis
ctis literis, acriter eum reprehendit, & ut deinceps
tanti momenti cautior eſſet, graviter ac amicè mo
teſte Suida in voce πουλχερία: ubi de Theodoſio ſi
quitur: ὁ δὲ φύσει νωθρός τε ὢν ἀπερίσκεπτος, ἐς πάντω
ὑπεῖκε, μάλιστα δὲ ἐς τοὺς ὑποβάλλοντας αὐτῷ χάρτας ἀνα
γνώστως ὑπέγραφεν. ὅπερ ἡ σοφωτάτη γνοῦσα πολὺ Πουλχε
σοφῶς ὑπῆλθεν αὐτὸν δωρεὰν ὑπολαβοῦσα δῆθεν πρὸς δου
τὴν ἑαυτοῦ γαμετὴν Εὐδοκίαν. ἣν καὶ καθυπογράψας μὴ

ἐναγνὺς, ὕστερον δεινῶς ὠνειδίζετο παρὰ τῆς Πουλχερίας. & Nicephorum l.4.cap.23. Socratem lib.7.cap. heodoretum lib.5.cap.36. Eandem levitatem peratore Alexio Comneno perſtringit Nicetas ubi ait, illum in honoribus conferendis adeò fa-fuiſſe, ut quodcunque ſcriptum quis ipſi porre-, id è veſtigio ſubſignaretur, ſive inepta dictione aret ſive qui id obtulerat peteret, ut terra quidem aretur, mare autem araretur, & montes in me-mare transferrentur, vel, ut eſt in fabulis, Athon po imponeretur. Verba ejus hæc ſunt: *ὁ γάρ τις νέγκε χάρτην τῷ βασιλεῖ, αὐτίκα ὑπεσημαίνετο, κἂν σο-εῖχε τῆς φράσεως, κἂν ὁ προτείνων, ἐδεῖτο ναυτίλλεσθαι ν ξηρὰν ἀροῦσθαι δὲ τὴν θάλασσαν, ἢ τὰ ὄρη ἐν καρδίαις σῶν μετατίθεσθαι, εἴτε μὴν (ὡς ὁ μῦθος βούλεται) Ο-ῳ Ἄθων ἐπανατίθεσθαι.* Idipſum etiam tanquam cri-Fridericus I. objecit Papæ Adriano IV. apud cu-gatos cum multa paria literarum reperta eſſent, & lulæ ſigillatæ ad arbitrium eorum ſcribendæ ad-, quibus per ſingulas Eccleſias Teutonici regni eptum iniquitatis ſuæ virus reſpergere, altaria de-re, vaſa domus Dei aſportare, cruces excoriare antur, ne ultra procedendi facultas daretur, Im-or eadem, qua venerant, via ad urbem illos juſ-dire, ut patet ex Epiſtola Friderici Barbaroſſæ ad ipes Imperii, quæ extat inter conſtitutiones im-les à Nob. & Cl.V. Melchiore Haiminsfeldio Gol-collectas, pag.60. Atque hæc fuit una ex cauſis, Wenceslao imperium ademptum: ut teſtatur ſen-a Exauctorationis Wenceslai Rom. Regis à prin-ius Electorib. Imp. Ita & pronunciata An. CIƆCCCC. *erea membranas per plures nudas raſasque, ſua ta-majeſtatis ſigillo munitas amicis pecunia vendidit: in*

quibus cum illis, tum aliis, in quorum manus iſtius i membranæ venerunt ſub regio ſigillo quod ſcribere vel licuit. Quâ ex re ob ſacri Romani Imperii jurium molumentorum damnoſam imminutionem, & diſſip. nem, graves querelæ ſubortæ ſunt.

Solet etiam in obſignando hæc fraus interdum c mitti, ut aliud pro alio obſignetur, & id quod obſi tum eſt, illis perniciem afferat, quod ſalutem ſibi l rum arbitrabantur. Quo dolo Pharnabazus imp Lyſandro Lacedæmonio, qui *præfectus claſſis cu bello multa crudeliter avareque feciſſet, deque his rebi ſpicaretur ad cives ſuos eſſe perlatum, petiit à Pharnab ut ad Ephoros ſibi teſtimonium daret, quanta ſanctitat lum geſſiſſet, ſociosque tractaſſet, deque ea re accuratè beret: magnam enim ejus autoritatem in ea re futu Huic ille liberaliter pollicetur: librum gravem multis bis conſcripſit, in quo ſummis eum effert laudibus. Q cum legiſſet, probaſſetque, dum obſignatur, alterum magnitudine, tanta ſimilitudine ut diſcerni non poſſet gnatum ſubjecit, in quo accuratiſſimè ejus avaritiam fidiamque accuſarat. Hinc Lyſander domum quum diſſet, poſtquam de ſuis rebus geſtis apud maximum n ſtratum, quæ voluerat, dixerat: teſtimonii loco libr Pharnabazo datum tradidit. Hunc ſummoto Lyſa quum Ephori cognoviſſent, ipſi legendum dederunt. ille imprudens ipſe ſuus fuit accuſator*, ut ait Æmilius bus. Vide & Plutarchum in vita Lyſandri. Inter etiam fraus fraudi opponitur; ut literis damnoſis ſa feræ ſubſtituantur. Ferunt n. Conradum II. Imp torem valdè ſeverè animadvertiſſe Imperii ſui tem in pacis publicæ violatores, cujus ſeveritatem cum poldus quidam Comes, criminis dicti reus admo metueret, ſeceſſiſſe eum cum uxore in ſolitudinem

anculo percunctari. Erat enim ſollicita, eo quod à omite Alvaro negligentius ſervabatur. Et cum Co-es Alvarus de nuntio comperiſſet, fecit ſcribi literas npoſturæ, & falſo ſigillo Reginæ nobilis intercludi, in uibus continebatur. quod Regina nobilis ſcribebat a-luibus de Conſilio magnatum de campis, ut cum toxi-o ſibi miſſo fratri ſuo exitiale poculum propinarent, ut puerum ad ſororis odium gravius provocarent, & ominem continuo ſuſpenderent. Sed cum labia mali-iorum (ſunt verba Toletani) tibi velut ebria mentian-ır; qui Suſannam à falſo teſtimonio liberavit, Reginam obilem & innocentem, ab impoſturæ mendacio libe-um declaravit &c.

Caput XV.

De diſcrimine Annulorum. Aureos geſtare licuiſſe primum Legatis: deinde Senatoribus, mox & Equitibus, qui annulo à plebe diſtincti. Triumphantes ferreum retinuiſſe. Equitibus etiam militia fuiſſe jus aureorum annulorum, contra Lipſium, oſtenditur: non autem militibus gregariis, quibus id primum Severus Imp. indulſit. Plebeis argenteos in uſu fuiſſe videri: ferreos ſervis, quorum fraus, & occulta ſuperbia in annulis indicatur.

HActenus de annulorum uſu, qui in ſignando: nunc oſtendemus annulos etiam fuiſſe peculiare ornamentum & inſigne, quo ſtatus hominum olim & ordines Romæ diſtinguebantur. Ex auro, argento, ferro ictos eſſe annulos, ſupra diximus. Ex his ferreorum ſus apud Romanos erat antiquiſſimus. Nam primis jus Reipub. temporibus, ne Senatori quidem jus erat

perferendas tradidiſſe. Adoleſcentem literas acceptaſſe, inque viam ſe dediſſe, cumque itineris ratione in domo Sacerdotis cujuſdam nocte ingruente hoſpitari neceſſe habuiſſet, Sacerdotem curioſum, quid rerum literis regiis contineretur, ſcire voluiſſe, itaque eas aperuiſſe, cumque mortem miſerrimi adoleſcentis illis contineri intellexiſſet, numine vel miſericordia motum alias literas & quidem contrarii ac longè diverſi argumenti ſubſtituiſſe: cum primum videlicet literas regina reſignaſſet, filiam adoleſcenti ferenti illas matrimonio copularet, ſic jubere ſe, nec ceſſationem illi è bono fore. Illas adoleſcentem tuliſſe, reginamque dicto audientem fuiſſe. Regem, ubi, quid factum, edoctus eſt, initio quidem fremuiſſe, demum vim fati ineluctabilem animo revocantem, in eo quod accidiſſet, quieviſſe.

Hanc Hiſtoriam debemus Michaeli Piccarto amico noſtro, dum vivebat, ſummo, qui eam, ex Viterbienſi, & Rolevvincho, Obſervationum ſuarum Hiſtorico-Politic. Declam. 16. cap. 9. intexuit. Huc refero & falſas iſtas literas falſo Reginæ Berengariæ ſigillo munitas, quibus Comes Alvarus Alphonſo Regis Caſtellæ filio Enrico, Berengariæ Fratri vitæ inſidias ſtruxit. Hiſtoriam nobis ſuppeditat Rodericus Toletanus lib. 9. c. 2. ac. 3.

Cum enim Alphonſus relicto prænominato Filio Enrico, parvulo admodum, poſt mortem patris ſtatim ad regni faſtigium evecto, diem obiret, ac Comes Alvarus novi hujus Regis cuſtodiam, abdicata Regina Berengaria, Regis Sorore (cui alias & cuſtodia Regis & Regni conceſſa erat) in ſe transferret & una cum Rege peragratis Regni ditionibus Maquedam, quæ eſt oppidum in Diœceſi Toletana, veniſſet, Regina Berengaria nuncium miſit de fratris ſtatu, (ſunt verba Toletani) clan-

inculo percunctari. Erat enim ſollicita, eo quod à omite Alvaro negligentius ſervabatur. Et cum Coes Alvarus de nuntio comperiſſet, fecit ſcribi literas npoſturæ, & falſo ſigillo Reginæ nobilis intercludi, in uibus continebatur. quod Regina nobilis ſcribebat aquibus de Conſilio magnatum de campis, ut cum toxio ſibi miſſo fratri ſuo exitiale poculum propinarent, ut puerum ad ſororis odium gravius provocarent, & ominem continuo ſuſpenderent. Sed cum labia maliiorum (ſunt verba Toletani) tibi velut ebria mentiantur; qui Suſannam à falſo teſtimonio liberavit, Reginam obilem & innocentem, ab impoſturæ mendacio liberam declaravit &c.

Caput XV.

De diſcrimine Annulorum. Aureos geſtare licuiſſe primum Legatis: deinde Senatoribus, mox & Equitibus, qui annulo à plebe diſtincti. Triumphantes ferreum retinuiſſe. Equitibus etiam militiæ fuiſſe jus aureorum annulorum, contra Lipſium oſtenditur: non autem militibus gregariis, quibus id primum Severus Imp. indulſit. Plebeis argenteos in uſu fuiſſe videri: ferreos ſervis, quorum fraus, & occulta ſuperbia in annulis indicatur.

HActenus de annulorum uſu, qui in ſignando: nunc oſtendemus annulos etiam fuiſſe peculiare ornamentum & inſigne, quo ſtatus hominum olim & ordines Romæ diſtinguebantur. Ex auro, argento, ferro ctos eſſe annulos, ſupra diximus. Ex his ferreorum ſus apud Romanos erat antiquiſſimus. Nam primis jus Reipub. temporibus, ne Senatori quidem jus erat

geſtare aureum annulum, ſed his tantum, qui legati exteras gentes ituri eſſent, annuli aurei publicè dabatur. *Credo*, inquit Plinius, *quoniam ita exteris honoratiores mi intelligebantur.* Atque hi ipſi legatione perfuncti annulo publicè accepto, in publico tantum utebantur, intra domos verò ferreis, teſte Plinio lib. 33. cap. 1. I autem paulatim non ſolum Senatores, verùm etiam Equites aureos annulos uſurparunt; fuiſſe tamen memoria avorum etiam inter Senatores nonnullos, *qui pratura quoque functi in ferro conſenuerint*, tradit idem Plinius: qui etiam autor eſt, Divo Auguſto decurias ordinante, *majorem partem judicum in ferreo annulo fuiſſe*. Imò verò ipſi Triumphantes retinuerunt veſtigia priſtinæ ſimplicitatis. Nam ferreo annulo uſos fuiſſe Romanos Imperatores, cum curru auro gemmisque magnificè ornato de hoſtibus victis triumphantes in Capitolium inveherentur, autor eſt idem Plinius. d.l. *Vulgoque ſic triumphabant, & cum corona ex auro Etruſca ſuſtineretur à tergo, annulus tamen in digito ferreus erat, aeque fortuna & triumphantis, & ſervi coronam ſuſtinentis. triumphavit de Jugurtha C. Marius, aureumque non ante tertium conſulatum ſumpſiſſe traditur.* Verùm hoc præter communem morem fiebat, & ad retundendam triumphantis arrogantiam. Nam alias certum eſt, Senatoribus primum, mox & Equitibus jus aureorum annulorum fuiſſe: quibus tamen *non licebat annulis uti, ni à pratoribus donati fuiſſent*, ut ait Acro ad Horatii Sat. lib. 2. Prima mentio annulorum aureorum, quibus quidem Romani uſi ſint, extat apud Livium lib. 9. actis anni ab urbe condita quadringenteſimi trigeſimi ſecundi, Caudinâ pace infamis, ubi narrat ob deditionem tam fœdè factam Romæ extemplo ſine ulla publica autoritate conceſſum in omnem formam luctus eſſe

tabi

rnas circa forum clauſas, inſtitumque in foro ſua ſpon- *:ptum prius, quam indictum, latos clavos, annulos au-* *poſitos.* Sed à quibus annuli aurei poſiti ſint non it. In fine autem ejuſdem libri in actis anni 449. it idem Livius, *plerosque nobilium annulos aureos & 'eras depoſuiſſe*, hac cauſa motos, quòd Cn. Flavius rtino patre genitus & CL. Appii Scriba, qui jus civi- poſitum in penetralibus Pontificum evulgaverat, & ɔs circa forum in albo propoſuerat à turba forenſi ilis curulis creatus eſſet. Cæterùm Plinius, qui pro- dubio veterum annales diligentiſſimè ſuper hac re ſuluit, id ſolis Senatoribus adſcribit: *Quo facto*, in- :ns, *tanta Senatus indignatione exarſit, ut annulos ab bjectos fuiſſe in antiquiſſimis reperiatur annalibus. Fal- lerosque qui tum & Equeſtrem ordinem id feciſſe arbi- itur. Eſt enim adjectum hoc quoque ſed & Phalera 'a, propter quæ nomen Equitum adjectum eſt.* Mox :m ſubjungit: *Annulos quoque depoſitos à nobilitate, lnnales relatum eſt, non à Senatu univerſo.* Quæ ver- lum rectè conſidero, & cum Livianis contendo, fa- adducor in illam ſententiam, ut exiſtimem ſolos no- s & quidem eos tantùm, qui in ſenatum allecti erant, :is annulis uſos eſſe. Atque hos annulos Senatus, quam dignitatis ſuæ inſignia retinebat, cum poſt cla- n Cannenſem in ſumma ærarii inopia, ut ad æmulan- n animos primum equeſtris ordinis, dein reliquæ ɔis excitaret, omne ſuum aurum, argentum, æs ſi- tum in publicum conferret. De qua re Livius libr. in oratione Levini Conſulis, *Itaque ut claſſem ha- !, quam ornare volumus, Populus Romanus, privatos recuſatione remiges dare, nobis metipſis primum im- :mus: aurum, argentum, æs ſignatum omnes ſenatores ſtina die in publicum conferamus, ita ut annulos, ſibi*

quiſ-

quisque & conjugi & liberis & filio bullam: & quibus filiæve ſunt, ſingulas uncias auri, pondo relinquant ar Flor. lib. 2. c. 6. *Opes ſuas libens Senatus in medium tulit, nec præter quod in bullis ſingulis atque annulis quicquam ſibi auri reliquê e.* Huc reſpexit Auguſt lib. 3. de Civit. Dei cap. 19. *Tunc etiam ſtipendiis ſuffi dis cum defeciſſet ærarium, in uſus publicos opes veneri vata, adeo unoquoque id quod habuit conferente, ut pi ſingulos annulos aureos, ſingulasque bullas, miſerabili gnitatis inſignia, nihil ſibi auri Senatus ipſe, quanto n cæteri ordines tribusque relinquerent.* Quod autem p antè idem Plinius affirmat, hoc primum eſſe veſtig aureorum annulorum, in eo videtur memoria lapſi modò vera ſunt, quæ depoſitis ob pacem Caudi annulis Livius commemorat.

Poſtillâ verò etiam Equites uſurpare cœpei Nam ſecundo bello Punico, Annibalis frater M nuncius victoriæ, quam Pœni ad Cannas obtinuei Carthaginem miſſus cum res geſtas in Italia expoſu *ad fidem tam lætarum rerum* (verba ſunt Livii libr. *effundi in veſtibulo curiæ juſſit annulos aureos, qui ta acervus fuit, ut metientibus dimidium ſuper tres modio pleſſe, ſint quidam autores. Fama tenuit, quæ proprior eſt, haud plus fuiſſe modio. Adjecit deinde verbis, quo n ris cladis indicium eſſet, neminem niſi equitem atque rum primores id gerere inſigne.* Tertullian. Apol. 40. *nibal apud Cannas per Romanos annulos cædes ſuas n metiebatur.* Vide & Auguſtinum de Civit. Dei lib cap. 19. Ex illo igitur tempore Annulus aureus pec re Equitum erat ornamentum, quo à plebe diſtin bantur. Plinius lib. 33. cap. 2. *Annuli diſtinxere alti ordinem à plebe, ut ſemel cœperunt eſſe celebres, ſicut tu ab annulis Senatum tantum.* Quòd verò Iſidorus li

ribus aureum annulum tribuit, libertinis argen-
o, diſtinctio non videtur vera. Verba ejus ſunt: *An-
um aureum neque ſervus neque libertinus geſtabat in
lico, ſed annulo aureo liberi utebantur, libertini argen-
ſervi ferreo.* Falſa inquam, hæc eſt Iſidori diſtinctio.
n inter omnes liberos ſoli Equites Senatoresque hoc
aureorum annulorum gaudebant. Dion lib. 48. in
s anni ıↃ CCXVI. οὐδενὶ τῶν πάλαι Ρωμαίων οὐχ ὅτι τῶν δουλευσάντων ποτὲ, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐν ἐλευθέρῳ γένει τραφέντων δακτυλίοις χρυσοῖς, πλὴν τῶν βουλευτῶν ἱππέων χρῆσθαι ἐξῆν.
*ud antiquos Romanos non modò liberto, ſed nec ingenuo
dem illi aureo annulo licebat uti, niſi Senator eſſet aut
ues.* Planum eſt hoc ipſum ex eo, quod Plutarchus
rat, Cornuti ſervos, cum herum ſuum occultaſſent,
beii hominis cadaver ad rogum extuliſſe, eique an-
lum aureum induiſſe, ne Marii ſatellites, à quibus ille
cædem conquirebatur, alium pro Cornuto exporta-
uſpicarentur. Verba Plutarchi crudeliſſimam illam
dem à Cinna & Mario Romæ factam deſcribentis in
ario hæc ſunt: Ἄξιον οὖν ἀγαθῆναι καὶ θαυμάσαι τοὺς τοῦ Κορνούτου θεράποντας, οἳ τὸν δεσπότην ἀποκρύψαντες οἴκοι, νεκρὸν δέ τινα τῶν πολλῶν ἀναρτήσαντες ἐκ τοῦ τραχήλου καὶ περιθέντες αὐτῷ χρυσοῦν δακτύλιον, ἐπιδεικνύουσι τοῖς Μαρίου δορυφόροις καὶ κοσμίζοντες ὡς ἐκεῖνον αὐτὸν ἔθαψαν. Quomodo enim
a ſuſpicio hac ratione tolli potuiſſet, ſi plebi æ-
è ac Equitibus aureorum jus annulorum fuiſſet?
em confirmat Appianus, qui libr. 2. ἐμφυλίων
rrat, Tribunos plebis ob cædem Clodii tumul-
antes, cum armata multitudine in forum irruiſſe,
obvios quosque trucidaſſe, ac præſertim eos, οἵ
ς ἐσθῆσιν ἢ σφραγῖσι ἀπὸ χρυσοῦ διέφερον. *qui veſtitu an-
liisque aureis ab aliis diſtabant.* Neque tamen veri-
nile eſt Equites Romanos domi quidem jus aureo-

rum annulorum habuiſſe, ſed militiæ non habuiſſe.
enim diſertè pugnat cum hiſtoria de trimodiis annul
ab Annibale Carthaginē miſſis, cujus paulò antè facta
mentio. Nec audiendus eſt Lipſ. in El. l. 2. c. 8. qui exi
mat hanc ſeveritatem ſtatim à bello Punico ſecundo
troductam eſſe, propterea quod Appianus in bello P
nico tertio militib. omnib. annulos aureos adimat pr
ter Tribunis. Appiani locus in Libycis hic eſt: Ἀχθομέ
δὲ πάντων ἐπὶ τῇ τῶν πεσόντων ἀταφία, καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῖς χι
άρχοις, ὁ Σκιπίων τινὰ λύσας τῶν αἰχμαλώτων ἔπεμψε πρὸς Ἀ
δρούβαν καὶ παρῄνει θάψαι τοὺς χιλιάρχους. ὁ δ' ἐρευνησάμενος
νεκροὺς, καὶ ἀπὸ τῆς σφραγῖδος εὑρὼν (χρυσοφοροῦσι γὰρ τῶν στ
τευομένων οἱ χιλίαρχοι, τῶν ἐλαττόνων σιδηροφορούντων) ἔθα
αὐτούς. εἴτε τὸ ἔργον ἀνθρώπειον καὶ κοινὸν ἐν τοῖς πολέμοις
γούμενος, εἴτε τὴν Σκιπίωνος δόξαν ἤδη δεδιώς τε καὶ θερ
πεύων. Id eſt: *Cum omnes moleſtè ferrent relictos inh
matos milites, præcipuè Tribunos, Scipio captivum que
dam ſolutum vinculis miſit ad Asdrubalem, rogans ut ſ
peliret Tribunos; ille quæſitos inter cadavera & aureoru
annulorum agnitos indicio (hic enim differunt à vulgo m
litum ferreos geſtantium) ſepeliit, ſive humanum hoc rat
& à belli jure non alienum: ſive metuens jam tum Scipion
gloriam & tantum virum hoc officio demereri cupiens.* V
rum hæc verba [τῶν ἐλαττόνων σιδηροφορούντων] non niſi a
pedites & gregarios milites producenda ſunt, ut ip
Lipſius poſtea de Militia lib. 2. Dialog. 9. rectè monui
Nam equites pari penè loco & dignitate erant cum Tr
bunis: atque ideo etiam cum militarent, aureis annul
utebantur. Nec patrocinatur ſententiæ Lipſii Suetc
nius, qui in Galba cap. 10. narrat, *delegiſſe eum Equeſtr
ordinis juvenes, qui manente annulorum aureorum uſ
Evocati appellarentur, excubiasque circa cubiculum ſuui
vice militum agerent.* Nam non tam de retentione ar

nulo

les nominavit, nonnulli Heraclium vocant. Qui lapis n ſolum ferreos annulos trahit, ſed vim etiam annulis ipſis fundit, qua hoc idem efficere poſſint, ac perinde ut lapis, a- s annulos trahere. Unde longa plerumque concatenatio ri & annulorum invicem pendet & omnibus his ex illo la- le vis attrahitur : Ita ipſa Muſa poetas divino inſtinctu ncitat, poetæ conciti alios furore corripiunt: quare ex om- bus ſeries ipſa contexitur. De eadem re & D. Auguſtinus).21. de civitate Dei cap. 4. *Magnetem lapidem novimus r.ibilem ferri eſſe raptorem. Quod cum primum vidi, hementer inhorrui. Quippe cernebam à lapide ferreum nulum raptum atque ſuſpenſum, deinde tanquam ferro, od rapuerat, vim dediſſet ſuam communemque feciſſet, em annulus admotus eſt al eri, eumque ſuſpendit, atque ille prior lapidi, ſic alter annulus priori lapidi cohærebat. ccesſit eodem modo tertius, acceſſit & quartus. Jamque ſibi r mutua connexis circulis non implicatorum intrinſecus, d extrinſecus adhærentium quaſi catena pependerat annu- rum.*

CAPUT XVI.

nnulorum jus fuiſſe tantum illis Equitibus, qui cenſum equeſtrem habebant : quo imminuto annulus deponebatur: quod & in ceſſione bonorum factum. Quomodo Annuli aurei non ſolum cum plebe, ſed & cum libertinis libertiſque fuerint communicati, oſtenſum. Apud Brachmanas qui aurum in digitis geſtarint?

SEd redeo ad aureos annulos, quibus Equites fuiſſe à plebe diſtinctos dictum eſt. Neque tamen mnibus Equitibus, ſed his tantum, qui cenſum equeſtrem, id eſt, quadringenta millia ſeſtertium habe-

Si effexis hac, ſoleas tibi dabo & annulum in digi
Aureum & bona plurima.

Nam habere quidem aureos annulos in peculio ſ lis licebat, non verò geſtare. Quanquam fuer novitio quodam invento aurum ferro ſolebant ſup ducere, vel etiam merum purumque aurum decol & deformare in modum ferri : atque ita geſtaban rum nec videbantur geſtare, cum colore aliquo quod hodieque uſitatum, aut fulcro id velarent. enim rectè interpretatur Lipſius verba Plinii ſerv fraudem & occultam in annulis ſuperbiam perſtrin tis: *Nec non & ſervitia jam ferrum auro cingunt, ali ſeſe mero auro decolorant.* Annulus autem hic erat ad uſum potius, quàm ad ornatum, nempe a gnandum. Apulejus libr 10. *Donec juſſu magiſtrat miniſteria publica contrectatis nequiſſimi ſervi ma annulum ferreum deprehenſum cum ſigno ſacculi runt.* Sed de ferreis annulis hoc etiam in tranſ notandum, illos contactu magnetis attritos habere quandam attrahendi & ſeſe mutuò alligandi; de q elegans locus extat apud Platonem in Jone: Ἔστι γὰρ τέχνη μὲν οὐκ ὂν παρὰ σοὶ περὶ Ὁμήρου εὖ λέγειν (ὃ νῦν δὴ ἔλ θεία δὲ δύναμις ἥ σε κινεῖ ὥσπερ ἐν τῇ λίθῳ, ἣν Εὐριπίδης Μαγνῆτιν ὠνόμασεν, οἱ δὲ πολλοὶ, Ἡρακλείαν. καὶ γὰρ αὐτη θος οὐ μόνον αὐτοὺς τοὺς δακτυλίους ἄγει τοὺς σιδηροῦς, ἀλλὰ δύναμιν ἐντίθησι τοῖς δακτυλίοις, ὥστ' αὖ δύνασθαι ταὐτὸν τοῦτο ὅπερ ἡ λίθος, ἄλλους ἄγειν δακτυλίους: ὥστ' ἐνίοτε ὁρμαθὸς μακρὸς πάνυ σιδηρίων καὶ δακτυλίων ἐξ ἀλλήλων ἤρτηται. πᾶ τούτοις ἐξ ἐκείνης τῆς λίθου ἡ δύναμις ἀνήρτηται. οὕτω δὲ καὶ ἡ ἐνθέους μὲν ποιεῖ αὐτὴ διὰ δὲ τῶν ἐνθέων τούτων ἄλλων ἐνθο ζόντων ὁρμαθὸς ἐξαρτᾶται. Hoc eſt : *Ut bene de Ho loquaris, ars tibi non præſtat, ut modò aiebam, ſed di vis eſt qua te movet, ſicut in lapide, quem Magnetem E*

I

:ri cenſu donato, equitem fecerit. Turnebus lib. 9. ap. 24. Ad hunc morem reſpexit eumque perſtrinxit Arnobius libr. 4. adverſus gentes: *Quis ad extremum Deam pecuniam eſſe credat, quam velut maximum nu- men veſtra indicant litera, donare annulos aureos, loca in ædis atque in ſpectaculis priora, honorum ſuggeſtos ſum- mos, amplitudinem magiſtratus & quod maximè pigri a- ment, ſecurum per opulentias otium?* Eundem verò annu- um Equites non niſi re decocta vel cenſu imminuto eponebant, vel oppignorabant, vel etiam vendebant, Martialis lib. 8. Epigr. 5.

Deum donas, Macer, annulos puollis,
Deſiſti, Macer, annulos habere.

It lib. 2. Epigr. 57.

Quem grex togatus ſequitur & capillatus
Recensq; cella linteaq; lorciſq;
Oppignerauit admodo Claudii menſam
Vix octo numis annulum unde cœnaret.

Juvenalis Sat. 11.

Talibus à dominis poſt cuncta noviſſimus exit
Annulus, & digito mendicat Pollio nudo.

Turpi itidem judicio damnatos & ordine motos quites aureorum annulorum geſtatione abſtinuiſſe, rgumento eſt Arellius Fuſcus, de quo Plinius lib. 32. ap. 12. *Argentum ſuccedit ex re aliquando & auro, uxu fœminarum plebis compedes ſibi ex eo facientium, quas induere aureas mos tritior vetat. Vidimus & ipſi Arellium Fuſcum, motum equeſtri ordine, ob inſignem cum celebritate affectationem adoleſcentum ſchola, ex argento annulos habentem.* Qui locus in editione Dalecampii, t Elziviriana, ſenſu, ut opinor, clariore, ita legitur: *ob inſignem calumniam, (quod) cum celebritate affectarentur doleſcentum ſchola &c.* In ceſſione quoque bonorum

bant, aureos annulosq; ſt re licuit. Id vel ex eo in
ligi poteſt, quòd Suetonius in Cæſare cap.39. de La
rio Eq Rom. ſcripſit, eum, cum Ludis poſtulatu Ca
ris mimum egiſſet, *donatum ab eodem quingentis ſe*
tiis & annulo aureo, ſeſſum in quatuordecim è ſcena
orcheſtram tranſiiſſe. Vide Macrob. lib. 2. Saturn. c
7. Senec. lib. 7. Controverſ. Declam. 3. A que hæc
cauſa, cur milites illi, qui magnis præmiis à Jul. Cæ
ad Rubiconem tranſeundum Arimini ſollicitabant
promiſſa ſibi 400. millia ariolati ſint, cum prius fal
de promiſſo jure aureorum annulorum opinion
concepiſſent. Sciebant enim aureos annulos & c
ſum equeſtrem eidem competere nec ſeparari po
Suetonius in eodem Cæſare cap.33. *Exiſtimatur e.*
equeſtres cenſus pollicitus ſingulis: quod accidit opinione
ſa. Nam cum in alloquendo exhortandoque, ſæpius d
tum lævæ manus oſtentans, affirmaret ſe ad ſatisfaciend
omnibus, per quos dignitatem ſuam defenſurus eſſet, an
lum æquo animo quoque detracturum ſibi: extrema c
cio, cui facilius erat videre concionantem, quam audi
pro dicto accepit, quod viſu ſuſpicabatur; promiſſumque
aureorum annulorum cum millibus quadringentis fa
diſtulit. Iſtam aureorum annulorum, cum adjunc
cenſu equeſtri, donationem olim uſitatam, ſuo ſeculo
deſuetudinem abiiſſe lamentatur Martialis lib. 14. le
120. ubi annulos ita loquentes inducit:

Ante frequens, ſed nunc rarus nos donat amicus:
Felix, cui comes eſt, non alienus eques.

Antè dicit ſol[...] eſſe divites multis cenſum equeſtre
ſupplere, annulosque aureos dare, qui equitum era
geſtamina, quod ætate ſua rarum queritur. Veru
tamen felicem dicit qui comitem habet equitem, n
alienum ſed ſuum, id eſt, quem ipſe ſua liberalitate equ

ſi

ri cenſu donato, equitem fecerit. Turnebus lib. 9. ıp.24. Ad hunc morem reſpexit eum que perſtrinxit rnobius libr. 4. adverſus gentes: *Quis ad extremum leam pecuniam eſſe credat, quam velut maximum nu- en veſtra indicant literæ, donare annulos aureos, loca in dis atque in ſpectaculis priora, honorum ſuggeſtos ſum- os, amplitudinem magiſtratus & quod maximè pigri a- ent, ſecurum per opulentias otium?* Eundem verò annu- m Equites non niſi re decocta vel cenſu imminuto ponebant, vel oppignorabant, vel etiam vendebant, laı tialis lib.8.Epigr.5.

Deum donas, Macer, annulos puellis,
Deſiſti, Macer, annulos habere.

t lib.2.Epigr.57.

Quem grex togatus ſequitur & capillatus
Recensq; cella linteaq; loricisq;
Oppigneravit admodo Claudii menſam
Vix octo numis annulum unde cœnaret.

ıvenalis Sat. 11.

Talibus à dominis poſt cuncta noviſſimus exit
Annulus, & digito mendicat Pollio nudo.

Turpi itidem judicio damnatos & ordine motos juites aureorum annulorum geſtatione abſtinuiſſe, gumento eſt Arellius Fuſcus, de quo Plinius lib.32. ıp. 12. *Argentum ſuccedit ex re aliquando & auro, ıxu fœminarum plebis compedes ſibi ex eo facientium, uas induere aureas mos tritior vetat. Vidimus & ipſi Arellium Fuſcum, motum equeſtri ordine, ob inſignem cum lebritate aſſectationem adoleſcentum ſchola, ex argento nnulos habentem.* Qui locus in editione Dalecampii, Elziviriana, ſenſu, ut opinor, clariore, ita legitur: *ob nſignem calumniam, (quod) cum celebritate aſſectarentur doleſcentum ſchola &c.* In ceſſione quoque bonorum

g 2 olim,

olim, quæ ex lege Julia fiebat, inter alias rerum borum ſolemnitates in ea uſurpari (quæ tamen modi fuerint hodie ignoratur) etiam hanc fu ſſe, nuli & alia, quæ dignitatis alicujus, & ordinis eſ ſignia, ſolenni ritu deponerentur, rectè ſuſpicat & ingenioſiſſimus Scipio Gentilis, noſter, dum vi amicus, ex hoc loco Apuleii in Apologia. *Lex, negat poſſe diſſolvere: annulos aureos & omnia inſig gnitatis abjicit: cum creditoribus depaſcitur.* Qua tale quid in ceſſione bonorum uſitatum fuiſſe tempore Ciceronis, colligere eſt ex oratione illius habuit pro Sex. Roſcio Amerino, in qua Chryſo his verbis compellat: *Rogat oratque te, Chryſogone de patris fortunis ampliſſimis in rem ſuam convertit; in re te fraudavit, ſi tibi optima fide ſua omnia co adnumeravit, appendit, ſi veſtitum, quo ipſe tect annulumque dedit, &c. Ut ſibi per te liceat innocentis rum opibus vitam in egeſtate degere.* Nec incon huc trahi poteſt illud Cæſaris factum, cujus pau facta eſt mentio, qui *ſe ad ſatisfaciendum omnibu quos dignitatem ſuam defenſurus eſſet, annulum qu quo animo detracturum ſibi,* atrecto digito affirma

Erat igitur Equeſtris equidem ordinis inſig nulus aureus: interdum tamen factum, ut etiam aliqui eo à magiſtratibus donarentur. Teſtatur id ro lib. 3. in Verrem. *Sæpe noſtri Imperatores ſupera ſtib. optimè Rep. geſta, ſcribas ſuos annulis aureis in co donaverunt.* Et paulò poſt, ubi reprehendit Ve quòd Scribæ ſuo, quem prius mirum in modum pletaverat, talem annulum dediſſet, recitat ſolen verba, quibus in donatione aureorum annulorum mani utebantur: *Annulo eſt aureo Scriba donatus eum donationem concio eſt advocata. Quod erat os*

n videbas in concione eos homines, quorum ex bonis iſte nulus aureus donabatur, qui ipſi annulos aureos poſue- it, liberisque detraxerant, ut eſſet unde Scriba tuus hoc m munus & beneficium tueretur? Quæ porrò præfatio donationis fuit? Illa ſcilicet vetus, atque imperatoria? iando tu quidem in prælio, in bello, in re militari; *ius ne mentio quidem te Prætore ulla facta eſt: an illa?* iandoquidem tu nulla unquam mihi in cupiditate ac pitudine defuiſti, omnibuſque in iisdem flagitiis me- n & in legatione & prætura & hic in Sicilia verſatus ob haſce res quoniam te locupletavi, hoc annulo eo dono. *Vera hæc fuiſſet oratio: non enim iſte annu- aureus abs te datus iſtum virum fortem, ſed hominem upletem eſſe declarat. Ita eundem annulum ab alio da- teſtem virtutis duceremus, abs te donatum comitem unia judicamus.* Clarum id & ex Inſcriptione vetere, decimo ab Ebora lapide:

D. M. S.
C. ANTONIO. C. F. FLA
VINO. VI. VIRO. JUN.
HAST. LEG. II. AUG. TORQ.
AUR. ET. AN. DUPL. OD. VIRT.
DONATO. JUN. VERECUN
DA. FLAM. PERP. MUN. EBOR
MATER P. C.

Hoc honore Sylla Roſcium comœdum affecit, Ma- obius lib. 2. Saturnal. cap. 10. *Is eſt Roſcius, qui etiam Syllæ cariſſimus fuit, & annulo aureo ab eodem Dictato- donatus eſt.* De C. Julio Cæſare, qui Laberium quan- mvis Equitem aureo annulo donavit, paulò antè di- mus. Ejus verò exemplo etiam Balbus Quæſtor *Indis, ios Gadibus facit, Herennium Gallum hiſtrionem, ſummo dorum die annulo aureo donatum in 14. ſeſſum deduxit:*

tot enim fecerat ordines equeſtris loci, ut ſcribit Aſinius Pollio ad Ciceron. lib 10. Epiſt. 31.

Atque hoc jus aureorum annulorum ſolis ingenuis concedi ſolebat à magiſtratibus ante tempora Auguſti. Hic primus eodem honore inſigniviſſe legitur Menam & Ant. Muſam libertos: Menam quidem ob id, quod Sex. Pompejo relicto ad Auguſtum cum claſſe & exercitu confugiſſet. Dio lib. 48. καὶ αὐτὸν ἐκεῖνος ἀσμένως ἰδὼν οὔτε ἐξέδωκεν ἐξαιτηθέντα καὶ προσέτι καὶ ἐντιμῇ μεγάλῃ ἦγαγε. δακτυλίοις τε χρυσοῖς ἐκόσμησε καὶ ἐς τὸ τῶν ἱππέων τέλος ἐσέγραψε. h.e. *Cæſar Menam libentiſſimè accepit, neque dedidit Pompejo poſtulanti & magno inſuper in honore habuit, annulisque aureis decoravit, & in Equeſtrem ordinem adſcripſit.* Ant. Muſam verò, quòd ejus opera ex ancipiti morbo convaluiſſet. Dio lib. 53. καὶ αὐτὸν μηδὲ τῶν πάνυ ἀναγκαίων ποιεῖν δυνάμενον, Ἀντώνιος Μοῦσας καὶ ψυχρολουσίαις καὶ ψυχροποσίαις ἀνέσωσε, καὶ διὰ τοῦτο καὶ χρήματα παρά τε τοῦ Αὐγούστου καὶ παρὰ τῆς βουλῆς πολλὰ, καὶ τὸ χρυσοῖς δακτυλίοις (ἀπελεύθερος γὰρ ἦν) χρῆσθαι. τήν τε ἀτέλειαν καὶ ἑαυτῷ καὶ τοῖς ὁμοτέχνοις, οὐχ ὅτι τοῖς τότε οὖσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔπειτα ἐσομένοις ἔλαβεν. Hoc eſt: *Antonius verò Muſa, cum nihil Auguſtus eorum, quæ maximè ad donationem opus erant, poſſet facere, lavacris frigidis, frigidisque potionibus, ſanitati reſtituit: quam ob rem etiam pecunia ei ab Auguſto & Senatu multa, uſusque annuli aurei, (libertus enim erat) datus eſt, immunitasque non ipſi modò, ſed omnibus eandem artem exercentibus in poſterum quoque tempus conceſſa.* Eadem Zonaras lib. 2. Geſtarunt tamen etiam Priſci Medici annulos. Quid enim aliud eſſe putabimus illa φλεγμάτια, οἷς οἱ ἰατροὶ, οἱ ἀρχαῖοι τοὺς δακτυλίους ἐνέβαλον apud Ariſt. lib. 4. Pact. Animal. cap. 9. quam annulos?

Cæterum cùm annulorum uſus increbeſceret, & cum

tur Marcianus Ictus. Cum verò quotidiana ferè eſſet hæc impetratio, videtur hæc Tertullianus non accuratè diſcriminaſſe. Cæterum quod de impetrando jure aureorum annulorum diximus, id poſtea abrogatum eſt Conſtitutione Juſtiniani, omnibusque conceſſi, etiam Libertinis, aurei annuli. Novella 78. Διὰ τοῦτο θεσπίζομεν, εἴτις ἐλευθερώσας οἰκέτην ἢ θεράπαιναν αὐτοῦ, πολίτας αὐτοὺς ἀποφήνῃ Ῥωμαίους (οὐδὲ γὰρ ἄλλως ἔξεστιν) ἴστω παρὰ τοῦδε τοῦ νόμου ὡς ὁ τὴν ἐλευθερίαν λαβὼν, ἕξει παρεπόμενον εὐθὺς καὶ τὸ τῶν χρυσῶν δακτυλίων καὶ τὸ τῆς παλιγγενεσίας δίκαιον, καὶ οὐκ ἐξ ἀνάγκης αἰτήσει τοῦτο παρὰ τῆς βασιλείας ἔτι, οὐδὲ δεήσεται παντελῶς οὐδεμίας πολυπραγμοσύνης. *Propterea ſancimus, ſi quis manu mittens ſervum aut ancillam ſuam, cives denunciaverit Romanos, (neque enim aliter licet) ſciat ex hac lege, quòd qui libertatem acceperit, habebit ſubſequens mox & aureorum annulorum & regenerationis jus, & non jam ex neceſſitate hoc à principibus poſtulabit.* Ipſe etiam Leo Imp. cum privatis interdixiſſet uſum auri & gemmarum, tamen excepit ornamenta matronalia & muliebrium viriliumque annulorum habitum. L. unica. C. *Nulli licere in frenis. Et conſtitut. Leonis* 81. Solis clericis, niſi ſint in dignitate conſtituti, annulos geſtare non licet, ex decreto Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. & Baſileenſis ſub Sigiſmundo Imperatore habiti: *Nullus portet annulum, niſi cui competit ex officio dignitatis, & unum duntaxat.* Nam alias vulgò dici ſolet: *Clericus annulatus aut eſt fatuus prælatus.*

Antequam hoc caput concludam, non poſſum, quin mentionem faciam ritus olim apud Brachmanas Indorum Gymnoſophiſtas uſitati. Autor eſt Strabo lib. 15. Geograph. illos extra urbem in luco rebus divinis humanisq; perdiſcendis occupatos vivere ἀπεχομένους ἐμ-

racinenſium diximus, patibulo affixus, in iisdem annu.
quos accepto à Vitellio geſtabat. Sic Domitianus ſervi
Hetruſcum (libertinum fuiſſe ait Salmas ad Capitol.
170.) aureo annulo donatum inter equites retulit: qu
indicare voluit Statius lib. 3. Syl. in Lacrymis Hetruſ
cum inquit:

Mutavitq; genus, lavaq; ignobile ſerrum
Exuit & celſo natorum æquavit honore.

Salm. ad Capit. p. 170. l. *celſe.*

Opilium Macrinum quoque libertinum homine
qui occiſo Antonino Baſſiano imperium arripuit,
natum aureis annulis, ex Aurelio Victore refert Jul. C
pitolinus in Macrino.

Sed quid pluribus exemplis recenſendis nos fati
bimus? cum certum ſit, annulorum uſum circa h
tempora ita invaluiſſe, ut ſimul ac quis manumiſſus e
ſtatim etiam de jure annulorum impetrando cogitat
nem ſuſciperet. Hinc ſervus ille in Arriani Epict
lib. 3. c. p. 26 pag. 157. cum libertus factus eſſet, &
men conditionem ſuam nihilo meliorem animadve
ret, ὅμως δ᾽ ἐὰν δακτυλίους, inquit, λάβω, τότε γ᾽ εὐρούς
διάξω καὶ εὐδαιμονέστατα. h. e. *tamen ſi annulos accepero, t*
proſperrime vivam & feliciſſime. Imò Tertullia
etiam inter vulgata manumiſſionis inſignia refert an
lum aureum l. de Reſurrectione carnis cap. 57. *At*
& veſtis alba nitore & aurei annuli honore & patroni
mine ac tribu menſaque honoratur. Quæ tamen ve
cautè intelligenda ſunt. Nam manumittere quidem
vum patronus, ſed jus aureorum annulorum eid
conferre non poterat. A principe id impetratum op
tuit & quidem cum patroni conſenſu. Nam qui inv
aut ignorantibus patronis acceperant, illis Div
Commodum jus aureorum annulorum ademiſſe te

tur Marcianus Idus. Cum verò quotidiana ferè eſſet hæc impetratio, videtur hæc Tertullianus non accuratè diſcriminaſſe. Cæterum quod de impetrando jure aureorum annulorum diximus, id poſtea abrogatum eſt Conſtitutione Juſtiniani, omnibusque conceſſi, etiam Libertinis, aurei annuli. Novella 78. Διὰ τοῦτο θεσπίζομεν, εἴτις ἐλευθερώσας οἰκέτην ἢ θεράπαιναν αὐτοῦ, πολίτας αὐτοὺς ἀποφήνειε Ῥωμαίους (οὐδὲ γὰρ ἄλλως ἔξεστιν) ἴστω παρὰ τοῦδε τοῦ νόμου ὡς ὁ τὴν ἐλευθερίαν λαβὼν, ἕξει παρεπόμενον εὐθὺς καὶ τὸ τῶν χρυσῶν δακτυλίων καὶ τὸ τῆς παλιγγενεσίας δίκαιον, καὶ οὐκ ἐξ ἀνάγκης αἰτήσει τοῦτο παρὰ τῆς βασιλείας ἔτι, οὐδὲ δεήσεται παντελῶς οὐδεμίας πολυπραγμοσύνης. *Propterea ſancimus, ſi quis manu mittens ſervum aut ancillam ſuam, cives denunciaverit Romanos, (neque enim aliter licet) ſciat ex hac lege, quòd qui libertatem acceperit, habebit ſubſequens mox & aureorum annulorum & regenerationis jus, & non jam ex neceſſitate hoc à principibus poſtulabit.* Ipſe etiam Leo Imp. cum privatis interdixiſſet uſum auri & gemmarum, tamen excepit ornamenta matronalia & muliebrium viriliumque annulorum habitum. L. unica. C. *Nulli licere in frenis. Et conſtitut. Leonis* 81. Solis clericis, niſi ſint in dignitate conſtituti, annulos geſtare non licet, ex decreto Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. & Baſileenſis ſub Sigiſmundo Imperatore habiti: *Nullus portet annulum, niſi cui competit ex officio dignitatis, & unum duntaxat.* Nam alias vulgò dici ſolet: *Clericus annulatus aut eſt fatuus prælatus.*

Antequam hoc caput concludam, non poſſum, quin mentionem faciam ritus olim apud Brachmanas Indorum Gymnoſophiſtas uſitati. Autor eſt Strabo lib. 15. Geograph. illos extra urbem in luco rebus divinis humanisq; perdiſcendis occupatos vivere ἀπεχομένους ἐμ-

ψύχων & ἀφροδισίων, *animalibus & Venere abſtinentes*, annos triginta circiter perſiſtere, ita modeſtis, ut qui ſcreet, aut expuat illo die, è cœtu tanquam incontinens excludatur: quibus finitis in ſu quemque ſecedere, laxius licentiusque vivere σινδονοφοροῦντας & χρυσοφοροῦντας μετρίως ἐν ταῖς χερσὶ & τοῖς ὠσί. h. e. *Sindonem induere & in manibus & auribus moderatè geſtere.* Sed nec illud ab hoc loco, ubi in mentionem incidimus Philoſophorum Indorum, alienum videtur commemorare, quod de Philoſophorum apud Græcos facilè Principe, Ariſtotele, refert Diogenes Laertius in ejus vitâ; illum veſte uſum eximiâ, geſtaſſe annulos, & comam totondiſſe, ἐσθῆτί τε ἐπισήμῳ χρώμενον & δακτυλίοις & κουρᾷ.

CAPUT XVII.

De luxu Annulorum. Plures annulos geſtare priſcis temporibus vitio datum. Tandem non ſolum in omnibus digitis, ſed & digitorum articulis plures geſtati: quod tamen mollitiei ſignum ſemper habitum. De Annulis hibernis & aſtivis. Annuli Natalitii *qui? Bella ob annulos orta. Annulos & veſtes qui nunquam mutarint.*

QUomodo annulus aureus primum plebi, deinde & ipſis libertinis libertisque communis factus ſit, ex his conſtat. Dici autem non poteſt, quantopere poſtillâ ſe luxus Romanorum in annulis oſtentarit. Etenim primis quidem temporibus vitio dabatur viro plures annulos, quàm unum digitis geſtare. Iſidorus libro penult. cap 32. *Apud veteres*, inquit, *ultra unum annulum uti infame habitum viro* Gracchus in Menium: *Conſiderate, Quirites, ſiniſtram ejus: en cujus autoritatem* ſequi-

ſequimini, qui propter mulierum cupiditatem, ut mulier, ornatus eſt. Pergit mox Iſidorus exemplum apponere: *Craſſus*, inquit, *qui apud Parthos periit, in ſenectute duos habuit annulos, cauſam proferens, quod pecunia ei immenſa creviſſet. Multi etiam Romanorum præ gravitate annulum geſtare in digito abſtinuerunt.* Apud Carthaginenſes Lege cautum erat, ne quis plures annulos geſtaret, quam expeditiones obiviſſet, teſte Ariſtot. lib. 6. Polit. cap. 2. Καρχηδόνι φασὶ τὸν ἐκ τῶν κρίκων κόσμον λαμβάνειν, ὅσας ἂν στρατεύσωνται στρατείας. Sed de uno annulo, etiam Attejus Capito apud Macrobium lib. 7. Saturnal. cap. 13. *Apud veteres*, inquit, *nec plus annulorum habere quam unum licebat, nec cuiquam niſi libero.* Sed & Horatii adhuc ævo tres annuli videntur vitio verſi: quo nomine perſtringit Priſcum quendam Satyrâ 7. lib. 2. his verbis:

ſæpe notatus
Cum tribus anellis, modò læva Priſcus inani.

Tandem verò luxus annulorum adeo inolevit, ut etiam omnibus digitis geſtarint. Martialis lib 5. Epigr. 62.

Per cujus digitos currit levis annulus omnes.

Imò verò uno digito plures. Idem Martialis de Charino lib. 11. Epigr. 60.

Senos Charinus omnibus digitis gerit,
Nec nocte ponit annulos.

Lucianus in Dialogo, qui Gallus inſcribitur, diviti alicui ſedecim annulos tribuit. Sic enim ibi Gallus ad herum ſuum Micyllum: Ἐγὼ δὲ τὴν ἐσθῆτα τὴν ἐκείνου ἔχων καὶ δακτυλίους βαρεῖς, ὅσον ἑκκαίδεκα, ἐξημμένους τῶν δακτύλων, ἐκέλευον ἑστίασιν τινα λαμπρὰν εὐτρεπισθῆναι ἐς ὑποδοχὴν τῶν φίλων. i. e. *Ego interim illius indutus veſtitum & annulos graves gerens circiter ſedecim digitis inſertos, epulum quoddam ſplendidum jubebam adornari, quo amicos acciperem.* Quid

Quid? quod etiam in ſingulis articulis & quidem in uno plures geſtabant. Martialis lib. 5. Epig. 11.

Sardonichas, Smaragdos, Adamantas, Jaſpidas uno
Portat in articulo Stella, Severe, meus.

Fuit autem ferè mollis & delicati animi ſignum ſemper habitum, plures annulos & eos quidem in extremis digitis geſtare. Id in Trimalcione notavit Petronius, dum ipſum ait habuiſſe *extremo articulo digiti ſequentis minorem annulum totum aureum*. Et Seneca libr. 7. Natur. Quæſt. cap. 31. cum varias luxuriæ ſpecies recenſuiſſet, mox addit: *Exornamus annulis digitos & in omni articulo gemma diſponitur: Quotidie comminiſcimur, per quæ virilitati fiat injuria, ut traducatur, quia non poteſt erui.* Quintilianus etiam in Oratore ſuo hoc reprehendit lib. 11. cap. ult. *Manus non impleatur annulis, præcipuè medios articulos non tranſeuntibus.* Sed omnium diſertiſſimè morem hunc improbat Clemens Alexandrinus lib. 3. Pædagog. cap. 11. Ἀλλὰ καὶ τὸν δακτύλιον οὐκ ἐπ' ἄρθρῳ φορητέον τοῖς ἀνδράσι· γυναικεῖον γὰρ τοῦτο. εἰς τοὔσχατον καθιέναι. ἔσται γὰρ οὕτως ἐνεργὴς ἡ χείρ, ἐν οἷς αὐτῆς δεόμεθα. καὶ οὐ ῥᾷστα ὁ σημαντὴρ ἀποπεσεῖται. τῇ μείζονι τοῦ ἄρθρου συνδέσμῳ φυλαττόμενος. Hoc eſt: *Sed neque eſt à viris annulus in articulo ferendus: hoc enim eſt muliebre: ſed in parvo digito, atque adeo in extrema ejus parte eſt demittendus. Ita enim erit manus maximè ad operandum expedita in iis, in quibus ea egemus: neque facilè excidet ſigillum, quod majore articuli ligamento cuſtoditur.* Ariſtophanes in Nubibus eos, qui digitos ad ungues uſque annulis onerant & comam nutriunt, confragoſa voce appellat σφραγιδονυχαργοκομήτας. Suidas exponit τοὺς κόμας καὶ περιττοῖς δακτυλίοις τὰς χεῖρας κοσμουμένους, ὡς μέχρι τῶν ὀνύχων ἀπὸ τῶν δακτυλίων σκέπεσθαι τοὺς δακτύλους. Heſychius paulò brevius, τοὺς ἔχοντας σφραγίδας ἐν δακτυλίοις καὶ ὄνυχας λευκοὺς καὶ κομῶντας.

Sed

Sed & in varietate annulorum quidam luxus fuit. Habebant enim ut æſtivas veſtes & hibernas, L. 1. D. De acq quæſt. d. & æſtiva: ita & annulos, quos hyeme ſola: alios, quos æſtate ſola geſtaret. Juvenalis ſat. 1.

Ventilet æſtivum digitis ſudantibus aurum,

Nec ſufferre queat majoris pondera dextra.

Ubi Gl. ſſæ veteres notant, hoc tam delicatum annulorum diſcrimen à Criſpino inventum, cui per æſtatem moleſta fuerint illa *majoris pondera gemmæ* Veriſimile autem eſt, ut Marquardus Freherus putat, quos æſtate geſtare ſolerent, Heliotropios fuiſſe & Aſteritas & Mithridacas, & Irides, quarum vis & delectatio quædam peculiaris eſt, cum Soli opponuntur, ut Plinius, Iſidorus & Solinus ſcribunt. Et hoc genus annulos, quia non niſi media anni parte geſtari ſolerent, *Semeſtres* vocat idem Juvenalis, ſat. 7.

Semeſtri vatum digitos circum ligat auro.

Reperio etiam quoſdam annulos ſolo natali die geſtari ſolitos. Ita enim plerique capiunt hunc locum Perſii ſat. 1. ubi introducitur Recitator.

pexusq; togaq; recenti

Et natalitia tandem cum Sardonyche albus.

Quanquam intelligi etiam poteſt annulus natali die à cliente dono miſſus, quem in magno pretio habitum & cum cura ſervatum, patet ex Plauti Curculione Scena penult. ubi cum Planeſium virgo dixiſſet,

Verùm hunc ſervari ſemper mecum unà annulum,

Cum hoc olim perii.

Miles paulò pòſt inſpecto annulo ſubjungit:

proh Jupiter?

Hic eſt, quem ego tibi miſi natali die,

Tam facile novi, quàm me.

Porrò tanta fuit quorundam veſania, ut in annulos ferè

omne

Caſar Dictator ſex Dactylothecas in Veneris Genitricis
ſecravit. Marcellus, Octaviâ genitus, in palatina Ap
nis ade unam.

Sed à luxu annulorum dehortantem nos audia
D. Baſilium Magnum, qui ὁμιλίᾳ, πρὸς τοὺς πλουτοῦντας
loquitur: Τὶ τὸ σοῦτον ἐπτόησαι περὶ τὸν χρυσόν. λίθος ὁ ἄ
ρος, λίθος ὁ μαργαρείτης, λίθος τῶν λίθων ἕκαστος. χρυσ
θος, καὶ βηρύλλιον καὶ ἀχάτης, καὶ ὑάκινθος, καὶ ἀμέθυσος
ἰάσπις. Ταῦτα δὴ τοῦ πλούτου τὰ ἄνθη, ὧν σὺ τὰ μὲν ἀποτίθ
κατὰ κρύπτων, καὶ τοὺς διαφανεῖς τῶν λίθων σκότῳ καλύπτων.
τὰ δὲ περιφέρεις τῶν βαρυτίμων, ἐναβρυνόμενος αὐτῶν τῇ αὐγῇ.
πὲ, τί ὄφελος τοῖς λίθοις λαμπομένην περιστρέφειν τὴν χεῖρα;
ἐρυθριᾷς λιθιδίων κυασῶν ὡς γυναῖκες ὅταν κύωσι. Καὶ γὰρ ἐ
ναι λιθίδια περιτρώγουσι. καὶ σὺ λίχνως ἔχεις περὶ τὰ ἄνθη τῶν
θων, σαρδώνυχας, καὶ ἰάσπιδας καὶ ἀμεθύσους ἐπιζητοῦν. Τίς κ
λωπιστὴς μίαν ἡμέραν ἠδυνήθη τῷ βίῳ προσθεῖναι; τίνος α
χετο νόσος, διὰ τὰ χρήματα. Hoc eſt: *Quid attonitus*
rum miraris? Lapis eſt aurum, argentum lapis, marga
lapis, lapides ſunt chryſolithus, beryllus, achates, hyacint
amethyſtus, jaſpis. Hi ſunt flores opum magnarum.
partim, cum ſint clariſsimi, in tenebris abſcondis: par
in digitis micantibus aliisque in ornatibus circumfers.
quaſo, qua utilitas digitos vertere lapillis coruſcantes, at
oſtentare? Nonne erubeſcis, te lapillorum avidum eſ
dens, quemadmodum pragnantes fœmina ob malaciam
terdum lapillos edunt? Tu item tanquam ipſarum hel
ſacerdonichas, jaſpidas, amethyſtos omni ſtudio conqui
Quis pulchritudini formaque fingenda ſtudens unam
diem ſibi prorogare poterit? aut cui mors ob divitias pare
à quo morbus ob pecuniam abſtinet? nec non Boethi
lib. 2. de Conſol. Philoſoph. *An gemmarum fulgor oc*
trahit? ſed ſi quid in hoc eſt ſplendore pracipui, gemmar
eſt lux illa, non hominum: quas quidem mirari homi

ve

vehementer admiror: Quid eſt enim carens anima motu at-que membrorum compage, quod anima & ratione habilique natura pulchrum eſſe jure videatur? Quæ autem eſſent conditoris opera, ſui, ne diſtinctione poſtrema aliqua pulchritudinis abunt, infra veſtram tamen excellentiam collocata admirationem veſtram nullo modo merebantur.

CAPUT XVIII.

Uſus annulorum in dandis arris. Annulus pro ſymbolo datus. N ſymbolum quidem habere. *de quo dicatur. De annulo ſponſalitio, ferreo, ne us, an aureus? Plinius & Tertullianus conciliati.* Pronubus annulus. *Annuli dati ut fidem conjugii confirmaret, a qui t exemplis probatur. Sed non ſemper. Erat enim interdum tantum amoris aucupium. Amatores annulos amicarum oſculabantur: imò eos per laſciviam amicis detrahebant.*

PRogredior ad alios annulorum uſus. Nam & ſponſionis cauſa arræque nomine datos annulos legimus. De quo annuli uſu Plinius lib. 33. cap. 1. *Celebratior annuli uſus cum fœnore cœpiſſe debet. Argumento eſt conſuetudo vulgi, ad ſponſiones etiamnum annulo exſiliente, tracta ab eo tempore, quo nondum erat arra velocior: t planè affirmare poſſimus numos antè apud nos, mox cœpiſſe annulos:* Et ante illum Theophraſtus in quodam fragmento, citato à Caſaubono ad Athenæum, ubi diſputat de forma & jure contractuum: ἔνιοι δ' τινες τὸν ἀῤῥαβῶνα πόσον δεῖ διδόναι, πρὸς τὸ πλῆθος τῆς τιμῆς ὁρίζοντες. ἄτοπον γὰρ ἐὰν δακτύλιον δῷ τῶν δέκα ταλάντων. Meminerunt hujus conſuetudinis & Juriſconſulti, ut in l. 17. D. De præſcriptis verbis: *Si quis ſponſionis cauſa*

h annu-

annulos acceperit, nec reddit victori, praeſcriptis verbis actio in eum competit. Et L. 11. §. 6. D. De Actionibus empti & venditi: *Ego illud quaero, ſi annulus datus ſit arrae nomine & ſecuta emptione pretioque numerato, & tradita re annulus non reddatur, qua actione agendum ſit.* Et L. 5. §. penult. D. De Inſtit. Actione: *Si inſtitor cum oleum vendidiſſet, annulum arrae nomine acceperit, neque eum reddat, dominum actione inſtitutoria teneri.* Sic Xanthi & adoleſcentis de mari ebibendo certantium ſponſionem annuli depoſitione confirmatam, de qua poſtea apud *συνθηκοφύλακα* pactionis praefectum, ſeu ſequeſtrum diſceptarint, legimus apud Maximum Planudem in vitâ Æſopi. Ad ritum hunc dandi annulos pignoris loco videtur alluſiſſe Prudentius *περὶ στεφανῶν* hymno 1. in honorem Martyrum Emetherii & Cheledonii Calagurritanorum, quorum capitibus à lictore amputatis, unius annulum & orarium (intellige ſudarium) alterius nube ſuſceptum, & in coelos evectum eſſe, cum indicare vellet, ita canit:

> *Illius fidem figurans nube fertur annulus*
> *Hic ſui dat pignus oris, ut ferunt, orarium*
> *Quae ſuperno rapta flatu lucis intrant intimum.*

Si qui etiam de ſymbolis eſſe volebant, annulum plerumque pro ſymbolo dabant ei, qui coenam jubebatur parare. Terentius in Eunucho:

> *Heri aliquot adoleſcentuli coimus in Piraeo*
> *In hunc diem ut de ſymbolis eſſemus. Chaeream ei rei*
> *Praefecimus: dati annuli: locus, tempus conſtitutum*
> *eſt.*

Unde apud Lucianum in Dialogis ἑταιρικοῖς Mater objurgans filium Muſarium, quod Chaeream amaſium ſuum nimis amaret nimiſque ei fideret: διὰ τοῦτο, ait, ϖρώλιω, ἐπεὶ ἔχοντι αὐτῷ καταθεῖναι συμβολὴν τὸν δακτύλιον δέδωκας,

κας, ἀγνοῦντος ἐμοῦ; ὁ δ' ἀποδόμενος, κατέπιε. h. e. *Et ob hoc paulò antè cum non haberet unde daret ſymbolum, annulum dediſti illi, me ignorante: ille verò eum vendens, potando abſorbuit.*

Etſi autem alia quoque arræ loco dabantur, tamen quia frequentiſſimus uſus obtinebat, ut annulum pro ſymbolo darent, veteres Grammatici ἁπλῶς, σύμβολον expoſuerunt *annulum:* quibus accedit Plinius libro jam dicto: *De nomine,* ait, *annuli ambigi video. Græci à digitis appellavere: apud nos priſci ungulum vocabant: poſtea & Græci & noſtri ſymbolum.* Cum verò ſymbolum non daretur, niſi ab iis, qui præſente pecunia deficiebantur, ex eo natum proverbium de homine paupere; *Ne ſymbolum quidem habet:* Archippus in fabula ἡρακλῆς γάμων apud Pollucem:

Ἀνδρῶν ἄριστος καὶ μάλιστ' ἐμοὶ ξένος.
Αὐτὰρ παρ' ἐμοίγ' ὢν, εἶχεν οὐδὲ σύμβολον.

Unde clarum quid ſibi velit Heraclitus in eximia illa ad Hermodorum epiſtola, cum ait: Γελάσω τοὺς ἐν ξυνδείπνοις γινομένους διὰ δακτύλων πλείονας. Senſus eſt, *non riſurum ſe, verum fleturum potius ſtultitiam eorum, qui in re tenui cum ſint, atque etiam fortaſſe egeſtate, nedum paupertate, convivia tamen aſſiduè datis annulis celebrant,* ut interpretatur Iſaacus Caſaub. lib. 3. Animadv. in Athenæum cap. 31. Annulos quoque antiquitus pro teſſera, ſeu ſigno, in repetendo depoſito, uſurpatos fuiſſe convincit locus Plauti Bacchid. act. 2. ſc. 3. v. 93.

Chry. *Annulum gnati tui*
Facito ut memineris ferre N. quid opus eſt annulo?
Chr. *Quia id ſignum eſt Theotimo, qui eum illi afferet, Ei aurum ut reddatur.*

Non hic prætereundus mos Athenienſium, apud quos judicio ſe provocabant, annulos invicem deponebant.

bant. Demoſthenes adverſus Paranetum: προκαλοῦμαι σὺ ταυτὶ δέχομαι φέρε τὸν δάκτυλον, λάβε τίς δ᾽ ἐγγυητὴς; Hoc eſt: *Hanc tibi conditionem fero. Accipio. Cedo annulum. cape; quis verò ſponſor.* Pag. Iↄ CCCCLXXXIII. editionis Wolfianæ. Dabantur etiam Annuli in teſtimonium & quaſi pignus ſponſionis de futuris nuptiis inter Sponſum & ſponſam factæ. Juvenalis ſat. 6.

Conventum tamen & pactum, & ſponſalia noſtra
Tempeſtate paras, jamq; à tonſore magiſtro
Pectoris & digito pignus fortaſſe dediſti.

Et L. *Si donata* D. De donationibus inter virum & uxorem. *Sponſus alienum annulum ſponſæ muneri miſit, & poſt nuptias pro eo ſuum dedit.* Alluſit huc D. Ambroſius de Paſſione Agnetis: *Diſcede à me, quia jam ab alio amatore præventa ſum, qui mihi ſatis meliora te obtulit ornamenta, & annulo fidei ſuæ ſubarravit me longè te nobilior & genere & dignitate, ornavit me ineſtimabili dextrocherio, dextram meam & collum meum cinxit lapidibus pretioſis.* De hoc annulo loquitur Tertullianus in De Idolatria cap. 12. *Circa officia verò privatarum & communium ſolemnitatum, ut togæ puræ, ut ſponſalium, ut nuptialium, ut nominalium nullum putem periculum, obſervari de flatu Idololatriæ, quæ intervenit. Cauſæ enim conſiderandæ ſunt, quib. præſtatur officium. Eas mundas eſſe opinor per ſemetipſas, quia neque veſtitus virilis, neque annulus aut conjunctio maritalis de alicujus Idoli honore deſcendit.* Item D. Auguſt. tractat. 2. in 1. Epiſt. Johannis. Atque hunc annulum idem Tertullianus *pronobum* vocat eumque ferreum & fuiſſe quidem ſine gemma plerique omnes, qui hujus rei meminerunt, exiſtimant, moti autoritate Plinii, qui lib. 32. cap. 1. *Hi quoque*, ait, *qui ob legationem acceperunt aureos, in publico tantum utebantur eis, intra domos verò ferreis. Quo argumento etiam nunc ſponſæ an-*

nulus

us ferreus mittitur, usque ſine gemma. Cæterùm Ter-
ianus ſcriptor graviſſimus & antiquitatu n Romana-
a ſcientiſſimus , qui vix centum annis Plinio poſte-
:,nõ obſcurè innuit,ex auro fuiſſe illum annulum,qui
nſæ à ſponſo in pignus conjugii dabatur. Ita enim in
loget.cap.6. *Circa fœminas etiam illa majorum inſti-
i acciderunt, quæ modeſtiæ quæ ſocietati patro inaban-
; cùm aurum nulla norat præter unico digito,quem ſpon-
oppigneraſſet pronubo annulo.* Item Iſidor. Hiſpalenſis
. 20. Etymolog. *Fœminæ*, ait, *non uſæ ſunt annulis
quos virgini ſponſus miſerat : neque amplius quam
s aureos in digitis habere ſolebant.* Quid verò in tam
niſeſtâ pugnâ ſtatuemus ? Mihi certè hîc aqua hæret.
tamen tantæ autoritatis ſcriptores inter ſe pugnare,
alterutrum horum memoria lapſum temerè dica-
s, non contemnenda videtur conjectura doctiſſimi
ii, qui notis ad Tertullianum exiſtimat, Sponſum
dem , cum ſponſam ſibi arrha quadam conjugare
et, aureum illi annulum dediſſe; atque hunc fuiſſe
nubum illum annulum, cujus arrhabone obligantur
igneranturque maritus & uxor : Sed poſtea etiam
eum gemmaque carentem , tanquam τῆς οἰκουρίας
bolum, domum illi *miſſum eſſe*, idque eo argumen-
quod ii etiam,qui ob legationem acceperunt aureos
ulos, in publico tantum uterentur iis, intra domos
ò ferreis: atque ita τὸ οἰκουρικὸν ſponſæ fuiſſe commen-
um ſymbolo.

Neque tamen dixerim, fœminas ferreo hoc annulo
ni, aureo autem in publico tantùm fuiſſe uſas. Nam
lomi illos geſtaſſe annulos aureos apparet ex Cle-
nte Alexandrino , qui libro 3. Pædagog. fœminis
riſtianis disertè hunc annulum tribuit: Δίδωσιν οὖν (ὁ
ιδαγωγὸς) αὐταῖς δακτύλιον ἐκ χρυσίου , οὐδὲ τοῦτον εἰς κό-

σμον, ἀλλ' εἰς τὸ ἀποσημαίνεσθαι τὰ οἴκοι φυλακῆς ἄξια, διὰ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς οἰκουρίας. *Dat ergo eis annulum aureum, non quidem ad ornatum, ſed ad ſignandum ea, quæ domi cuſtodienda ſunt, propter curam domeſticam, quæ illis incumbit.* Et D. Hieronymus ad Principiam Virginem, cum de fœminis, quæ ſe auro ornant, dixiſſet, *Noſtra vidua*, ait, *talibus uſa eſt veſtibus, quibus arceret frigus, non membra nudaret, aurum uſque ad annuli ſignaculum repudians, & magis in ventribus egenorum, quàm in marſupiis recondens.*

Utrum autem datio vel miſſio annuli ſit à viro in fœminam deſponſationis argumentum, Juriſconſulti diſputant, quorum ſcrinia compilare non eſt nobis propoſitum; exempla tantum quædam afferemus Principum virorum, qui conjugii fidem annulo dato confirmatum ſanctè ſervarunt. Ac primò occurrit nobis Juſtinianus Imperator, qui Antoniæ Amazonis captivæ concubitu fruitus, dato annulo ſpoſpondit, ſe illam in matrimonium ducturum, ſi unquam ad imperium perveniret: quod etiam fecit. Hiſtoria, ſive fabula eſt, lectu jucunda extat apud Aimonium libr. 2. de geſtis Francorum cap. 5. his verbis: *Quadam die Juſtinianus & Beliſarius cum coæquævis ſibi lupanar ingreſſi, conſpiciunt duas mulierculas ex gente Amazonum, ſorte captivitatis abductas, inibi eſſe proſtitutas. Eas illi rapiunt atque ad proprias domos deducunt: una earum Antonia, alia vocabatur Antonina. Et Antoniam quidem Juſtinianus, Antoninam verò accepit Beliſarius: erantque ambæ ſorores. Una ergo dierum, Juſtiniano meridianis horis ſub dio quieſcente, cum caput in ſinum ſuæ reclinaſſet amatæ, adveniens aquila, alis expanſis ab ardore ſolis eum conabatur defendere. Intellexit mulier auſpicium, quod Juſtiniano portendebat imperium, & experrectum tali voce compellat virum:*

um: Oro, inquit, amantiſſime juvenis, ut dum regni itus fueris ſceptris, non me indignam judices gratiſſima plexibus conjugis. Illo dicente impoſſibile hoc eſſe, ut adculmen proveheretur imperiale, rogat mulier, ut dilla pro certo ſciebat, ne ſe inexoratum ei præberet. o tribuente aſſenſum, factaque commutatione annulo- n, utrinque eſt diſceſſum. Sane Beliſarius eique copu- a Antonina eadem inierunt connubii fœdera, ut quia non bitabat Beliſarius adepturum ſe potioris honoris gradum, mperio potiretur Juſtinianus, ſociam ſui eam adſciſceret itus. Et aliquantò poſt, cum narraſſet, quomodo ſtinianus Imperium adeptus eſſet, ſubjungit. *Juſti- nus quoque Auguſtus cum magno triumpho Conſtanti- olim eſt regreſſus. Tunc Antonia ejus quondam ama- , ſui quondam oblita, ſumptis quinque aureis palatium ingreſſa: E quibus duos dedit janitoribus, ut ſibi pateret roitus, tres verò tenentibus cortinam, ut ſuam permitte- ur enarrare cauſam:* & *ſtans ante principem, hunc apud n habuit ſermonem: Cum ſcriptura dicat, Honor Regis dicium diligit:* & *item; Rex qui ſedet in ſolio judicii, diſ- at omne malum introitu ſuo, Ego clementiſſime Impera- , hac dicta eſſe de te intelligens, fiduciam ſumpſi te ad- ndi tibique propriæ neceſſitatis cauſſam exponendi. Eſt nique in hac civitate juvenis, qui mecum permutatis an- lis fidem pepigit alterni amoris, profeſſus, quod me ſibi ngeret ſub nomine legitimæ conjugis. Ob id ſerenitatis præſentiam adii, tui ſuper hac re expoſcens ſententiam dicii. Cui imperator, ſi, inquit, fides eſt pacta, non de- fieri irrita. Quo illa audito, annulum ſuo detrahens gito oſtendit Auguſto: Videat,* ait, *Dominus meus cujus e fuerit annulus. Agnoſcit Princeps eum, quem dede- it, annulum: jubet eam introduci in cubiculum, orna- entiſque regalibus indutam, de cætero vocari* & *eſſe Au-*

 gu-

guſtam. Sic Otho I. Imperator ab Adelaide Lotharii IV. Italiæ Regis vidua conſilio Athonis in Italiam contra Berengarium, à quo Canuſi obſeſſa erat, vocatus, annulum ipſi & literas miſit, quibus ſe & conditionem de promiſſo conjugio accipere, & mox cum exercitu adfuturum ſignificavit, quemadmodum narrat Leo Marſicanus in Chronico Caſſinen. lib. 1. cap. ult. cujus verba hic adſcribam: *Lothario defuncto uxor ejus Adelais ad Athonem propinquum ſuum ſeſe in Canuſam arcem munitiſſimam contulit. Interea Berengarius prædictus cum filio Alberto, ſtrenue valde viro, denuo regnum invadere geſtiens, atque ideo Reginam ipſam omnimodis capere cupiens, arcem prædictam ferè triennio obſedit. Atho interim habito cum Regina conſilio nuncium ad Ottonem Saxoniæ Ducem Ungarorum tunc victoria inclytum mittit: qui ei, quæ circa ſe gerantur, omnia referat: oratq; ut Italiam continuo petere, eosque de Berengarii obſidione liberare, Reginamque ipſam conjugem ſimul cum regno maturaret accipere. Prædicta arx jam ferè ad deditionem hoſtium cogebatur, cum ecce, diſponente Deo, miſſus à Regina nuncius rediit, & quia ob diligentiſſimam obſidionem nullus ſibi in arcem patebat ingreſſus, literas & annulum, quem à Duce ſuſceperat, ſagittæ callidè ſatis inſeruit, & correpto arcu, nemine id ſuſpicante illum in arcem miſit. Tenor autem literarum hic erat: Ducem cum exercitu jam ſuperatis Alpibus Veronam veniſſe filiumq; Liutulphum ſe Mediolanum proceſſiſſe: proximè illis affuturos auxilio: viriliter agerent, ſe de conjugio & regno voluntati illorum pariturum. Igitur Duce è veſtigio adveniente, Berengario & Alberto fugatis, ſoluta obſidio eſt, duabus Berengarii filiabus captis, atque in Teutoniam terram exilio miſſis. Mox Adelaidis conjugium Otto ſortitus: Teutonibus ex eo tempore in Italia regnandi initium fuit.* Vide Carolum Sigonium lib. 6. de Regno Italiæ in actis

anni

anni nongenteſimi quinquageſimi primi. Ad eundem modum majorum noſtrorum ævo Maria Caroli Burgundi filia Maxæmiliano Auſtriaco arræ loco miſit annulum, cui adamas incluſus erat, & literas, quibus illi promittebat, ſe nuptiis illis, ut à parente ſuo conſtitutum erat, aſſentiri. Quas literas cum Oratores Cæſaris una cum adamante protuliſſent, Maria ſtatim nulla interpoſita mora reſpondit, & ſcriptas à ſe literas, & miſſum adamantem juſſu patris, & placere ſibi, quod tum promiſiſſet, teſte Comineo lib. 8. Commentar.

Pleroſque omnes uſus annulorum, quos hactenus recenſuimus Petrus Chryſologus accommodat annulo, quem Pater filio prodigo apud Lucam Evangeliſtam donavit. Sic enim ille ſermone 5. ad hæc verba Evangelii. *Poſuit annulum in manu ejus*, ſubdit: *Annulum honoris titulum, libertatis inſigne, pignus ſpiritus, ſignaculum fidei, arram cæleſtium nuptiarum*. Quem locum mihi per literas indicavit Cl. V. Dn Radulphus Funerius Academiæ Aurelianenſis Anteceſſor, bene de literis meritus, cujus ut conſuetudo antè ipſos unum & triginta annos gratiſſima mihi fuit, ita ejus memoriam etiam nunc religiosè colo. Eundem verò annulum de fidei ſignaculo interpretatur B. Ambroſius in cap. 15 Lucæ, ubi de filio prodigo: *Annulus quid eſt aliud, niſi ſinceræ fidei ſignaculum & expreſſio voluntatis.*

Sed priuſquam ab annulis ſponſalitiis diſcedo, non poſſum quin hîc hiſtoriam narrem de novo quodam marito, quem annulo hujuſmodi malè aſſervato, faſcinatum fuiſſe, ſcribit Wilhelmus Malmesburienſis libro 2. de geſtis Regum Anglorum cap. 13 pag. 76. Verba ejus hæc ſunt. *Verùm ut Romam revertar, ejuſdem urbis civis ephebus ætate, locuples opibus, genere Senatorio ſublimis, uxorem noviter duxerat, ſodalibus ſuis*

acciiis, convivium frequens paraverat. Poſt cibum cum minutioribus poculis hilaritatem invitaſſent, in campum prodeunt, ut oneratos dapibus ſtomachos vel ſaltu, vel jactu, vel aliquo exercitio attenuarent. Ipſe rex convivii, ludi ſignifer, pilam popoſcit, interim annulum ſponſalitium digito extento ſtatuæ areæ, quæ proximè adſtabat, compoſuit. Sed cum penè omnes ſolum impeterent, ſuſpirioſus extis incaleſcentibus, primus ſe à luſu removit; annulum repentens invenit ſtatuæ digitum uſque ad volam curvatum. Diu ibi luctatus, quòd nec annulum ejicere, nec digitum valeret frangere, tacitè diſceſſit, re ſodalibus celata, ne vel præſentem riderent, vel abſentem annulo privarent. Ita nocte intempeſta, cum famulis rediens, digitum iterum extentum, & annulum ſubreptum miratus eſt. Diſſimulato damno nova nuptæ blanditiis delinitus eſt. Cumque hora cubandi veniſſet, ſéque juxta uxorem collocaſſet, ſenſit quiddam nebuloſum & denſum inter ſe & illam volutari, quod poſſet ſentiri, nec poſſet videri. Hoc obſtaculo ab amplexu prohibitus, vocem etiam audivit: Mecum concumbe: quia hodie me deſponſaſti. Ego ſum Venus, cujus digito appoſuiſti annulum, habeo illum, nec reddam. Territus ille tanto prodigio, nihil referre auſus eſt, nec potuit: inſomnem illam noctem duxit, tacito judicio rem examinans. Elapſum eſt in hoc multum tempus, ut quacunque ille hora gremio vellet conjugis incumbere, illud idem ſentiret & audiret: alias ſanè valens, & domi aptus & militiæ. Tandem querelis uxoris commonitus, rem parentibus detulit. Illi habito conſilio, Palumbo cuidam ſuburbano presbytero negotium pandunt. Erat is Necromanticis artibus inſtructus, magicas exciare figuras, dæmones territare, & ad quodlibet officium impellere. Pactus ergò grande mercimonium, ut, ſi amantes conjungeret, multo ære fulciret marſupium, in omne ſe ingenium novis artibus exci-

*tavit, compoſitamque epiſtolam juveni dedit: Vade, in-
ns, illa hora noctis in compitum, ubi ſe findit in qua-
ium, & ſtans tacitè conſidera; tranſient ibi figura ho-
um utriuſque ſexus, omnis ætatis, omnis gradus,
is poſtremò conditionis, quidam equites, qui-
pedites, alii vultum in terram dejecti, alii tumido ſu-
tlio elati, & prorſus quicquid ad lætitiam vel triſtitiam
inet, in eorum videbis & vultibus & geſtibus: nullum
im compellabis, etſi loquantur tecum: ſequetur illam
iam quidam reliquis ſtatura procerior, forma corpu-
ior, curru ſedens: huic tacitus epiſtolam trades legen-
i; fiet è veſtigio quod voles. Fac tantum præſenti ani-
ſis. Aggreditur ille iter præceptum, & nocte ſub dio
ns, fidem dictorum presbyteri viſu explorat. Nihil
n fuit, quod minus promiſſis deſideraret. Inter cæteros
que tranſeuntes vidit mulierem ornatu meretricio mu-
inequitantem: crinis ſolutus humeris involitabat, quem
a aurea ſupernè conſtrinxerat: in manibus aurea vir-
quâ equitaturam regebat, ipſa pro tenuitate veſtium penè
la, geſtus impudicos exequebatur. Quid plura? ultimus,
dominus videbatur, oculos terribiles in juvenem exa-
ns, ab axe ſuperbo ſmaragdis & unionibus compoſito cau-
idventus exquirit. Nihil ille contra, ſed protenta manu
igit epiſtolam. Dæmon notum ſigillum non auſus con-
nere, legit ſcriptum, moxque brachiis in cælum elatis:
us, inquit, omnipotens, in cujus conſpectu omne peccatum
fœtor, quamdiu pateris nequitias Palumbi presbyteri?
c mora, ſatellites à latere ſuo miſit Diabolus, qui annu-
s extorquerent à Venere, illa multum tergiverſata, vix
dem reddidit. Ita juvenis voti compos, ſine obſtaculis
itus eſt diu ſuſpiratis amoribus. Sed Palumbus, ubi
monis ad Deum de ſe clamorem audivit, finem dierum
præſignari intellexit. Quocirca omnibus membris*

ultrò truncatis, miſerabili defunctus eſt pœnitentia, confeſſus Papa coram populo Romano inaudita flagitia. Acciderunt hæc temporibus Gregorii VI. Papæ.

Neque tamen annulus ab amantibus dono datus ſemper erat conjugii ſymbolum: ſed interdum amoris tantùm aucupium. Talis enim fuit ille, quem Paleſtrio Militi detulit apud Plautum in Milite Act. 4. Sce. 1. verſ. 2.

> PAL. *Hunc arrababonem amoris primum à me accipe*
> PYRG. *Quid hic? unde eſt?* PAL. *à luculenta atq; feſtiva fœmina*
> *Quæ te amat, tuamq; expetiſſet pulchram pulchritudinem:*
> *Ejus nunc mihi annulum ad te ancilla, porrò ut deferrem, dedit.*

Nec alio fine Pamphilus annulum Philumenæ per vim detractum Bacchidi meretriculæ donavit, apud Terentium in Hecyra Act. 5. Sce. 3. Quomodo & Ovidius amicæ ſuæ annulum dono miſit lib. 2. Amor. Eleg. 15. Et quando de amantibus mentio incidit, alium quoque illorum morem circa annulos indicabo. Solebant enim illi annulos, quos amice digitis geſtabant, inſpicere & oſculari. Ennianum illud apud Iſidorum lib. 1. Originum cap. 26. ita capio, ſive Nævii eſt in Tarentilla, cui Feſtus id videtur tribuere. Verſus hi ſunt:

> *Alium tenet, alii nutat, alibi manus*
> *Eſt occupata: alii perpellit pedem:*
> *Alii annulum dat ſpectandum à labris.*

Apud Plautum quoque in Aſinaria, inter cæteras leges amicæ præſcriptas, & hæc conditio ab amaſio refertur in ſyngraphum:

> *Spectandum ne cui annulum det, neq; roget.*

Innuit idipſum & Tibullus lib. 1. Eleg. 6.

Sæpe

Sæpe velut gemmas ejus ſignumq́ probarem,
Per cauſam memini me tetigiſſe manum.

Quid ? quòd improbi amatores annulos & armillas per laſciviam amicis planè detrahebant. Terentius Hecyra Act.4.Sc.1.de Pamphilo:

Ipſe eripuit vi, in digito quem habuit, virgini abiens annulum.

Et Act.5.Sc.3.

Homo ſe fatetur, vi in via, neſcio quam compreſſiſſe,
Dicitq́ ſeſe illi annulum, dum luctat, detraxiſſe.

Pacuvius apud Feſtum:

Repugnanti ego porrò huic vi detraxi ungulum.

Horat.lib.1.od.9.

Pignusq́ direptum lacertis,
Aut digito malè pertinaci.

Caput XIX.

De Veneta Sponſaliorum maris ratione: Quæ ejus origo.

Annulus ſponſalitius, cujus in præcedenti capite facta mentio eſt, aurem mihi vellit, & admonet, ne hic præteream Venetorum conſuetudinem, quorum Dux die Aſcenſionis Dominicæ, quo nundinæ Venetiis celebrantur, Thalamego inaurata. & ſculpturis picturisque inſignibus exornata, quam Bucentaurum vocant (in Synodo Florentina Πουτζιντόρον dicitur) vectus cum magna pompa ſplendidoque procerum comitatu, ex urbe ad Adriatici maris præcipuum portum (*al Lio* appellant) quotannis proficiſcitur: ubi certis cum ceremoniis Thetidi Adriaticæ ſponſaliorum arrham, annulo aureo mari injecto, ſolvit. Origo hujus ritus

ritus hæc eſſe perhibetur. Ajunt Alexandrum III. Pontificem cum à Friderico I. Imperatore à faſtigio Pontificiæ dignitatis dejectus atque proſcriptus, nullum ſibi tota Italia locum tutum eſſe relictum cerneret, ignoto habitu Venetias profugiſſe, & in monaſterio Publicæ Chritatis diſſimulata, quam gerebat, perſona ad ſordidum culinæ miniſterium, ut occultius lateret, ſe ultrò demiſiſſe: quem aliquantò pòſt neſcio cujus indicio cognitum Dux Zianus non ſolùm benignè excepit, ſed & pacis cum Friderico jungendæ & recuperandæ dignitatis ſpem ipſi fecit. Miſſi igitur ad Imperatorem legati, qui pro Pontifice intercederent: verùm is ad mentionem pacis cum Papa ineundæ adeo excanduit, ut bellum illis denunciaret, niſi hoſtem & fugitivum hominem primo quoque tempore ad ſe ſub cuſtodia vinctum miſerint. Sed cum Veneti obtemperare recuſarent, Imperator filium Othonem ſuum cum quinque & ſeptuaginta longis navibus ad invadendam illorum civitatem, perſequendumque Pontificem mittit: cui obviam factus Zianus Dux, in claſſem Imperatoriam impetum fecit, eaque poſt aliquot horarum prælium partim capta, partim fuſa fugataque ipſum Othonem cum multis illuſtribus viris cepit, & Venetias ſecum adduxit. Hoc felici ſucceſſu lætus Pontifex Ziano è pugna reduci primò victoriam gratulatus, inde annulum porrigens aureum: Accipe, inquit, Ziane & me autore ipſum mare hoc tibi pignore obnoxium reddito; quod tu tuique ſucceſſores quotannis ſtato die ſervabitis: ut omnis poſteritas intelligat, maris poſſeſſionem jure belli veſtram eſſe quandoque factam: atque ut uxorem viro, ita illud veſtro ſubjacere imperio: ut uſurpem verba Sabellici, qui hiſtoriam hanc lib. 7. decadis primæ memoriæ prodidit. Sed cum Anno ↀↄ ↄcxi. ipſemet hanc ſolemnitatem

tatem

tatem una cum nobiliſſimo & ampliſſimo D. Franciſco Witzendorfio Reip. Luneburgenſis Senatore optimo oculis meis viderim, temperare mihi non poſſum, quin ejus uberiorem deſcriptionem afferam ex lib. 2. Venetiarum Germani Audeberti, qui his illam verſibus expreſſit:

Venerat ille dies, quo Chriſtus ab æthere ſummo
Virginis intactæ caſtam demiſſus in alvum
Ut morte inſontis fuſoq; cruore piaret
Humanas maculas, labemq; aboleret avitam
Mortalis vitæ poſt non mortalia facta
Deformi, immeritâ & crudeli morte peremptus,
Morte triumphata, domito divinitus Orco,
Mirando adſcenſu patrium repetivit olympum.
Illo manè die, roſeis ubi lutea bigis
Tithoni conjux rutilantia protulit ora
Phœbusq; Oceano currus eduxit Eoo.
Haud mora, conveniunt proceres ad principis aulam,
Quem primum ſolito patrum de more ſalutant,
Mox pompæ accingunt, magna comitante caterva.
Ante Sacerdotum graditur longiſſimus ordo
Divinas ſacris mulcentum vocibus auras.
Arguta auditur citharæ concentus, & oris,
Mox acris lituûm ſonitus, clangorq; tubarum.
Vexilla ante Ducem diſcreta colore feruntur.
Alba notant pacem: bellum ſaturata cruore
Purpureo: nitidum violæ mentita colorem,
Caruleive ſali, pacis ſunt ſigna ſequeſtra.
Album inſigne præit, ſi pax: quod tingitur oſtro,
Si fera bella fremunt: Conchyli murice fulgens
Et Veneta ſanie, ad tempus quando arma quieſcunt,
Utiq; ſibi præeunt, variantia tempora ſignant.
Præterea videas Ducibus data munera quondam

Pon-

Pontifice à ſummo, ſellam, pulvinar & enſem
Umbellamq́ auro rutilantia ſingula duro.
Tum demum ſimili circumradiante metallo
Ornatus trabea & prolixo ſyrmate Princeps
Carbaſeoq́ ſacram cinctus velamine frontem,
Purpurea quod fulvo decorat circumdata limbo
Averſa cornu referens in parte recurvum,
Regum oratores inter, gravitate ſerena
Incedit medius, proceres quem pone ſequuntur,
Incaniq́ Patres, urbis decora alta ſuperba,
Cæteraq́ Auguſti ſeries electa Senatus.
Proxima magnifica ducunt ad littora pompa
Induti inſectas iterato murice veſtes.
Hi molli Æthiopum in ſilvis è vellere carptas,
Depexas alii Scythicorum ex arbore Serum,
Quas Arabum dicas bombycum tenuia fila,
Arte laborata & variis diſtincta figuris:
Ars mira & veteri non unquam incognita ſeclo,
Ut nec tam tenues deducat aranea telas.
Ut littus tetigere maris, portumq́ petitum,
Illi et Hadriacam conſcendunt protinus Argo
Urbis opus, (Graijo de nomine Bucetaurum)
Dux & Patricii, Regumq́ Ducumq́ potentum
Legati illuſtres, pars non ingloria cœtus.
Nec mora, conſidunt tranſtris quinto ordine nautæ,
Proniq́ adductis findunt vada ſala lacertis,
Remorum æquato libramine & æquora verrunt
Certatim: verſo caneſcunt marmore fluctus,
Et diducta crepant ſtridenti cærula roſtro.
Tum procul ex oculis ablata recedere tellus,
Summaque celſarum rareſcere tecta domorum
Nec non aëria ſenſim ſe abſcondere turres.
Centauro invehitur magna Dux ipſe, ſenatusq́

(*Hinc*

(Hinc atq; hinc illam gemina ſtipante triremi
Ad ſubditos motus armisq; virisq; referta)
Agmine remorum: donec rumore ſecundo
Auſpicibusq; Deis tandem delatus in altum eſt.
Conſiſtit pinus, preſſas ubi ſenſit habenas:
Dente velut fixo firmam tenet anchora navem.
Implorant Superos, ut ſint felicia vincla
Conjugii ſtabilis Neptuni numine amico.
Finitis precibus cunctisq; faventibus ore,
Stans celſa in puppi Princeps gravitate verendus
Summus ſplendentem digitis ſimilemq; cadenti
Oſtentans auro concluſam divite gemmam,
Hæc ait: IN SIGNUM IMPERII VERI ATQUE PERENNIS,
(Nam memini atq; animo ſolemnia verba notavi)
HAC GEMMA ÆTERNUM MIHI TE DESPONDEO DORI.
Qua rata Rex pelagi nutu connubia firmat,
Huncq; ſibi generum Thetis emit omnibus undis.
Principis è manibus cum dicto emiſſus amaras
Annulus intrat aquas: nantarum turba natandi
Conſulta inſequitur, ſcrutatoresq; profundi
Prælia projecto miſcent ſub fluctibus auro.
Sic ubi venator deprenſi viſcera cervi
Quem clamore premens, canibusq; ad retia pulſum
Stravit humi multo fundentem ſanguine vitam,
Euge, Euge ingeminans, canibus partitur anhelis:
Illi inter ſeſe certantes rapta revellunt
Mordicus & roſtro diſcerpunt fruſtra cruento,
Obnixè ardentes, villisq; horrentibus urgent.
Urinatorum certamine pulſa reſultant
Littora: juncta premit cymbam ſibi cymba propinquam

Et ſub contiguis latet æquoris nuda phaſelis.
Antiqui ritus (neq; enim levis hujus origo eſt)
Pluribus ignotam ſi vis cognoſcere cauſam,
Expediam paucis, ne res ludicra putetur.
Præſul Alexander Romanæ tertius urbis
Ænobarbi armis ſolio depulſus ab alio,
Quo fugeret dubius, cui ſe committeret ora,
Præ reliquis Venetum prudens elegit aſylum.
Illinc certa ſalus profugo & victoria fuſis
Hoſtibus à magno navali Marte Ciano.
Quo duce captus Ottho Federici Martia proles,
Captivas gemuit, mergiq; trahiq; triremes
Quadraginta octo, disjectamq; æquore claſſem,
Et ſe magnifico duci potuiſſe triumpho.
Excepere Ducem feſtis applauſibus omnes,
Et reducem amplexi, verſis ad ſidera palmis,
Supremo grates meritas egere Tonanti,
Qui ſcelerum vindex inſanos fregerit auſus.
Tum pius Antiſtes, grato ſpectabilis ore,
Inclite Dux, inquit, ſi quod nomenq; decusq;
In terris gerimus, nobis auctoribus iſto
Pignore (de ſolido pignus fuit annulus auro)
Deſponſa caram ſuperi maris Amphitriten,
Annuaq; inſtaurent venturi pacta nepotes.
Hic pelagi imperium ſponſalibus accipe dextro
Sidere ſiq; tua virtuti reddita merces.
Dixit: & obteſtans Divos rata vota precatur.
Fœdere percuſſo, celebratis ritè Hymenæis,
Ilicet obverſi, tendunt ad litoris oram
Divi Nicoleos inſignem nomine & æde
Antiqua ſaxo longam teſtante ſenectam.
Hic Venetus vitta crines circumdatus alba
Publica vota facit ſummo Patriarcha parenti.

Mox

Mox fuſis precibus ſacriſque ex more peractis,
Ingentem repetunt Centaurum Duxq; Patresq;
Lectorumq; cohors comitum: freta cærula torquent.
Protinus adnixi magno conamine nautæ,
In lento validos curvantes æquora remos:
Hinc rauco fremitu præfracta remurmurat unda,
Dum ſibi reſpondent parili moderamine tonſæ
Uncta vagis abies celeri pede labitur undis.
Non tam præcipiti per plana, per ardua curſu
Corripuêre viam repetita in verbera proni,
Dulcis Olympiacæ tetigit quos gloria palmæ:
Nec ſic raſit iter rapidis Schœneia plantis,
Alite nec curſu victor Megareius heros.
Incipiunt humiles ſenſim ſe attollere turres,
Urbs aperire ſinum, propiusq; accedere moles.
Tum portu accepti repetunt regalia tecta,
Tecta renidenti ſplendentia marmore & auro,
Ignibus æthereis rutila certantia luce.
Interiora domus variis animata figuris
Herôum expreſſos videas oſtendere vultus.

Verùm hîc ſubſiſtimus: ne in exſcribendo modum excedamus. Faciunt autem hujus ſolemnitatis mentionem præter eos, quos jam laudavi, etiam Stephanus Forcatulus libr. 3. de Gallor. Imperio & Philoſophia. Salmuthius in Guidonis Pancirolli librum Rerum jam olim deperditarum capite de Armamentariis. Contarenus lib. 2. de Repub. Venetorum. Martinus Cruſius lib. 5. Germano-Græciæ cap. 2. Notis ad Gratulationem 12. Kornemanus in 3. parte Templi Naturæ hiſtorici Conſideratione 17. qui omnes uno ferè ore teſtantur, Venetos ad denotandum maris Adriatici dominium, quod ſibi arrogant, hanc conſuetudinem uſurpare. Utrùm verò Pontifex Romanus illis hoc dominium do-

naverit, aliis diſputandum relinquo. Mihi verò hoc loco in mentem veniat argutum & mordax reſponſum Hieronymi Donati Legati Veneti, qui per jocum ab Alexandro Borgia Pontifice ejus nominis VI. interrogatus, unde hoc maris imperium accepiſſent, reſpondiſſe fertur: Oſtendat mihi Veſtra Sanctitas inſtrumentum patrimonii S. Petri, & à tergo ſcriptam inveniet conceſſionem factam Venetis maris Adriatici: ut refert Sebaſtianus Monticulus in tractatu de patria poteſt. te pag. 54. Non diſſimile eſt, quod Ampliſſimus & CL. Dn. Philippus Camerarius narrat, ſe à fide dignis audiviſſe, Venetos ante aliquot annos à Pontifice Romano, poſtquam ille Anconam in ſuam poteſtatem redegerat, interpellatos fuiſſe, quo jure vectigalia, & alias jurisdictiones in mari Adriatico ſibi vendicarent, cum tamen nulla privilegia hac de re monſtrare, neque jus ſuum docere legitimè poſſent. Ad hanc rem eos & quidem argutè reſpondiſſe; Se mirari quod iſta privilegia peterentur demonſtrari, quæ Pontifices ipſi penes ſe jam pridem & quidem arcethypa, tanquam rem ſacram, diligentiſſimè in ſuis archivis cuſtodirent, eaque facilè reperiri poſſe, ſi Donationis Conſtantini membranæ pars exterior, in qua ea majuſculis literis conſcripta eſſent, accuratiùs inſpiceretur, libr. 1. Meditat. hiſtor. cap. 61. Concludam hoc caput cum Johanne Ignæo Jureconſulto Pontificio in Repetit. L. donationes n. 21. in fin. C. de Donat. inter Vir. & ux. ubi belle & argutè ſcribit, In Donatione Conſtantini cæcos aliquid vidiſſe, ſurdos audiviſſe & mutos locutos eſſe, Ern. Cothm. de Cod. L. 1. Tit. 1. n. 106.

CA-

Caput XX.

e uſu annulorum in Epiſcoporum inveſtitura. Ejus origo à Carolo Magno. Bella ſuper hac re inter Imperatores & Pontifices geſta. Ipſum pontifi.em quoque à Friderico Barbaroſſa per annulum inveſtitum. Annulum etiam in Impp. in auguratione adhibitum. Feuda per annulum confirmata.

VErùm age, dicamus etiam de uſu annulorum in Epiſcoporum inveſtituris : Cujus moris ante Ca- oli M. tempora nullum reperio apud ſcriptores veſti- ſium. Poſtquam verò is ab Adriano Pontifice Rom. ontra Longobardos Italiam infeſtantes ac ferrum urbi ervitutemque minitantes in auxilium vocatus, Deſi- erium ultimum ipſorum Regem, cum uxore & libe- s Italia expulit, ac eorum, quæ bello ceperat, maxi- iam partem Eccleſiæ Romanæ, cui erepta erant, reſti- uit, in univerſali Synodo, Romæ à centum & quinqua- inta tribus Epiſcopis & Abbatibus habita, decretum uit, ut Carolus Magnus jus & poteſtatem eligendi Ro- ianum Pontificem, ordinandique ſedem Apoſtolicam aberet, & inſuper Archiepiſcopi Epiſcopique per ſin- ulas provincias ab eo inveſtituram acciperent; ut præ- er Canonem *Adrianus* Diſtinct. 63. teſtatur. Sigeber- us in actis anni ıↄc clxxiii. Walthramus Naumbur- enſis Epiſcopus in libro de Epiſcoporum inveſtitura. Aartinus Polonus in Chronicis. Marſilius Patavi- ius de Translatione Imperii cap. 8. Sigonius lib. 4. de Regno Italiæ. Hoc jus poſtea fuit Othoni I. Imp. à eone VIII. Pontifice confirmatum, cujus Bulla ſu- er hac re extat C. *In Synodo* Diſtinct. 68. quam non

pigrabor hic adſcribere; Ea verò ſic habet: *Ad exemplum B. Hadriani Apoſtolicæ ſedis antiſtitis, qui domino Carolo victorioſiſſimo Regi Francorum & Longobardorum Patriciatus dignitatem ac ordinationem Apoſtolicæ ſedis & inveſtituram Epiſcoporum conceſſit; Ego quoque Leo Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, cum toto clero ac Romano populo conſtituimus, & confirmamus & corroboramus, & per noſtram Apoſtolicam autoritatem concedimus atque largimur Domino Othoni primo Regi Teutonicorum ejusque ſucceſſoribus hujus regni Italiæ in perpetuum facultatem eligendi ſucceſſorem, atque ſummæ ſedis Apoſtolicæ Pontificem ordinandi, ac per hoc Archiepiſcopos, ſeu Epiſcopos ut ipſi ab eo inveſtituram accipiant & conſecrationem, unde debent: exceptis his, quos Imperator Pontificibus & Archiepiſcopis conceſſit. Et ut nemo deinceps cujuſque dignitatis vel religioſitatis eligendi vel Patricium vel pontificem ſummæ ſedis Apoſtolicæ, aut quemcunque Epiſcopum ordinandi habeat facultatem, abſque conſenſu ipſius Imperatoris (quod tamen fiat abſque omni pecunia) & ut ipſe ſit Patricius & Rex. Quod ſi à clero & populo quis eligatur Epiſcopus, niſi à ſupradicto Rege laudetur & inveſtiatur, non conſecretur. Si quis contra hanc regulam & Apoſtolicam autoritatem aliquid molietur, hunc excommunicationi ſubjacere decernimus: & niſi reſipuerit, irrevocabili exitio puniri vel ultimis ſuppliciis affici.* Videatur & Walthramus Naumburgenſis Epiſcopus De Inveſtitura Epiſcop. Marſilius Patavinus De Translatione Imperii cap. 10. & in Defenſore pacis part. 2. cap. 28. Theodoricus à Niem. lib. 1. Sigonius lib. 7. de Regno Italiæ,

Inter alia autem Inveſtituræ hujus ſacerdotalis ſolemnia etiam Annulum fuiſſe uſurpatum reperio, quem unà cum baculo Imperator aut Rex tanquam certum ſymbolum mittere ſolebat illi, cui beneficium aliquod volebat conferre. Ganguinus lib. 4. in vita Caroli Magni,

cujus

cujus erga Pontificem merita cum recenſuiſſet, mox ſubjungit: *Quibus beneficiis ut Pontifex gratia aliquid rependeret, Carolum multis ornavit privilegiis: Quorum illud maximum fuit, donare Eccleſias idoneis Sacerdotibus poſſe: id à Sacerdotibus Inveſtitura vulgò appellatur: qua ſine Eccleſiam, vel, ut nunc loquimur, beneficium nemo poſſidebat. Recipiebat enim à Rege, qui beneficium adepturus eſſet, anulum vel ſimile quippiam, argumentum ſcilicet Regia in eum gratitudinis. Intereſt enim regum noſſe, qui majores maximè Eccleſias adminiſtrent, quarum ipſi tutores ſint.* Et ante ipſum Willielmus Malmesburienſis de Rebus geſtis Anglorum lib. 2. in oratione Gregorii VI. Pontificis Maximi; *Laudatus eſt olim prædicandæ memoriæ prædeceſſor noſter Adrianus primus, quod inveſtituras Eccleſiarum Carolo Magno conceſſerit, ita ut nullus electus conſecretur ab Epiſcopo, niſi prius à rege inſigniretur & annulo & baculo.* Quando autem caſu veniebat, ut Epiſcopus ſive Abbas moreretur, tunc Principes ac primores ejus Collegii aut civitatis annulum ac virgam paſtoralem defuncti ad aulam Imperatoris transmittebant, qui poſtea ſacra illa inſignia, cuicunque vellet, conferebat. Andreas Abbas, poſtea Bambergenſis Epiſcopus, de vita S. Otthonis lib. 2. cap. 5. & 6. *Nec multò poſt annulus & virga paſtoralis Bremenſis Epiſcopi ad curtem Regiam perlata eſt. Hoc ſiquidem tempore Eccleſia liberam electionem non habebat, ſicut poſtea ſub Henrico V. mediante pia memoria Calliſto Papa, actum eſt: Sed mox capitanei civitatis illius, annulum & virgam paſtoralem ad Palatium tranſmittebant; ſicque regia autoritas, communicato cum Aulicis conſilio, orbata plebi idoneum conſtituebat Præſulem. Itaque cum ut diximus, virga paſtoralis & annulus Epiſcopi Bremenſis Imperatori offerreretur: mox ille accerſito unicè dilecto ſibi Othone, mu-*

nera hæc ei conſervanda tradidit. Poſt paucos vero dies, rurſum annulus & virga paſtoralis Ruperti Babebergenſis Epiſcopi Domino Imperatori transmiſſa eſt.

Cur autem per Annulum & Baculum Epiſcopatus & Abbatiæ tradantur, ejus rei non unam cauſam reperio à ſcriptoribus aſſignari. Canon 9. Concilii Aquaſgranenſis Tom. 3. Conciliorum: *Sacerdoti, dum conſecratur, datur Baculus, ut ejus judicio ſubditam plebem vel corrigat, vel infirmitates infirmorum ſuſtineat: Datur & Annulus propter ſignum Pontificalis honoris, vel ſignaculum ſecretorum. Nam multa ſunt, quæ ab oculis carnalium minusque intelligentium occultantes ſacerdotes quaſi ſub ſignaculo condunt, ne indignis quibuſque ſacramenta Dei aperiantur.* Sed aliam & meo quidem animo elegantiorem affert CL. Dn. Rittershuſius noſter in partitionibus Feudalibus cap. 8. *Epiſcopatus antiquo jure Gallico per annulum & virgam tradebantur: Eoque baculo ſive pedo paſtorali officii ſui admonentur Epiſcopi, quod gregem Dominicum paſcere debeant: ſicut annulo admonentur, quòd deſponſata ſit ipſis Eccleſia, cui fidelem curam impendere debent.* Quare etiam, ſi quando uſu veniebat, ut propter delictum aliquod è gradu dejicerentur, tunc annulum hunc, quo erant inveſtiti, deponere cogebantur. Petrus Diaconus libr. 4. Chron. Caſinenſis cap. 123. ubi agit de depoſitione Abbatis Rainaldi: *Sic illorum juſſu, aſtantibus omnibus, virgam & annulum & regulam ſupra corpus ſanctiſſimi Benedicti depoſuit.* Et ſi dejectus à gradu innocens reperiebatur, eundem annulum ab Epiſcopo coram altari recipiebat. Concilium Toletanum IV. cap. 27. Tomo ſecundo Conciliorum: *Epiſcopus, Presbyter aut Diaconus ſi à gradu ſuo injuſtè dejectus in ſecunda Synodo innocens reperiatur, non poteſt eſſe quod fuerat, niſi gradus amiſſos recipiat coram*

altari

altari de manu Epiſcoporum : ſi Epiſcopus eſt, orarium, annulum & baculum. Hujuſmodi fuerunt procul dubio 16. *illi annuli pontificales boni & magni , de Robino unus & impoſitis aliis gemmis minutis, de ſmaragdo unus, de ſapphiro unus , de Topazio unus ,* quos inter Κειμήλια Eccleſiæ Moguntiacæ recenſet Conradus Epiſcopus in Veteri Chronico Rerum Moguntiacarum: quod extat Tomo Hiſtoricorum Germanorum à Juſto Reubero editorum, pag. 450. & ſeqq. Non inconveniens eſſe videtur , inſerere hic cenſuram viri religioſi , Petri Bleſenſis, de geſtatione annulorum in Abbate, quæ extat epiſtolâ 90. *Retulit mihi quidam nuncius veſter, qualiter Dns. Papa vos mitra proprii capitis, & aliis ornamentis epiſcopalibus inſignivit. De benedictione gaudeo: ſed inſignia Epiſcopalis Eminentiæ in Abbate nec approbo, nec accepto. Mitra enim, & annulus, atque ſandalia in alio, quàm in Epiſcopo, quædam ſuperba elatio eſt, & præſumptuoſa oſtentatio libertatis.* Et aliquanto poſt: *Putatis in ſuſceptione mitræ, ſandaliorum, & annuli veſtri monaſterii dignitatem plurimum promoviſſe: In his tamen nihil video, niſi inobedientiæ malum, ſeminarium odii, tumorem elationis, & ſuperbiæ ventum.*

Verùm hîc præterire non poſſum, ſuper Inveſtitura Epiſcoporum graviſſima inter Imperatores & Pontifices Rom. non modò diſſidia, ſed & bella exorta eſſe; dum illi quidem vetuſta jam conſuetudine, (ut Paulus Æmilius loquitur libr. 5. in vita Philippi I.) ſcipionem ſacrum annulumque paſtoralem Epiſcopis cæteriſque patribus dabant, eamque ſacrarum dignitatum veſtituram, juraque regia appellabant; hi verò omni ſtudio & contentione impedire conabantur, ne Epiſcopi de ſeculari manu inveſtituram acciperent, nefas eſſe rati, Imperatores, qua enſem dextra ſtringant bellaque gerant,

eadem annulum ſacrum & contrectare & arbitratu ſuo induere Pontificum Patrumque digito ac manibus, quæ ſacroſanctum Chriſti corpus tangant. Tandem verò poſt longam concertationem Henricus V. Imper. à Paſchali II. Pontifice decretum obtinuit, quo ſibi jus inveſtiendi Epiſcopos per annulum & Baculum de novo aſſeruit. De qua reſcriptor Anglicanus Matthæus Paris Monachus Albonenſis hiſtoria Anglor. in Willielmo Primo, Anno CIↃ CXII. his verbis: *Facta eſt contentio Romæ inter Papam Paſchalem & Henricum Imperatorem hac de cauſa: Imperator uti voluit privilegio anteceſſorum, habito annis trecentis ſub Romanis Pontificibus ſexaginta, qui licitè dederant Epiſcopatus & Abbatias per annulum & Baculum paſtoralem. Econtrà cenſebant Romani Pontifices nec poſſe nec debere dari per virgam vel Annulum Epiſcopatum, vel aliquam inſtitutionem Eccleſiaſticam à manu recipere Laicali. Facta eſt pax inter Imperatorem Henricum & Papam Paſchalem, ita ut Epiſcopi deinceps & Abbates inſtitutionem accipiant ab Imperatore & ſuis ſucceſſoribus per virgam & annulum, & prius faciant Epiſcopo, ad quem pertinent, Canonicam obedientiam & conſecrationem accipiant conſuetam.* Eadem tradit Sigebertus in Chronico ſub Actis Anni CIↃ CXI. *Rex Henricus Romam vadit propter ſedandam diſcordiam, quæ erat inter Regnum & Sacerdotium, quæ cœpta à Papa Gregorio VII. qui & Hildebrandus nominatus eſt, & excogitata à ſucceſſoribus ejus Victore & Urbano & præ omnibus à Paſchali, magno ſcandalo erat toti mundo. Rex autem uti volens autoritate & conſuetudine & authoralibus privilegiis Imperatorum, qui à Carolo Magno, qui poſt de Regibus Francorum imperavit Romanis, jamque per trecentos & eo amplius annos imperaverant ſub 73. Apoſtolicis, dabat licitè Epiſcopatus & Abbatias & per Annulum & per virgam.*

i. Contra hanc majorum autoritatem cenſebant Papa odali judicio, non poſſe nec debere dari per virgam vel ulum Epiſcopatum aut aliam Eccleſiaſtici juris inveſti- im à Laicali manu. Et quicunque ita Epiſcopatum aliam Eccleſiaſtici juris inveſtituram accipiebant, ex- imunicabantur. Propter hanc præcipue cauſam Rex vam tendebat, & ſi qui Longobardorum quoquo modo ſiſtere volebant, potenter eos proterebat. In reconci- ione autem, quæ facta eſt inter Imperatorem & Papam, m ipſum Papam cum Epiſcopis & Cardinalibus cepe- die Paſcha Henrico in Imperatorem coronato poſt le- n Evangelium tradidit ei Papa ante altare Apoſtolo- s Petri & Pauli in oculis omnium Principum privile- m de inveſtitura Epiſcopatuũ vel Abbatiarum tam per nulum, quam per virgam, ſcilicet ut Regni ejus Epiſco- vel Abbatibus liberè præter violentiam & Simoniam lis, inveſtituram virga & Annuli conferat: poſt inve- itionem verò canonicè conſecrationem accipiat ab Epi- o, ad quem pertinuerit, &c. Verba autem Decreti us Pontificalis, uti à Wilhelmo Malmesburienſi ſ, recitantur, hæc ſunt: *Paſchalis Epiſcopus, ſervus orum Dei, Chariſſimo in Chriſto filio, & per Dei omni- entis gratiam Romanorum Imperatori Auguſto HEN- CO ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Regnum rum Sancta Romana Eccleſiæ, cohærere divina diſpoſi- conſtituit. Prædeceſſores ſiquidem veſtri probitatis & dentiæ amplioris gratia Romanæ urbis coronam & Im- ium conſequuti ſunt. Ad cujus videlicet coronæ & erii dignitatem tuam quoque perſonam, Fili chariſſime ENRICE, per noſtri Sacerdotii miniſterium Majeſtas ina provexit. Illud igitur dignitatis privilegium, quod decceſſores noſtri veſtris prædeceſſoribus Catholicis Impe- oribus conceſſerunt & privilegiorum paginis confirma-*

verunt,

verunt, nos quoque tua dilectioni concedimus & præſentis privilegii pagina confirmamus, ut Regni tui Epiſcopis vel Abbatibus liberè præter violentiam vel Simoniam electis, inveſtituram virgæ & Annuli confer as: poſt inveſtitionem verò canonicè conſecrationem accipiant ab Epiſcopo, ad quē pertinuerit. Si quis autem à Clero vel Populo præter aſſenſum tuum electus fuerit, niſi à te inveſtiatur, à nemine conſecretur, exceptis nimirum illis, qui vel in Archiepiſcoporum vel in Romani Pontificis ſolent diſpoſitione conſiſtere. Sanè Archiepiſcopi vel Epiſcopi libertatem habeant à te inveſtitos Epiſcopos vel Abbates canonicè conſecrandi. Videatur & Sigonius lib. 10. de Regno Italiæ pag. 248.

Cæterùm cum Calixtus II. Pontifex hoc Paſchalis decretum ratum habere nollet, quod ipſe Paſchalis ſtatim revocaverat, tanquam vi extortum, Imperator Henricus V. ejus minis & excommunicatione territus exemploque patris motus, inveſtituram Epiſcoporum & aliorum Prælatorum per annulum & baculum, Pontifici reſignavit: Pontifex verò rurſus Imperatori inveſtituram Epiſcoporum Prælatorumque per ſceptrum conceſſit: atque ita lis inter ſacerdotium & Regnum tum temporis ſopita eſt, ut tradit Abbas Urſpergenſis in Chronic. Robertus Abbas Montenſis Appendice ad Sigeberti Chronographiam anno CIↃCXXIII. Otto Friſingenſis libr. 7. Chronic. cap. 16. Gottfridus Viterbienſis in Panth. part. 17. pag. IↃII. & ICVI. Marſilius Patavinus in Defenſore Pacis part. 2. cap. 26. Leopoldus de Bebenburg Epiſcopus Bambergenſis de Zelo veter. Principum Germaniæ cap. 8. Krantzius lib. 5. Saxon. cap. 4. Nauclerus Generat. 37. Sed ſatius eſt rem omnem ex ipſius conventionis formula exponere, quam ex Willhelmi Malmesburienſis libr. 5. de Rebus geſtis Anglorum (apud hunc enim locuple-

cupletior extat, quàm apud alios) deſcribemus:

HENRICI V. IMPERATORIS CONSTITUTIO DE ELECTIONE ET INVESTITURA EPISCOPORUM ET ABBATUM, PUBLICATA IN COMITIIS WORMATIENSIBUS:

Ego HENRICUS Dei gratia Romanorum Imperator Auguſtus pro amore Dei & Romanæ ſanctæ Eccleſiæ & Domini Papæ Calixti & pro remedio animæ meæ dimitto Deo & ſanctis ejus Apoſtolis Petro & Paulo, ſanctæque Catholicæ Eccleſiæ omnem inveſtituram per annulum & baculum, & concedo in omnibus Eccleſiis, quæ in Regno vel Imperio meo ſunt, canonicam fieri electionem & liberam conſecrationem. Poſſeſſiones & Regalia B. Petri, quæ à principio hujus diſcordiæ uſque in hodiernum diem, ſive tempore Patris mei, ſive etiam meo ablata ſunt, quæ habeo, eidem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ reſtituo: quæ autem non habeo, ut reſtituantur fideliter juvabo. Poſſeſſiones etiam omnium aliarum Eccleſiarum & Principum & omnium aliorum tam Laicorum quam Clericorum, quæ in guerra iſta amiſſa ſunt, conſilio Principum vel Juſtitia dictante, quas habeo reddam, quas non habeo, fideliter ut reddantur juvabo. Et do veram pacem Domino Papæ Calixto, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & omnibus qui in parte ipſius ſunt vel fuerunt: & in quibus ſancta Romana Eccleſia auxilium poſtulaverit, fideliter juvabo, & de quibus mihi querimoniam fecerit, debitam ſibi faciam Juſtitiam. Hæc omnia acta ſunt conſenſu & conſilio Principum, quorum nomina ſubſcripta ſunt.

Albertus Archiep. Mog.	Abbas Foldeni
Fridericus Colon. Archiep.	Heremannus Dux
Ratisbonenſis Epiſcopus	Fridericus Dux
Babenburgenſis Epiſcopus	Bonifacius Marchio
Bruno Spirenſis Epiſcopus	Theobaldus Marchio

Auguſtenſis Epiſcopus	Ernulphus Com. Pal.
Trajectienſis Epiſcopus	Othbertus Com. Pal.
Conſtantienſis Epiſcop.	Berengarius Comes.

CALIXTI II. PONTIFICIS ROMANI BULLA DE ELECTIONE ET INVESTITURA EPISCOPORUM ET ABBATUM PRO HENRICO V. IMPERATORE.

Ego Calixtus Epiſcopus, Servus ſervorum Dei, tibi dilecto filio HENRICO Dei gratia Romanorum Imperatori Auguſto, Concedo electiones Epiſcoporum & Abbatum Teutonici Regni, qui ad regnum pertinent, in præſentia tua fieri abſque Simonia & abſque ulla violentia, ut ſi qua inter partes diſcordia emerſerit, Metropolitani & Provincialium conſilio vel judicio, ſaniori parti aſſenſum & auxilium præbeas. Electus autem regalia à te recipiat, & quæ ex his jure tibi debet, faciat: ex aliis verò partibus Imperii conſecratus infra ſex menſes regalia à te per ſceptrum recipiat, & quæ ex his jure debet, faciat, exceptis omnibus, quæ ad Romanam Eccleſiam pertinere noſcuntur. De quibus verò mihi querimoniam feceris & auxilium poſtulaveris, ſecundum officii mei debitum, auxilium meum præſtabo. Do tibi veram pacem & omnibus, qui in parte tua ſunt vel fuerunt tempore hujus diſcordiæ. Data anno milleſimo centeſimo vigeſimo ſecundo, 9. Kal. Octobr. Acta hæc fuiſſe in conventu Vormatienſi tradit Sigonius lib. 10. de Regno Italiæ. Sed quid in Epiſcoporum inveſtitura, quæ per annulum fiebat, probanda tam multis opus? Res eſt proletaria & omnibus, qui Germanicarum rerum ſcriptores primoribus tantùm digitis attigerunt, nota. Illud verò non item, quod etiam inter Papalis inveſtituræ ornamenta & inſignia Annulum reperio. Nam ſic Octavianum Antipapam, qui ſe Victorem XI. appellavit, à Friderico I. Barbaroſſa per annulum eſſe inveſtitum, diſer-

ſcribit Arnulphus Epiſcopus Lexovienſis in Epi-
d Archiepiſcopos & Epiſcopos Angliæ, qua hoc
ı, tanquam indignum, reprehendit his verbis:
ım hic (Fridericus) *blanda ſchiſmatici deſperantis*
atione ſeductus eſt, dum ille perſonam ſuam arbitrio
t & cauſam, neque ſe quicquam fore, niſi de ſola
oluntate præſumit. Unde & ad pedes ejus ipſa dici-
oſtolatus inſignia reſignaſſe, poſteaque de manu ipſius
turam accepiſſe per annulum, ut veteri ſcilicet qua-
compoſita, regnum planè de ſacerdotio, de ſpirituali-
mporalia, de Eccleſiaſticis viderentur ſecularia trium-
. Ipſe etiam Alexander Papa ſuper hac re mirum
ıdum conqueritur in Reſcripto, quod extat inter
lphi Epiſtolas: *Cæterùm ut prædictus imperator Ec-*
n Dei ſua videretur ſubjugare & ſupponere ditioni, &
n ſupremam redigere ſervitutem, memorato Apoſto-
ctavianum intelligit) *ſicut dictum eſt, Pontificalia in-*
reddidit & eum de Papatu, quod eſt à ſeculis inaudi-
per annulum prout dicitur, inveſtivit. Non autem
ſiaſtica ſolùm beneficia per annulum confere-
ır; ſed & in ipſius Imperatoris, aut Regis Roma-
m inauguratione, inter alia inſignia, annulum fuiſſe
ɔitum legimus, apud Johannem Trithemium in
mic. cap. 20. Sigon. lib. 4. de Reg. Italiæ pag. 89. Et
noldus Presbyter lib. 1. Chronici Sclavorum cap.
ubi agit de depoſitione Henrici IV. Imperatoris:
ergo à Principibus venerunt ad Regem, qui tunc for-
ſiſtebat in corte regia Hilgelsheim (fortè Ingelheim)
untinus, Colonienſis, Wormatienſis & pertulerunt ad
mandatum ex ore Principum, dicentes: Fac nobis red-
onam, annulum, & purpuram cæteraque ad inveſti-
n Imperialem pertinentia filio tuo deferenda Sigonius
.pag. 239. Quin & Annulum hodienum adhuc in

Au-

Augurationc Regis Romanorum adhiberi, ex actu nuperrimæ Coronationis, Anno MDCXXXVIXX.(XXX.) Decembr. Ratisbonæ celebratæ, & in Cancellaria Moguntinenſi conſignatæ, videre liquet. Cum enim Invictiſſimi Imperatoris noſtri Filius, FERDINANDUS III. unanimi Electorum ſuffragio Rex Romanorum in Conclavi jam de ſignatus, jamque ad Coronationem facientia Solemnia peragenda eſſent, tunc Elector Moguntinus pretioſiſſimum Annulum ab Altari porrectum novi Regis digito his verbis aptavit:

„ Accipe regiæ dignitatis annulum, & per hoc
„ Catholicæ fidei cognoſce ſignaculum, & ut hodiè
„ ordinaris Caput & princeps regni & populi: Ita per-
„ ſeverabilis auctor & ſtabilitor Chriſtianitatis, & Chri-
„ ſtianæ fidei ſias, ut feliciter in opere cum Rege Re-
„ gum glorieris, per eum, cui eſt honor & gloria per in-
„ finita ſecula ſeculorum, Amen. Carpzovius ad Legem Regiam cap. 11. ſect. 10. n. 34. pag. 806. b.

Ipſi quoque Imperatores feuda interdum per annulum confirmabant. Petrus Diaconus lib. 4. Chronici Caſinenſis cap. 126. *Lotharius Imperator accepto à Ptolomao Romanorum Conſule ſacramento, Reginulfo illius filio obſide, per annulnm, quem gerebat manu, confirmavit ei, ipſiusq́ hæredibus in perpetuum totam terram illam ſcilicet, quæ ſibi ex parentum hæreditate pertinebat.* Atque hunc annulum à domino in ſignum inveſtituræ acceptum Vaſallus pro teſtimonio proferre ſolebat, ſi quando controverſia ſuper feudo naſceretur. Cujus rei luculentum exemplum extat apud Abbatem Urſpergenſem, qui in Chronicis anno IↃCCCVIII. autor eſt, Henricum Imperatorem Ducatum Suevorum, vivente adhuc Ottone Duce, Bertholdo Comiti promiſiſſe, eique annulum ſuum, velut hujus rei commonitorium

de-

dediſſe: quem ille diligenter ſervans, poſt ambotum obitum, Imperatoris ſcilicet & Ducis, Imperatrici Agneti, Imperium tunc diſponenti, obtulit, eamque annulum agnoſcentem, pro Ducatu ſibi commiſſo commonuit. Vid. Johannis Naucleri Chronographiam Generatione 36.

Quid? quod & Adrianus Pontifex Henrico II. Anglorum Regi annulum miſit, cum Hyberniam illi jure hæreditario poſſidendam donaret. Johannes Saresberienſis lib. 4. Metalogici, cap 42. *Ad preces meas Adrianus Pontifex illuſtri Regi Anglorum Henrico II. conceſſit & dedit Hyberniam jure hæreditario poſſidendam, ſicut litera ipſius teſtantur in hodiernum diem. Nam omnes inſulæ de jure antiquo, ex donatione Conſtantini, qui eam fundavit & dotavit, dicuntur ad Romanam Eccleſiam pertinere. Annulum quoque per me transmiſit aureum, Smaragdo optimo decoratum, quo fieret inveſtitura juris in gerenda Hybernia. Idemque adhuc annulus in curali archio publico cuſtodiri juſſus eſt*, quem locum mihi doctiſſimus Joachimus Morſius noſter indicavit. Neque ſolum in Regum, ſed & Marchionum, comitum, Inveſtituris, Annulum uſurpatum video, de quo more Antonius de la Salle la Sallade hæc habet: *Le Duc eſt inveſti par l'impoſition d'un chape au d'orducat, ornè de perles: Les Marquis avec un anneau de Ruby: Le Comte avec un anneau de diamant: Le Vicomte avec une verge d'or, le Baron avec un drappe au guarre, & Le banneret avec un drappe au en eſcuſſon:* Hæc Limnæus lib. 4. Jur. publ. cap. 8. n. 31. ita reddidit: *Dux inveſtitur corona aurea Ducati* (von Ducaten Gold) *ornata unionibus: Marchio annulo, cui carbunculus junctus: Comes annulo, cui adamas: Vicecomes baculo aureo, Baro vexillo quadrato, & Banneretus vexillo ad formam ſcuti*

Cæterùm ex hoc ritu inveſtiendi fluxiſſe puto morem illum, in Academiis uſitatum, quo præter alias ceremonias, quæ in creandis Magiſtris & Doctoribus adhiberi ſolent, etiam annulus aureus inſeritur digitis eorum, qui literatis iſtis honoribus inſigniuntur. Qui quidem ritus cum etiam vulgo notus ſit, de eo nihil amplius verborum addo. Videri tamen poterit Hopingius de Jure Inſignium p. 1. c. 2. memb. 2.

CAPUT XXI.

De Annulis Magicis & Phyſicis. Taliſman. *Gygis annulum eandem cum Orci galea poteſtatem habuiſſe. Varia annulorum magicorum ſpecies. Annuli morbis averruncandis. Mira de Carolo Magno hiſtoria ex Petracha. Venena annulis incluſa.*

REperio etiam uſum Annulorum ad præſtigia & incantationes translatum ab hominibus maleferiatis, qui hujuſmodi annulos, ſtella aliqua fortunata aſcendente, certis characteribus inſigniebant, iisque herbam vel lapidem huic ſtellæ ſubditam includebant: quos annulos ad hunc modum confectos qui geſtarit, eum non ſolùm perpetuò victorem, & ab omni veneno ferroque tutum fore; ſed etiam cujuscunque velit amorem ac benevolentiam ſibi conciliare, malos genios pellere, morbis mederi & multa alia, quæ vix fidem mereantur, præſtare poſſe, impudenter aſſerebant. Græci hos annulos φαρμακίτας καὶ γεγοητευμένους appellarunt: Arabes *Taliſman*, teſte Scaligero in Epiſtolis Gallicis.

Talis fuit procul dubio decantatiſſimus, ille Gygis

Pla-

annulus, quo circumacto habentem nemo cernebat; ſi vera ſunt, quæ de illo ſcribit Plato lib. 2. de Rep. & eum ſecutus Cicero lib. 3. Offic. *Hinc ille Gyges inducitur à Platone, qui cum terra deceſſiſſet magnis quibuſdam imbribus, in illum hiatum deſcendit, aneumque equum animadvertit, cujus in lateribus fores eſſent: quibus apertis, hominis mortui vidit corpus magnitudine inuſitata, annulumque aureum in digito: quem ut detraxit, ipſe induit: (erat autem regius paſtor) tum in concilium paſtorum ſe recepit, ibi cum palam ejus annuli ad palmam converterat, à nullo videbatur, ipſe autem omnia videbat. Idem rurſus videbatur, cum in lucem annulum inverterat. Itaque hac opportunitate annuli uſus, reginæ ſtuprum intulit: eaque adjutrice regem dominum interemit, ſubſtulit, quos obſtare arbatrabatur: nec in his tum quiſquam facinoribus potuit videre. Sic repentè annuli beneficio rex exortus eſt Lydiæ. Hunc igitur ipſum annulum ſi habeat ſapiens, nihil plus ſibi licere putet peccare, quam ſi non haberet.* Vide Ambr. lib. 2. Offic. cap. 5. Lucianum in Bis accuſato: & Herodotum lib. 1. qui tamen annuli nullam mentionem facit. Plinius lib. 33. cap. 1. Midæ hunc annulum tribuit memoria procul dubio lapſus. Et rectè Gygen ſubſtituendum monet Dalecampius. Habuit igitur hic annulus eandem poteſtatem cum *Orci galea*, Ἄϊδος κυνῆ, ἣν ὁ ἔχων, ut ait Zenobius in Proverbiis, οὓς μὲν ἤθελε ἔβλεπεν, ὑπ' ἄλλων δὲ οὐχ ὡρᾶτο, *quâ qui indutus erat, omnes quidem videbat, conſpiciebatur verò à nemine.* Heſychius ſic interpretatur: Ἄϊδος κυνέη ἀθανατόν τι νέφος, ᾧ περιβάλλονται οἱ θεοὶ, ὅταν θέλωσιν ἀλλήλοις μὴ γιγνώσκεσθαι, id eſt: *Orci vel Plutonis galea, nebula quadam cœleſtis, qua Dii veſtiuntur, cum nolunt cognoſci.* Utrumque in proverbium abiit, de iis, qui arte quadam ſe occultant & tegunt. At-

Pythii Apollinis imaginem exprimente ſigillo, quodque hic Apollo mecum loquitur, non dico. Celebres quoque ſunt ſeptem illi annulli Jarchæ Indorum ſapientiſſimi principis, Apollonio Thyanæo dono dati, quorum beneficio illum juventæ nitorem prætuliſſe, quamvis jam centeſimum annum exceſſiſſet, autor eſt Philoſtratus lib. 3. Pertinent huc annuli illi, quos Timolaus ſibi optabat apud Lucianum in Navigio vel Votis: Ἐγὼ δὲ βούλομαι τὸν Ἑρμῆν ἐντυχόντα μοι δοῦναι τινὰς δακτυλίους τοιούτους τὴν δύναμιν, ἕνα μὲν ὥστε ἀεὶ ἐῤῥῶσθαι καὶ ὑγιαίνειν τὸ σῶμα, καὶ ἄτρωτον εἶναι ἀπαθῆ. ἕτερον δὲ, ὡς μὴ ὁρᾶσθαι τὸν περιθέμενον, οἷος ἦν ὁ τοῦ Γύγου. τὸν δέ τινα ὡς ἰσχύειν ὑπὲρ ἄνδρας μυρίους, καὶ ὅτι ἂν ἄχθος ἅμα μύριοι κινῆσαι μόλις δύναιντο, τοῦτό με ῥᾳδίως μόνον ἀναθέσθαι, ἔτι δὲ καὶ πέτεσθαι, πολὺ ἀπὸ τῆς γῆς ἀρθέντα. καὶ πρὸς τοῦτό μοι εἶναι δακτύλιόν τινα, καὶ μὴν ἐς ὕπνον κατασπᾶν ὁπόσους ἂν ἐθέλω, καὶ ἅπασαν θύραν προσιόντι μοι ἀνοίγεσθαι, χαλωμένου τοῦ κλείθρου καὶ τοῦ μοχλοῦ ἀφαιρουμένου. Ταῦτα ἀμφότερα εἷς δακτύλιος δυνάσθω, & quæ ſequuntur: quæ Jacob. Micillus ita interpretatus eſt: *Cæterùm Mercurium ego volo obviam mihi venientem dare nonnullos annulos, qui hujuſmodi vim habeant: primum quidem ut rectè ſemper valeam & corpore ſanus ſim & inſauciabilis & nulli perturbationi obnoxius. Secundum autem, ut ne conſpici poſſit, qui eum induerit, qualis ille Gygis fuit. Deinde alium quendam, ut robore ſuperem virorum decem millia, atque onus, quod alioqui decem millia hominum movere ſimul vix poſſent, ego ſolus facilè in humeros attollere poſſim. Præterea autem & volare poſſim longè à terra in ſublime ſublatus & adhoc quoque annulum quendam habeam. Jam verò & in ſomnum reſolvere quos voluero, & omnem januam accedenti mihi aperiri, laxata ſera & dimoto obice. Hæc ambo unus annulus poſſit.* Hujus generis fuerunt quoque brachialia Zipangrinorum, in quibus lapides quoſ-

quosdam pretioſos fuiſſe, tam efficacibus Diabolicis incantationibus inauguratos, ut nullo modo vulnerari aut occidi ferro potuerint, quamdiu illos lapides ſecum portarent, autor eſt M. Paulus Venetus libr. 3. cap. 3.

Sed & Annulus ille fatidicus, quo de ſucceſſore Valentis Imp. quæſitum eſt, huc referri debet. Ejus deſcriptio, ut & totus ordo infandæ iſtius decantationis extat apud Am. Marcellinum lib. 29. his verbis. *Conſtruximus*, inquit veneficus Hilarius, *magnifici judices, ad cortinæ ſimilitudinem Delphicæ diris auſpiciis de laureis virgulis infauſtam hanc menſulam, quam videtis: & imprecationibus carminum ſecretorum, choragiisque multis ac diuturnis ritualiter conſecratam movimus tandem: movendi autem, quoties ſuper rebus arcanis conſulebatur, erat inſtitutio talis. Conlocabatur in medio domus emaculata odoribus Arabicis, undique lance rotunda purè ſuperpoſita, ex diverſis metallicis materiis fabrefacta: cujus in ambitu rotunditatis extremo elementorum viginti quatuor ſcriptiles formæ inciſæ peritè, disjungebantur ſpatiis examinata dimenſis. Has linteis quidam indumentis amictus, calceatusque itidem linteis ſoccis, torulo capite circumflexo, verbenas felicis arboris geſtans, litato conceptis carminibus numine præſcitionum autore, cæremoniali ſcientia ſuperſiſtit cortinulas, penſilem annulum librans arctum ex carpathio filo perquam levi, myſticis diſciplinis initiatum: qui per intervalla diſtincta retinenentibus ſingulis literis incidens ſaltuatim, heroos efficit verſus interrogationibus conſonos, ad numeros & modos plenè concluſos: quales leguntur Pythici vel ex oraculis editi Branchidarum. Ibi tum quærentibus nobis, qui præſenti ſuccedit imperio, quoniam omni parte*

 expo-

expolitus fore memorabatur , *adſiliens annulus duas perſtrinxerat ſyllabas: & cum adjectione literæ poſtrema, exclamavit præſentium quidam, Theodorum præſcribente fatali neceſſitate portendi.* Ad quem locum videndus C L. & meliorum literarum peritiſſimus Fridericus Lindenbruchius amicus noſter, cui cum alia multa, tum maximam partem hujus capitis acceptam fero.

De his Annulis intelligendi verſus illi Antiphanis, qui extant apud Athenæum lib. 3. Dipnoſoph.

οὐ γὰρ κακὸν ἔχω, μηδ' ἔχοιμ', ἐὰν δ' ἄρα
Στρέφῃ με περὶ τὴν γαστέρα ἢ τὸν ὄμφαλον,
παρὰ Φερτάτου δακτύλιος ἔστι μοι δραχμῆς.

Non enim male valeo, & Dii faxint, ne malè valeam.
Si verò
Tormina circa ventrem & umbilicum me cruciarent,
Adeſt à Phertato mihi drachma emptus annulus.

Et hi apud Ariſtophanem in Pluto , ubi Dicæus Sycophantæ minitanti judicium, ait:

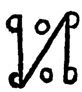
οὐδὲν προτιμῶ σου· φορῶ γὰρ πριάμενος
τὸν δακτύλιον τονδὶ παρ' Εὐδάμου δραχμῆς.

Non facio te hujus: quando geſto hunc annulum
Pretio drachmæ mercatus ipſum ab Eudamo.

Qui quidem annulus fortè valebat ad conciliandum amorem judicum: cujuſmodi vim quoque ineſſe *pileo naturali*, quo cauſidici juventur, vetus fuit ſuperſtitio, de qua Lampridius in Anton. Diadumeno pag. 148. editionis Pariſinæ, & ibi Caſaubonus.

Fit

Fit quoque Annulorum, qui morbis averruncandis, crebra mentio apud priſcos Medicos. Marcellus Empiricus cap. 29. *Annulus de auro texta tunica fit exuſta, cui inſculpitur vice gemmæ piſcis aut delphinus, ſic ut holochryſus ſit, & habeat in ambitu rotunditatis utriusque, id eſt, interius & exterius Græcis literis ſcriptum,* θεὸς κελεύει μὴ κύειν κόλον πόνοις. *Obſervandum autem erit, ut ſi in latere ſiniſtro dolor fuerit, in manu ſiniſtra habeatur annulus: aut in dextra, ſi dextrum latus dolebit. Luna autem decreſcente die Jovis primum in uſu habendus eſt annulus.* Alexand. Trallianus lib. 10. de Colico affectu ex calidis & biliosis humoribus naſcente: *Annulum,* inquit, *ferreum accipito ac circulum ipſius octangulum efficito, atque ita in octangulum inſcribito:* φεῦγε, φεῦγε ἰοὺ χόλη, ἡ κορύδαλος ἐζήτει. Hoc eſt: Fuge, Fuge heu bilis: alauda quærebat. *Subjectam a. figuram in annuli caput ſcribito:*

Et ut fidem ſuis verbis quærat, mox addit: *Hujus magnam habui experientiam, ac abſurdum putavi tantum medicamentum naturali vi colico adverſum non vobis tradere. Sed admoneo vos, ne quibuslibet hujusmodi oſtendatis, virtutis autem ſtudioſis & qui ejusmodi poſſunt conſervare, communicate. Quod etiam Hippocrates diviniſſimus quum noviſſet, præcepit his verbis:* Res quæ ſacræ ſunt, ſacris hominibus oſtenduntur: profanis autem non fas eſt. *Paretur autem præfiguratus annulus decimo ſeptimo aut vigeſimo primo die Lunæ.* Verba Græca, ſi quis illis delectetur, hæc ſunt: λαβὼν δακτύλιον σιδηροῦν ποίησον γενέσθαι τὸ κρικέλλιον αὐτοῦ ὀκταγώνιον, [illegible] ἐπίγραφε εἰς τὸ ὀκταγώνιον: ΦΕΥΓΕ, ΦΕΥΓΕ ΙΟ[illegible] ΧΟΛΗ, Η ΚΟΡΥΔΑΛΟΣ ἘΖΗΤΕΙ. Τὸν δὲ χαρακτῆρα τὸν [illegible] γράφε εἰς τὸν κεφαλὴν τοῦ δακτυλίου.

Τούτου

Τούτου πολλὴν ἔχον πεῖραν, καὶ ἄτοπον ἐνόμισα μὴ παραδοῦναι τηλικαύτην ἀντιπαθῶς ἔχουσαν πρὸς τὸ πάθος δύναμιν. ἀλλὰ παρακαλῶ ὑμᾶς, μὴ πρὸς τοὺς τυχόντας ἐμφαίνειν τὰ τοιαῦτα, πρὸς δὲ τοὺς φιλαρέτους καὶ τὰ τοιαῦτα δυναμένους φυλάττειν: ὅθεν καὶ ὁ θειότατος ἰδὼν Ἱπποκράτης, παρακαλεύεται λέγων. τάδε ἱερὰ ἐόντα πρήγματα ἱεροῖσιν ἀνθρώποισι δείκνυται, βεβήλοισι δὲ οὐ θέμις. γινέσθω δὲ ὁ προῦτο πολυπωθεὶς δακτύλιος ιζ τῆς σελήνης ἢ μά. Et eadem pagina tale amuletum ponit contra dolores colicos: Εἰς λίθον μηδικὸν γλύψον ἡρακλέα, ὀρθὸν πνίγοντα λέοντα καὶ ἐγκλείσας εἰς δακτύλιον χρυσοῦν δίδου φορεῖν. Hoc eſt: *Herculem erectum ſuffocantem leonem in lapidem Medicum inſculpito, ac incluſum in annulum aureum geſtandum dato.* Idem libr 9. cap. 4. de Affectibus renum, ait annulum ex ære Cyprio confectum prodeſſe contra calculum: Λαβὼν χαλκὸν Νικανὸν ἢ Κύπρινον πυρὶ τὸ σύνολον μὴ συνομιλήσαντα, τὸ ἐν αὐτῷ τῷ μετάλλῳ τοῦ χαλκοῦ εὑρισκόμενον ποίησον γενέσθαι ὡς ψηφίδα, ὥστε φαίνεσθαι ἐν δακτυλίῳ. καὶ γλύψας ἐπ' αὐτῆς λέοντα καὶ σελήνην καὶ ἀστέρα, κύκλῳ τούτου γράψον τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου καὶ ἐγκλείσας χρυσῷ δακτυλιδίῳ φόρει παρὰ τῷ μικρῷ ἰατρικῷ δακτύλῳ. Hoc eſt: *Æs Nicanum aut Cyprium, quod igni in totum non admotum fuerit, accipito: quod in ipſo metallo æris invenitur, veluti teſſeram facito, ut in digito appareat: & ubi in ea inſculpſeris leonem, & lunam & ſtellam, hujus circulo nomen beſtiæ conſcribito, & incluſam aureo annulo geſtato in minore digito medico juxta minimum.*

Hujus generis fuiſſe videtur Annulus S. Edovardi Regis Angliæ comitiali morbo laborantibus ſalutaris, de quo hæc Cario libr. 3. Chronicorum: *Anno* CIↃLXV. *Edovardus Angliæ Rex obit, divino (ut fertur) vicinæ mortis præſagio admonitus, annulo, quem is paulo antè cuidam pauperi D. Johannis Evangeliſtæ nomine eleemoſynam*

ab

) petenti, dederat, à peregrino quodam Hieroſolymæ re-ite, ſibi reddito. Sepultus eſt in Weſtmonaſterii templo anno poſt inter divos relatus, annulusque ille in ejusdem bli archivis reconditus, comitiali morbo laborantibus ificè, (ut ajunt) ſalutaris: & hinc natum, ut Angliæ re- quotannis annulos ſolemni ceremonia ſacratos, contracta nbra divina virtute ſolventes, populo erogent. Vid. & ydor. Virg. lib. 8. Hiſt. Angl.

Inter gemmas autem, quibus hujuſmodi vis ineſſe bitur, reperio Achatem & Jaſpidem viridem. De iate Servius P. Danielis in Paralipomenis ad libr. 1. gil *Lectum eſt in naturali hiſtoria Plinii, quod ſi quis c lapidem* (Achatem intellige) *in annulo habuerit, ad odiam ejus proficit & gratior eſſe videatur.* Ubi autem Plinii locus extet, non nemini me legere. De viri- jaſpide Paulus Ægineta lib. 7. de re Medica ſub lite- . *Viridis Jaſpis ſtomacho prodeſt & appenſus & in di- geſtatus.* Et Aëtius tetrabibli 1. ſerm. 2. cap. 36. de di Jaſpide, quem pro amuleto ori ventris appenſo nulli uſurpant: *Quidam & annulis ipſum includunt draconem radios habentem in ipſo ſculpunt, quemadmo- n Nechepſus rex ſcripſit.* Quid autem de hujuſmodi nmis, quas tamen ſuas virtutes habere negari non teſt, judicandum ſit, audiamus ex Iſidoro, qui lib. 16. .7. *Volunt*, inquit, *quidam Jaſpidem gemmam & gra- & tutela eſſe geſtantibus, quod credere non fidei, ſed ſu- ſtitionis eſt.*

Ad genus annulorum, quibus amor poſſe concilia- utatur, refero illum, qui inventus fuit in ore cujus- n muliercula jam mortuæ, cujus inſano amore Ca- um Magnum Imperatorem olim captum fuiſſe me- rant. Hiſtoriæ hujus, quæ à fabula non multum ablu- , indicium mihi fecit nobiliſſimus & ampliſſimus vir

D. Jop-

D. Foppius ab Aiſſema, potentiſſimorum Ordinum Fœderati Belgii ad Urbes Hanſeaticas Legatus, vir rara eruditione præditus, multoque rerum uſu ſubactus, amicus noſter non è multis, qui eam apud Stephanum Paſchaſium libr. 5. *des Recherches de la France* cap. 31. fortè paulò antè legerat, quàm ad ipſum ſalutandum veniſſem. Laudat verò Paſchaſius ejus teſtem Franciſcum Petrarcham, cujus verba ex lib. 1. Epiſtola 3. huc adſcribam: *Vidi Aquenſem Caroli ſedem, & in templo marmoreo verendum barbaris gentibus illius principis ſepulchrum: ubi fabellam audivi non inamœnam cognitu, à quibusdam templi ſacerdotibus, quam ſcriptam mihi oſtenderunt: & poſtea apud modernos ſcriptores accuratius etiam tractatam legi: quam tibi quoque ut referam, incidit animus, ita tamen ut rei fides non apud me quæratur, ſed (ut ajunt) apud auctores maneat. Carolum Regem, quem Magni cognomine æquare Pompejo & Alexandro audent, mulierculam quandam perditè & efflictim amaſſe memorant. Ejus blanditiis enervatum neglecta fama, cui plurimum inſervire conſueverat, & poſthabitis regni curis aliarum rerum omnium & poſtremò ſui ipſius oblitum: diu nulla prorſus in re, niſi in illius amplexibus acquieviſſe, ſumma cum indignatione ſuorum & dolore. Tandem cum jam ſpei nihil ſupereſſet, (quoniam aures regias ſalutaribus conſiliis inſanus amor obſtruxerat) fœminam ipſam malorum cauſam inſperata mors abſtulit: cujus rei ingens primum in regia, ſed latens gaudium fuit. Deinde dolore tantum priore gravior, quantum fœdiori morbo correptum Regis animum videbant: cujus nec morte lenitus furor, ſed in ipſum obſcænum cadaver & exangue translatus eſt: quod balſamo & odoribus conditum, onuſtum gemmis & velatum purpura diebus ac noctibus, tam miſerabili, quam cupido fovebat amplexu. Dici nequit, quàm diſcors & quàm malè ſe compaſ-*

ſura

ſura conditio eſt amantis ac regis: nunquam profectò contraria ſine lite junguntur. Quid eſt autem regnum, niſi juſta & glorioſa dominatio? Contra, quid eſt amor, niſi fœda ſervitus & injuſta? Itaque cum certatim ad amantem, ſeu rectius, ad amentem regem pro ſummis regni negotiis, legationes gentium præfectique & provinciarum præſides convenirent, is in lectulo ſuo miſer, omnibus excluſis, & obſeratis foribus, amato corpuſculo cohærebat: amicam ſuam crebro velut ſpirantem reſponſuramque compellans: illi curas laboresque ſuos narrabat: illi blandum murmur & nocturna ſuſpiria: illi ſemper amoris comites lachrymas inſtillabat. Horrendum miſeriæ ſolamen, ſed quod unum tamen ex omnibus, Rex alioquin, ut ajunt, ſapientiſſimus elegiſſet. Addunt fabulæ, quod ego fieri potuiſſe, nec narrari debere arbitror. Erat ea tempeſtate in aula Colonienſis antiſtes, vir (ut memorant) ſanctitate & ſapientia clarus, nec non comitatus & conſilii regii prima vox, qui domini ſui ſtatum miſeratus, ubi animadvertit humanis remediis nihil agi, ad Deum verſus illum aſſiduè precari, in illo ſpem reponere, ab eo finem mali poſcere, multo cum gemitu. Quod cum diu feciſſet nec deſiturus videretur, die quodam illuſtri miraculo recreatus eſt. Siquidem ex more ſacrificanti, & poſt devotiſſimas preces pectus & aram lachrymis implenti, de cœlo vox inſonuit, ſub extinctæ mulieris lingua furoris regii cauſam latere. Quo lætior, mox peracto ſacrificio ad locum, ubi corpus erat, ſe proripuit & jure notiſſimæ familiaritatis regiæ introgreſſus, os digito clam ſcrutatus gemmam per exiguo annulo incluſam ſub gelida rigentique lingua repertam feſtinabundus avexit. Nec multò poſt rediens Carolus & ex conſuetudine adoptatum mortuæ congreſſum properans, repentè aridi cadaveris ſpectaculo concuſſus, obriguit exhorruitque contactum: auferri eam quanto ocyus ac ſepeliri jubens. Inde totus in Antiſtitem converſus, illum amare, illum

indies

indies arctius complecti: denique nihil niſi ex ſententia illius agere: ab illo nec diebus nec noctibus avelli. Quod ubi ſenſit vir juſtus ac prudens, optabilem fortè multis, ſed oneroſam ſibi ſarcinam abjicere ſtatuit: veritusq; ne ſi vel ad manus alterius perveniret, vel flammis conſumeretur, domino ſuo aliquid periculi afferret, annulum in vicina paludis prealtam voraginem demerſit. Aquis fortè tum Rex cum proceribus ſuis habitabat: ex eoque tempore cunctis civitatibus ſedes illa prælata eſt. In ea nil ſibi palude gratius, ibi aſſidere, illis aquis mira cum voluptate, illius odore ſuaviſſimo delectari. Poſtremò illuc regiam ſuam tranſtulit & in medio paluſtris limi immenſo ſumptu jactis molibus, palatium templumque conſtruxit, ut nihil divina vel humana rei eum inde abſtraheret, poſtremò ibi vitæ ſuæ reliquum egit, ibique ſepultus eſt, cauto prius, ut ſucceſſores ſui primam inde coronam & prima imperii auſpicia capeſſerent: quod hodie quoque ſervatur, ſervabiturque quamdiu Romani frena imperii Theutonica manus aget. Atqui nec illud hoc loco prætereundum videtur, quod Cruſius l. 4. Germano-Græciæ refert; *Urbem, nimirum, Gemundam conditam eſſe eo in loco, ubi repertus fuit annulus pronubius, qui Agneti, Friderici Antiqui Ducis Suevie, uxori exciderat.*

Fuerunt etiam, qui venena annulis includerent, ut quandocunque liberet, mortem ſibi poſſent accelerare. Quo genere mortis Demoſthenem præveniſſe Archiam Thurinum à Rege Antipatro immiſſum, teſtatur Plinius lib. 33. cap. 1. & Suidas. Quod & Tzetzes notavit:

Φάρμακον ἐμὸν πρὸ πολλȣ̃ σφενδόνῃ δακτυλίου
Τȣ̃το πιὼν μετήλλαξον, ἐξαποπνέυσας βίον.

Quanquam Plutarchus ex Eratoſthene refert, in circulo cavo eum venenum ſervaſſe, quem circulum Demoſthenes in brachio geſtare ſolitus fuerit.

Eratoſ-

ζαδοθέντος ἢ καὶ αὐτὸς ἐν κελίκῳ φησὶ κοίλῳ, τὸ φάρμακον φυλάσσειν. τὸν δὲ κεῖνον εἶναι τῦ τὸν αὐτοῦ φόρημα περιβραχιόνιον.

Annibal Carthaginenſium Dux ſimili letho periit, 'am *victo Antiocho ad Pruſiam Bithyniæ regem conceſſit: ıde Romana legatione per Titum Flaminium repetitus, : Romanis traderetur, hauſto, quod ſub annuli gemma ıbebat, veneno abſumptus eſt*, ut ait Aurelius Victor. Vi-:atur & Livius lib. 39. cap. 51. Cum M. Craſſus bis mille ıri pondo è Jovis Capitolini ſolio à Camillo ibidem ındita rapuiſſet, æditůum cuſtodiæ deprehenſum, fra-a in ore annuli gemma, ſtatim expir-ſſe & indicium a extinctum, refert idem Plinius d. l. Heliogabalum np. quoque mortis cauſa habuiſſe annulos, tradit Lam-idius: *Paraverat & in ceranneis & hyacinthis & ſma-ıgdis venena, quibus ſe interimeret, ſi quid gravius immi-:ret.*

Caput XXII.

Annulos ponebant lugentes, rei, ſupplices, cubitum vel lotum ituri. Morientibus vel detrahebantur annuli, vel ipſi eos uni ex amicis aut heredibus præſentibus tradebant. Annuli traditio an hæredis inſtituendi teſſera? Hiſtoria de Alexandro M. Perdiccæ annuli tradente.

N quem uſum annuli geſtati ſint vidimus. Nunc re-·feremus alia quædam: inter quæ illud eſt, quòd in pu-lico luctu annuli aurei ponebantur. Ad nuntium Cau-inæ pacis *annulos aureos poſitos*, narrat Livius lib. 9. De ınere Auguſti Suetonius cap. 100. *Alii exſequiarum die ɐonendos aureos annulos ferreosque ſumendos cenſuerunt.* Vide librum noſtrum de Funer. Rom. lib. 2. cap. 17.

Rei quoque & ſupplices annulos ponebant, m lugentium & ærumnoſorum. Livi. lib. 43. pag. CIƆCL edit. Gruterianæ. *Extemplo principes civitatis in con ctu populi annulis aureis poſitis veſtem mutarunt, ut ſup ces plebem circumirent.* Valerius Max. l b. 8. cap. 1. de binio reo, præter ſpem abſoluto: *Filius namque Gal Siſenna conſternationis impulſu ad pedes ſe Memmii* (is cuſator erat) *ſupplex proſtravit: inde aliquod fomen procellæ petens, unde totus impetus poteſtatis erupe Quem truci vultu à ſe victor inſolens repulſum, excu manu annulo humi jacere aliquamdiu paſſus eſt.*

Ituri quoque cubitum aut loturi ponebant an los: quod non factum in Charino notat Martialis lib. Epigr. 60.

Senos Charinus omnibus digitis gerit
Nec nocte ponit annulos,
Nec cum lavatur: cauſa quæ ſit quæritis?
Dactylothecam non habet.

Terentius Heautont. Act. 4. Scen. 1. *Ea lavatum dum ſervandum mihi dedit annulum.* Hic mihi in ment venit lepidum Alphonſi Siciliæ regis factum, quod n poſſum, quin adſcribam. *Alphonſus Senior Siciliæ annulos ingentis pretii in digitis geſtare conſueverat, & lavandis manibus gemmis officeret, loturus annulis dig exuebat, ſervandosque miniſtris, qui oportunius ſe off rent, dare ſolebat. Cuidam igitur ſemel cum annulos tra diſſet, qui oblitum regem arbitrabatur, & propterea in uſu ſuum eos verterat, Alphonſus rem diſſimulavit, atque eis alios induit annulos, conſuetumque morem ſervav Itaque poſt aliquot dies loturo Alphonſo cum idem adſt ret, qui primos habuerat, & non reſtituerat, manum pori*

x

tanquam à rege annulos, ut olim egerat, accepturus. *bonſus autem, retracta adſe manu, in aurem ſubmiſſa ei dixit:* Hos ſervandos tibi annulos dabo, ſi prius ;,quos dedi, reſtitueris. *Liberale profecto rege huma-e & animo ingenti prædito digna vox & æternis lite-m celebranda encomiis.* Fulgoſus & Egnatius libr. 4 8.

Morientibus vel annuli detrahebantur. Plinius lib. ap. 1. *Gravatis ſomno aut morientibus religione qua-annuli detrahebantur.* Sic Tiberio deficienti *an-m extractum, quem mox reſipiſcens requiſiverit*, au-uetonius in ejus vita cap. 77. Atque hæc eſt cauſa, El. Spartianus annuli ſpontaneum de digito lapſum ſigna mortis Hadtiano Imp. oblata retulerit. *Signa is*, inquit, *hæc habuit : Annulus, in quo imago ipſius ta, ſponte de digito delapſus eſt.* Forte autem ideo de-ebantur, ne in pollinctorum manus pervenirent: pòſt redditos iterum digito & una cum cadavere buſtos, non obſcurè indicat Propertius lib. 4. Eleg. *aliquid &c.*

Et ſolitum digito beryllon adederat ignis.

omæum quoque Herodis mortui digito annulum axiſſe, & in concionem protuliſſe: eundemque an-m poſtea fuiſſe Cæſari Auguſto tranſmiſſum, ſcribit ippus lib. 1. cap. ult.

Vel ipſi morientes ſolebant uni ex amicis, ſi quis ior inter extrema oſcula præſens adeſſet, annulum ere. Plautus Curculione Act. 5. Sc. 2. Phædromus:

Milos, inquit, *quæſo ut mihi dicas, unde iſtunc ha-*
beas annulum,

aulò pòſt reſpondet Miles:

Pater meus habuit Periphanes, Planeſium:
Is priusquam moritur, mihi dedit tanquam ſuo,

ctione exemptum digito annulum quaſi alicui tradit parumper tenuiſſe, deinde rurſus aptaſſe digito & con ſa ſiniſtra manu jacuiſſe diu immobilem. Ex Seneca Suetonius in ejus Principis vita cap. 73. quanquam ſpiranti adhuc Caligulam annulum detrahi & quo ſuſpicionem retinentis dabat, pulvinum injici ju tradit idem Suetonius in Calig. cap. 12.

De ELIZABETHA Angliæ Regina aucto
„ Guil. Cambdenus, illam in ipſo morbi primordi
„ ſiſſe annulum illum, quo Regno inauguratione
„ connubio conjuncta fuerat, & jam inde nun
„ exuerat, digito exſcindi, cum ita carni increviſſ
„ detrahi non poſſet. Quod in triſte omen arrep
„ quaſi connubium illud cum Regno per ann
„ contractum diſſolvendum portenderit. neque vanum fuit: morbus enim hicce Optimæ huic re Septuageſimum ætatis annum agenti emortualis Cambden. part. 4. Hiſtoriar. Anglic. in fine pag. 852.

Utrum autem annuli traditio fuerit olim inſtit hæredis teſſera quædam & ſymbolum, de eo merito bigitur. Perdiccam quidem ab Alexandro Magno ceſſorem in regno conſtitutum donatione annuli, Ariſtonus apud Curtium lib. 10. *Tum Ariſtonus eſt dicere, Alexandrum conſultum, cui relinqueret gnum, voluiſſe optimum deligi. Judicatum autem a optimum Perdiccam, cui annulum tradidiſſet.* Juſtin.

Sexta die præcluſa voce exemptum digito annulum Perdiccæ tradidit: qua res gliſcentem amicorum diſſenſionem ſedavit. Nam etſi non voce nuncupatus heres, judicio tamen electus eſſe videbatur. Æmilius Probus in Eumene: *Alexandro Babylone mortuo, quum regna ſingulis familiaribus diſpertirentur, & ſumma rerum tradita eſſet tuenda eidem, cui Alexander moriens annulum ſuum dederat, Perdiccæ: ex quo omnes conjecerunt, eum regnum ei commendaſſe, quoad liberi ejus in ſuam tutelam perveniſſent.* Non neglexit id quoque Philippus Galtherus lib. 10. Alexandreidos, ubi exceſſum Alexandri M. deſcribit:

Sic fatur: at illi
Quærere cum planctu, lacrymis & fletibus inſtant,
Quem velit heredem mundoq; relinquere Regem.
Optimus, inquit, *& imperio digniſſimus eſto*
Rex veſter. Sed vox poſt quam non affuit, aurum
Detractum digito Perdiccæ tradidit; unde
Præſumpſere Duces Regem voluiſſe ſupremum
In regni ſibi Perdiccam ſuccedere ſummam.

Nec male illi ita colligebant. Erat enim annulus ſignatorius vel ſigillum plerumque dominii & poteſtatis ſymbolum. Ideo quibus Reipubl. vel regni adminiſtratio, eisdem etiam annuli vel ſigilli cura ſolebat committi. Quomodo Philippum Macedonem, cum in Byzantinos moveret, Alexandro filio decimum ſextum ætatis annum agenti Macedoniæ & ſigilli cum libera poteſtate curam demandaſſe, refert Plutarchus in Alexandro. Φιλίππου δὲ, inquit ille, στρατεύοντος ἐπὶ Βυζαντίους, ἦν μὲν ἑκκαιδεκαέτης ὁ Ἀλέξανδρος, ἀπολειφθεὶς δὲ κύριος ἐν Μακεδονίᾳ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς σφραγῖδος, Μεδάρους τοὺς ἀφεστῶτας κατεστρέψατο, καὶ πόλιν ἑλὼν αὐτῶν, τοὺς μὲν βαρβάρους ἐξαπήλασεν, συμμίκτους δὲ κατοικίσας, Ἀλεξανδρόπολιν προσηγόρευσεν. Hoc eſt: *Cum Philippus*

adverſum Byzantinos expeditionem feciſſet , *Alexander annum tum agens decimum ſextum* , *rerum Macedonicarum ſigillique curator relictus*, *Mædos*, *qui defecerant*, *ſubegit*, *urbemque eorum captam*, *barbaris ejectis*, *convenis habitandam tradidit*, *& Alexandropolim nominavit.* Et Helenam Adiabenorum reginam grandiori natu filio Monobazo annulum patris ſignatorium dediſſe, commiſſa ipſi Reipub. adminiſtratione , donec adveniret frater Izates, quem pater regni hæredem deſtinaverat, autor Joſephus lib. 20. Antiquit. cap. 2. πείθεται τούτοις ἡ Ἑλένη καὶ καθίστησι τὸν πρεσβύτατον παῖδα Μονόβαζον βασιλέα περιθεῖσα τὸ διάδημα καὶ δοῦσα τὸν σημαντῆρα τοῦ πατρὸς δακτύλιον, τήν τε σαμψηρὰν ὀνομαζομένην παρ' αὐτοῖς, διοικεῖν τε τούτοις τὴν βασιλείαν παρήνεσε μέχρι τῆς τοῦ ἀδελφοῦ παρουσίας. Id eſt: *Paruit his Helena*, *& proregem fecit grandiorem filium Monobazum* , *impoſito ei diademate* , *& dato patris annulo ſignatorio* , *ſimulque ſampſera* , *ut ipſi vocant* : *juſſitque eum adminiſtrare Rempub. donec frater veniat.* Atque hæc eſt cauſa, cur Qu. Catulus, cum nocte quadam poſt dedicatum Capitolium ſomniaſſet, *Jovem Opt. Max. prætextatis compluribus circum aram ludentibus*, *unum ſecreviſſe*, *atque in ejus ſinum ſignum Reipub. quod manu geſtaret*, *repoſuiſſe*, teſte Suetonio in Auguſto capite 94. conjecturam ex eo fecerit , in Auguſti poteſtatem fore aliquando Rempub. Nam rectè ibi *ſignum Reipub.* Iſaacius Caſaubonus interpretatur δημοσίαν σφραγῖδα , qua obſignari ſolita diplomata , & quæcunque alia Reipub. nomine ſignabantur. Hinc etiam factum , ut Hadrianus à Trajano Imperatore extra ordinem gemma donatus & quidem ea , quæ jam ſemel omen imperii fuerat, non temerè ſpem ſucceſſionis concepetit. Sic enim Spartianus. *Secunda expeditione Dacica Trajanus eum primæ legioni Minerviæ præpoſuit*, *ſecumque duxit*, *quandoqui-*

doquidem multa egregia ejus facta claruerunt. Quare adamante gemma, quam Trajanus à Nerva acceperat, donatus, ad ſpem ſucceſſionis erectus eſt.

Eadem de cauſa etiam Johannes Comnenus cum videret matrem id agere, ut in ſororem Annam, quæ Nicephoro Bryennio nupſerat, imperium transferretur, patri Alexio jam jam morituro annulum detraxit, hoc pacto ſibi imperium firmaturus. Nicetas non procul ab initio ſuæ hiſtoriæ pag. 7. ὁ δὲ παῖς Ἰωάννης τὸν πατέρα ὁρῶν τῇ τελευτῇ πλησιάζοντα, καὶ τὴν μητέρα εἰδὼς ἀποστέργουσαν, καὶ τῇ ἀδελφῇ τὴν βασιλείαν μνωμένην, κοινοῦται τὸ ποιητέον τοῖς ἐκ τῆς συγγενείας ἐκείνῳ φίλα φρονοῦσιν. ὧν τὰ κράτιστα ἦν ὁ ἀδελφὸς Ἰσαάκιος, καὶ δὴ λαθὼν τὴν μητέρα, εἴσεισι τὸν κοιτῶνα τὸν πατρικὸν· καὶ προσπεσὼν ὡς δῆθεν θρηνήσων, ὑφαιρεῖται λάθρα τῆς ἐκείνου χειρὸς τὸν σφραγιστῆρα δακτύλιον. εἰσὶ δ' οἳ κατὰ γνώμην τοῦ πατρὸς αὐτόν φασι τόδε πεποιηκέναι, ὡς δίδωσιν ἐννοεῖν τὰ μετὰ βραχὺ ῥηθησόμενα. Hoc eſt: *Filius autem Johannes videns patrem morti vicinum, & materni odii gnarus, qua imperium in ſororem transferre niteretur, negotium cum cognatis ſui ſtudioſis communicat, quorum princeps erat frater Iſaacius: Et clam matre paternum cubiculum ingreſſus, & tanquam morbum ejus deplorare vellet, proſtratus, annulum de manu ejus ſurripit. Sunt tamen qui id eum de ſententia patris feciſſe affirment: idque ex iis, quæ mox ſequentur, fit probabile.* Quanquam cuſtodes magni palatii non contenti erant oſtenſo annulo, ut ipſum tanquam regni hæredem intromitterent, ſed aliud evidentius argumentum ab ipſo quærebant, quo ſe patris juſſu adeſſe comprobaret. Sic enim non multò pòſt idem Nicetas: Ὁ δέγε Ἰωάννης κατὰ τὸ μέγα ἀρχεῖον γενόμενος, οὐχ εὑρίσκει ῥᾳδίαν τὴν εἴσοδον, οἷα φυλάκων μὴ πρὸς μόνην ὑπενδιδόντων τὴν τοῦ δακτυλίου ἐπίδειξιν, ἀλλὰ

προσεπιζητούντων καὶ ἄλλό τι τεκμήριον τῆς κατὰ κέλευσιν πατρικὴν ἐκεῖσε παραγενέσθαι. Et rectè quidem illi.

§. 5. Nam non ſola annuli traditio ad hæredis inſtitutionem ſufficiebat, niſi ea teſtamento probaretur, confirmareturque. Teſtantur id exempla eorum, qui annulos quidem amicis tanquam hæredibus dederant, quos tamen nulla ex parte hæredes ſcripſerunt. Fecit id Q. Cæcilius, qui *L. Luculli promptiſſimo ſtudio, maximaque liberalitate & honeſtum dignitatis gradum & ampliſſimum patrimonium conſecutus, cum præ ſe ſemper tuliſſet, unum illum ſibi fore hæredem, moriens etiam annulos ei ſuos tradidiſſet, Pomponium Atticum teſtamento adoptavit, omniumque bonorum reliquit hæredem*, ut autor eſt Valer. Maxim. lib. 7. cap. 8. qui ſimile quid narrat etiam de T. Barrulo. Is *Lentulo Spintheri, cujus amantiſſimum animum liberaliſſimamque amicitiam ſenſerat, decedens ſuos annulos perinde atque unico hæredi tradidit, quem nulla ex parte hæredem relinquebat.* Et de M. Popillio, qui Oppium Gallum ab ineunte ætate familiariſſimum ſibi moriens *unum de multis, qui aſſidebant ultimo complexu & oſculo dignum judicavit: ſuperq; annulos ſuos ei tradidit, videlicet ne quid ex ea hæreditate, quam non erat aditurus, amitteret. Quos ocyus vir diligens, ſed morientis amici plenum contumeliæ ludibrium, in locellum repoſitos à præſentibus obſignatos, diligentiſſimè hæredibus illius, exhæres ipſe reddidit.* Sed audiamus, quid in hac controverſia reſpondeat Papinianus. *Pater*, inquit ille L. 77. cum pater. §. Pater. D. de Legat. 11. *pluribus filiis hæredibus inſtitutis, moriens claves & annulum cuſtodiæ cauſa, majori natu filiæ tradidit: & libertum eidem filiæ, qui præſens erat; res, quas ſub cuſtodia ſua habuit, aſſignare juſſit, commune filiorum negotium geſtum intelligebatur, nec ob eam rem apud arbitrum diviſionis, præcipuam cauſam filiæ fore,*

CA-

Caput XXIII.

mina ex annulis captari ſolita. Annulus miraculosè de cingulo in terram prolapſus. Probatio per annulum candentem.

Leraque quæ de Annulis in mentem inciderunt, di- ximus : nunc priſcos ex annulo quoque omen ali- iod captare ſolitos oſtendemus: id quod Timoleon- m factitaſſe, teſtis eſt Plutarchus in ejus vita. Cum iim Icetes Leontinorum tyrannus, transmiſſo Damy- i fluvio, Timoleontis exercitum tranſitu prohibere llet, mira contentio ductoribus militum Timoleontis ciderat, quæ pugnam retardaret. Nullus enim eorum ſt alterum tranſire volebat, ſed unuſquiſque primus ſti manum conferre cupiebat: ideoque nullo ordine inſibant, mutuò ſe præterire cupientes atque impe- entes. Quare ut ſorte rem dijudicaret Timoleon, à iolibet ducum accepit annulum: omnibus iis in chla- ydem conjectis ſuam & mixtis, primum fortè eum ex- ixit, cui erat inſculptum tropæum. Hoc viſo milites agno cum gaudio clamorem ſuſtulerunt, neque jam rtem reliquorum exſpectavere, ſed ſumma pro ſe quiſ- ie celeritate fluvium tranſeuntes, cum hoſtibus con- xerunt. Verba Plutarchi hæc ſunt: τοῖς δὲ μετὰ τοῦ Τιμολέον- τος εἰλάρχαις ἔρις ἐμπεσοῦσα θαυμαστὴ καὶ φιλονεικία, διατρι- ὼ ἐποίει τῆς μάχης. οὐδεὶς γὰρ ἦν ὁ βουλόμενος ἑτέρου διαβαίνειν -ερος ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ἀλλ᾽ αὐτὸς ἕκαστος ἠξίου πρωταγω- ῖν, καὶ κόσμον οὐκ εἶχεν ἡ διάβασις, ἐξωθούντων καὶ παρατρεχόν- ν ἀλλήλοις. Βουλόμενος οὖν ὁ Τιμολέων κληρῶσαι τοὺς ἡγε- νας, ἔλαβεν παρ᾽ ἑκάστου δακτύλιον· ἐμβαλὼν δὲ πάντας εἰς

τὴν ἑαυτοῦ χλαμύδα, καὶ μίξας, ἔδειξε τὸν πρῶτον μετὰ τέχνης γλυφὴν ἔχοντα τῆς σφραγῖδος τρόπαιον. ὡς δὲ τοῦτο εἶδον οἱ νεανίσκοι, μετὰ χαρᾶς ἀνακραγόντες, οὐκ ἔτι τὸν ἄλλον ὑπέμειναν κλῆρον, ἀλλ' ὡς ἕκαστος τάχους εἶχεν, τὸν ποταμὸν διεξελάσαντες, ἐν χερσὶν ἦσαν τοῖς πολεμίοις.

Polycrati Samiorum tyranno annulus, quem in mare projecerat, in ventre piſcis repertus ſummæ calamitatis fuit nuncius. Hiſtoria extat apud Herodotum libr. 3. ἦν οἱ σφρηγὶς τὴν ἐφόρεε χρυσόδετος, σμαράγδου μὲν λίθου ἐοῦσα, ἔργον δὲ ἦν Θεοδώρου τοῦ Τηλεκλέος Σαμίου. Ἐπεὶ ὦν ταύτην οἱ ἐδόκεε ἀποβαλέειν, ἐποίεε τάδε. Πεντηκόντερον πληρώσας ἀνδρῶν, ἐσέβη ἐς αὐτήν. μετὰ δὲ, ἀναγαγεῖν ἐκέλευσε ἐς τὸ πέλαγος. ὡς δὲ ἀπὸ τῆς νήσου ἑκὰς ἐγένετο, περιελόμενος τὴν σφρηγῖδα, πάντων ὁρεόντων τῶν συμπλόων, ῥίπτει ἐς τὸ πέλαγος. τοῦτο δὲ ποιήσας ἀπέπλεε. ἀπικόμενος δὲ ἐς τὰ οἰκία, συμφορῇ ἐχρᾶτο. πέμπτῃ δὲ ἢ ἕκτῃ ἡμέρῃ ἀπὸ τούτων, τάδε οἱ συνήνεικε γενέσθαι. ἀνὴρ ἁλιεὺς, λαβὼν ἰχθὺν μέγαν τε καὶ καλὸν, ἠξίου μιν Πολυκράτεϊ δῶρον δόθυν αἰφέρων δὲ ἐπὶ τὰς θύρας, Πολυκράτεϊ ἔφη ἐθέλειν ἐλθεῖν ἐς ὄψιν. Χωρήσαντος δέ οἱ τούτου, ἔλεγε διδοὺς τὸν ἰχθὺν, ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ τόνδ' ἑλὼν, οὐκ ἐδικαίωσα φέρειν ἐς ἀγορὴν, καίπερ ἐὼν ἀποχειροβίωτος, ἀλλά μοι ἐδόκεε σεῦ τε εἶναι ἄξιος καὶ τῆς σῆς ἀρχῆς. σοὶ δή μιν φέρων δίδωμι. ὁ δὲ, ἡσθεὶς τοῖσι ἔπεσι, ἀμείβεται τοῖσδε, Κάρτα τε εὖ ἐποίησας. καὶ χάρις διπλέη τῶν τε λόγων καὶ τοῦ δώρου καί σε ἐπὶ δεῖπνον καλέομεν. ὁ μὲν δὴ ἁλιεὺς, μέγα ποιεύμενος ταῦτα, ᾔιε ἐς τὰ οἰκία. τὸν δὲ ἰχθὺν τάμνοντες οἱ θεράποντες, εὑρίσκουσι ἐν τῇ νηδύϊ αὐτοῦ ἐνεοῦσαν τὴν Πολυκράτεος σφρηγῖδα. ὡς δὲ εἶδόν τε καὶ ἔλαβον, τάχιστα ἔφερον κεχαρηκότες παρὰ τὸν Πολυκράτεα. διδόντες δέ οἱ τὴν σφρηγῖδα, ἔλεγον ὅτεῳ τρόπῳ εὑρεθείη. Hoc eſt: *Erat ei gemma ſignatoria Smaragdus, quam geſtabat auro incluſam, opus Theodori Samii Teleclegeniti, hanc ubi abjiciendam ſtatuit, ita abjicere libuit. Quinquaginta remorum navem conſcendit: eam dehinc viros, quibus illam inſtru-*

cerat, in pelagus educere jubet. Et poſtquam ab in-
procul aberat, detractum ſibi ſigillum, iis qui una na-
bant, inſpectantibus, abjecit in pelagus: hoc acto navi-
t. Reverſo domum, quum ex jactura afficeretur,
to ſextove, quam hæc acta ſunt die, hoc ei caſu evenit.
itor quidam captum à ſe piſcem, grandem ſanè & pul-
m putavit dignum, quo Polycratem donaret. Eum ad
quum attuliſſet, dixit ſe in conſpectum Polycratis ire
: à janitore permiſſus, donans Polycrati piſcem, Rex,
it, hunc ego quem cepi piſcem, etſi operis manuariis
m tolero, tamen non judicavi ferendum à me eſſe in fo-
, ſed te tuaque potentia dignum. Eum itaque offero
donoque. His verbis iſte delectatus, ita reſpondit: Tu
probè, nec facto ſolo, ſed etiam ratione apud me iniſti
iam: ad cœnamque te vocatum volo. Hæc u agni fa-
rpiſcator domum abiit. Piſcem miniſtri reſcindentes, of-
unt in ejus alvo ſigillum Polycratis. Quod ubi vide-
, ſumpſeruntq; ad Polycratem lætabundi quàm celer-
pertulerunt: eoque illi reddito, referebant, quo pacto
et inventum. Hujus annuli & artificis mentio etiam
pud Pauſaniam in Arcadicis: Διέχεαν δὲ χαλκὸν πρῶ-
ἀγάλματα ἐχωνεύσαντο Ροικός τε Φιλαίυ, καὶ Θεόδωρος τηλε-
ς, Σάμιοι. Θεοδώρυ δὲ ἔργον ἦν καὶ ἐπὶ τῦ λίθυ τῆς σμα-
γυ σφραγὶς, ἣν πολυκράτης ὁ Σάμυ τυραννήσας ἐφόρειτε τὰ
ςα, καὶ ἐπ᾽ αὐτῆς πιεσθῶς δή τι ἠγάλλετο. *Hoc eſt:* Aes
ii fuderunt & ſtatuas conflarunt Rhoecus Phæi, &
odorus Teleclis filius, Samii. Theodori verò opus
& ſignum illud in gemmâ Smaragdo, quam Samiorũ
annus Polycrates plerumque geſtabat, & quâ ſupra
lum (ſi Dîs placet) ſeſe efferebat. De eodem Plin. l. 37.
1. *His initio cœpit autoritas, in tantum amorem elata,*
olycrati Samio ſevero inſularum ac litorum tyranno

feli-

felicitatis ſuæ, quam nimiam fatebatur etiam ipſe, ſatis piamenti in unius gemma voluntario damno videretur, ſi cum fortunæ volubilitate paria faceret: planeque ab invidia ejus abunde ſe redimi putaret, ſi hoc unum doluiſſet. Aſſiduo ergo gaudio laſſus, provectus navigio in altum, annulum merſit. At illum piſcis eximia magnitudine regi natus, eſca vice raptum, ut faceret oſtentum, in culinam domini rurſus fortunæ inſidiantis manu reddidit. Sardonychem (non fuiſſe Sardonichem oſtendit Salmaſius ad Solinum pag. 557.) *eam gemmam fuiſſe conſtat: oſtenduntque Romæ, ſi credimus, in Concordiæ delubro, cornu aureo Auguſtæ dono incluſam & noviſſimum prope locum tot prælatis obtinentem.* Et Tzetzes Chilia. 7. hiſt. 121.

ὁ Πολυκράτης τοιγαροῦν δεινῶς ἐπλοημένος
ὃν ἦχε πολυτίμητον δακτύλιον σμαράγδου,
ὃν τεχνικῶς ἐσφράγισεν ὁ δακτυλιογλύφος
Θεόδωρος ὁ Σάμιος υἱὸς τοῦ Τηλεκλέους
Ἐμβὰς εἰς σκάφος, ἔρριψεν εἰς μέσον τοῦ πελάγους.

Videtur huc alluſiſſe Nero, qui *ut conſulto Delphis Apolline, ſeptuageſimum ac tertium annum cavendum ſibi audivit, quaſi eo demum obiturus, ac nihil conjectans de ætate Galbæ, tanta fiducia, non modò ſenectam, ſed etiam perpetuam ſingularemq; concepit felicitatem, ut amiſſis naufragio pretioſiſſimis rebus, non dubitaverit inter ſuos dicere, piſces eas ſibi relaturos eſſe*, teſte Sueton. in Nerone. cap. 40.

Ex annulo ſigilli publici, quem Aquila in maxima Samiorum celebritate raptum in ſervi cujuſdam ſinum demiſit, Æſopus Samiis prædixit, illos à Rege aliquo in ſervitutem redactum iri, ut narrat Maximus Planudes in vita Æſopi: Κατὰ δὲ τοὺς καιροὺς τούτους συνέπεσέ τι τοιοῦτον ἐν Σάμῳ πανδήμου ἑορτῆς ἀγομένης ἄφνως ἀετὸς καταπτὰς καὶ τὸν δημόσιον ἁρπάσας δακτύλιον, εἰς δούλου κόλπον ἀφῆκεν. Hoc eſt: *Ea tempeſtate hujuſmodi res Sami contigit;*

Quum

m publicè feſtum celebraretur , repente aquila devo- & publicum rapie s annulum, in ſervi ſinum demiſit, aulò pòſt. Æſopus libertatem conſecutus prodi- a hoc ita interpretatur: Ἄνδρες Σάμιοι, ὁ μὲν ἀετὸς, ὡς βασιλεὺς, τῶν ὀρνίθων ἐστὶν, ὅτι δὲ τὸν στρατηγικὸν δακτύλιον ἁρπάσας ἀφῆκεν εἰς δούλου κόλπον, τοῦτο σημειώσειν βούλε- ὅτι τῶν νυνὶ βασιλέων τις βούλεται ὑμῶν τὴν ἐλευθερίαν δου- η, καὶ τοὺς κυρίους νόμους ἀκύρους δεῖξαι. Hoc eſt: *Viri nii, Aquila, ut ſcitis, regina avium eſt, quoniam autem eratorium annulum hac raptum demiſit in ſinum ſervi, ſignificare vult, quendam ex iis, qui nunc ſunt, Regem veſtram libertatem in ſervitutem redigere, atque ſan- leges irritas facere.*

Quomodo Edovardo III. Anglorum Regi annu- quem pauperi olim Eleemoſynæ loco obtulerat, red- is mortis omen fecerit cap. 21. dictum eſt.

Arnolphum quoque Lotharingiæ principem ex an- o, quem in Moſellam fl. abjecerat, in piſcis ventre uantò pòſt invento, de impetrata à Deo peccatorum ia ominatum eſſe, autor eſt Petrus Damianus Epiſt. ip. 10. tom. 3. Bibliothecæ S. Patrum: *Hic Arnul- s, Pipini pater & Karolomagni Regum avus fuit. Cum divini Spiritus ardore ſuccenſus, uxoris affectus filio- ique poſtponeret, ac mundanæ gloriæ pompas, glorifica iſti paupertate mutaret, ad eremum properans, contigit er fluvium, qui Moſella dicitur, tranſitum viator ha- it. Sed cum jam medium fortè ſuperinjecti pontis attin- it, ubi torrentis alveus profundior decurrebat, illic an- um ſuum ſub hac fœderis conditione projecit: Cum ergo,* uit, *annulum hunc recepero de ſpumoſis fluctibus eru- , tunc me procul dubio confidam omnium peccatorum rum nexibus abſolutum. Moxque eremum petiit, ubi parvo tempore, ſibi ac mundo mortuus vixit. Interea*

defun-

defunƈto, qui tunc fuerat, Metenſis Eccleſiæ Antiſtite, B. Arnulphum ad curam paſtoralis regiminis diſpenſatio divina provexit. Dumque eſu carnium, prout in eremo aſſueverat, in Eccleſia nihilominus abſtineret, piſcis aliquando ſibi delatus eſt in xenium: Quem coquus exventrans (Lege *exenterans*) *in illo ejus annulum reperit, eumque mox Domino ſuo lætabundus offerre curavit. Quem beatus Epiſcopus ut aſpexit, illico recognovit, & non tam metalli miratus eſt venam, quam quia propitiatione divina reatus ſui conſequutus eſt veniam*, & cætera. Fulgoſus lib. 6. cap. 9. Non diſſimilis hiſtoria, quanquam in re diſſimili, extat apud Willielmum Malmesburienſem lib. 4. de Geſtis Pontificum Anglorum cap. de Monaſteriis, ubi narrat Egvvinum Wigornienſem Præſulem *peccatorum juvenilium quondam conſcium, pedes compedibus irretiiſſe, clavibus compedum in amnem jaƈtatis palam dixiſſe, tunc ſe demùm de peccatis ſecurum futurum, cum compedes vel divinitus, vel ipſis reſerarentur clavibus; ita Romam profeƈtum proſpereque reverſum. Jam verò in illo mari à Gallico continenti in Angliam tranſmittitur, cum navigaret, immanem piſcem ſaltu puppim, qua pontifex vehebatur, ingreſſum, certatimque annitentibus nautis retentum. In ejus exenterati jecore clavem repertam, ſeræque compedum appoſitam, Sanƈto ſoluto ſecuritatis plurimum donaſſe.*

De Florentio ſartore Hipponenſi homine religioſo & paupere, qui piſcem grandem in littore palpitantem apprehendit, quem trecentis follibus vendiderit, & cujus ventriculo coquus aureum annulum invenerit, audiamus Auguſtinum lib. 22. de Civit. Dei cap. 8. *Erat quidam ſenex Florentius Hipponenſis noſter, homo religioſus & pauper, qui ſartoris ſe arte paſcebat, caſulam perdiderat & unde ſibi emeret non habebat. Ad viginti martyres, quorum memoria apud nos eſt celeberrima, clara voce ut veſti-*

veſtiretur oravit. Adierunt ad eum adoleſcentes, qui fortè aderant irriſores, eumque deſcendentem exagitantes proſequebantur, quaſi à martyribus quinquagenos folles, unde veſtimentum emeret, petiviſſet, ille tacitus ambulans ejectum grandem piſcem palpitantem vidit in littore, eumque illis faventibus atque juvantibus apprehendit, & cuidam coquo Carchoſo nomine, benè Chriſtiano ad coquinam conditoriam, indicans quid geſtum ſit, trecentis follibus vendidit, lanam comparare inde diſponens. ut uxor ejus quomodo poſſet ei, quo indueretur, efficeret. Sed coquus conſcindens piſcem, annulum aureum in ejus ventriculo invenit, moxque miſeratione flexus & religione perterritus homini eum reddidit, dicens, Ecce quomodo viginti martyres te veſtiverunt.

Annuli cingulo alligati & ſine ipſius annuli vel cinguli fractura in terram prolapſi meminit idem Auguſtinus eodem capite, cujus verba hæc ſunt: *A quodam Judæo dicit (Petronia) ſibi fuiſſe perſuaſum, ut annulum capillatio cingulo inſereret, quo ſub omni veſte ad nuda corporis cingeretur: qui annulus haberet ſub gemma lapidem in renibus inventum bovis. Hoc alligata quaſi remedio ad Sancti martyris limina veniebat. Sed profecta à Carthagine cum in confinio fluminis Bragadæ in ſua poſſeſſione manſiſſet, ſurgens ut iter perageret, ante pedes ſuos illum jacentem annulum vidit & capillatiam zonam, qua fuerat alligatus, mirata tentavit. Quam cum omnino ſuis nodis firmiſſimis, ſicut fuerat, comperiſſet aſtrictam, crepuiſſe atque exiliiſſe annulum ſuſpicata eſt: qui etiam ipſe cum integerrimus fuiſſet inventus, futuræ ſalutis quodammodo pignus de tanto miraculo ſe accepiſſe præſumpſit, atque illud vinculum ſolvens, ſimul cum eodem annulo projecit in flumen.* Et ſtatim addit idem Auguſt. *Non credunt hoc, qui etiam Dominum Jeſum per integra virginalia matris enixum & ad diſcipulos oſtiis clauſis ingreſſum fuiſſe non credunt.*

Dum in his ſum, non prætereundum eſt, quod de probatione per annulum candentem refert Gregorius Turonenſis de Gloria Martyrum cap. 13. *Retulit alius vir fidelis, ſpectaſſe ſe Chriſtianum cum hæretico pro fide noſtra certantem: altercantibusque diu de divinis ſcripturis, cum flecti non poſſet hæreticus, ut agnoſceret veritatem, ait: Si noſtræ religionis, ſi ſcripturarum teſtimonia te ad credendum minime movent, vel virtutem individuæ Trinitatis miraculis experire. Eſt digito meo annulus aureus: ego eum in ignem jacio, tu candentem collige: Projectumque inter prunas annulum ita igniri permiſit, ut eis ſimilis cerneretur. Converſusque ad hæreticum ait: Si vera eſt perſecutio tua, ſume eum ab igne. Illo autem reſiſtente, ait vir: Immenſa Trinitas Deus, ſi aliquid indignum te credo, oſtende. Certè ſi recta eſt fides mea, nihil prævalebunt hæc incendia ſæva: & ablatum ab igne annulum diutiſſimè palma ſuſtinuit, & nihil eſt nocitus: ſed magis, confuſo hæretico, catholicos reliquos fervore ſuæ fidei roboravit.*

CAPUT XXIV.

Proverbia ab annulis ſumpta. Per annulum trahi. Annulum ne geſtato. *Ratio annuli anguſti è digito detrahendi ex Aëtio.*

NUnc adagia quædam ab annulis ſumpta, vel dicta adagiis non diſſimilia videbimus. Apud Ariſtophanem in Pluto Act. 4. Scen. 4. Anus conquerens ſe ab adoleſcente derelictam, atque ideo ſe mœrore exhauſtam indicare volens:

Διὰ δακτυλίου, inquit, μὲν οὖν ἔμεγ' ἂν διελκύσαις.

Itaq; profecto per annulum me traxeris.

Quid autem ſit *per annulum trahi*, docet nos Zenobius, qui

ii Centuria 3. Adagio 18. διὰ δακτυλίου δεῖ σε ἑλκυσθῆναι ... ctum putat in eos, qui morbo aut dolore tenues redditi ſunt, ἐπὶ τῶν διὰ νόσον ἢ λύπην λεπτῶν καὶ ἰσχνῶν γινομένων. Vide & Diogenianum Cent. 4. Proverb. 30. & Suidam Centur. 5. Proverb. 45. Durat hodieque proverbium de virginibus gracili corpore, quæ, ut in Eunucho Terentius ait, *curatura junceæ ſunt, & vincto corpore, ut graciles fiant.* Alluſit huc Martialis lib. 11. Epigrammate 101. quod clariſſimus Scriverius quoque notat:

Habere amicam nolo Flacce ſubtilem,
Cujus lacertos annuli mei cingant.

Quomodo apud Quintilianum libr. 6. cap. 4. Publius Blæſſus Junium hominem nigrum & macrum & pandum *fibulam ferream* dixit. Hic quoque mihi in mentem venit, quod de ovis ſcribit Plinius libr. 10. cap. 60. *Ova aceto macerata in tantum molliuntur, ut per annulos tranſeant.*.

Eſt etiam inter Pythagoræ ſymbola : Δακτύλιον μὴ φορεῖν, μηδὲ εἰκόνας αὐτοῖς ἐγχαράσσειν θεῶν, *Annulum ne geſtato, neque Deorum imagines inſculpito*: de cujus Symboli poſtrema parte ſupra dictum eſt: prior quid ſibi velit, audiamus ex Jamblicho ſymbol. 23. τὸ δὲ δακτύλιον μὴ φορεῖ, ἀκολούθως τῷ Πυθαγορικῷ ἀρέσκοντι ἐλωμένου εἰς τὴν ... ἐπεὶ δεσμοῦ τρόπῳ περίκειται τοῖς φοροῦσιν ὁ δακτύλιος, ἴδιον ἔχων τὸ μὴ ἄγχειν, μηδὲ κατέχειν, ἀλλὰ ὡς ἁρμόζειν καὶ προσφυῶς ἔχειν. δεσμὸς δὲ σώματός τις καὶ τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ ὑπάρχει· τὸ οὖν, Δακτύλιον μὴ φόρει, ἀκολούθως φιλοσόφει ὡς ἀληθῶς, καὶ χώριζε τοῦ περικειμένου δεσμοῦ τὴν ψυχήν. μελέτη γὰρ θανάτου καὶ χωρισμὸς ψυχῆς ἀπὸ σώματος ἡ φιλοσοφία. τὴν ἄρα πυθαγορικὴν μέτιθι σπουδῇ μεγάλῃ, τὴν ἀφιστᾶσαν μὲν τὴν διὰ τοῦ νοῦ ἀπὸ σωματικῶν πάντων, καὶ περὶ τὰ νοητὰ καὶ ἄϋλα διὰ τῶν θεωρητικῶν μαθημάτων καταγινομένην. ἀλλὰ καὶ

ἀπόλυε σαυτοῦ τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἀνθολκὰ καὶ κωλυσιεργοῦ φιλοσοφεῖν σαρκὸς ἀσχολήματα, τροφάς τε ὑπερβαλλούσας, πληθώρας ἀκαίρους, δεσμοῦ τρόπον τὸ σῶμα καταλαμβανούσας, νοσηματίας καὶ ἀσχολίας ἀδιαλείπτως ἐμποιούσας. Hoc

Illud verò, Annulum ne geſtato, convenienter placito thagorico in admonitionem accipimus hoc pacto: Cum nuli, vinculi in morem, geſtantes cingant, hoc habe proprium ut neque angant neque incommodent, ſed con niant quaſi & probè quadrent; tale verò vinculum et anima corpus exiſtat, aptè illud, Annulum ne geras, in pretamur; Verè philoſophare, & animam ab adjac vinculo libera. Etenim Philoſophia nihil aliud, qu meditatio mortis, & ſeparatio animæ à corpore. Pytha ricam igitur ſectam magno ſtudio ſectare, quæ ſeipſam m te ab omnibus corporalibus ſegregat, & circa ea, quæ m te tantum percipiuntur & materia ſunt expertia, ben cio ſcientiarum ſpeculativarum verſatur. Sed & pecc tua, & in contrarium te diſtrahentes, ſtudiumque ſapi tiæ impedientes occupationes præcide, ut & nimias delic & intempeſtivas repletiones, quæ non ſecus ac vincula c pus conſtringunt, ac morbos & negatio ſine intermiſſi facceſſunt.

Philippus Beroaldus intelligit hoc ſymbolon *non geſtando annulo anguſto*, & eo ſignificari ait, vitæ bertatem colendam eſſe & nullo ſervitutis vinculo al gandam. Galatinus lib. 2. Cabalæ de mœrore interpı tatur, & Pythagoram hoc ſymbolo, *Arctum annulum geſtato*, excluſiſſe putat cunctum animi dolorem, niſi ı per admiſſo peccato.

Sed quia hîc annuli anguſti facta eſt mentio, nı poſſum, quin hîc Aëtii locum afferam de ratione extr hendi anguſtiorem annulum è digito, ſi fortè is, ut fie ſolet, intumuerit. Ita autem Aëtius ſermone ſecunc

Tı

:ttrabibli 4. cap. 81. *Annuli aliquando digitis impin-*
:ntur, quum circulus ipſorum anguſtior violenter illorum
rtibus craſſioribus fuerit adactus: atque hoc tum maxi-
: contingit, cum homo cibo ac potu diſtentus, prona ac
ndula manu ſopitus decubuerit. Ita enim manuum ex-
:mitates longè magis intumeſcunt, quam ſi erigantur.
qua igitur, & oleo aut malvæ decocto manus longè per-
ndatur: nam parca profuſio tumorem magis auget. Dein-
annulus leviter verſatus detrahatur. Quod ſi perfuſio
ſ effecerit, filium craſſius contortum accipito, & alterum
u caput ſub annulum ponito & reliquum totum digito la-
circumligato, & poſtea caput fili annulo ſuppoſitum ſur-
u trahito: filo enim attracto annulus deorſum procedet.
uod ſi neque ſucceſſerit, ſpecilli partem latiorem ſub an-
lum ſubmitto, & annulum utrinque prope ſigillum per
:tham incidito, & filo lineo utrinque circumdato, annu-
u attrahito, & conſequenter lanam vino & oleo imbu-
u mitigandi cauſa adhibeto.

Non multum etiam à proverbio abludit illud mi-
:ci ſcurræ: *In uno annulo bonos principes poſſe perſcribi*
que depingi: quod extat apud Flavium Vopiſcum
vita D. Aureliani: *Vides quæſo quam pauci ſint principes*
ni, ut benè dictum ſit à quodam mimico ſcurra Claudii
:ius temporibus: In uno annulo bonos principes poſſe per-
:ibi atque depingi.

CAPUT XXV.

Innuli uſum interdum noxium fuiſſe, aliquot exemplis probatur.

Reliquum eſt, ut Annulorum geſtationem quoque multis ſæpe exitio fuiſſe oſtendamus. Aruntius

τὴν θυγατέρα Μεδουλλίναν. ἡ δὲ ἐκ δακτυλίου γνοῦσα τι
καὶ πρεσβύτερα τῆς ἡλικίας φρονήσασα, μεθύσασα τὸν π
στεφανώσασα, ἤγαγεν ἐπὶ τὸν βωμὸν τῆς Ἀστραπῆς καὶ δα
ἀνεῖλε τὸν ἐπίβουλον παρθενίας, ὡς Ἀριστείδης ἐν τρίτῃ Ι
Hoc eſt: *Romæ cum celebrarentur Liberalia, A*
qui ab ortu ſuo fuerat abſtemius, vim Liberi patris
tui habuit. A quo in ebrietatem conjectus, filia ſ
dullina virginitatem per vim eripuit. Ea ex ann
latorem agnoſcens, majus ætate ſua meditata facin
trem inebravit ac coronavit, adductumque ad ar
minis illacbrumans interfecit eum, qui ſua virginit
dias ſtruxerat. Ariſtides in libro 3. Italicorum.
Prætorius quoque matulam poſcens ea manu, q
nulum, cui imago Tiberii Cæſaris inſculpta erat,
diſcrimen incidiſſet, niſi ſervus ipſi ebrio annul
traxiſſet, teſte Seneca lib. 3. de Benefic. cap. 26
verba ſupra adduximus. Sic Richardum Angl
gem, cum induciis in triennium cum Saladino
anno Chriſti milleſimo centeſimo nonageſimo te
Palæſtina in Europam trajiciens per regionem L
di Auſtriæ Ducis (Sigonius lib. 15. de Regno Itali
moldum vocat) iterfeceret, & in quodam dive
non procul ab urbe Vienna, ne agnoſceretur, ip
ſua manu carnes aſſaret, annulo regali, quem digi
ſtabat, agnitum & à Leopoldo Duce, quem in
ſtina injuria affecerat, captum ac in cuſtodiam
tum eſſe, memorant hiſtorici. Vide Naucleri Ch
graphiam Generatione 40. Conradinum quoque S

Ducem ultimum & Fridericum Auſtrium legimus, cum à Carolo Andegavenſi victi per ignotam Italiam trepidi & agaſonum habitu ſe occultaſſent, & jam Aſturam veniſſent, & conſcenſa jam navi Piſas navigaturi ſociam & idam urbem, ex annulo pretioſiſſimo eſſe agnitos, quem, alter à digito detraxerat, ſive pignus naviculario ſive pretio ab eo permutandum. Cum verò artifex miratus tam pretioſum annulum à ſordido homine deferri, & ſuſpicans, unde habeat, quæreret, isque candide, à duobus ingenii vultus & ſanguinis, ſed habitu & veſte ſquallida; neque ultra ſe ſcire affirmaret, Dynaſta urbis, ad quem res delata erat, ex eventu prælii & fama ale quid ſuſpicatus, navem inſtrui & adoleſcentes retrahi & ad ſe duci juſſit, eosque agnitos, Carolo tradidit: qui illos Neapolim abductos cum æterno ſtirpis Andegavenſis dedecore, more pluſquam barbaro, publicè per carnificem capitis ſupplicio, cujus ipſe in alta quadam turre occultus ſpectator fuit, afficiendos curavit. Factum id anno Domini milleſimo ducenteſimo ſeptimo, vel, ut alii octavo. Vide Nauclerum Generatione 43. Ad eundem modum etiam Unguentorum odorem, ut id obiter moneam, multis exitio fuiſſe legimus. C. Plotium, Plancum, Munacii Planci bis Conſulis Cenſorisque fratrem proſcriptum à Triumviris in Salernitana latebra unguenti odore proditum tradit Plinius lib. 6. cap. 8. De hoc facto tale Epigramma à Theodor. Beza conſcriptum, eſt, quod propter ejus elegantiam huc ponendum duximus.

Sæva cohors Plancum ad mortem quum quæreret illa
Triumviralis Carnifex:
Servarant dominum ſervi penetralibus imis,
Et ille mortem effugerat.

Unguentis quum profuſis de more madentem,
Odor indicatum prodidit;
Quam potuit multos virtus ſervare fideles,
Mala quos voluptas perdidit.

Muleaſſes quoque Rex Tunetanus cum in prælio vulneratus inter turbam terga vertentium profugeret, nulla alia re magis eum hoſtibus prodente quàm unguentorum odore, agnitus captusque eſt, teſte Jovio libro 44.

Majori cautela Peroces Perſarum Rex uſus eſt. *Hic enim in expeditione adverſus albos Hunnos ſuſcepta extremo in periculo conſtitutus unionem à dextra aure detractum abjecit, ne quis Regem ex eo agnoſceret aut poſt ipſum geſtaret. Eum unionem repertum poſtea Juſtinianus Magnus* 100 *auri libris redimere à Barbaris voluit, ſed recuſarunt Barbari, aſſervantes eum in ſignum Perſicæ ſtoliditatis:* Zonaras lib. 3. Annalium. Eundem etiam in finem & Darius Perſarum Rex, quandò cum Alexandro M. congredi volebat, amiculum abjecit, ne cultu proderetur. Sed hoc ipſi parum profuit. Curtius lib. 3. cap. 23.

Ut autem iſti geſtatione annuli perniciem ſibi accerſiverunt: ita Iſmenias Thebanorum legatus ejus operâ callide fucum fecit Perſarum oculis, ut Artaxerxem, ad quem miſſus erat, ſpecie tenus, ſalva libertate, adoraret. Cum enim Regis adeundi & alloquendi facultas aliter non daretur, quam ſi eum veneraretur, Iſmenias, ut demiſſo hoc & humili ſalutationis munere ſictè & ſimulatè defungens, Perſas ludificaretur, ſtatim atque in conſpectum Regis venit, annulum ſenſim digito detractum, clam & nemine animadvertente, ad pedes abjecit: quem mox jacentem ſuſtulit: eoque corporis geſtu quaſi venerabundus procubuiſſet, viſus eſt patrio Perſarum mori inſtitutoque paruiſſe: cum revera

a nihil ſe indignum aut præter civium morem admi-
'r. De qua re fuſius Ælianus lib. 1. Var. hiſtoriæ. cap.
:ujus verbis caput hoc finiam: Ἰσμηνίου τοῦ Θηβαίου σό-
φισμα καὶ ἑλληνικὸν καὶ ἂν ἀποκρυψαίμην ἔργον. πρεσβεύων
ὑπὲρ τῆς πατρίδος πρὸς βασιλέα τῶν περσῶν, ἀφίκετο
, ἐβούλετο δὲ αὐτὸς ὑπὲρ ὧν ἧκεν, ἐντυχεῖν τῷ πέρσῃ. ἔφατο οὖν
; αὐτὸν ὁ χιλίαρχος, ὁ δὲ τὰς ἀγγελίας εἰσκομίζων τῷ βα-
ι. καὶ τοὺς δεομένους εἰσάγων. Ἀλλ' ὦ ξεῖνε θηβαῖε. ἔλεγε δὲ
τα παίζων διὰ ἑρμηνέως. Τιθραύστης δὲ ἦν ὄνομα τῷ χιλιάρχῳ:
ος ἐστὶ ἐπιχώριος πέρσαις, τὸν εἰς ὀφθαλμοὺς ἐλθόντα τοῦ βα-
ως, μὴ πρότερον λόγου μεταλαγχάνειν, πρινὴ προσκυνῆσαι
ιν. εἰ τοίνυν αὐτὸς διὰ σαυτοῦ συγγενέσθαι θέλεις αὐτῷ, ὥρα
α ἐκ τοῦ νόμου [illegible]. εἰ δὲ μή, τὸ αὐτὸ σοι τοῦτο καὶ δι' ἡμῶν ἀνυ-
ſεται, καὶ μὴ προσκυνήσαντι. Ὁ τοίνυν Ἰσμηνίας, Ἄγε με εἶ-
καὶ προσελθών, καὶ ἐμφανὴς τῷ βασιλεῖ γενόμενος, περιελόμε-
τὸ δακτύλιον, ἔρριψεν ἀδήλως παρὰ τοὺς πόδας, ὃν ἔτυχε φο-
καὶ ταχέως ἐπικύψας, ὡς δὴ προσκυνῶν πάλιν ἀνείλετο αὐ-
καὶ δόξαν μὲν ἀπέστειλε τῷ πέρσῃ προσκυνήσεως. οὐ μὴν ἔ-
ſεν οὐδὲν τῶν ἐν τοῖς Ἕλλησιν αἰσχύνην φερόντων. πάντα οὖν
ἠβουλήθη κατεπράξατο, οὐδὲ ἠτύχησέ τι ἐκ τοῦ Πέρσου. Hoc

*Iſmenii Thebani ſapientiſſimum & planè Græcum fa-
m ſilentio præterire nullo modo poſſum. Is patria cauſa
tione ad Regem Perſarum ſuſcepta, venit & voluit ipſo
otio règem convenire. Tribunus itaque militum, cujus
ium erat res nunciatas ad regem deferre & admitten-
ad eum introducere: Verùm, ô Thebane hoſpes, dicebat,
c autem joco loquebatur per interpretem. Nomen erat
uno Titrauſtes) lex eſt apud Perſas recepta, ut is, qui in
ſpectum regis venit, non ante ſermonem cum eo confe-
, quam eum adoraverit. Quod ſi igitur vis ipſe eum adi-
neceſſe eſt, ut quod lex jubet, peragas. Sin minus, idem
etiam per nos præſtabitur, quamvis tu non adoraveris.
enias verò, Deduc me, ait. Cum autem acceſſiſſet, & in*

faciem regis ventum eſſet, annulum quem geſtabat, è digito detractum, clam abjecit ad pedes, confeſtimque procumbens tanquam adoraret, ſuſtulit eum iterum & opinionem quidem adorationis Perſarum regi præſtitit: nihil tamen commiſit, quod ignominioſum aut indecorum foret Græcis. Quicquid igitur petiit impetravit, neque quicquam à Perſa ei denegatum eſt.

Atque hæc ſunt, quæ de Annulis obſervata nobis ſunt in tumultuaria Autorum lectione, quorum loca ideo plenius adduximus, ut quærendi laborem Lectori feſtinanti demeremus. Plura iſtis & meliora fortè addet alius: Nos ſcriptionis hujus metam attigiſſe nobis videbimur, ſi alios excitaverimus ad ea inveſtiganda, quæ diligentiam noſtram fugerunt.

INDEX
SCRIPTORUM VETERUM, & Recentiorum, qui in hoc libello de Annulis laudantur & illuſtrantur.

A.

Abbas Urſpergenſis.
Abr. Gorlæus.
Acro.
Adr. Turnebus.
Ællanus.
Ælius Everhardus Vorſtius.
Ælius Spartianus.
Aëtius.
Agathias.
Agellius.
Aimoinus.
Albertus Krantzius.
Alexius Patriarcha.
Alexius Trallianus.
D. Ambroſius.
Ammianus Marcellinus.
Andreas Abbas.
Andreas Schottus.
Angelus Politianus.
Antonius Auguſtinus.
Antonius de la Selle la Salade.
Appianus Alexandrinus.
Apulejus.
Ariſtoteles.
Ariſtophanes.
Ariſtophanis Scholiaſtes.
Arnobius.
Arnoldus Hiſt.
Arnulphus Epiſcopus Lexovienſis.
Arrianus.
Artemidorus.
Aſinius Pollio.
Athenæus.
B. Auguſtinus.
Aurelius Victor.
Auſonius.
Autor ad Herennium.

B.

Baldus.
Balſamo.
Barn.Briſſonius.
Baſilius Magnus.
Baſilius Porphyrogenitus.
Baſilius Seleuciæ Epiſcopus.
D.Bernhardus.
Boethius.

C.

Cæſar.
Cæſar Baronius.
Cambdenus.
Cantacuzenus.
Caroli M. Conſtitutiones.
Carolus Sigonius.
Carpzovius.
Caſp.Cantarenus.
Caſp.Barthius.
Caſſiodorus.
Chryſoſtomus.
Chriſtophorus Colerus.
Chronicon Wervveronis.
Cicero.
Claudius Salmaſius.
Clemens Alexandrinus.
Clemens Romanus.
Codex.
Codex Theodoſii.
Codinus.
Colvius.
Concilium Aquisgranenſe.
Concilium Baſilienſe.
Concilium Lateranenſe.
Concilium Toletanum.
Conradus Epiſcopus.
Conradus Rittershuſius.
Conſtantinus Lichudes.
Conſtantinus Porphyrogenitus.
Cornelius Tacitus.

D.

Dalecampius.
Daniel Propheta.
Demoſthenes.
Digeſta.
Diogenes Laertius.
Ciogenianus.
Dion.
Dionyſius Halicarnaſſæus.
Dioſcorides.
Donatus.

E.

Egeſippus.

Egna-

Egnatius.
Ennius.
Eraſmi Adagia.
Erneſtus Cothman.
Eſther.
Etymologici autor.
Euſtathius.

F.

Feſtus.
Flav. Vopiſcus.
Florus.
Foppius ab Aiſſema.
Fr. Junius.
Franciſcus Petrarcha.
Franciſc. Robertellus.
Franciſcus Witzendorfius.
Fridericus Lindenbruchius.
Fulgoſus.
Ful. Urſinus.

G.

Gallius.
Galatinus.
Geneſis.
Gentianus Hervetus.
Georg Duza.
Germanus Audebertus.
Germ. Patriarcha.
Giphanius.
Gloſſarium.
Gottfridus Viterbienſis.
Gothofredus.
Gratianus.
Gregorius Dialogus.
Gregorius Nazianzenus.
Gregorius Niſſenus.
Cregorius Turonenſis.
Guido Pancirollus.
Guntherus.

H.

Hadrianus Junius.
Harpocration.
Heliodorus.
Helmoldus.
Henricus Kormannus.
Henricus Salmuthus.
Herodianus.
Herodotus.
Heſychius.
Hieronymus.
Hincmarus.
Hopingius.
Horatius.

I.

Jacobus Bongarſius.
Jacobus de Breal.
Jacobus Micillus.

Jaco-

Jacobus Cujatius.
Jamblichus.
Janus Rutgerſius.
Jeremias.
Inſcriptiones Antiquæ.
Inſtitutiones.
Joachimus Morſius.
Johannes à Wovver.
Johannes Cario.
Johannes Meurſius.
Johannes Nauclerus.
Johannes Salisberienſis.
Johannes Trithemius.
Iſaacius Caſaubonus.
Iſidorus.
Joſephus.
Joſephus Scaliger.
Julius Capitolinus.
Julius Cæſar Bulingerus.
Julius Frontinus.
Julius Pollux.
Juſtinus.
Juſtus Lipſius.
Juſtus Reuberus.
Juvenalis.

L.

Lampridius.
Leo Marſicanus.
Leopoldus de Bebenburg.
Limnæus.
Livius.
Lucianus.
Lucretius.
Lud. Dorleans.
Luitprandus.
Lycophron.

M.

Macrobius.
Magius.
Malchus.
Manuel Patriarcha.
Marcellus Empiricus.
Marcus Antonius M tus.
Marcus Velſerus.
Marquardus Freherus
Marſilius Patavinus.
Martialis.
Martinus Cruſius.
Martinus Polonus.
Matthæus Evanus.
Matthæus Paris.
Maximus Planudes.
Melchior Goldaſtus.
Menander.
Menochius.
M. Piccartus.

N.

Nicephorus Botaniat

N

Nicephorus.
Necetas.
Nicolaus Patriarcha.
Novella Alexii Comneni.
Novella Baſilii Porphyrogeniti
Novella Conſtantini.
Novella Joh. Comneni.
Novella Juſtiniani.
Novella Leonis.

O.

Otto Friſingenſis.
Ovidius.

P.

Paulus Ictus.
Pacuvius.
Paulus Ægineta.
Paulus Æmilius.
Paulus Jovius.
Paulus Venetus.
Pauſanias.
Perſius.
Petronius.
Petrus Bleſenſis.
Petrus Chryſologus.
Petrus Colvius.
Petrus de vineis.
Petrus Diaconus.
Petrus Pithæus.
Petrus Scriverius.
Philargyrus.
Philippus Beroaldus.
Philippus Cominæus.
Philippus Camerarius.
Phililppus Galterus.
Philoſtratus.
Phranzes
Plato.
Plautus.
Plinius.
Plinius Junior.
Plutarchus.
Pollux.
Polyænus.
Polybius.
Polydorus Vergilius.
Priſcianus.
Procopius.
Propertius.
Prudentius.

Q.

Quintilianus.
Quintus Curtius.

R.

Radulphus Fornerius.
Regum liber.
Rebuffus.

Rein-

Reincking.
Renatus Choppinus.
Roberrus Abbas Montenſis.
Robertus Gagvinus.
Rodericus Toletanus.

S.

Sabellicus.
Saluſtius.
Scipio Gentilis.
Sebaſtianus Erizzo.
Sebaſtianus Monticulus.
Seneca.
Servius.
Sigebertus.
Silius Italicus.
Sirach.
Socrates.
Solinus.
Statius.
Stephanus Paſchaſius.
Strabo.
Suetonius.
Suidas.
Symmachus.

T.

Terentius.
Tertullianus.
Theodoretus.
Theodoricus à Niem.
Theognis.
Theophraſtus.
Thucydidis Scholiaſtes
Tibullus.
Trebellius Pollio.
Tirinus.

V.

Valerius Maximus.
Varro.
Ulpianus.

W.

Walthramus Naumbr genſis.
Wilhelmus Malmesb rienſis.

X.

Xenophon.
Xiphilinus.

Z.

Zenobius.
Zonaras.

INDE

INDEX
RERUM ET VERBORUM memorabilium, quæ in libro de Annulis continentur.

A.

ABbates, & Epiſcopi gradu dejiciendi etiam Annulum deponebant pag. 137
Achates in annulo ſingularem vim habet 157
Adamanti qui primus inſignia Philippi Regis Hiſpaniæ inſculpſerit 10
Adriani IV. Pontificis in ſchedis ſigillatis ad arbitrium legatorum ſcribendis levitas 85
Ægyptii uſi fuere annulis 6
Agrippa literas Auguſti obſignabat 26
Ἄϊδος κυνέη *quid?* 147
Anagès *quid?* 18
Alexander ori Hepheſtionis annulum admovit 56
Alexander moriturus Perdiccæ annulum tradidit 165
Alexandri M. effigiem geſtabat familia Macrianorum 62
Alexandri imagine ſignabat Auguſtus 67
Alexii Comneni in obſignandis literis levitas 85
Amatores annulum amicæ detrahebant per laſciviam 125
Amatores annulum amicæ inſpiciebant ibid.
Amicorum effigies in annulis 63
Ancora nautica in annulo Salenci 72

Anni-

Annibal veneno, quod annulo incluſerat, periit 161
Annularia non licebat ſigillum annuli venditi retinere ex lege Solonis 82
Annularis digitus 15
Annulatæ claves 12
Annuli æſtivi & hyberni 109
Annuli amori conciliando 157
Annuli ἄπειροι, ἄλιθοι, ἄψηφοι qui? 9
Annuli aurei dati libertis 104
Annuli aurei deponebantur in luctu 161
Annuli datio aucupium amoris 124
Annuli datione an fides conjugii firmetur 118
Annuli etymon 1
Annuli è ſuccino 12
Annuli ex ebore & integris gemmis ibid.
Annuli ferrei apud Romanos antiquiſſimi 90
Annuli ferrei magnetis contactu attriti vim habent attrahendi 96
Annuli geniis malis pellendis 151
Annuli geſtati omni[...] gitis
Annuli imperatoris penes Magnum Lo[...] tam
Annuli in ſingulis ar[...] geſtati
Annuli Magici quan[...] habeant 146.&
Annuli morbis averru[...] dis
Annuli morientibus [...] cti
Annuli omnibus digi[...] ſtati excepto medio
Annuli patriarchalis Carthophylax
Annuli Phyſici
Annuli plures geſtat[...] digito
Annuli poſiti in ceſſion[...] norum
Annuli pro Arrha 113
Annuli pro compe[...] 3
Annuli pro ſymbolo
Annuli qua manu g[...] 13
Annuli Regis Franci[...] cuſtodia penes Ref[...] darium

A

Annuli ſemeſtres 109
Annuli traditio an hæredis inſtituendi teſſera 164
Annulari velares 2
Annuli uſus apud Ægyptios 6
Annuli uſus apud Hebræos antiquiſſimus ibid.
Annuli uſus apud Hetruſcos ibid.
Annuli uſus apud Sabinos ibid.
Annuli uſus in inauguratione Impp. 144
Annuli uſus in Epiſcoporum inveſtitura 133
Annuli uſus ſæpe noxius 177
Annuli uſus Trojanis temporibus ignoratus Græcis 4
Annulis aureis donati plebeij 100
Annulis ferreis uſi ſervi 95
Annulis fictis ſæpè fraus commiſſa 79
in Annulis patrimonia effuſa 109
Annulis venena incluſa 160
Annulo ferreo uſi triumphantes 90
ex Annulo omen captatum 169
In uno annulo principes bonos poſſe ſcribi 179
ex Annulo ſæpè aliqui cogniti 174
Annulo ſignatorio non diligenter aſſervato ſæpè fraus commiſſa 75
Annulo Sponſalitio malè aſſervato faſcinatus aliquis novus maritus 122
Annulorum aureorum jus impetrabatur à principe 100. *ſeqq.*
Annulorum aureorum modio cædes ſuas metiebatur Annibal 92
Annulorum aureorum uſus increbeſcit 103
Annulorum cura probatæ fidei viris commiſſa 25
Annulorum luxus inoleſcit 107
Annulorum prima mentio apud Romanos 90
Annulorum ſculptura 58
Annulorum varia genera 8

Annulos à Promotheo originem trahere fabuloſum 4
Annulos aureos primi geſtarunt Legati, mox Senatores, tandem & equites 90
Annulos deponebant, qui judicio ſe provocabant 115
Annulos plures geſtare mollitiei indicium 108
Annulos plures geſtare priſcis temporibus vitio datum 106
per Annulum Anglorum, Rex inveſtitus à Pontifice Adriano 145
per Annulum candentem probatio 176
per Annulum & baculum cur Epiſcopi inveſtiantur 135
Annulum ferreum fortiſſimus quiſque Germanorum cur geſtarit 4
per Annulum inveſtitus pontifex 142
Annulus anguſtus quomodo digito poſſit detrahi 179
Annulus aureus an inter manumiſſionis inſignia 105

Annulus aureus E[illegible] ornamentum p[illegible] 92
Annulus bigemmeu[illegible]
Annulus è ſiniſtra in[illegible] ſimum dextra [illegible] translatus ſedut[illegible] tum
Annulus Edovard[illegible] Angliæ
Annulus Gygis
Annulus in Impera[illegible] auguratione
Annulus in ventre p[illegible] pertus
Annulus inveſtitur[illegible] dotalis ſymbolum
Annulus majorum [illegible] nem inſculptam [illegible] filiis denegeribus [illegible] ctus
Annulus miraculosè [illegible] gulo in terram p[illegible] 175
Annulus natalitius
Annulus non temerè [illegible] libet tabulis imp[illegible] dus
Annulus pronubus
Annulus pro crinibu[illegible] tis
Annulus pro in aurib[illegible]
Annulus Edovardi

Anglia comitiali morbo laborantibus ſalutaris 154
Annulus ſignatorius ſigillaritius 19
Annulus ſignatorius diligenter aſſervandus 75
Annulus ſignatorius domini ſignum 165
Annulus ſolidus & caſſus 9
Annulus ſponſalitius ferreus an aureus? 116
Annul. apud Ægyptios per ſerpentem indicatur 2
Ant. Muſa libertus ab Auguſto aureo annulo donatus 102
Aquila draconem unguibus ferente ſignabat Areus Lacedamoniorum Rex 68
Archiepiſcopi Electores cancellarii dicti 51
Argenteis annulis utebantur plebeij 95
Aruntius ex annulo agnitus 179
Auguſti imagine ſignarunt Impp. 6
Auguſtus moriturus annulum tradidit Agrippæ 164

B.

Bella ob annulos geſta 111
Bella ſuper inveſtitura Epiſcopórum per annulum geſta inter Impp. & Pontifices 137
Brachmanes Indorum Gymnoſophiſtæ quando cœperint geſtare annulum 105
Bulla argentea 38
Bulla aurea 34
Bulla aurea dicebatur reſcriptum Imp. etſi ſigillum erat cereum 41
Bulla cerea duplex Rubra & Praſina 40
Bulla aurea appenſa Privilegiis Reip. Lubec. à Frid. II. & Ludovico IV. Imp. datis, earumque brevis deſcriptio 34
Bulla aurea Caroli IV. Imp. deſcriptio 35
Bullæ quadruplices & earum uſus 34
Bulla tribus crucibus in fronte notata 45
Bulla plumbea 39
Bulla plumbea Venetis in uſu 40

Bulla plumbea utuntur Pontifices Romani ibid.
Bulla quid 34
Bullare ibid.
Bullarum appenſione litera principales obſignabantur 32
Bullis aureis divina manu Imperator ſubſcribebat 41
Bullis ſubſcriptum encauto quodam ibid.

C.

Cæleſtis Dea effigiem geſtabat Aſclepiades 61
Cancellarii 48
Cancellarius idem quod Logotheta vel Quæſtor ſacri Palatii 51
Cancellarius præfecti Prætorio 49
Cancellarius præfecti urbis ibid.
Cancellarius pro ſcriba 50
Cancellarius Quæſtoris ibid.
Cancellarius unde, ejus officium apud veteres & dignitas 45
Cane ſignabat Galba Imperator 68
Caroli M. Imper. inſanus amor, erga muliérculam etiam mortuam 158
Caryatides ſaltantes in annulo Clearchi 70
Catti geſtabant annuli ferreum 4
Cera obſignabantur literæ 27
Cartophylax cuſtos annuli patriarchalis 43
χρυσόβυλλα *dicta Reſcripta Principum etſi ceream habeant ſigillum* 41
Chriſtianorum annulis quæ imagines inſculpi debeant 74
Κιγκλὶς 45
Cinnabaris uſus in ſubſcriptionibus 42
Κοδίκιον *quid?* 17
Claxendix 55
Clericis niſi in dignitate conſtituti ſint, non licet geſtare annulum 105
Colorum differentia in ſubſcriptionibus 43
Columba in Annulis Chriſtianorum 74
Concha ſigillis appoſita 55

Con-

Condalus, condalium quid? 2
Conradus II. Imp. falſis litteris ad deſponſandam filiam inducitur 68
Conradinus Suevia Dux annulo agnitus 180
Conſtantini Magni imagine ſignabant Cherſonita 64
Creta uſus in literis obſignandis 82
Cruces tres in fronte bullarum cinnabare ſcripta 43
Crucis ſignum in annulo 74

D.

Δακτυλιογλύφος 49
Δακτυλίυ *varia ſignificationes* 3
Dea cæleſtis imaginem geſtabat Aſclepiades 60
Demoſthenes veneno, quod annulis erat incluſum, periit 161
Deorum imagines in annulo geſtare olim nefas 60
geſtata tamen ibid. ſeqq.
Dextra manu geſtati annuli 13
Digitis omnibus geſtati annuli ſed medio excepto 15
à Digito annulari an vena ad cor hominis perveniat 17
Digito annulari cur potiſſimum geſtati annuli 16
Digito medio cur Romani non geſtarint annulum ibid.
Digito minimo geſtatus annulus dicebatur ἀκαρὲς 18
Digitus annularis 15
Digitus medicus medicinatus ibid.
Δικήελιον 40
Doctores annulis ornantur 145
Domus obſignata 52
Dormituri ponebant annulos 162

E.

Eburnei annuli 13
Edovardi Regis Anglorum annulus morbo comitiali ſalutaris 156

Effigies majorum in annulis 62
Effigies amicorum in annulis 64
Effigies regum in annulis ibid.
Effigies principum in annulis ibid.
Effigies animaliũ in annulis 67
Eleaſari Judæi annulus 150
Encauti genere bullis ſubſcriptum 42
Epicuri imagine ſignatum 64
Epiſcopi cur per annulum & baculum inveſtiti 136
Epiſcopi & Abbates gradu dejecti annulum deponebant ibid.
Epiſcopi inveſtiti per annulum 134
Epiſtola annulis obſignata 24
Epiſtolam ſolvere 30
Equites annulo aureo à plebe diſtinguebantur 88
Equites cenſu imminuto annulum deponebant 99
Equitibus equeſtrem cenſum habentibus jus erat aureorum annulorum 97
Equitibus etiam militia fuit jus aureorum annulorum contra Lipſium 95
Equo hinniente ſignabat Darius
Execeſti Phocenſium tyra annulus magicus

F.

Fabula annulis inſcu 68
Ferrei annuli uſus antiq ſimus
Ferreo annulo utebā triumphantes
Feuda per annulum Impp. collata
Fibula ferrea
Fidei ſignum in annulo ſ ſalitio
Flamini Diali non fas geſtare annulum ſolid 9
Flanturarius ſigillarius
Fores Gynæceorum ann obſignata
Funda annuli quid

G.

Gemma Ectypa
Gemma in annulis
Gemma uda quid?
Gemma vitrea in ann vulgi

Ge

Geſtatione alicujus ſimulachri juvari ſe putabant priſci 61
γῆ σημαντρὶς 28
Gladiis ſigillum impreſſum à Pompejo 58
Gygis annulus 147

H.

Hannibal literis annulo Marcelli obſignatis Salapiam tentat 75
Hebræi primi uſi ſunt annulis 5
Helena Adiabenorum regina filio Monobazo annulum patris ſignatorium dedit, tum cura Reipub. 166
Heliogabalus Imp. annulos non bis induit 111
Heliogabalus mortis cauſa annulos habuit 161
Herennius Gallus hiſtrio à Balbo Quæſtore aureo annulo donatus 100
Herodi mortuo annulus detractus 163
Heſperus in publico ſigillo Locorum 69
Hieroglyphica litera in annulo 71
Hiſtoria annulis inſculpta 69

I.

Iarchæ Indorum principis annuli 152
Iaſpis viridis in annulo ſingularem vim habet 157
Icellus Galbæ libertus aureo annulo donatus 103
Imagines amicorum in annulis 64
Imagines gemmis inciſæ, vel cavæ erant, vel prominentes 11
Imagines Imperatorum in ferro 65
Imagines majorum in annulis 63
Imagines principum in annulo ferre quibus licuerit 66
Imperator per annulum inauguratus 144
Indice digito geſtatus annulus dicebatur κορίανον 17
Inveſtiendi per annulum jus penes quem fuerit 137
Inveſtitura Epiſcoporum per annulum 136

Joannes Comnenus patri moritu annulum detrahit 167
Joſephus à Pharone donatus annulo 6
Jeſabel litteris mariti annulo ſignatis mandat cædem Nabothi 75
Iſmenias Thebanorum legatus annulo regi Perſarum facit fucum 182
Ituri cubitum ponebant annulos 162
Judæi Eleazari annulus 150
Judas ex annulo cognitus 5
Judas Thamari nurui ſuæ pignoris loco dedit annulum ibid.
Jugurtha traditione ſignavit Sylla 70
Iuſtinian. Antonia dedit annulum 118

L.

Laberius Eq. Rom. à Caſare aureo annulo donatus 101
Legati ferebant aureos annulos 90
Leone μαχαιροφόρῳ ſig[...]
Pompejus
Lex Solonis de ſigillo a[...]
82
Liberti donati aureis a[...]
lis
Lignis à vermibus exe[...]
cones olim ſignaban[...]
Lini uſus in ſignando
Lino ſoluto aperiebant [...]
bula
Lino ter per foramina [...]
ēto obſignabantur [...]
ibid.
Linum incidere
Litera obſignabantur
Literarum regio ſig[...]
gnatarum apud [...]
magna authoritas
Literarum ſcriptor cog[...]
tur ex ſigillo, manu[...]
32
Literis principum bul[...]
penſa [...]
Loturi ponebant an[...]
162
Lugentes pon[e]bant an[...]
161
Lyra Muſica in annu[...]
lycratis
Lyſander dolo Pharn[...]
ſeipſum accuſavit

M.

Magiſtri annulis donantur 146
Majorum imagines in annulis geſtati 63
Manu qua geſtati annuli 13
Manumiſſi quando conſecuti jus aureorum annulorum 104
Maximilianus Mariæ Burgundiæ miſit annulum 121
Medici nacti jus aureorum annulorum ab Aug. Caſ. 102
Meletii Epiſcopi ſui imagine ſignarunt Antiochenſes 65
Menas libertus annulo aureo ab Auguſto donatus 102
Miles clypeatus in annulo 72
Militibus gregariis jus aureorum annulorum datum à Severo Imp. 95
Mæcenas Auguſti literas obſignabat 26
Morientes ſolebant ipſi annulum alicui ex amicis tradere 161
Morientibus detrahebantur annuli 163
Muleaſſes Rex Tunetanus unguentarum odore agnitus 182
Mutianus annulo Veſpaſiani ſignabat 26

N.

Natalitius annulus 109
Nero veſtem nunquam bis induit 111
Nonii ſenatoris annulus magni pretii 110
Nuptiales tabulæ obſignabantur 20

O.

Obſignatores quid? 22
Omen captatum ex annulis 169
Orbiculis quid 11
Orci galea quid? 147
Os lacus, in quem Daniel demiſſus annulo obſignatum 53
Otthol. Imp. Adelhaidi miſit annulum 120
Ova aceto macerata per annulum trahi poſſunt ib.

P.

Pactorum & conventorum tabulæ obſignari ſolitæ 19
Pala annuli quid? 11
Pallade ſignabat Viglius Zuichemus 63
Pallas Claudii Imp. libertus aureis annulis ex decreto Senatus uſus 103
Papa per annulum inveſtitus 142
Pecunia obſignata 57
Pharnabazi dolus in obſignando libro, quo ſe laudari putabat Lyſander 86
Philippus Macedo Alexandro ſigilli curam committit 165
συιλὸς vel πυιλὶς 11
Pileo naturali ineſt vis conciliandi 124
Plancus literis Antonii annulo ſignatis cædem Sext. Pompeij mandavit 76
Plebeij annulis argenteis uſi 95
Pollice geſtati annuli 16
Polycratis annulus 170
Pontifex à Friderico Barbaroſſa inveſtitus per annulum 142
Principis imaginem in annulo geſtare non ſemper licitum, nec tutum 66
Probatio per annulum candentem 176
Promethei fabula de annuli origine 4
Proſerpinæ raptus in annulo Neronis 68
Proverbia:
Gygis annulus 147
Ne Symbolum quidem habet 113
Orci galea 147
Trahi per annulum 177
ψῆφος quid? 12
Pythagoræ ſymbolum de Dei imagine non geſtanda in annulo 60
de annulo non geſtando 177

Q.

Quadriga in annulo Plinii 8

R.

Rana ſignabat Mecænas 608

Reges

Reges Arachan & Pego bella geſſere pro gemma 111
Res ponebant annulos 161
Rhodogunes imago in ſigillo Regum Perſarum 69
Richardus Angliæ Rex annulo agnitus.
Romani à Sabinis vel Hetruſcis annuli uſum acceperunt 6
Roſcius Comœdus à Sylla aureo annulo donatus 101

S.

Samothracii annuli qui? 8
Scarabeo ſignabant Ægyptii 68
Sculptura annulorum in ipſo metallo 58
Sculptura annulorum in gemmis ibid.
Secreta vela vel cancellos primo aditu habebant 45
Secretum vel Secretarium ibid.
Senatores ferebant aureos annulos 90
Sepulchrum Chriſti obſignatum 53
Servi utebantur ferreis annulis 95
Servorum in annulis fraus & ſuperbia occulta ibid.
Sigilla occultabantur concha 55
Sigilla plerumque nomen ſignantis denotabant 76
Sigilla quis primus appenderit 34
Sigillarius ſtaturarius 59
Signa adulterina 82
Signa cognoſcebantur ante aperturam 30
Signa mutabantur pro libitu 67
Signare quid? 19
Signatores qui 27
Signatorius ſigillaritius annulus 19
Signum annuli malefactum antequam imprimeretur 28
Siniſtra manu cur potiſſimum geſtati annuli 14
Siſeni Perſæ exitium 80
Sol ex oriens quadrigis vectus in annulo Amphitruonis 68
Solvere epiſtolam 30
Σμύεις 60
Σφενδόνη 12

Sphyn-

Sphynge ſignabat Auguſtus 67

Σφραγιδονυχαργοκομῆται 108

Sponſionis nomine dati annuli 116

Sponſiones obſignabantur 21

Statua annulis ornata 7

Succinei annuli 13

Succino gaviſa mulieres ibid.

Supellex obſignata 53

Supplices ponebant annulos 161

Symbolum pro annulo 114

T.

Tabula nuptiales obſignata 21

Tabula pacta & conventa continentes obſignabantur 19

Templum obſignatum 52

Termino ſignabat Eraſmus Roterodamus 63

Teſtamenta obſignabantur 21

Teſtamentorum obſignandorum ritus 22 & ſeqq.

Teſtes claſcici qui? 22

Theodoſii in literarum ſubſcriptione facilitas 84

θριπήδεστα & θριπόβρωτα ſignacula quæ 5

Triumphantes ferreum annulum in digito geſtabant 96

Trogi Pater curam annuli Cæſaris habuit 25

Tropæum in annulo Pompeij 72

Item militis, quem Timoleon eduxit ibid.

V.

Valentinianus Imp. annulo Petronii Maximi uxorem ad ſe pellexit & ſtupravit 76

Velarii 48

Vela ſecretis obtenta in cauſis gravioribus 45

Vela ſecretorum in cauſis levioribus removebantur 46

Velo levato cognoſcere ibid.

ad Velum ſiſti 47

Venena incluſa annulis 96

Veneris armata effigiem geſtabat Jul. Cæſar. 61

Veneti arrogant ſibi maris Adria-

Adriatici imperium 131
Veneti die Aſcenſiionis mare Adriaticum ſibi deſpondent annulo aureo mari injecto 126 & 127
Victoria effigies cum tropæo in annulo 72
Ungulus quid? 2
Vota obſignabantur 57

W.

Wenceslai Imp. facilitas in ſignandis literis 85

Z.

Zipanginorum brachialia magica 152

FINIS.